

56/2013

Isyyslain uudistaminen

*oikeusministeriö
justitieministeriet*

Isyyslain uudistaminen

12.11.2013

Julkaisun nimi Isyyslain uudistaminen

Tekijä Isyyslain uudistamistyöryhmä
Puheenjohtaja: Markku Helin
Sihteeri: Salla SilvolaOikeusministeriön
julkaisu 56/2013
Mietintöjä ja lausuntoja

OSKARI numero OM 1/41/2011 HARE numero OM018:00/2011

ISSN-L 1798-7091
ISSN (nid.) 1798-7091 ISSN (PDF) 1798-7105
ISBN (nid.) 978-952-259-343-6 ISBN (PDF) 978-952-259-344-3URN URN:ISBN:978-952-259-344-3
Pysyvä osoite <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-344-3>Asia- ja avain-
sanat Isyys, isyyden selvittäminen, isyyden tunnustaminen, isyyden vahvistaminen,
isyyden kumoaminen, äitiys, perheoikeus, isyyslaki

Tiivistelmä Mietinnössä ehdotetaan, että nykyinen isyyslaki kumotaan ja säädetään uusi isyyslaki. Lisäksi ehdotetaan muutettavaksi eräitä siihen liittyviä lakeja. Mietintöön sisältyy myös muistio äitiyttä koskevasta sääntelystä.

Työryhmä ehdottaa isyyden tunnustamismenettelyn ajanmukaistamista avioliiton ulkopuolella syntyvien lasten osalta siten, että useimmissa tapauksissa isyys on mahdollista tunnustaa ennalta äitiysneuvolakäyntien yhteydessä. Tapauksissa, joissa esimerkiksi lapsen äiti ja oletettu isä eivät ole yksimielisiä isyydestä tai isyys halutaan selvittää oikeusgeneettisillä isyystutkimuksilla, isyyden selvittäminen ja tunnustaminen toimitetaan lastenvalvojan luona kuten nykyisin.

Työryhmä ehdottaa myös, että äidin oikeudesta vastustaa isyyden selvittämistä tai isyyden vahvistamista tuomioistuimessa tulee luopua. Lisäksi työryhmä ehdottaa, että isyyden tunnustaminen on rajatuissa tapauksissa mahdollista myös lapsen kuoleman jälkeen.

Ehdotetun isyyslain säännöksillä laajennetaan jossakin määrin isänä itseään pitävän miehen oikeutta nostaa kanne isyyden vahvistamiseksi. Lisäksi isänä itseään pitävälle miehelle ehdotetaan rajatuissa tilanteissa kanneoikeutta äidin aviomiehen isyyden kumoamiseksi.

Työryhmä ehdottaa lisäksi, että niille lapsille, jotka ovat syntyneet avioliiton ulkopuolella ennen 1.10.1976, annetaan kanneoikeus isyyden vahvistamiseksi isyyslain voimaanpanolaisissa asetetusta siirtymäajasta riippumatta. Näin vahvistetun perhesuhteen perintöoikeudellisia vaikutuksia ehdotetaan kuitenkin rajoitettaviksi.

12.11.2013

Publikationens titel	Revidering av lagen om faderskap		
Författare	Arbetsgruppen för revidering av lagen om faderskap Ordförande: Markku Helin, Sekreterare: Salla Silvola		
Justitieministeriets publikation	56/2013 Betänkanden och utlåtanden		
OSKARI nummer	OM 1/41/2011	HARE nummer	OM018:00/2011
ISSN-L	1798-7091		
ISSN (häft.)	1798-7091	ISSN (PDF)	1798-7105
ISBN (häft.)	978-952-259-343-6	ISBN (PDF)	978-952-259-344-3
URN	URN:ISBN:978-952-259-344-3		
Permanent adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-344-3		
Sak- och nyckelord	faderskap, faderskapsutredning, erkännande av faderskap, fastställande av faderskap, upphävande av faderskap, moderskap, lagen om faderskap, familjerätt		
Referat	<p>I betänkandet föreslås att den nuvarande lagen om faderskap upphävs och att det stiftas en ny faderskapslag. Dessutom föreslås ändringar i vissa lagar som har samband med den. I betänkandet ingår också en promemoria om moderskap.</p> <p>Arbetsgruppen föreslår att förfarandet för erkännande av faderskap i fråga om barn som föds utom äktenskapet moderniseras så att faderskapet i de flesta fall kan erkännas på förhand i samband med besök på mödrarådgivningen. I sådana fall då t.ex. barnets mor och den förmodade fadern inte är eniga om faderskapet eller då man önskar utreda faderskapet genom rättgenetiska faderskapsundersökningar, sker faderskapsutredningen och erkännandet av faderskapet hos barnatillsyningsmannen såsom för närvarande.</p> <p>Arbetsgruppen föreslår också att moderns rätt att motsätta sig en faderskapsutredning eller fastställande av faderskap i domstol ska frångås. Dessutom föreslår arbetsgruppen att det i särskilt angivna fall ska vara möjligt att erkänna faderskapet också efter barnets död.</p> <p>Genom bestämmelserna i den föreslagna faderskapslagen utvidgas i någon mån rätten för den man som anser sig vara barnets far att väcka talan för fastställande av faderskap. Den man som anser sig vara barnets far föreslås dessutom i vissa särskilt angivna fall få rätt att väcka talan för upphävande av makens faderskap.</p> <p>Arbetsgruppen föreslår vidare att de barn som har fötts utom äktenskapet före den 1 oktober 1976 ges rätt att väcka talan för fastställande av faderskap oberoende av den övergångstid som föreskrivs i lagen angående införande av lagen om faderskap. Det föreslås dock begränsningar i de arvsrättsliga verkningarna av ett på så sätt fastställt familjeförhållande.</p>		

OIKEUSMINISTERIÖLLE

Oikeusministeriö asetti 25 päivänä huhtikuuta 2012 työryhmän valmistelemaan ehdotuksen isyyslain uudistamiseksi. Työryhmän toimeksianto perustui pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelmaan, johon oli kirjattu tavoitteeksi isyyslain uudistaminen ja avoliitossa syntyvien lasten isyyden tunnustamista koskevan sääntelyn ajanmukaistaminen. Hallituksen tasa-arvo-ohjelmaan on lisäksi kirjattu, että isyyslain uudistuksessa tulee kiinnittää huomiota sukupuolten välisen tasa-arvon edistämiseen.

Työryhmän tuli laatia ehdotuksensa isyyslaiksi hallituksen esityksen muotoon ja lisäksi valmistella ehdotus äitiyden määräytymistä koskevista perussäännöksistä. Oikeusministeriö asetti 23 toukokuuta 2012 seurantaryhmän seuraamaan ja arvioimaan työryhmän työtä. Työryhmän ja seurantaryhmän oli suoritettava tehtävänsä 30 syyskuuta 2013 mennessä.

Työryhmän puheenjohtajaksi nimettiin professori Markku Helin Turun yliopistosta ja jäseniksi lainsäädäntöneuvos Salla Silvola oikeusministeriöstä, lakimies Henna Harju Helsingin kaupungin sosiaalivirastosta, henkikirjoittaja Erja Kronberg Hämeen maistraatin Lahden yksiköstä ja käräjätuomari Sini Leppänen Vantaan käräjäoikeudesta. Työryhmän jäsen Salla Silvola toimi samalla työryhmän sihteerinä.

Työryhmä on kokoontunut 28 kertaa ja seurantaryhmä 4 kertaa. Työryhmän työskentelyä ovat tukeneet tutkija Anne Heiskasen laatima selvitys isyyden määräytymistä koskevista säännöksistä eri maissa (OMSO 5/2013) sekä seurantaryhmältä saadut suulliset ja kirjalliset ehdotukset säännösten kehittämiseksi. Työryhmä järjesti lisäksi 19.8.2013 kuulemistilaisuuden, jossa kuultiin yksikön päällikkö Marjo Kestilää Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselta, johtava lastenvalvoja Maaret Paatosta Turun kaupungilta, henkikirjoittaja Aleksi Mäkistä Lounais-Suomen maistraatin Porin yksiköstä sekä toiminnanjohtaja Juha Jämsää Sateenkaariperheet ry:stä.

Työryhmä ehdottaa, että säädetään uusi isyyslaki ja muutetaan eräitä siihen liittyviä lakeja. Nykyisen lain pääperiaatteet ovat kestäneet aikaa sangen hyvin. Säädösympäristön muuttuminen ja oikeusgeneettisten isyystutkimusten kehittyminen ovat sitä vastoin synnyttäneet muutostarpeita monissa lain yksityiskohdissa. Esitysehdotukseen sisältyy myös periaatteellislouhteisia ehdotuksia. Näitä ovat mahdollisuus tunnustaa isyys ennen lapsen syntymää ja isänä itseään pitävälle miehelle ehdotettu mahdollisuus vaatia eräissä tapauksissa aviomiehen isyyden kumoamista. Periaatteellista merkitystä on myös ehdotuksella, jonka mukaan äidiltä ehdotetaan poistettavaksi oikeus vastustaa isyyden selvittämistä ja isyyden vahvistamiskanteen nostamista. Lisäksi eräitä riidattomia asioita, jotka nyt ratkaistaan tuomioistuimessa, ehdotetaan siirrettäväksi maistraatille.

Työryhmän mietintö koostuu kahdesta osasta. Ensimmäisessä osassa tarkastellaan äitiyden määräytymistä koskevia oikeudellisia kysymyksiä ja eräitä isyyslain siirtymäsäännöksiin liittyviä kysymyksiä, erityisesti kysymystä isyyden vahvistamisesta kanteella, kun lapsi on syntynyt ennen nykyisen isyyslain voimaantuloa. Toinen osa sisältää hallituksen esityksen muotoon laaditun ehdotuksen uudeksi isyyslaiksi ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta.

Saatuaan työnsä päätökseen työryhmä luovuttaa kunnioittavasti mietintönsä oikeusministeriölle.

Helsingissä 12 päivänä marraskuuta 2013

Markku Helin

Salla Silvola

Henna Harju

Erja Kronberg

Sini Leppänen

SISÄLLYS

TYÖRYHMÄN TEHTÄVÄ	13
1 Äitiyden sääntely	14
1.1 Johdanto	14
1.2 Äitiyttä koskevat säännökset eri maissa	15
1.2.1 Ruotsi	15
1.2.2 Norja	15
1.2.3 Tanska	16
1.2.4 Islanti	17
1.2.5 Viro	17
1.2.6 Venäjä	17
1.2.7 Saksa	18
1.2.8 Ranska	18
1.2.9 Englanti ja Wales	18
1.2.10 Alankomaat	19
1.3 Äitiyden määritelmä	19
1.4 Vanhemmuusolettama	20
1.5 Muuhun kuin rekisteröityyn parisuhteeseen perustuva naisparin vanhemmuus	24
1.6 Vanhemman sukupuolen muuttaminen ennen lapsen syntymää	26
1.7 Äitiyttä koskevat kansainvälisen yksityisoikeuden alaan kuuluvat säännökset	26
2 Isyyden vahvistaminen kanteella, kun lapsi on syntynyt ennen 1.10.1976	28
2.1 Nykytila ja sen arviointi	28
2.2 Työryhmän ehdotus	30
2.3 Isyyteen kyseisissä tapauksissa liittyvien oikeusvaikutusten rajoittaminen	31
ESITYKSEN PÄÄASIAINEN SISÄLTÖ	34
YLEISPERUSTELUT	36
3 Johdanto	36
4 Nykytila	37

4.1	Lapsiperheet tilastojen valossa	37
4.2	Lainsäädäntö ja käytäntö	38
4.2.1	Isyyslain tavoitteet ja toteutetut muutokset	38
4.2.2	Isyyssolettama	39
4.2.3	Isyyden selvittäminen	39
4.2.4	Isyyden vahvistaminen tunnustamisella	40
4.2.5	Isyyden vahvistaminen tuomioistuimen päätöksellä	41
4.2.6	Isyyden riitauttaminen	42
4.2.7	Isyyslain voimaanpanolain siirtymäsäännökset	44
4.3	Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö	45
4.3.1	Yhdistyneet Kansakunnat	45
4.3.2	Euroopan neuvosto	46
4.3.3	Euroopan unioni	46
4.3.4	Pohjoismainen lainsäädäntöyhteistyö	47
4.3.5	Ruotsi	47
4.3.6	Norja	48
4.3.7	Tanska	50
4.3.8	Islanti	52
4.3.9	Viro	53
4.3.10	Venäjä	55
4.4	Nykytilan arviointi	56
4.4.1	Isyyssolettama	56
4.4.2	Isyyden selvittäminen	57
4.4.3	Isyyden tunnustaminen	58
4.4.4	Isyyden vahvistaminen tuomioistuimessa	59
4.4.5	Isyyden kumoaminen	60
4.4.6	Isyyslain voimaanpanolain siirtymäsäännös	62
5	Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset	64
5.1	Yleistä	64
5.2	Isyyssolettaman laajentaminen	64
5.3	Mahdollisuus tunnustaa isyys ennen lapsen syntymää	65
5.4	Mahdollisuus tunnustaa isyys lapsen kuoleman jälkeen	66

5.5	Isyyden selvittämisen käyttöalan laajentaminen	67
5.6	Siirtyminen sivelynäytteisiin verinäytteiden sijaan	67
5.7	Äidin vastustusoikeuden poistaminen	68
5.8	Isyyden vahvistaminen miehen oikeudenomistajien suostumuksella	68
5.9	Isyyden vahvistaminen kanteella	69
5.10	Aviomiehen isyyden kumoaminen	69
5.11	Avioliiton ulkopuolella ennen isyyslain voimaantuloa syntyneiden lasten asema	70
5.11.1	Kanneoikeus	70
5.11.2	Perintöoikeuden rajoittaminen, kun isyys vahvistetaan kanteella	70
6	Esityksen vaikutukset	72
6.1	Yhteiskunnalliset vaikutukset	72
6.1.1	Vaikutukset lapsiin	72
6.1.2	Vaikutukset sukupuolten väliseen tasa-arvoon	72
6.2	Vaikutukset viranomaisten toimintaan	73
6.2.1	Vaikutukset lastenvalvojien toimintaan	73
6.2.2	Vaikutukset terveydenhuollon toiminnalle, erityisesti neuvolatoimintaan	75
6.2.3	Vaikutukset maistraattien toimintaan	75
6.2.4	Vaikutukset tuomioistuinlaitoksen toimintaan	76
6.3	Taloudelliset vaikutukset	76
7	Asian valmistelu	78
7.1	Valmisteluvaiheet ja -aineisto	78
7.2	Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen	79
8	Riippuvuus muista esityksistä	80
	YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	81
9	Lakiehdotusten perustelut	81
9.1	Isyyslaki	81
	1 luku. Yleiset säännökset	81
	2 luku. Isyyden selvittäminen	83
	3 luku. Isyyden tunnustaminen	92
	4 luku. Miehen oikeudenomistajien suostumus isyyden vahvistamiseksi	99

5 luku. Isyyden vahvistaminen maistraatissa _____	100
6 luku. Isyyden vahvistamista koskeva oikeudenkäynti _____	102
7 luku. Isyyden kumoaminen _____	110
8 luku. Kansainvälisen yksityisoikeuden alaan kuuluvat säännökset _____	118
9 luku. Erinäiset säännökset _____	118
10 luku. Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset _____	120
9.2 Laki oikeusgeneettisestä isyystutkimuksesta annetun lain 13 §:n muuttamisesta _____	126
9.3 Laki nimilain 4 §:n muuttamisesta _____	127
9.4 Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain muuttamisesta _____	127
9.5 Laki lapsen elatuksesta annetun lain muuttamisesta _____	128
10 Tarkemmat säännökset _____	129
11 Voimaantulo _____	130
12 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys _____	131
LAKIEHDOTUKSET _____	134
RINNAKKAISTEKSTIT _____	153
LAGFÖRSLAG _____	157

TYÖRYHMÄN TEHTÄVÄ

Työryhmän tehtävänä oli valmistella hallituksen esityksen muotoon ehdotus uudeksi isyyslaiksi. Työryhmän esitysehdotus on tämän mietinnön II osassa. Tämän ohella työryhmän tuli pohtia myös äitiyden määräytymistä koskevia oikeudellisia kysymyksiä ja niiden sääntelyn tarvetta. Näkökohdat, joihin työryhmä tältä osin päätyi, esitetään seuraavassa.

Äitiyden sääntelyyn liittyvien seikkojen lisäksi mietinnön tässä osassa tarkastellaan myös eräitä isyyslain siirtymäsäännöksiin liittyviä kysymyksiä, erityisesti kysymystä isyyden vahvistamisesta kanteella, kun lapsi on syntynyt ennen nykyisen isyyslain voimaantuloa. Asian uudelleentarkastelu on käynyt tarpeelliseksi Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen katsottua eräissä Suomea koskevissa ratkaisuissa, että isyyslain siirtymäsääntelyyn liittyy näiltä osin ihmisoikeusongelmia. Työryhmä ehdottaa tältä osin uudenlaista ratkaisua, joka sisältyy esitysehdotukseen. Mietinnön tässä osassa tavoitteena on valaista työryhmän ehdotuksen perusteita hiukan laajemmin kuin mihin hallituksen esityksen muoto antaa mahdollisuuden.

1 Äitiyden sääntely

1.1 Johdanto

Isyyslain uudistamistyöryhmän asettamispäätöksessä työryhmän tehtäväksi asetettiin valmistella ehdotus uudeksi isyyslaiksi. Tämän lisäksi työryhmän tuli valmistella ehdotus äitiyden määräytymistä koskevista perussäännöksistä. Asettamispäätöksessä työryhmän työn lähtökohdaksi asetettiin isyyslain uudistamistarpeita selvittänyt arviomuu-
tio (OMSO 37/2011) ja siitä saatu lausuntopalaute (OMML 6/2012).

Äitiyden määräytymisestä ei nykyisin ole laissa säännöksiä. Vakiintuneesti kuitenkin katsotaan, että nainen, joka synnyttää lapsen, on lapsen oikeudellinen äiti. Synnyttäjä on äiti siinäkin tapauksessa, että lapsi syntyy hedelmöityshoidon tuloksena ja hoidossa on käytetty luovutettua munasolua. Laissa ei myöskään ole äitiyttä koskevia kansainvälisen yksityisoikeuden alaan kuuluvia säännöksiä. Siten on epäselvää, mitä lakia olisi sovellettava arvioitaessa tietyn henkilön äitiyttä suoraan lain nojalla tai millä edellytyksillä ulkomainen äitiyttä koskeva päätös tunnustetaan Suomessa. Poikkeuksen muodostavat tilanteet, joissa äitiys perustuu ulkomaiseen adoptiopäätökseen. Tällaisen päätöksen tunnustamisesta on säädetty adoptiolaisissa (22/2012).

Työryhmätyöskentelyn kuluessa ja arviomuu-
tiosta saadussa lausuntopalautteessa on äitiyttä koskevien perussäännösten lisäksi nostettu esiin seksuaalisten vähemmistöryhmien asema. Erityisesti palautteessa on pidetty ongelmallisina tilanteita, joissa naispari hakeutuu yhdessä hedelmöityshoitoihin, mutta lapsen äidin kumppanin vanhemmuutta ei voida vahvistaa hedelmöityshoitosuostumuksen perusteella. Yhtenä ratkaisuvaihtoehtona on ehdotettu suoraan lain nojalla todettavaa vanhemmuutta (vanhemmuusoletta-
ma). Tämä voitaisiin toteuttaa joko suoraan rekisteröityyn parisuhteeseen sidottuna oikeusvaikutuksena tai rajattuna hoitosuostumukseen hedelmöityshoitotilanteissa. Vaihtoehtoisesti vanhemmuuden perustaksi on ehdotettu isyyden tunnustamista vastaavan henkilökohtaisen selvityksen antamista. Myös transsukupuolisia henkilöitä koskeviin tilanteisiin liittyy erityiskysymyksiä, jotka tulisi säännöksiä uudistettaessa ottaa huomioon.

Sijaissynnytystä koskevat kysymykset eivät kuulu äitiyden määräytymistä koskeviin perussäännöksiin. Niitä on pohdittu erikseen vuonna 2012 julkaistussa arviomuu-
tiosta (OMSO 52/2012) ja siitä saadussa lausuntopalautteessa (OMML 6/2013). Kesäkuussa 2013 päätettiin, että oikeusministeriössä ei tällä hallituskaudella ryhdytä valmistelemaan lakimuutosta, joka sallisi sijaissynnytyksen käytön yhtenä vaihtoehtona lapsettomuuden hoidossa. Muistiossa ei oteta kantaa sijaissynnytyksen sallittavuuteen Suomessa. Muistion vertailevaan osioon on kuitenkin otettu mukaan myös äitiyden määräytymistä koskevia säännöksiä sijaissynnytystilanteissa, jos asia on kyseisessä maassa säännelty.

1.2 Äitiyttä koskevat säännökset eri maissa

1.2.1 Ruotsi

Ruotsissa ei ole yleisiä säännöksiä äitiyden määräytymisestä. Yleisenä periaatteena on se, että lapsen synnyttänyt nainen on lapsen äiti.

Ruotsin vanhempainkaaren (381/1949) 1 luvun 7 §:ssä kuitenkin säädetään, että jos nainen, jolle on annettu hedelmöityshoitoa luovutettua munasolua käyttäen ja hän hoidon seurauksena synnyttää lapsen, nainen on lapsen äiti. Saman luvun 9 §:ssä todetaan, että jos inseminaatio tai äidin munasolun hedelmöittäminen on toimitettu geneettisestä loukkaamattomuudesta annetun lain (351/2006) mukaisesti äidin naispuolisen aviopuolison, rekisteröidyn parisuhteen osapuolen tai avopuolison suostumuksella ja kaikki olosuhteet huomioon ottaen on todennäköistä, että lapsi on saanut tästä alkunsa, katsotaan suostumuksen antanut nainen lapsen vanhemmaksi (förälder). Vanhemmuuden vahvistamiseen sovelletaan tällöin samoja menettely- ja muutosäännöksiä kuin isyyden vahvistamiseen.

Laissa kansainvälisistä isyyskysymyksistä (367/1985) on viranomaisten toimivaltaa ja sovellettavaa lakia koskevat säännökset vanhempainkaaren 1 luvun 9 §:ssä tarkoitettuisa tapauksissa. Toimivaltasäännökset ovat yhdenmukaiset isyyden selvittämistä ja vahvistamista koskevien säännösten kanssa. Käsiteltävissä tapauksissa sovelletaan Ruotsin lakia.

Ruotsissa on asetettu työryhmä arvioimaan hedelmöityshoitoja koskevaa lainsäädäntöä (Dir.2013:70). Työryhmän toimeksiantoon kuuluvat myös sijaissynnytyksen sallittavuuden arviointi ja sen arvioiminen, tarvitaanko erityissääntelyä ulkomailla sijaissynnytyksen avulla syntyneiden lasten osalta. Työryhmän toimikausi päättyy kesäkuussa 2015.

1.2.2 Norja

Norjan lapsista ja vanhemmista annetussa laissa (7/1981) säädetään, että lapsen äitinä pidetään naista, joka on synnyttänyt lapsen. Sijaissynnytystä koskevat sopimukset eivät ole sitovia (2 §).

Äidin samaa sukupuolta olevaa avio- tai avopuolisoa pidetään lapsen toisena äitinä (medmor), jos lapsi on syntynyt hedelmöityshoitojen tuloksena hyväksytyssä terveydenhuollon yksikössä ja puoliso tai avopuoliso on antanut suostumuksensa hedelmöityshoitoihin (3 §). Jos lapsi on syntynyt mainitun hedelmöityshoidon tuloksena, mutta äiti ei ole naimisissa, lapsen äidin naispuolinen avopuoliso voi tunnustaa lapsen, jos hän on antanut suostumuksensa hedelmöityshoitoon (4 §:n 6 momentti). Molemmissa edellä mainituissa tapauksissa siittiöiden luovuttajan henkilöllisyys tulee olla tiedossa riippumatta siitä, onko hedelmöityshoitoa annettu ulkomailla vai Norjassa. Lapsella ei kuiten-

kaan voi olla samaan aikaan sekä isää että toista äitiä. Lain muita isyyttä koskevia säännöksiä sovelletaan myös toista äitiyttä koskeviin tilanteisiin (4a §).

Saman lain 81 ja 84 §:ssä säädetään viranomaisten toimivallasta ja sovellettavasta laista isyyttä ja toista äitiyttä koskevissa asioissa. Norjan viranomaiset soveltavat asiaa käsitellessään Norjan lakia. Lain 85 §:ssä todetaan, että jos isyys tai toinen äitiys johtuu suoraan vieraan valtion lainsäädännöstä ja tuon valtion lain mukaan sovelletaan tuon valtion lakia, vieraan valtion lain mukaiset oikeusvaikutukset tunnustetaan Norjassa, ellei Norjan isyyden kumoamista koskevista säännöksistä muuta johdu.

Toista äitiyttä koskevia säännöksiä lukuun ottamatta Norjassa ei ole äitiyteen soveltuvia kansainvälisen yksityisoikeuden säännöksiä. Sen sijaan Norjassa on säädetty uusi väliaikainen laki ulkomailla sijaissyntytyksen avulla syntyneen lapsen vanhemmuudesta (9/2013). Lailla pyritään turvaamaan Norjassa asuvien sijaissyntytyksjärjestelyn avulla ulkomailla alkunsa saaneiden lasten oikeudellinen suhde molempiin aiottuihin vanhempiinsa, erityisesti lapsen oikeudellisen vanhemman puolisoon tai kumppaniin. Lain lähtökohtana on tilanne, jossa aiotun isän vanhemmuus on jo vahvistettu, mutta aiotun toisen vanhemman oikeudellinen suhde lapseen on epäselvä. Lain tarkoituksena on ilmeisesti mahdollistaa perheen sisäiseen adoptioon verrattavissa olevat oikeusvaikutukset tilanteessa, jossa aiotut vanhemmat ovat erimielisiä tai jossa perheen sisäinen adoptio ei muusta syystä ole mahdollinen. Lain mukaan lapsen oikeudellisen isän nykyinen tai entinen puoliso, rekisteröidyn parisuhteen osapuoli tai avopuoliso voi hakea lapsen vanhemmuuden vahvistamista, jos sijaissyntyttäjällä on tähän suostumuksensa. Jos sijaissyntyttäjää ei tavoiteta tai hän ei kykene ymmärtämään oikeustoimen tarkoitusta, hänen edunvalvojansa voi antaa tähän suostumuksen. Myös 12 vuotta täyttäneen lapsen suostumus on edellytyksenä vanhemmuuden siirrolle. Ellei lapsen oikeudellinen isä anna suostumustaan vanhemmuuden siirtoon sijaissyntyttäjältä lapsen aiotulle vanhemmalle, puuttuva suostumus voidaan korvata riittäväällä näytöllä aiottujen vanhempien tarkoituksesta kasvattaa lapsi yhdessä. Hakemus vanhemmuuden siirrosta tulee tehdä ennen tammikuun alkua 2014. Laki kumotaan vuoden 2015 lopussa.

1.2.3 Tanska

Tanskassa ei ole yleistä säännöstä äitiyden määräytymisestä. Tanskan lapsilain (460/2001) mukaan kuitenkin se nainen, jolle on annettu hedelmöityshoitoa ja joka sen seurauksena synnyttää lapsen, on lapsen äiti (30 §). Lain mukaan sopimus siitä, että äiti luovuttaa lapsen toiselle synnytyksen jälkeen, on pätemätön (31 §).

Lapsilakiin kesäkuussa 2013 hyväksytyjen muutosten perusteella lapsen äidin aviopuolisoa, rekisteröityä parisuhdekumppania tai muuta kumppania pidetään lapsen isänä tai toisena äitinä (medmor), jos tämä on antanut suostumuksensa terveydenhuollon ammattihenkilön antamaan hedelmöityshoitoon ja lapsen katsotaan syntyneen tuon hoidon tuloksena (27 §). Luovuttajaa pidetään kuitenkin lapsen isänä, jos edellä tarkoitettussa tilanteessa 1) äidin aviopuoliso, parisuhdekumppani tai avopuoliso on nainen, 2) siittiöt luovuttanut mies on henkilöitävissä ja 3) hän on kirjallisesti selittänyt olevansa lapsen

---

isä. Edellä mainittua säännöstä ei kuitenkaan sovelleta, jos edellä mainitut kolme osapuolta ovat yhdessä kirjallisesti sopineet siitä, että lapsen äidin naispuolinen kumppani on lapsen toinen äiti (27 a §).

Uudet säännökset rajoittuvat terveydenhuollon ammattihenkilön antamiin hedelmöityshoitotilanteisiin. Jos lapsi saa alkunsa muulla tavoin, on lapsen äidin naispuolisen puolison tai parisuhdekumppanin adoptoitava lapsi tullakseen lapsen vanhemmaksi. Muutokset tulevat voimaan 1.12.2013.

1.2.4 Islanti

Islannin lapsilaissa (76/2003) ei ole yleistä äitiyden määräytymistä koskevaa säännöstä. Hedelmöityshoidon avulla syntyneen lapsen äitiyden määräytymisen osalta säädetään kuitenkin, että naista, joka synnyttää hoidon avulla alkunsa saaneen lapsen, pidetään lapsen äitinä (6 artiklan 1 kohta). Saman artiklan 2 kohdan mukaan naista, joka on antanut suostumuksensa hänen vaimonsa tai toisen naispuolisen rekisteröidyn parisuhteen osapuolen hedelmöityshoitoon, pidetään lapsen vanhempana, jos lapsi on saanut alkunsa hoidosta. Säännös on periaatteiltaan yhdenmukainen eri sukupuolta olevia pareja koskevan säännöksen kanssa. Lapsilaissa ei ole kansainvälisen yksityisoikeuden alaan kuuluvia säännöksiä.

1.2.5 Viro

Viron perhelaisissa (60/2009) on äitiyden määräytymistä koskeva nimenomainen säännös. Sen mukaan naista, joka synnyttää lapsen, pidetään lapsen äitinä (83 §).

1.2.6 Venäjä

Venäjän federaation perhekoodeksin mukaan lapsen äitiys todennetaan syntymätodistuksen perusteella. Tämä tarkoittanee sitä, että lapsen synnyttäneitä naista pidetään lähikohtaisesti lapsen äitinä. Jos lapsi on syntynyt muualla kuin terveydenhuollon yksikössä, lapsen syntymisen todistavat lääketieteelliset asiakirjat, todistajanlausunnot ja muut todisteet (48 §). Aviopuolisot, jotka ovat kirjallisesti antaneet suostumuksensa alkion siirtoon toiselle naishenkilölle sijaissynnytystä varten, voivat tulla kirjatuiksi syntymätodistukseen lapsen vanhemmiksi vain, jos lapsen synnyttänyt nainen antaa tähän suostumuksensa (51.4 §).

1.2.7 Saksa

Lapsen äitinä pidetään Saksan siviililakikirjan mukaan naista, joka on synnyttänyt lapsen (1591 §). Säännös lisättiin siviililakikirjaan vuonna 1997 hedelmöityshoidoista käydyn keskustelun tuloksena sen selventämiseksi, että geneettinen linkki lapseen ei luo äitiyttä. Äitiyttä ei voi riitauttaa, eivätkä synnyttäjän ja munasolun luovuttajan välillä tehdyt sopimukset ole sitovia. Saksa ei salli samaa sukupuolta olevien avioliittoja eikä mahdollista parin adoptoida lasta yhdessä. Rekisteröidyn parin osapuoli voi kuitenkin adoptoida toisen osapuolen lapsen perheen sisäisenä adoptiona.

1.2.8 Ranska

Äitiys vahvistetaan Ranskan siviililakikirjan mukaan merkitsemällä äiti lapsen syntymätodistukseen (31125 artikla). Tämä tarkoittanee sitä, että lapsen synnyttänyttä naista pidetään lapsen äitinä. Äitiys määräytyy samalla tavalla myös tilanteessa, jossa lapsi on saanut alkunsa hedelmöityshoidon avulla. Äitiyttä ei ole mahdollista riitauttaa (16-7 artikla). Keväällä 2013 hyväksytyyn lakiesitykseen mukaan samaa sukupuolta olevat henkilöt voivat solmia avioliiton ja adoptoida lapsia yhdessä. Lainsäädäntöhankkeen yhteydessä ei kuitenkaan ole luotu muita vanhemmuuteen liittyviä oikeusvaikutuksia esimerkiksi liittyen hedelmöityshoitoihin.

1.2.9 Englanti ja Wales

Englannin ja Walesin lainsäädännössä ei ole yleistä äitiyden määräytymistä koskevaa säännöstä. Vuoden 2008 hedelmöityshoitolain 33 §:n mukaan lapsen äiti on kuitenkin nainen, joka on synnyttänyt lapsen riippumatta siitä, kuka tai ketkä ovat luovuttaneet munasolun tai alkion, tai siitä, että munasolun luovutus tai alkion siirto on tapahtunut vieraassa valtiossa. Jos nainen on rekisteröinyt parisuhteensa toisen naisen kanssa, lapsen äidin parisuhdekumppania pidetään lain 42 §:n mukaan lapsen toisena vanhempana, ellei osoiteta, että hän ei ollut suostunut hedelmöityshoitoon. Kuten edellä, säännöstä sovelletaan siitä riippumatta, missä valtiossa hedelmöityshoitoa on annettu.

Sijaissynnytysjärjestelyt ovat Englannissa ja Walesissa sallittuja, jos ne täyttävät vuoden 2008 hedelmöityshoitolain ja vuoden 1985 sijaissynnytysjärjestelyistä annetun lain vaatimukset. Hedelmöityshoitolain 54 §:n mukaan aiotut vanhemmat voivat 6 kuukauden kuluessa lapsen syntymän jälkeen hakea tuomioistuimelta määräystä vanhemmuudesta (parental order), jonka perusteella sijaissynnytysjärjestelyn tuloksena syntynyt lasta pidetään oikeudellisesti aiottujen vanhempien lapsena. Edellytyksenä on (mm.), että lapsi on syntynyt ainakin toisen aiotun vanhemman sukusoluja käyttäen, hakijat ovat avioliitossa keskenään, rekisteröineet parisuhteensa tai elävät vakiintuneessa avioliitossa, sijaissynnyttäjä ja lapsen muu mahdollinen vanhempi ovat suostuneet määräyksen antamiseen ja vanhemmuuden siirrosta ei ole maksettu tai saatu rahaa tai rahanarvoista etua, ellei tuomioistuin sitä salli. Lisäksi lapsen tulee asua hakijoiden luona

hakemushetkellä ja ainakin toisella hakijoista tulee olla kotipaikka Yhdistyneessä kuningaskunnassa. Kuten edellä, säännöksiä sovelletaan riippumatta siitä, missä valtiossa sijaissyntyttäjä on saatettu raskaaksi.

1.2.10 Alankomaat

Alankomaiden siviilikaaren mukaan nainen, joka on synnyttänyt tai adoptoinut lapsen, on lapsen äiti (198 artikla). Avioliitossa tai rekisteröidyssä parisuhteessa olevat ovat sukupuolestaan riippumatta lapsen syntyessä yhteisesti vanhempainvastuussa perheessä olevista lapsista, ellei lapsella ole toista oikeudellista vanhempaa (82 artikla ja 253sa artikla). Vanhempainvastuu merkitsee myös elatusvelvollisuutta lasta kohtaan. Vanhempainvastuu ei kuitenkaan tarkoita sitä, että äidin kumppanista tulisi lapsen oikeudellinen vanhempi, eivätkä lapsi ja äidin kumppani esimerkiksi peri toisiaan. Äidin kumppani voi tulla lapsen vanhemmaksi vain, jos hän adoptoi lapsen. Alankomaiden parlamentti käsittelee parhaillaan lakiesitystä, jonka nojalla oikeudellinen vanhemmuus voisi tulevaisuudessa määräytyä myös naisparin avioliiton tai vanhemmuuden tunnustamisen perusteella.

Alankomaissa sijaissyntytysjärjestelyt ovat mahdollisia. Kiellettyä on kuitenkin sijaissyntytyspalvelun kaupallinen tarjoaminen. Henkilö, joka julkisesti tarjoaa sijaissyntytyspalvelua tai ilmoittaa etsivänsä sijaissyntytäjää, syyllistyy rikokseen. Koska yleisen lainsäädännön perusteella lapsen synnyttänyt nainen on lapsen äiti, syntyneen lapsen vanhemmuus siirretään adoptiolla aiotuille vanhemmille.

1.3 Äitiyden määritelmä

Huomattavaa on, että kaikissa niissä edellä tarkastelluissa maissa, joissa on otettu käyttöön yleinen äitiyttä koskeva määritelmä (Norja, Viro, Venäjä, Saksa, Ranska ja Alankomaat), lapsen synnyttänyttä naista pidetään lähtökohtaisesti lapsen äitinä. Samaan lopputulokseen on päädytty niissäkin tapauksissa, joissa äitiyden määritelmä on rajattu hedelmöityshoitotilanteisiin (Ruotsi, Tanska, Islanti, Englanti ja Wales). Lapsen synnyttäneen naisen äitiys on kaikissa edellä tarkastelluissa maissa otettu lähtökohdaksi siitä riippumatta, miten esimerkiksi sijaissyntytystä koskeva kysymys on erityislainsäädännöllä ratkaistu.

Suomen perustuslain (731/1999) 80 §:n 1 momentin mukaan yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista on säädettävä lailla. Kuten edellä on todettu, äitiyden määrittämisestä koskevia periaatteita ei ole kirjattu lainsäädännön tasolle Suomessa. Vakiintuneesti on kuitenkin katsottu, että nainen, joka synnyttää lapsen, on lapsen äiti. Säännöksiä äitiyden vahvistamisesta tai kumoutumisesta ei ole muualla kuin adoptiolaissa. Periaate, jonka mukaan lapsen synnyttänyt nainen on lapsen äiti, johtaa valtaosassa tapauksia siihen, että lapsen oikeudellinen äiti on myös hänen geneettinen äitinsä.

Äitiyttä koskevien perussäännösten puuttumisesta on aiheutunut erittäin harvoin ongelmia käytännössä. Työryhmän saamien tietojen mukaan tarve äitiyden vahvistamista koskevalle kannemahdollisuudelle on joissain tilanteissa kuitenkin olemassa. Tällaisia ovat esimerkiksi tilanteet, joissa ulkomailta Suomeen saapunut perhe ei pysty osoittamaan sukulaisuussuhteitaan väestötietoviranomaisille syntymätodistuksen tai muun luotettavan asiakirjanäytön perusteella eikä muuta todistelua ole hyväksytty. Äitiyden vahvistamista koskeva kanne voitaneen kuitenkin nostaa nykyisinkin vahvistuskannetta koskevien yleisten periaatteiden nojalla. Sääntelytarve näissä tilanteissa olisi lähinnä oikeudellista tilannetta selkeyttävä. Tarve äitiyden kumoamista koskevalle kanteelle voisi olla mahdollinen esimerkiksi sellaisissa harvinaisissa tilanteissa, joissa herää epäily lasten vaihtumisesta synnytyssairaalassa. Inhimillisesti äärimmäisen vaikeita tilanteita voi lisäksi syntyä siitä, että naisen kohtuun on erehdyksessä siirretty toisen parin sukusoluista aikaansaatu alkio. Alkiosta syntynyt lapsi katsottaisiin tavanomaisoikeudellisesti lapsen synnyttäneen naisen lapseksi.

Arviomuistiosta saadussa lausuntopalautteessa on otettu esiin myös se mahdollinen tilanne, että lapsen synnyttävä henkilö on oikeudelliselta sukupuoleltaan mies. Tällainen tilanne saattaa syntyä, jos transseksuaalin sukupuolen vahvistamista koskevan lain (563/2002) edellytys lisääntymiskyvyttömyydestä tulevaisuudessa poistetaan.

Äitiyttä koskeva sääntely voidaan teknisesti toteuttaa joko siten, että äitiyttä koskevat säännökset otetaan omaan tätä koskevaan lakiinsa tai että isyyslakiin luodaan erillinen äitiyttä koskeva luku. Jos äitiyttä koskevat säännökset yhdistetään isyyslakiin, tulee lain nimike muuttua esimerkiksi vanhemmuuslaiksi tai laiksi oikeudellisesta vanhemmuudesta.

Jos katsottaisiin perustelluksi säätää äitiydestä lailla, tavoitteen toteuttamiseksi on edellä tarkasteltujen kansainvälisten esimerkkien valossa kaksi vaihtoehtoa: 1) luoda yleinen äitiyden määritelmä tai 2) luoda määritelmä äitiydestä käytettäväksi vain hedelmöityshoitoilanteissa. Äitiyden määritelmän rajoittamiselle vain hedelmöityshoitoihin ei ole riittäviä perusteita. Näin ollen tulisi valita yleisempi edellä mainituista vaihtoehdoista. Säännöksen muotoilussa on lisäksi mahdollista ottaa huomioon se, että lapsen synnyttävä henkilö ei välttämättä ole oikeudelliselta sukupuoleltaan nainen. Yksi vaihtoehto olisi määritellä lapsen äidiksi henkilö, joka on synnyttänyt lapsen, ilman viittausta hänen oikeudelliseen sukupuoleensa. Samalla voisi olla tarpeen säätää, että isyyden vahvistamista ja kumoamista koskevia säännöksiä voidaan analogisesti soveltaa myös äitiyden vahvistamista tai kumoamista koskevissa tilanteissa.

1.4 Vanhemmuusolettama

Työryhmätyöskentelyn kuluessa esille tuodussa aineistossa on esitetty, että jos samaa sukupuolta olevat henkilöt ovat rekisteröineet parisuhteensa, parisuhteen rekisteröinnin tulisi luoda olettava äidin parisuhdekumppanin vanhemmuudesta sellaisen lapsen osalta, joka syntyy rekisteröidyn parisuhteen aikana. Vanhemmuusolettama vastaisi tällöin

nykyistä äidin avioliittoon perustuvaa isyysolettamaa. Synnyttävän äidin parisuhdekumppani olisi sidottu vanhemmuuteen lapsen syntymästä lukien eikä vasta perheen sisäisen adoption vahvistamisen jälkeen. Myöskään siittiöiden luovuttajalla ei olisi tällöin väliintulomahdollisuutta rekisteröidyn parin vanhemmuuteen nähden. Näin muodostunutta vanhemmuusolettamaa voitaisiin soveltaa etenkin naispareihin. Jos sijais-synnytysjärjestelyt tulevaisuudessa sallittaisiin, vanhemmuusolettamaa voitaisiin laajentaa myös miespareihin.

Parisuhteensa rekisteröineen parin on nykyisin mahdollista jakaa lapsen vanhemmuus siten, että toinen parisuhteen osapuolista adoptoi yksin toisen osapuolen lapsen. Perheen sisäisen adoption seurauksena lasta pidetään puolisojen yhteisenä lapsena. Vuonna 2012 Suomessa adoptoitiin 258 Suomessa syntynyttä lasta. Tilastokeskukselta saadun tiedon mukaan rekisteröidyssä parisuhteessa olevien perheen sisäisten adoptioiden lukumäärä oli samana vuonna 91.

Adoptoitaessa parisuhteen toisen osapuolen lasta adoption vahvistamista edeltävä adoptioneuvonnan sisältö ja kesto vaihtelee tilanteen ja osin myös maantieteellisen sijainnin mukaan. Seuraavassa esitely adoptioneuvontamenettely perustuu Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystieteiden osastolta saatuihin tietoihin. Tilanteessa, jossa lapsella on jo kaksi juridista vanhempaa, perheen sisäinen adoptioprosessi etenee käytännössä siten, että ensin selvitetään lapsen biologisten vanhempien mielipide adoptiosta. Lapsestaan luopuvalle vanhemmalle, toiselle biologiselle vanhemmalle sekä hakijalle annetaan adoptioneuvontaa ja heille kerrotaan adoption tarkoitus ja oikeusvaikutukset. Näissä tapauksissa tehdään aina myös kotikäynti siihen perheeseen, jossa lapsi asuu. Molemmat vanhemmat antavat kirjallisen suostumuksensa adoption, vaikka ainoastaan toinen heistä luopuu juridisista oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan. Vanhemmat voivat antaa suostumuksensa lapsen adoption aikaisintaan kahdeksan viikon kuluttua lapsen syntymästä.

Jos lapsen isyyttä ei ole vahvistettu, mutta on aihetta olettaa, että vanhemmuus saatettaisiin myöhemmin vahvistaa, alaikäisen adoptio voidaan vahvistaa vain erittäin poikkeuksellisista syistä. Jos lapsen biologinen isä on tiedossa, hänelle on annettava tieto isyyden tunnustamisen mahdollisuudesta. Miestä ei välttämättä tavata, jos on vahvoja syitä olettaa, että hän ei halua olla osa lapsen elämää. Tässä tapauksessa puhelinyhteys voi olla riittävä. Harkinta-aika on kahdeksan viikkoa ja jos mies ei halua tunnustaa isyyttään, adoptioprosessi voi edetä harkinta-ajan päätyttyä. Jos isyys vahvistetaan, mies voi vahvistamisen jälkeen ja harkinta-ajan päätyttyä antaa suostumuksensa adoption. Adoption yhteydessä voidaan tehdä myös sopimus siitä, että alaikäisellä lapsella on oikeus tavata aikaisempaa vanhempansa.

Kun lapsi on saanut alkunsa hedelmöityshoitojen tuloksena anonyymien luovuttajan sukupuoluilla eikä isyyttä voida näin ollen vahvistaa, adoptioprosessi on yksinkertaisempi. Tällaisessa tapauksessa neuvontakäyntiä voidaan verrata isyyden tunnustamiseen, jolloin osapuolille kerrotaan adoption oikeusvaikutukset. Samassa yhteydessä biologinen vanhempi voi antaa kirjallisen suostumuksensa adoption. Jos parisuhde on rekisteröity vasta sen jälkeen, kun lapsi on saanut alkunsa, biologinen äiti voi antaa suostumuksensa kuitenkin vasta kahdeksan viikon harkinta-ajan jälkeen.

Adoptioneuvonnan ja tarvittavien suostumusten saamisen jälkeen adoptionhakija voi hakea adoption vahvistamista tuomioistuimelta. Helsingin käräjäoikeudessa adoptioasian käsittely kestää yleensä noin 2-3 viikkoa.

Sekä vanhemmuusolettaman että perheen sisäisen adoption tavoitteena on, että parisuhdekumppanit voivat jakaa lapsen vanhemmuuden yhdessä. Molemmilla tavoilla voidaan saavuttaa täysimääräisesti vanhemman ja lapsen välisen suhteen oikeusvaikutukset, kuten elatusvelvollisuus ja perintöoikeus sekä tapaamisoikeus erotilanteessa. Erona näiden välillä on, että perheen sisäinen adoptio voidaan vahvistaa tilanteesta riippuen parhaimmillaankin vasta muutama viikko lapsen syntymän jälkeen ja vanhemmuusolettamaa sovellettaisiin lapsen syntymästä lähtien. Toinen ero on, että isyysolettamaan verrattavissa olevaan vanhemmuusolettamaan ei ole mahdollista yhdistää vahvistettua yhteydenpito-oikeutta sivulliselle (esimerkiksi siittiöiden luovuttajalle), mikä adoptiomenettelyssä on mahdollista, jos luovuttajan vanhemmuus on vahvistettu ennen adoptiota. Kolmas ero on, että adoptiota ei voi purkaa kuin uudella adoptiolla, kun taas vanhemmuusolettama voidaan ainakin isyyden osalta kumota, jos olettaja osoitetaan vääräksi.

Jos vanhemmuusolettama liitettäisiin naisparin rekisteröityyn parisuhteeseen, lapsella olisi kaksi elatusvelvollista vanhempaa syntymästään lukien, mikä puoltaa vanhemmuusolettaman käyttöönottoa. Vanhempien välien rikkoutuminen heti lapsen syntymän jälkeen ei myöskään vaikuttaisi vanhemmuuden muodostumiseen kuten nykyisin. Toisaalta kysymykseksi nousee, miten se rekisteröidyn parisuhteen osapuoli, joka ei synnyttä lasta, voi kumota vanhemmuusolettaman, jos lapsi on saatu aikaan ilman hänen suostumustaan. Jos kyse on miehen ja naisen välisestä avioliitosta ja siihen perustuvasta isyysolettamasta, aviomies voi nostaa isyyden kumoamiskanteen, jos hän epäilee isyyttään. Kumoamiskanteen käsittelyn yhteydessä voidaan oikeusgeneettisten isyystutkimusten avulla selvittää, onko aviomies lapsen isä vai ei. Jos oikeusgeneettiset isyystutkimukset osoittavat, että hän ei voi olla lapsen geneettinen isä, aviomiehen isyys kumotaan. Isyyttä ei kuitenkaan voida kumota, jos aviomies oli antanut suostumuksensa hedelmöityshoidon antamiseen ja lapsi on syntynyt annetun hoidon tuloksena. Oikeusgeneettisiä isyystutkimuksia vastaavaa mahdollisuutta vanhemmuuden kumoamiseksi ei voi liittää naisparin rekisteröityyn parisuhteeseen liittyvään vanhemmuusolettamaan, sillä ei-synnyttävän naisen vanhemmuus ei perustu polveutumiseen eikä yhteisymmärryksen puuttumista voida osoittaa oikeusgenetiikan keinoin. Jos vanhemmuusolettaman taustalla katsotaan olevan yhteinen toive vanhemmuuden jakamisesta, vanhemmuutensa kiistävän rekisteröidyn parisuhteen osapuolen tulisi tällöin voida osoittaa, että hän ei ole antanut suostumustaan lapsen aikaansaamiseksi. Tämän todentaminen voisi osoittautua erittäin vaikeaksi, jos hedelmöittämisestä ei ole olemassa asiakirjanäyttöä tai muita todisteita. Mainittu riski korostuu erityisesti niissä tilanteissa, joissa lapsi on saatettu alkuun muulla tavoin kuin asiantuntija-avusteisilla hedelmöityshoidoilla.

Kansainvälinen vertailu on osoittanut, että edellä kuvattua isyysolettaman kanssa verrannollista automaattista vanhemmuusolettamaa ei ole käytössä missään edellä tarkastelluista maista. Äidin naispuolisen kumppanin vanhemmuuden toteaminen tai vahvistaminen on Ruotsissa, Norjassa, Islannissa, Tanskassa sekä Englannissa ja Walesissa sidottu hedelmöityshoitotilanteisiin, joihin äidin kumppani on antanut suostumuksensa.

Tämä tarkoittaa sitä, että väestötietoviranomainen ei voi todeta vanhemmuutta automaattisesti pelkän parisuhdestatuksen perusteella kuten aviopuolisoilla, vaan viranomaisen tulee lisäksi varmistua siitä, että lapsi on saanut alkunsa hedelmöityshoidoista ja että äidin parisuhdekumppani on antanut hoitoon suostumuksensa. Tämä puolestaan edellyttää asiointia joko väestötietoviranomaisen tai lastenvalvojan kanssa asian selvittämiseksi.

Esimerkiksi Norjassa naispuolisen henkilön, joka haluaa vahvistaa vanhemmuutensa naispuolisen kumppaninsa synnyttämään lapseen, tulee täyttää hakemus, jonka perusteella vanhemmuus voidaan kirjata jo ennen lapsen syntymää. Hakemuksesta tulee käydä ilmi vanhemmuuden myöntämisen edellytysten täyttyminen. Jos vanhemmuus perustuu äidin avioliittoon, puolisoiden tulee olla avioliitossa lapsen syntymän aikaan. Jos vanhemmuus perustuu äidin avopuolison tunnustamislausumaan, avopuolisoiden tulee asua yhdessä samaan aikaan, kun hedelmöityshoitoa annettiin. Molemmissa tapauksissa vanhemmuutta hakevan henkilön tulee olla antanut suostumuksensa hedelmöityshoitoihin kirjallisesti. Hakemuksen oheen tulee liittää: 1) synnyttävän äidin avio- tai avopuolison suostumus hedelmöityshoitoihin, 2) hyväksytyt hedelmöityshoitoklinikan todistus annetusta hoidosta sekä 3) asiakirja, jonka perusteella voidaan todeta hedelmöityshoidon avulla syntyneen lapsen oikeus saada tieto siittiöiden luovuttajan henkilöllisyydestä.¹ Työryhmällä ei ole tietoa siitä, miten vanhemmuuden rekisteröinti on käytännössä toteutettu muissa vertailumaissa.

Johtopäätöksenä edellä esitetystä on, että jos ryhdytään valmistelemaan naisparien äitiyttä koskevia säännöksiä, työryhmä näkee ongelmallisena rekisteröidyn naisparin ei-synnyttävän osapuolen vanhemmuusolettaman käyttöönoton sellaisenaan. Jos oletama ei ole rajattu hedelmöityshoitotilanteisiin, vanhemmuusolettaman perusteella lapsen toiseksi äidiksi todetun on vaikea osoittaa oletama vääräksi ja kumota vanhemmuus, joka ei perustu yhteisymmärrykseen lapsen aikaansaamisesta.

Rekisteröidyn naisparin vanhemmuutta koskevan sääntelyn kehittäminen voisi työryhmän mukaan kuitenkin olla perusteltua hedelmöityshoitotilanteissa, joista on saatavissa asiakirjanäyttö tai muuta todistelua parin yhteisymmärryksestä saada aikaan yhteinen lapsi. Hedelmöityshoitotilanteissa olisi myös paremmat mahdollisuudet varmistua siitä, että lapsen biologisen isän oikeuksia ei loukata. Tämän toteuttaminen edellyttäisi muutoksia voimassaolevan isyyslain 3a §:ään (ehdotetun isyyslain 3 §:n 3 momentti). Myös hedelmöityshoitolaian säännöksiä tulisi tällöin muuttaa. Hedelmöityshoitolaian 2 §:n määritelmä hoitoa saavasta parista ei tällä hetkellä tunnista tilannetta, jossa hedelmöityshoitoa annetaan parisuhteensa rekisteröineelle naisparille yhdessä eikä näin ollen edellytä synnyttävän naisen kumppanin suostumusta hoitoon.

Kuten edellä on todettu, sijaissynnytyskysymykset on rajattu isyystyöryhmän toimeksiannon ulkopuolelle. Koska miesparit eivät voi saada lasta ilman sijaissynnyttäjää, työryhmä ei ole pohtinut tilannetta, jossa vanhemmuusolettamaa sovellettaisiin parisuhteensa rekisteröineeseen miespariin.

---

¹ FOR 2008-12-15 nr 1362: Forskrift om fastsetjing av medmorskap

1.5 Muuhun kuin rekisteröityyn parisuhteeseen perustuva naisparin vanhemmuus

Työryhmälle esitetystä materiaalista on edelleen nostettu esiin samaa ja eri sukupuolta olevien avoparien yhdenvertainen kohtelu. Jos hedelmöityshoitoa on annettu naisparille yhdessä ja pari on yhteisymmärryksessä antanut siihen suostumuksensa, myös naispuolisen avoparin ei-synnyttävä osapuoli tulisi voida vahvistaa lapsen vanhemmaksi hedelmöityshoitosuostumuksen tai tunnustamiseen rinnastettavan henkilökohtaisen selvityksen perusteella. Sääntelyllä turvattaisiin myös lapsen asemaa, koska se mahdollistaisi lapsen sosiaalisen sirteen vahvistamisen hänen tosiasialliseen vanhempansa.

Tilanteessa, jossa samaa sukupuolta oleva pari ei ole rekisteröinyt parisuhdettaan, pari ei ole mahdollista jakaa vanhemmuutta perheen sisäisen adoption kautta. Vanhemmuuden jakaminen perheen sisäisen adoption kautta ei ole mahdollista myöskään eri sukupuolta olevalle avoparille. Eri sukupuolta olevalle avoparille voidaan kuitenkin antaa hedelmöityshoitoa yhdessä, jolloin hedelmöityshoitoihin suostumuksensa antanut mies voi vahvistaa isyytensä tunnustamisen tai tuomioistuimen päätöksen perusteella. Vastaavassa tilanteessa samaa sukupuolta olevan avoparin ei-synnyttävä osapuoli ei voi antaa suostumustaan hedelmöityshoitoihin, vaan hoitoa annetaan synnyttävälle osapuolelle yksin.² Lapsen isäksi voidaan vahvistaa siittiöiden luovuttaja, jos hedelmöityshoitojen yhteydessä käytetään sellaisia siittiöitä, joiden luovuttaja on tähän suostunut. Jos hedelmöityshoitojen yhteydessä käytetään sellaisia siittiöitä, joiden luovuttaja ei ole suostunut isyyden vahvistamiseen, lapsella on lähtökohtaisesti vain yksi oikeudellinen vanhempi. Lapsen äidin naispuolista avopuolisoa ei voida nykyisin vahvistaa lapsen vanhemmaksi, ellei pari rekisteröi parisuhdettaan.

Lapsen etu puoltaa lainsäädännön kehittämistä siten, että lapsen äidin naispuolinen avopuoliso voitaisiin vahvistaa lapsen toiseksi vanhemmaksi, jos samaa sukupuolta oleva naispari on hankkinut lapsen yhteisymmärryksessä hedelmöityshoidoilla eikä siittiöiden luovuttajaa voida vahvistaa lapsen isäksi. Tällöin lapsella olisi vanhemmuuden vahvistamis päätöksestä alkaen kaksi oikeudellista ja elatusvelvollista vanhempaa. Jos vanhemmuuden vahvistamisen perusteena on suostumus hedelmöityshoitoon, vanhempien välien rikkoutuminen syntymän jälkeen ei mahdollistaisi perääntymistä vanhemmuuden tuomista oikeuksista ja velvollisuuksista, vaan vanhemmuus voidaan vahvistaa viime kädessä tuomioistuimen päätöksellä kuten vastaavassa eri sukupuolta olevan avoparin tilanteessa. Kirjallisen hedelmöityshoitosuostumuksen olemassaolo ja sen sisältö suojaishi vanhemmaksi vahvistettavan osapuolen lisäksi lapsen biologisen isän oikeuksia siinä tapauksessa, että lapsi on saanut alkunsa muulla tavoin kuin parin yhteisymmärryksessä toteuttamien hedelmöityshoitojen avulla. Mahdollinen oikeuksien kollisio vanhemmaksi

---

² Vaikka hedelmöityshoitolain sanamuoto ei tunne tilannetta, jossa hedelmöityshoitoja annetaan naisparille yhdessä, ilmiö on käytännössä hyvin yleinen. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen esittämän arvon mukaan hedelmöityshoitoja annetaan vuosittain noin 160 naisparille ja 200 yksin hoitoihin hakeutuneelle naiselle. Vuonna 2011 annetuista hedelmöityshoidoista syntyi yhteensä 2 536 lasta.

vahvistettavan naispuolisen avopuolison ja siittiöiden luovuttajan välillä voitaisiin ratkaista siten, että parille yhdessä annettavissa hedelmöityshoidoissa edellytetään käytettäväksi vain sellaisia siittiöitä, joiden luovuttaja ei ole suostunut siihen, että hänen isyytensä voidaan vahvistaa lapsen syntymän jälkeen. Lapsen äidin naispuolisen avopuolison mahdollisuus tulla hedelmöityshoidoilla aikaan saadun lapsen vanhemmaksi on toteutettu esimerkiksi Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa. Islannissa vanhemmuuden vahvistaminen hedelmöityshoitosuostumuksen perusteella on rajattu rekisteröityihin parisuhteisiin.

Vanhemmuuden vahvistaminen henkilökohtaisen selvityksen perusteella riippumatta siitä, onko lapsi saanut alkunsa hedelmöityshoitojen avulla vai muulla tavoin, nostaa esiin kysymyksen siitä, miten lapsen biologisen isän oikeudet voidaan turvata. Ongelmana tässä ehdotuksessa on ensinnäkin se, että kun hedelmöityshoitojen yhteydessä on mahdollista valita äidin munasolun hedelmöittämiseen sellaisia siittiöitä, joiden luovuttaja on luopunut mahdollisuudesta isyyden vahvistamiseen, luovuttajan tahdosta ei muissa tilanteissa voida varmistua. Näin ollen yleisen tunnustamismahdollisuuden antaminen synnyttäjän naispuoliselle kumppanille saattaisi johtaa ristiriitatilanteeseen lapsen biologisen isän oikeuksien ja naispuolisen tunnustajan oikeuksien välillä. Kansainvälisen selvityksen perusteella vastaavaa mahdollisuutta ei ole käytössä missään edellä tarkastelluista valtiosta.

Johtopäätöksenä edellä esitetystä on, että työryhmä katsoo mahdolliseksi kehittää lainsäädäntöä tulevaisuudessa siten, että jos samaa sukupuolta oleva naispari on hankkinut lapsen yhteisymmärryksessä hedelmöityshoidoilla eikä siittiöiden luovuttajaa voida vahvistaa lapsen isäksi, lapsen äidin naispuolinen avopuoliso voitaisiin vahvistaa lapsen toiseksi vanhemmaksi. Sen sijaan työryhmä ei pidä perusteltuna mahdollistaa lapsen tunnustamista pelkästään lapsen äidin kumppanin henkilökohtaisen selvityksen perusteella siihen liittyvän oikeuksien kollisoriskin vuoksi.

Jos katsottaisiin perustelluksi ottaa käyttöön avoliitossa elävän naisparin hedelmöityshoitosuostumukseen perustuva vanhemmuus, tämä voidaan toteuttaa teknisesti siten, että muutetaan voimassaolevan isyyslain 3a §:ää (ehdotetun isyyslain 3 §:n 3 momenttia) ja hedelmöityshoitolain säännöksiä. Hedelmöityshoitolain 2 §:n määritelmä hoitoa saavasta parista ei tällä hetkellä tunnista tilannetta, jossa hedelmöityshoitoa annetaan avoliitossa elävälle naisparille yhdessä eikä näin ollen edellytä hoitoa saavan osapuolen kumppanin suostumusta hoitoon. Vanhemmuuden vahvistaminen edellyttäisi hedelmöityshoitosuostumuksen lisäksi vanhemmuuden vahvistamista joko maistraatin tai tuomioistuimen päätöksellä kuten silloin, kun kyseessä on eri sukupuolta oleva avopari. Sääntelyn yhteydessä tulisi arvioitavaksi myös se, onko kyseessä sellainen selvä ja riidaton tunnustamistilanne, että tunnustamislausuma voitaisiin toimittaa etukäteen neuvolassa (ehdotetun lain 14 §). Jos synnyttävän äidin avopuoliso kuolee ennen lapsen syntymää, vanhemmuutta ei voitaisi vahvistaa oikeudenomistajien suostumuksella ehdotetun 4 luvun mukaisesti, koska lapsi on saatu aikaan luovutettuja siittiöitä käyttäen, eikä oikeusgeneettisillä isyystutkimuksilla voida näin ollen osoittaa vanhemmuutta siten kuin ehdotetussa 4 luvussa edellytetään. Tarvittavia konkreettisia lainsäädäntömuutoksia arvioitaessa tulisi pohdittavaksi myös se, voitaisiinko rekisteröityjä naispareja ja naispuolisia avopareja koskeva sääntely vanhemmuudesta hedelmöityshoitotilanteissa yhdistää samaan säännökseen siten kuin esimerkiksi Ruotsissa on tehty.

1.6 Vanhemman sukupuolen muuttaminen ennen lapsen syntymää

Laki transseksuaalin sukupuolen vahvistamisesta mahdollistaa henkilön vahvistamisen kuuluvaksi vastakkaiseen sukupuoleen kuin mihin hänet on alun perin rekisteröity. Laki kuitenkin nykyisellään edellyttää, että hakija muun muassa esittää lääketieteellisen selvityksen siitä, että hänet on steriloitu tai että hän muusta syystä on lisääntymiskyvytön (1 §). Arviomuistiosta saadussa lausuntopalautteessa on viitattu tilanteisiin, joissa väestötietojärjestelmässä naiseksi merkityt henkilöt ovat tulleet sukupuolen vahvistamisen jälkeen biologisiksi isiksi esimerkiksi keinohedelmöityksen avulla. Ulkomailta tiedetään myös tapauksia, joissa sukupuoleltaan mieheksi vahvistettu henkilö on synnyttänyt lapsen. Nämä tilanteet tulevat yleistymään, jos lisääntymiskyvyttömyyttä koskeva edellytys tulevaisuudessa poistetaan sukupuolen muuttamista koskevista säännöksistä.³

Tälläkin hetkellä transsukupuolinen nainen voidaan vahvistaa lapsen isäksi, jos hän on miehenä ollessaan siittänyt naisen tai luovuttanut siittiöitä naisen hedelmöityshoitoja varten ja näitä sukusoluja käyttäen on syntynyt lapsi. Vaikka asiasta ei ole nimenomaisia säännöistä, tulkinta on kirjattu nyt myös ehdotetun uuden isyyslain 3 §:n perusteluihin. Oikeudellisesti merkittävä ajankohta on tuolloin se hetki, jolloin oikeudellisen isyyden perustava teko (esim. sukupuolinen kanssakäyminen, siittiöiden luovutus tai hedelmöityshoitosuostumuksen antaminen) tehtiin. Jos nainen oli esimerkiksi siittiöitä luovuttaessaan mies ja hän tuolloin antoi hedelmöityshoitolaan 16 §:ssä tarkoitetun suostumuksensa siihen, että hänet voidaan vahvistaa hoidon tuloksena syntyneen lapsen isäksi, lapsen synnyttyä voidaan toimia hänen suostumuksensa tarkoittamalla tavalla.

Koska lapsen äitiyttä koskevia säännöksiä ei tällä hetkellä ole, ei ole olemassa myöskään oikeudellista estettä olla noudattamatta sitä periaatetta, että lapsen synnyttänyt henkilö on lapsen äiti. Kyseessä olisi tuolloin todennäköisesti tilanne, jossa steriliteetin aiheuttava lääkehoito on lopetettu ja henkilön raskauden mahdollistavat hormonaaliset ja fysiologiset toiminnot ovat palautuneet ennalleen. Jos päädytään kirjaamaan äitiyttä koskeva säännös lakiin, se on mahdollista kirjoittaa sukupuolineutraalisti siten, että äitiys ei ole välttämättä sidottu synnyttäjän oikeudelliseen sukupuoleen.

1.7 Äitiyttä koskevat kansainvälisen yksityisoikeuden alaan kuuluvat säännökset

Äitiyttä koskevien kansainvälisyksityisoikeudellisten kysymysten sääntelyn tarve on josakin määrin lisääntynyt paitsi yleisen kansainvälistymisen vuoksi myös siitä syystä, että äitiyttä koskevien aineellisten lakien väliset erot ovat kasvaneet. Esimerkiksi sijais-

---

³ Ks. sosiaali- ja terveysministeriön asettamis päätös 6.9.2013, jolla on asetettu työryhmä uudistamaan transseksuaalin sukupuolen vahvistamisesta annettua lakia. Työryhmän määräaika päättyy 30.9.2014.

synnytys hyväksytään eräissä maissa. Tällä tarkoitetaan järjestelyä, jolla nainen voi synnyttää lapsen toiselle naiselle tai miehelle tarkoituksin, että viimeksi mainitusta tulee lapsen vanhempi. Edellä tarkastelluista maista äitiys siirtyy sijaissynnytysjärjestelyssä äidiksi tarkoitetulle naiselle joko suoraan lain nojalla (Venäjä) tai muun päätöksen kuin adoption seurauksena (Englanti ja Wales). Kysymys siitä, miten Suomen lainsäädäntö suhtautuu näin saavutettuun äitiyteen, on epäselvä. Oikeudellinen tilanne selkiytyisi, jos lakiin otettaisiin säännökset sovellettavasta laista, kun on kysymys äitiyden määräytymisestä suoraan lain perusteella ja ulkomaisten äitiyttä koskevien päätösten tunnustamisesta.

Oikeusministeriössä tehtiin kesällä 2013 päätös siitä, että ministeriö ei tällä hallituskaudella ryhdy valmistelemaan sijaissynnytystä koskevaa lainsäädäntöä Suomessa. Sijaissynnytyskysymystä koskevan materiaalisien lainsäädännön viivästyminen puoltaa sitä, että myös äitiyttä koskevien kansainvälisen yksityisoikeuden alaan kuuluvien säännösten valmistelua lykätään myöhemmäksi. Sääntelyn lykkäämistä puoltaa myös se, että näiden kysymysten kansainvälinen tarkastelu on vasta alkamassa EU:ssa ja Haagin kansainvälisen yksityisoikeuden konferenssissa.

2 Isyyden vahvistaminen kanteella, kun lapsi on syntynyt ennen 1.10.1976

2.1 Nykytila ja sen arviointi

Isyyslaissa ei ole asetettu määräaika sille, missä ajassa lapsen tai hänen edustajansa tulee nostaa kanne isyyden vahvistamiseksi. Kanne on siten mahdollista panna vireille hyvinkin pitkän ajan kuluttua lapsen syntymästä. Isyyslain säännöksiä ei kuitenkaan sellaisinaan sovelleta, jos lapsi on syntynyt ennen kuin isyyslaki 1.10.1976 tuli voimaan. Isyyslain soveltamisesta näissä tapauksissa säädetään isyyslain voimaanpanosta annetussa laissa (701/1975).

Mainitussa laissa pyrittiin isyyslain mahdollisimman pitkälle menevään taannehtivuuteen. Tämän tavoitteen mukaisesti ennen isyyslain voimaantuloa syntyneet saivat oikeuden, jota heillä ei aikaisemmin ollut, eli mahdollisuuden vaatia isyyden vahvistamista kanteella. Aikaisemman lain mukaan isyys oli voitu vahvistaa vain miehen tunnustamisen perusteella.

Isyyden vahvistamiskanteelle asetettiin kuitenkin määräaika. Kanne oli isyyslain voimaanpanosta annetun lain (IVL) 7 §:n 2 momentin mukaan nostettava viiden vuoden kuluessa lain voimaantulosta, toisin sanoen viimeistään 1.10.1981. Kanna ei lisäksi voitu nostaa, jos mies on kuollut. Tällä tavoin tasapainotettiin lain taannehtivuutta. Miehen kuolemaan kytketty kanneoikeuden rajoitus esti myös tilanteet, joissa miehen perintö olisi jouduttu jakamaan uudelleen sen vuoksi, että mies isyyskanteen kautta olisi saanut uuden rintaperillisen.

Korkein oikeus on antanut eräitä ennakkopäätöksiä IVL 7.2 §:n tulkinnasta. Tapauksessa KKO 1993:58 kysymys oli kanneoikeudesta tilanteessa, jossa isyys oli ennen isyyslain voimaantuloa syntyneen lapsen osalta kumottu vuonna 1990, toisin sanoen isyyden vahvistamiskanteelle säädetyn määräajan kuluttua umpeen. Korkein oikeus katsoi, että isyyslain voimaanpanosta annetussa laissa ei ollut ajateltu tällaista mahdollisuutta ja että tulkinta, jonka mukaan kanneaika olisi umpeutunut ennen kuin kanteen ajaminen isyyden kumoamisen vuoksi oli käynyt mahdolliseksi, ei olisi isyyslain tavoitteiden mukainen. Se katsoi sen vuoksi, että kanneoikeuden rajoitus ei koskenut kysymyksessä olevaa tapausta.

Ratkaisussa KKO 2003: 107 oli kysymys tilanteesta, jossa vuonna 1968 syntynyt henkilö vaati vuonna 2000 nostamassaan kanteessa, että miehen, joka oli vuotta aikaisemmin kuollut, vahvistettaisiin olevan hänen isänsä. Tapaus erosi aikaisemmasta muun muassa siinä, että kanteen nostamiselle määräajassa ei ollut ollut sellaista ehdotonta estettä kuin tapauksessa KKO 1993:58. Kanteen tueksi vedottiin siihen, että kannerajoituksen soveltaminen loukkasi lasten oikeudellista yhdenvertaisuutta. Käräjäoikeus hylkäsi kanteen liian myöhään nostettuna ja ylemmät oikeusasteet pysyttivät tuomion. Korkein oikeus

totesi päätöksensä perusteluissa, että IVL 7.2 §:n kannerajoitukselle oli ollut vahvat perusteet, jotka liittyvät oikeusvarmuusnäkökohtiin. Isyyslain voimaantulo synnytti epä tietoisuuden siitä, tultaisiinko sellaisten tapahtumien perustella, jotka olivat sattuneet ehkä kauankin aikaa ennen lain voimaantuloa, esittämään isyyslain nojalla uusia vaatimuksia. Määräajalla lyhennettiin epä tietoisuusaikaa, ja sillä oli KKO:n mukaan entistäkin suurempi merkitys oikeusvarmuuden kannalta ratkaisua jankohtana, jolloin isyyslaki oli ollut voimassa yli 25 vuotta.

Viimeksi mainitusta korkeimman oikeuden ratkaisusta tehtiin tämän jälkeen ihmisoikeusvalitus Euroopan ihmisoikeustuomioistuimeen (EIT). Mainitun asian lisäksi EIT on ratkaissut muitakin sekä Suomea että eräitä muita maita koskeneita valituksia, joissa on ollut kysymys isyyden vahvistamiselle asetetun kanneajan ja ihmisoikeussopimuksen määräysten yhteensopivuudesta. Näissä ratkaisuissa kanneajan ehdottomuuden on katsottu loukkaavan jokaiselle turvattua yksityiselämän suojaa. Korkein oikeus on tämän jälkeen ratkaisussa KKO 2011:12 katsonut, että kannerajoitus oli kyseisessä tapauksessa ristiriidassa perustuslain 10 §:ssä ja ihmisoikeussopimuksen 8 artiklassa tarkoitetun yksityiselämän suojan kanssa ja jättänyt IVL 7.2 §:n määräaika säännöksen soveltamatta perustuslain 106 §:n nojalla.

EIT:n käytännön perusteella voidaan nykyisin pitää selvänä, että oikeus isyyden vahvistamiseen kuuluu EIS 8.2 artiklassa tarkoitetun yksityiselämän suojan piiriin. Kanteen nostamista on EIS 8.2 artiklan nojalla kuitenkin mahdollista rajoittaa, jolloin yleinen oikeusvarmuusintressi ja asian vastapuolen intressit ovat hyväksyttäviä rajoitusperusteita. Jotta rajoitus olisi sallittu, kilpailevien intressien välille on EIT:n mukaan kuitenkin löydettävä asianmukainen tasapaino. Tämä edellyttää sitä, että isyy skanteen määräaika on joustava ja että tasapaino etsitään kasuistisesti tapaus tapaukselta. Se, että asia ratkaistaan lainsäätäjän toimesta selkeällä linjauksella, ei EIT:n käytännön valossa näytä olevan mahdollista. Sillä, joka vetoaa rajoitusperusteeseen, on tapauskohtaista ratkaisua tehtäessä todistustaakka.

Ratkaisuissaan EIT ei ole lähtenyt suorittamaan punnintaa, jossa kantajan intressiä olisi punnittu miehen ja hänen perheensä intressejä sekä yleistä oikeusvarmuusintressiä vasten. Esimerkiksi Suomea koskevista ratkaisuista ei ole saatavissa selvitystä siitä, miten painavana oikeusvarmuusintressiä voidaan pitää nyt, kun kanneajan poistaminen merkitsisi sitä, että 38 vuotta vanhojen tai sitä vanhempien tapahtumien nojalla voidaan esittää vaatimuksia, vaikka se ei lain mukaan ole ollut yli 30 vuoteen mahdollista. Tämä voidaan kenties ymmärtää edellä mainitusta todistustaakkavaatimuksesta johtuvaksi. Se, että kansallinen tuomioistuin on hylännyt kanteen kanneajan ylitykseen vedoten punnitsematta erisuuntaisia intressejä *in casu*, on jo itsessään katsottu osoitukseksi ihmisoikeusloukkauksesta.

EIT:n ratkaisuista on sitä vastoin löydettävissä ohjausta siitä, millaisista seikoista isyyden vahvistamista haluavan intressin painavuus riippuu. Tapauksessa *Grönmark* (6.7.2010, n:o 17038/04) määräajan katsottiin loukkaavan valittajan oikeutta erityisesti sen vuoksi, että kanneaika oli umpeutunut ennen kuin valittaja oli tullut täysi-ikäiseksi ja olisi siten voinut ajaa kannetta äitinsä suhtautumisesta riippumatta. Tapauksessa *Backlund* (6.7.2010, n:o 36498/05), jossa valittaja oli 39-vuotias vuonna 1981 kanneajan umpeutuessa, EIT ei voinut hyväksyä sitä, että kanneaika oli umpeutunut ennen

kuin lääketieteelliset isyystutkimukset olivat kehittyneet niin, että valittaja saattoi esittää näytön siitä, että vuonna 2002 vastaajaksi haastettu mies oli hänen isänsä. Tapauksessa *Laakso* (15.1.2013, n:o 7361/05), jossa valittaja oli kanneajan päättyessä 22-vuotias, ihmisoikeusloukkaus perustui puolestaan siihen, että valittaja, joka oli koko ajan tien-nyt, kuka hänen isänsä oli, oli ollut virheellisessä käsityksessä lain sisällöstä eikä sen vuoksi ollut nostanut kannetta ajoissa. Tapauksessa *Röman* (29.1.2013, n:o 13072/05) EIT hyväksyi puolestaan valittajan väitteen siitä, että hänellä ei ollut aihetta epäillä isä-puolensa isyyttä ja selvittää biologisen isänsä henkilöllisyyttä ennen kuin vuonna 2001, jolloin kanneaika oli jo umpeutunut.

EIT:n soveltamia kriteerejä ei ole helppoa siirtää lainsäädäntöön. Ne ovat kasuistisia ja näyttävät muuttuvan tapaus tapaukselta. EIT:n käytännöstä on pelkistettävissä lähinnä vain se ohje, että jos oikeutta isyyskanteen nostamiseen halutaan lailla rajoittaa, lainsäädännön tulee jättää runsaasti tilaa yksittäistapaukselliselle punninnalle. Lainsäädännön tavoitteiden kannalta kasuistinen ja väljä sääntely ei useinkaan ole optimaalista. Yksittäistapaukselliseen punnintaan perustuvan lainsäädännön avulla voidaan kenties turvata ratkaisun kohtuullisuutta, jos ratkaisija on taitava ja asia ajetaan kummankin osapuolen toimesta niin hyvin, että kaikki asiaan vaikuttavat seikat tulevat siinä esille. Yksittäistapauksellisen kohtuullisuuden tavoitteen vastapainona on kuitenkin otettava huomioon myös oikeusvarmuuteen ja ihmisten yhdenvertaisuuteen liittyvät näkökohdat, jotka puoltavat sitä, että lainsäädännön tulisi olla selkeää. Lopputuloksen ennakoitavuus on tärkeää myös riitaisuuksien hillitsemistavoitteen kannalta. Demokratian kannalta on lisäksi parempi, että asia ratkaistaan lainsäädännöllä kuin että kaikki harkintavalta jätetään lain soveltajalle.

Erityisesti tapauksen *Laakso* seurauksena oikeuspoliittinen harkintamarginaali on käynyt hyvin kapeaksi. Työryhmän käsityksen mukaan ei olisi asianmukaista ehdottaa sellaista määräaika säännöstä, jonka mukaan määräaika voidaan ylittää, jos kantaja ei tuntenut lain sisältöä. Tällainen ei olisi perusteltua, vaikka säännökseen otettaisiinkin sellainen EIT:n käytännön valossa mahdollinen rajoite, ettei määräajan ylitystä hyväksyttäisi, jos yleinen oikeusvarmuusintressi ja vastapuolen yksittäistapauksessa arvioitavat intressit ovat kantajan intressiä painavammat.

2.2 Työryhmän ehdotus

Työryhmä ehdottaa, että kannerajoitus poistetaan ja että kaikki ennen isyyslain voimaantuloa syntyneet voivat nostaa isyyden vahvistamiskanteen samoin edellytyksin kuin sitä myöhemmin syntyneet. Työryhmän käsityksen mukaan tämä selkeä ratkaisu turvaa maksimaalisesti EIS 8 artiklassa tarkoitettua yksityiselämän suojan. Isyyden vahvistamista vaativan kannalta se on huomattavasti parempi kuin sitoa kanneoikeus edellytyksiin, jotka vaativat näyttöä vuosikymmenten takaisista vaikeasti selvitettävistä seikoista ja aiheuttavat kustannuksia molemmille osapuolille.

Ehdotettu ratkaisu loukkaa jossakin määrin niitä odotuksia, joita miehellä, jonka isyyden vahvistamisesta on kysymys, ja hänen omaisillaan on perustellusti voinut nykyisen lainsäädännön pohjalta olla. Rajoittamalla näissä tapauksissa isyyden vahvistamiseen liittyviä oikeusvaikutuksia, voidaan työryhmän käsityksen mukaan kuitenkin löytää ratkaisu, joka on perusteltavissa silloinkin, kun asiaa katsotaan heidän kannaltaan. Oikeusvaikutusten rajoittaminen on perusteltua myös, jotta suojattaisiin yleistä luottamusta lainsäädännön johdonmukaisuuteen.

2.3 Isyyteen kyseisissä tapauksissa liittyvien oikeusvaikutusten rajoittaminen

Ne henkilöt, joille ehdotettu kannerajoituksen poistaminen antaa mahdollisuuden isyydekanteen nostamiseen, ovat tällä hetkellä 38-vuotiaita tai sitä vanhempia. Useimmat niistä seikoista, joihin isyyden merkityksellisyys perustuu, ovat tämän vuoksi jo menettäneet ajankohtaisuutensa. Jäljellä on lähinnä perintöoikeus isän ja isänpuoleisten sukulaisten kuoleman jälkeen, jonka isyyden vahvistaminen tavallisesti tuo mukanaan. Tämän lisäksi isyyden vahvistaminen saattaa luoda edellytyksiä pyrkimyksille solmia hyvät suhteet isään ja tämän sukulaisiin. Isyydekanteen ajaminen ja isyyden vahvistuttaminen vastoin miehen tahtoa ei näitä pyrkimyksiä kuitenkaan tavallisesti edistäne.

Arvioitaessa perintöoikeuden rajoittamisen mahdollisuutta on syytä aluksi tarkastella oikeuspoliittista harkintamarginaalia, joka lainsäätäjällä on asiassa. Tätä harkintamarginaalia rajoittavat perus- ja ihmisoikeudet, joita tässä tapauksessa voi olla sekä isyydekanteen kautta isyyden vahvistuttaneella että sillä miehellä, joka kanteen seurauksena on vahvistettu isäksi. Tällaisia oikeuksia voi olla myös miehen omaisilla, erityisesti silloin, jos mies on kuollut.

Jos asiaa tarkastellaan ensiksi isyytensä vahvistuttaneen kannalta, voidaan todeta, että perustuslain omaisuudensuojasäännös ei suojaa pelkkää perintöä koskevaa odotusta. Myöskään EIT:n käytännön mukaan konkretisoitumaton perintöoikeus ei nauti omaisuuden suojaa. Esimerkiksi tapauksessa *Fabris v. Ranska* (7.2.2013, n:o 16574/08) on kuitenkin katsottu, että vaikka omaisuuden suojaa koskeva lisäpöytäkirja ei takaa oikeutta saada omaisuutta, se suojaa kuitenkin omaisuuteen kohdistuvia legitiimejä odotuksia. Tällaisia odotuksia voi syntyä kysymyksessä olevan valtion lainsäädännön perusteella. Työryhmän käsityksen mukaan isyytensä kanneteitse vahvistuttaneella ei voi olla välittömästi perintöön kohdistuvia legitiimejä odotuksia. Sitä vastoin hänellä on EIS 14 artiklan ja EIS 12. lisäpöytäkirjan nojalla legitiimi oikeus odottaa, että häntä ei syrjitä, toisin sanoen aseteta perusteettomasti erilaiseen asemaan.

Jos asiaa katsotaan miehen ja hänen perillistensä kannalta, omaisuuden suoja muodostaa tärkeimmän säätämisrajoitteen. Se käsittää kaikki sellaiset oikeudenhaltijan asemaan liittyvät seikat, joilla on taloudellista merkitystä. Omaisuuden suoja tulee rajoitteeksi erityisesti silloin, kun mies on kuollut. Perinnön saaneiden kannalta olisi hyvin ongelmallista, jos oikeuteen, jonka he ovat saaneet, puututtaisiin takautuvalla lainsäädännöllä.

Kysymyksessä olisi selvästi omaisuuden suojan loukkaus. Käytännön haitat tällaisesta puuttumisesta ovat sitä suuremmat, mitä kauemmin perinnön saamisesta on kulunut aikaa ja mitä täydellisemmin perintöomaisuus on sulautunut osaksi varallisuuden haltijan taloutta. Perinnön jakaminen ei kuitenkaan ole asiassa ratkaiseva ajankohta. Jo välittömästi perittävän kuollessa perilliset ovat saaneet oikeuden, joka nauttii perustuslain suojaa.

Jos perittävä on elossa, kun isyyskanne nostetaan häntä vastaan, on otettava huomioon hänen omaisuuden suojansa. Nykyiseen lainsäädäntöön luottaen perittävä on saattanut tehdä sukupolvenvaihdosjärjestelyjä, joihin voi sisältyä esimerkiksi alihintaisia kauppia tai ennakkoperintöjä. Näihin järjestelyihin voi sisältyä edellytys, että muut perittävän lapset saavat vastaavasti enemmän omaisuutta perinnönjaossa. Olisi perustuslain omaisuuden suojan kannalta ongelmallista, jos perillinen, joka on takautuvan lainsäädännön kautta saanut asemansa, voisi rikkoa tällaisia järjestelyjä. Sama koskee luonnollisesti kaikkien niiden henkilöiden tekemiä sukupolvenvaihdosjärjestelyjä, joihin nähden isyyden vahvistaminen tuottaisi perintöoikeuden.

Näistä perus- ja ihmisoikeusnäkökohdista seuraa työryhmän arvion mukaan, että isyytensä vahvistuttaneelle ei muiden perusoikeussuojaa rikkomatta voida antaa perillisen asemaa tapauksissa, joissa mies on kuollut ennen kanteen vireille tuloa. Työryhmän käsityksen mukaan tällainen sääntely ei aseta isyytensä kanneteitse vahvistuttaneita perusteettomasti erilaiseen asemaan muihin nähden. Päinvastoin oikeusasemien eroavuudelle on painavat syyt. Ne palautuvat siihen, että kysymyksessä olevat henkilöt ovat saaneet

asemansa sellaisen hyvin poikkeuksellisen takautuvan lainsäädännön kautta, jossa kanerajoitus on poistettu sen jälkeen, kun kanneaika oli jo umpeutunut. Erilaiseen asemaan asettaminen on tarpeen tällaisesta lainsäädännöstä muille aiheutuvien haittojen torjumiseksi.

Jos perittävä on elossa silloin, kun kanne nostetaan, tilanne muuttuu jossakin määrin toiseksi. Edellä mainituista omaisuuden suojaa koskevista perusoikeusperiaatteista seuraa kuitenkin, ettei isyyden kanteella vahvistuttaneen tule voida puuttua ennakkoperintöihin ja muihin lahjoituksiin, jotka perittävä on tehnyt ennen kuin isyyskanne nostettiin. Tämä merkitsee muun muassa sitä, että kanneteitse isyyden vahvistuttaneen ei tule voida vaatia lakiosaa laskettaessa otettavaksi huomioon lahjoituksia, jotka oli tehty ennen kanteen nostamista. Tästä olisi kuitenkin poikettava tilanteissa, joissa lahjoittaja oli tehnyt lahjoituksensa vilpillisessä mielessä nimenomaisena pyrkimyksenään vähentää puheena olevan lapsen lakiosaa.

Kun perittävä on elossa kanteen nostamisen ajankohtana, omaisuuden suojaa koskevista perus- ja ihmisoikeuksista ei työryhmän käsityksen mukaan seuraa edellä selostettujen lisäksi muita rajoitteita kanteella isyyden vahvistuttaneen perintöoikeuden sääntelyyn ja näin ollen mahdollisuus oikeuspoliittiseen harkintaan kasvaa. Omaisuuden suojaan liittyvien rajoitusten heikentyessä korostuu kuitenkin vaatimus rintaperillisten yhdenvertaisesta kohtelusta. Tosin sen jälkeen, kun EIT on lukenut omaisuuden suojan piiriin myös sitä koskevat legitiimit odotukset (mm. tapauksessa *Fabris*), voidaan kysyä, loukataanko miehen perillisten legitiimejä odotuksia, jos joku toinen tehdään takautuvan lainsäädä-

dännön avulla perilliseksi. Nämä odotukset voinevat kuitenkin koskea enintään lakiosaa, sillä sen ylittävältä osalta perittävällä on testamenttaussvapaus.

Miehen perillisten perintöodotusten suojaamisen lisäksi on muitakin syitä sille, miksi isyytensä kanteella vahvistuttaneen perintöoikeus tulisi rajata lakiosaan. Nyt puheena olevissa tapauksissa mies ei ole tunnustanut isyyttään, vaikka hän olisi voinut niin tehdä vielä saatuaan kutsun tuomioistuimeen ja jopa oikeudenkäynnin aikanakin. Tämä ilmentää sitä, että mies ei ole tahtonut isyyden vahvistamista vaativan tulevan perilliseen. Perintökaaren säännösten mukaan jokaisella on oikeus rajoittaa rintaperillisensä perintöoikeutta, kunhan lakiosaa ei loukata.

Perintökaaren säännösten mukaan perintöosan suuruuteen voidaan vaikuttaa ainoastaan testamentilla tai lahjoittamalla omaisuutta niin, että perintöosuus pienenee. Nyt puheena olevissa tilanteissa, joissa jo umpeutunut kanneaika takautuvasti palautetaan ja perintöoikeus syntyy sen seurauksena, on perusteltua, että perittävän tahdonsuunta, joka ilmenee siinä, ettei mies ole tunnustanut isyyttä, otetaan suoraan laissa huomioon edellyttämättä testamentin tekemistä. Näin vältetään muun muassa siltä, että perittävä joutuisi harkitsemaan testamentin tekemistä vain sen mahdollisuuden varalta, että joku nostaisi myöhemmin isyyden vahvistamiskanteen.

Perintöoikeuden rajoittaminen lakiosaan on oikeudenmukainen ratkaisu myös niissä tilanteissa, joissa mies ei enää ole testamentintekokelpoinen. Näissä tilanteissa ei voida asettaa miehen vastuulle sitä, että hän ei ole tehnyt testamenttia ollessaan vielä voimissaan. Tällaiseen testamenttiin ei ehkä ole ollut mitään aihetta, koska hän on katsonut perinnön jakautuvan suoraan lain nojalla hänen haluamallaan tavalla.

Näistä syistä ehdotetaan, että perintöoikeus näissä tapauksissa rajoitetaan lakiosaan. Sillä, jonka osalta isyys on puheena olevissa tapauksissa kanneteitse vahvistettu, olisi lakiosaoikeus isänsä ja tämän vanhempien jälkeen. Edellytyksenä lakiosan saamiselle olisi, että perittävä oli elossa hetkellä, jolloin isyyden vahvistamiskanne pantiin vireille. Mikään ei luonnollisesti estäisi sitä, että isäksi vahvistettu tai muu isänpuoleinen sukulainen antaa testamentilla tätä paremman oikeuden nyt puheena olevalle henkilölle. Isyyden oikeusvaikutuksia ei muissa suhteissa ehdoteta rajoitettavaksi. Esimerkiksi perintövero määrättäisiin näissä tapauksessa vahvistetun sukulaisuussuhteen mukaisesti.

Ehdotettu järjestely asettaa sen, jonka osalta isyys on nyt tarkoitetuissa oloissa kanteella vahvistettu, muista poikkeavaan asemaan siinä, että perittävä joutuu muissa tapauksissa tekemään testamentin tai lahjoituksia rajoittaakseen perillisen perintöoikeutta, mutta tässä tapauksessa rajoituksen katsotaan syntyvän jo sen seurauksena, että mies ei ole halunnut tunnustaa isyyttään. Edellä selostetuista syistä tämä eroavuus on perusteltu. Ehdotettu sääntely ei siten työryhmän käsityksen mukaan ole syrjivä.

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan uudistettavaksi isyyden määräytymistä koskeva lainsäädäntö. Nykyinen isyyslaki ehdotetaan kumottavaksi ja korvattavaksi uudella isyyslailla. Lisäksi ehdotetaan muutoksia oikeusgeneettisestä isyystutkimuksesta annettuun lakiin, nimilakiin, lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annettuun lakiin ja lapsen elatuksesta annettuun lakiin.

Ehdotetussa isyyslaissa lapsen äidin avioliittoon perustuva isyysoletus säilytetään lähes nykyisellään. Säännökseen ehdotetaan tehtäväksi pieni korjaus, jos lapsi syntyy aviomiehen kuoleman jälkeen.

Kun isyys ei määräydy äidin avioliiton perusteella, esityksessä ehdotetaan isyyden tunnustamismenettelyn ajanmukaistamista siten, että isyys on mahdollista tunnustaa ennen lapsen syntymää. Epäselvissä tilanteissa isyyden selvittäminen ja tunnustaminen toimitetaan lapsen syntymän jälkeen kuten nykyisin.

Esityksen mukaan äidin oikeudesta vastustaa isyyden selvittämistä tai isyyden vahvistamista tuomioistuimessa luovutaan. Samalla ehdotetaan laajennettavaksi isyyden selvittämisen käyttöalaa koskemaan myös 15–17-vuotiaita alaikäisiä sekä aviolapsia, jos aviopuolisot yhdessä pyytävät isyyden selvittämistä kuuden kuukauden kuluessa lapsen syntymästä. Lisäksi ehdotetaan, että isyyden tunnustaminen on rajatuissa tapauksissa mahdollista myös lapsen kuoleman jälkeen.

Ehdotetulla isyyslailla laajennetaan isänä itseään pitävän miehen kanneoikeutta sekä isyyden vahvistamista että kumoamista koskevissa asioissa. Ehdotuksen mukaan mies voi nostaa isyyden vahvistamista koskevan kanteen myös tunnustamatta isyyttään, jos isyystutkimuksia ei ole voitu tehdä. Isänä itseään pitävälle miehelle ehdotetaan lisäksi rajatuissa tilanteissa kanneoikeutta äidin aviomiehen isyyden kumoamiseksi.

Esityksen mukaan lapsille, jotka ovat syntyneet ennen nykyisen isyyslain voimaantuloa, annetaan kanneoikeus isyyden vahvistamiseksi isyyslain voimaanpanolaisissa asetetusta siirtymäajasta riippumatta. Kanneoikeuden perusteella vahvistettuun perhesuhteeseen liittyvä perintöoikeus on rajattu lakiosaan eikä perintöoikeutta ole, jos perittävä oli kuollut ennen kuin kanne isyyden vahvistamiseksi tuli vireille.

Oikeusgeneettisestä isyystutkimuksesta annettuun lakiin ehdotetun muutoksen myötä siirrytään käytäntöön, jolla tutkimusta varten tarvittava näyte voidaan ottaa lastenvalvojan luona, eikä näytteenotto edellytä erillistä asiointia terveydenhuollon toimintayksikössä.

Lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan aikaisintaan vuoden kuluttua siitä, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu lukuun ottamatta säännöksiä, jotka koskevat ennen nykyisen isyyslain voimaantuloa syntyneiden lasten kanneoikeutta ja perintöoikeutta, jotka ovat tarkoitetut tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

YLEISPERUSTELUT

3 Johdanto

Isyyslaki (700/1975) vahvistettiin 5.9.1975 ja saatettiin voimaan isyyslain voimaantulosta annetulla lailla (701/1975) lokakuun 1. päivänä 1976.

Isyyslain ajanmukaistaminen on tarpeen, koska lain säätämisen jälkeen yhteiskunnassa ja lainsäädäntöympäristössä on tapahtunut monia muutoksia, jotka vaikuttavat lain soveltamiseen. Näitä ovat erityisesti avoliittojen yleistyminen, avioliiton ulkopuolisen syntyvyyden lisääntyminen, isyystutkimusmenetelmien kehittyminen ja muutokset oikeudenkäyntiä koskevissa säännöksissä. Myös Suomen sitoutuminen Euroopan ihmisoikeussopimukseen (SopS 19/1990) on merkittävä lainsäädäntöympäristön muutos.

Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen hallitusohjelmaan kirjattiin vuonna 2011 yhdeksi hallituksen tavoitteista uudistaa isyyslaki ja ajanmukaistaa avoliitossa syntyvien lasten isyyden tunnustamista koskeva sääntely. Vuonna 2012 julkaistiin hallituksen tasa-arvo-ohjelma, jossa korostettiin lisäksi, että isyyslain kokonaisuudistuksen yhteydessä kiinnitetään huomiota sukupuolten tasa-arvon edistämiseen.

4 Nykytila

4.1 Lapsiperheet tilastojen valossa

Suomessa syntyy vuosittain noin 60.000 lasta. Isyyslain säätämisen aikaan vuonna 1975 lähes 90 % lapsista syntyi vanhempien ollessa avioliitossa, jolloin lapsen isäksi todetaan ns. isyysolettaman perusteella lapsen äidin aviopuoliso. Avioliiton ulkopuolella syntyi näin ollen vain noin 10 % lapsista. Vuonna 2012 syntyneistä lapsista enää vain noin 60 % syntyi vanhempien ollessa avioliitossa ja avioliiton ulkopuolella syntyneiden lasten osuus oli runsaat 40 %.

Avioliiton ulkopuolella syntyneistä lapsista noin 76 % syntyy nykyisin perheeseen, jossa hänen vanhempansa ovat avioliitossa keskenään, kun 1970-luvulla avioliiton ulkopuolella syntynyt lapsi syntyi tyypillisesti perheeseen, jossa lapsesta huolehti äiti yksin.

Taulukko: Avioliitossa ja avioliiton ulkopuolella syntyneet lapset vuosina 1975–2012 (Tilastokeskus: Syntyneet)

	Avioliitossa	Avioliiton ulkopuolella	Yhteensä
1975	59 049 (89,9 %)	6 670 (10,1 %)	65 719 (100 %)
1985	52 504 (83,6 %)	10 292 (16,4 %)	62 796 (100 %)
1995	42 181 (66,9 %)	20 886 (33,1 %)	63 067 (100 %)
2005	34 426 (59,6 %)	23 319 (40,4 %)	57 745 (100 %)
2012	34 798 (58,5 %)	24 695 (41,5 %)	59 493 (100 %)

Jos isyyttä ei ole todettu äidin avioliiton perusteella, isyys voidaan vahvistaa nykyisin miehen tunnustamisen perusteella tai tuomioistuimen päätöksellä. Vuonna 2012 isyyksiä vahvistettiin isän tunnustamisen perusteella 23 406 tapauksessa. Luku vastaa 39,3 % kaikista tuona vuonna syntyneistä ja 94,8 % avioliiton ulkopuolella syntyneistä lapsista. Keskeytettyjä isyyden selvityksiä oli saman vuoden aikana yhteensä 909, joista äidin kirjallisella ilmoituksella keskeytettyjä oli 641 kappaletta. Jälkimmäinen luku vastaa 1,1 %:ia kaikista vuonna 2012 syntyneistä ja 2,6 % avioliiton ulkopuolella syntyneistä lapsista. Tilastokeskuksen oikeustilastojen perusteella isyyden vahvistamispäätöksiä oli annettu tuomioistuimissa 135 kappaletta vuonna 2012 (108 vuonna 2011).

Vuosina 2004–2012 isyyden kumoamiskanteita on hyväksytty Suomen käräjäoikeuksissa vuosittain 44–73 kappaletta, kun saman ajanjakson kuluessa isyys on vuosittain todettu avioliiton perusteella 34 204–35 914 tapauksessa. Suhteutettuna äidin avioliiton perusteella todettuihin isyyksiin, virheellisesti todettujen isyyksien lukumäärä on näin ollen vaihdellut 0,1 %:n ja 0,2 %:n välillä vuosittain. Todellisten virheellisesti todettujen isyyksien lukumäärä on tosin oletettavasti hieman suurempi, koska kaikissa tapauksissa asia ei etene tuomioistuinkäsittelyyn. Kattavan suomalaisen väestöaineistoon perustuvan tutkimuksen puuttuessa virheellisesti todettujen isyyksien todellista osuutta ei

voida luotettavasti arvioida. Kansainvälisten isyysasioihin valikoitumattomien väestöaineistojen perusteella voidaan esittää arvio, jonka perusteella mediaani vääriille isyyksille on noin 3,7 %.

4.2 Lainsäädäntö ja käytäntö

4.2.1 Isyyslain tavoitteet ja toteutetut muutokset

Voimassaolevan isyyslain tavoitteena oli edistää lasten yhdenvertaisuutta poistamalla lainsäädännöstä sellaiset säännökset, jotka asettivat lapset syntyperän perusteella eriarvoiseen asemaan. Tämä tarkoitti erityisesti avioliiton ulkopuolella syntyneiden lasten oikeudellisen aseman muuttumista. Aikaisemman lain mukaan isyys avioliiton ulkopuolella syntyneeseen lapseen nähden voitiin vahvistaa vain, jos mies halusi tunnustaa lapsen. Isyyslain mukaan isyys on aina vahvistettavissa, jos polveutumisesta voidaan esittää riittävä näyttö.

Lääketieteellinen näyttö lapsen ja miehen välisestä sukulaisuussuhteesta hankittiin isyyslain säätämisen aikaan lähinnä veriryhmien periytyviä ominaisuuksia koskevilla tutkimuksilla. Niiden ohella olivat jossakin määrin käytössä ns. oikeusantropologiset tutkimukset, jotka perustuivat miehen, lapsen ja äidin ulkoisten ominaisuuksien vertailuun. Näiden menetelmien poissuljentateho oli melko alhainen, mikä tarkoitti sitä, että iso joukko miehistä, jotka eivät tulleet kysymykseen lapsen isänä, ei saanut tutkimuksessa poissuljenta. Periytymistä koskevan näytön epävarmuutta jouduttiin vähentämään prosessuaalisin keinoin, esimerkiksi säätämällä näyttövarmuus kaksiportaiseksi siten, että periytymistä koskevan näytön ohella vaadittiin myös näyttö makaamisesta, ja edellyttämällä, että kaikki miehet, jotka olivat sopivaan aikaan maanneet äidin, oli haastettava vastaajiksi isyyden vahvistamista koskevaan oikeudenkäyntiin.

Kun DNA-tutkimukset tulivat käyttöön 1990-luvulla, mahdollisuudet saada näyttöä periytymisestä paranivat huomattavasti. Tutkimusten poissuljentateho on nykyisin huomattavan korkea, jolloin nk. väärä mies saa lähes aina poissuljennan.

Isyyslakiin on sen voimassaolon aikana tehty eräitä merkittäviä muutoksia. Vuonna 1980 annetulla lailla (351/1980) rajoitettiin isyyden toteamista suoraan avioliiton perusteella (nk. isyysolettama) siten, että puolisoiden avioeron jälkeen syntynyt lapsi ei enää kuulunut isyysolettaman piiriin. Samassa yhteydessä tehtiin mahdolliseksi aviomiehen isyyden kumoaminen kannetta nostamatta tapauksissa, joissa toinen mies aviopuolisoiden suostumuksella tunnusti lapsen. Vuonna 2002 isyyden tunnustamisen hyväksyminen siirrettiin käräjäoikeuksilta maistraateille (L 927/2002). Vuonna 2006 annetulla lailla säänneltiin isyyden määräytyminen tilanteessa, jossa lapsen äidille on annettu hedelmöityshoitolaissa (1237/2006) tarkoitettua hedelmöityshoitoa. Vuonna 2009 isyyslakiin lisättiin uusi 7 luku (1016/2009), joka sisältää isyyttä koskevat kansainvälisen yksityisoikeuden alaan kuuluvat säännökset. Näistä muutoksista huolimatta useimmat isyyslain säännökset ovat yhä alkuperäisessä muodossaan.

4.2.2 Isyysolettama

Isyyslain 2 §:n nojalla aviomies on lapsen isä, kun lapsi on syntynyt avioliiton aikana, toisin sanoen vihkimisen jälkeen ja ennen kuin avioliitto on purkautunut. Jos avioliitto purkautuu miehen kuoleman vuoksi, isyysolettaman ala on edellä mainittua laajempi. Aviomies on näissä tapauksissa lapsen isä myös tapauksissa, joissa lapsi on syntynyt sellaiseen aikaan avioliiton purkautumisen jälkeen, että lapsi on voinut tulla siitetyksi avioliiton aikana.

Väestötietoviranomaisten käytännössä lapsen on katsottu voineen tulla siitetyksi avioliiton aikana, jos miehen kuolemasta lapsen syntyessä ei ole kulunut enempää kuin 10 kuukautta. Toisaalta isyyttä ei ole todettu avioliiton perusteella, vaikka avioliitto olisi päättynyt miehen kuolemaan vähemmän kuin 10 kuukautta ennen lapsen syntymää, jos avioliitto oli niin lyhytaikainen, että se ei ollut voimassa vielä 10 kuukautta ennen lapsen syntymää. Tämä tulkinta perustuu ajatukseen, että lasta ei ole tällöin voitu siittää avioliiton aikana. Äidin on kuitenkin sallittu esittävän näyttöä siitä, että raskaus on kesyttänyt tätä lyhyemmän ajan ja että lapsi on siten voitu siittää avioliiton aikana.

Isyyslain 2 §:ssä on säännös myös sen tilanteen varalle, että lapsi on voinut tulla siitetyksi avioliiton aikana, mutta äiti on miehensä kuoltua mennyt ennen lapsen syntymää uuteen avioliittoon. Näissä tapauksissa jälkimmäinen aviomies on lapsen isä.

Isyysolettama supistettiin nykyiseen laajuuteensa vuonna 1980. Sitä aikaisemmin aviomies todettiin lapsen isäksi, vaikka lapsi oli syntynyt puolisoiden avioeron jälkeen, jos lapsi oli syntynyt sellaiseen aikaan, että hänet oli voitu siittää avioliiton aikana.

4.2.3 Isyyden selvittäminen

Isyyden selvittämisen tarkoituksena on hankkia sellainen näyttö isyydestä, jonka nojalla avioliiton ulkopuolella syntyneen lapsen osalta isyys voidaan vahvistaa joko tunnustamisella tai tuomioistuimen päätöksellä. Isyyden selvittämisestä huolehtii yleensä äidin kotikunnan lastenvalvoja, mutta myös muun kunnan lastenvalvoja voi joissakin tapauksissa olla toimivaltainen. Isyyden selvittäminen käynnistyy viran puolesta sen jälkeen, kun lastenvalvoja on väestötietojärjestelmästä saanut tiedon avioliiton ulkopuolella syntyneestä lapsesta.

Isyyslain mukaan lastenvalvojan on ensiksi kutsuttava äiti nk. alkuneuvotteluun, jossa äidille selostetaan mm. isyyden vahvistamisen vaikutuksia ja merkitystä. Neuvottelun päätteeksi lastenvalvojan on tiedusteltava äidiltä, haluaako hän, että lastenvalvoja huolehtii isyyden selvittämisestä. Jos äiti kirjallisesti ilmoittaa lastenvalvojalle vastustavansa isyyden selvittämistä ja lapsi on äitinsä huollossa tai hoidettavana, lastenvalvoja ei saa aloittaa tai jatkaa isyyden selvittämistä. Isyyden selvittäminen on kuitenkin toimitettava, jos mies, joka katsoo olevansa lapsen isä, on tunnustanut isyytensä.

Isyyttä selvittäessään lastenvalvojan on hankittava isyyden vahvistamista varten tarvittavat tiedot äidiltä ja muilta henkilöiltä, jotka voivat antaa asiassa merkittäviä tietoja.

Äiti, joka haluaa lastenvalvojan huolehtivan isyyden selvittämisestä, on velvollinen antamaan totuudenmukaiset tiedot lastenvalvojalle kaikista seikoista, jotka ovat tarpeen isyyden selvittämiseksi. Äidin tulee erityisesti ilmoittaa ne miehet, joiden kanssa hän on ollut sukupuoliyhteydessä lapsen siittämisaikana. Lastenvalvoja voi selvitystä toimittaessaan hankkia myös lääketieteellistä selvitystä, esimerkiksi tilata oikeusgeneettisen isyystutkimuksen lapsesta, äidistä ja miehestä. Tällainen tutkimus voidaan isyyden selvittämisen yhteydessä tehdä vain sen suostumuksella, josta näyte on tarkoitus ottaa. Pakkokeinojen käyttö näytteen saamiseksi on mahdollista vasta, kun isyyden vahvistamisasia on vireillä tuomioistuimessa.

Isyyden selvittämisestä on lastenvalvojan laadittava pöytäkirja, johon on merkittävä kaikki ne tiedot, joilla on merkitystä isyyden vahvistamisen kannalta. Se muodostaa pohjan isyyden vahvistamista koskeville toimenpiteille. Jos lastenvalvoja katsoo, että miehen isyys on tullut näytetyksi toteen, hänen tulee varata miehelle tilaisuus tunnustaa isyytensä. Jos tunnustamista ei saada, asia etenee isyyden vahvistamista koskevaan oikeudenkäyntiin, jossa isyyden selvittämisestä huolehtinut lastenvalvoja käyttää puhevaltaa.

Joskus voi osoittautua, ettei isyyden vahvistamista varten ole saatavissa riittäviä tietoja. Sosiaalilautakunta voi silloin lastenvalvojan esityksestä päättää, että isyyden selvittäminen keskeytetään. Myöhemmin voidaan päättää selvityksen jatkamisesta, jos tilanne on muuttunut niin, että isyyden vahvistamiseksi on mahdollista saada riittävästi tietoa.

Millaiseksi isyyden selvittäminen käytännössä muodostuu, riippuu paljolti siitä, millaisessa perhetilanteessa lapsi ja hänen äitinsä elävät. Jos lapsen äiti elää avoliitossa miehen kanssa, joka on halukas tunnustamaan lapsen, pääsääntöisesti yksi käynti lastenvalvojalla riittää isyyden selvittämiseksi ja isyyden tunnustamiseksi.

4.2.4 Isyyden vahvistaminen tunnustamisella

Isyys voidaan vahvistaa miehen tunnustamislausuman perusteella, jos lapsi on syntynyt avioliiton ulkopuolella. Jos lapsi on syntynyt avioliitossa, isyys voidaan vahvistaa ja aviomiehen isyys kumota toisen miehen tunnustamislausuman perusteella, jos äiti ja aviomies hyväksyvät tunnustamisen. Äidin hyväksyminen ei muissa tapauksissa ole tarpeen, mutta äidille on varattava tilaisuus tulla kuulluksi tunnustamisen johdosta. Lapsen hyväksyminen tunnustamiselle tarvitaan kaikissa niissä tapauksissa, joissa lapsi on täysivaltainen tai joissa alaikäinen lapsi voi itse käyttää puhevaltaansa henkilöään koskevissa asioissa oikeudenkäymiskaaren 12 luvun 1.2 §:n mukaan. Lapsen antama hyväksyminen on siten käytännössä tarpeen aina, kun lapsi on täyttänyt 15 vuotta.

Isyyden tunnustaminen on nk. korostetusti henkilökohtainen oikeustoimi. Miehen lakimääräinen edustaja tai miehen valtuuttama henkilö ei voi pätevästi antaa tunnustamislausumaa tämän puolesta. Tunnustamislausumaa annettaessa noudatetaan nk. välittömyysperiaatetta. Isyytensä tunnustavan miehen on henkilökohtaisesti annettava tunnustamislausuma tunnustamisen vastaanottajalle, joita ovat lastenvalvoja, henkikirjoittaja

tai julkinen notaari. Tunnustamislausemaa ei voida antaa esimerkiksi toimittamalla lausuman sisältävä asiakirja vastaanottajalle postitse tai lähetin välityksellä.

Isyyden tunnustamista ei voida toimittaa ennen lapsen syntymää. Hallituksen esityksessä tätä ratkaisua on perusteltu sillä, että miehellä tulee olla tunnustamislauseman antaessaan mahdollisuus saada tietoonsa ne seikat, joiden perusteella isyyksikysymystä voidaan arvioida. Saman lainkohdan mukaan isyyttä ei myöskään voida tunnustaa lapsen kuoleman jälkeen. Tätä on perusteltu sillä, että tunnustaminen on tarkoitettu ensi sijassa lapsen etujen ja oikeuksien suojaamiseksi. Jos tunnustaminen olisi mahdollista kuoleman jälkeenkin, tunnustamista voitaisiin käyttää hyväksi esimerkiksi perintöoikeuteen perustuvien taloudellisten etujen saavuttamiseksi.

Ennen kuin tunnustaminen saavuttaa oikeusvaikutuksensa, viranomaisen on tutkittava että tunnustaminen vastaa biologista totuutta. Viranomaisen tutkimisvelvollisuus perustuu osaltaan siihen, ettei ihmisillä ole valtaa sopia sukulaisuussuhteiden purkamisesta tai perustamisesta tosiasiallisesti vallitsevien sukulaisuussuhteiden vastaisesti. Valvomalla tunnustamisen oikeellisuutta pyritään myös suojaamaan lasten etuja ja estämään tunnustamisen käyttö hylättäviin tarkoituksiin, kuten perintöoikeudellisten tai adoptiota koskevien säännösten kiertämiseksi. Virheiden välttämistä valvonnan avulla on pidetty tärkeänä myös sen vuoksi, että virheellisesti vahvistetun oikeustilan ilmitulo myöhemmin ja vallinneen oikeustilan kumoaminen tulee aiheuttamaan osapuolille huomattavaa haittaa, taloudellisia menetyksiä ja kärsimystä.

Laissa säädetään näistä syistä erityisestä menettelystä tunnustamisen voimaansaattamiseksi. Kun mies on tunnustanut isyytensä, lastenvalvojan tulee lähettää tunnustamisasiakirjat ja isyyden selvittämisestä laadittu pöytäkirja toimivaltaiselle maistraatille, joka ratkaisee tunnustamisen hyväksymistä koskevan asian. Maistraatin tutkimisvelvollisuus rajoittuu edellä mainittuun asiakirjaselvitykseen. Ellei siitä ilmenevien tietojen valossa ole aiheellista olettaa, että tunnustaminen ei vastaa biologista totuutta, tunnustaminen on hyväksyttävä, jos se on tapahtunut laissa edellytetyin muodoin ja muuten virheettömästi. Jos asiakirjat ovat puutteelliset, maistraatin tulee kehottaa lastenvalvojaa huolehtimaan puutteiden ja virheiden korjaamisesta.

Isyys on tunnustamisella vahvistettu, kun maistraatti on hyväksynyt tunnustamisen.

4.2.5 Isyyden vahvistaminen tuomioistuimen päätöksellä

Jos isyyttä ei ole todettu avioliiton perusteella eikä vahvistettu tunnustamisella, isyys voidaan vahvistaa tuomioistuimen päätöksellä. Isyyksikannetta voi ajaa lapsi, jolloin lapsen puhevaltaa käyttää yleensä isyyden selvittämisestä huolehtinut lastenvalvoja. Myös mies voi ajaa isyyden vahvistamiskannetta, mutta ainoastaan siinä tapauksessa, että maistraatti ei ole vahvistanut isyyden tunnustamista, koska on ollut aihetta epäillä, ettei mies ole lapsen isä. Miehen on nostettava kanne vuoden kuluessa saatuaan tietää maistraatin päätöksestä.

Jos kantajana on lapsi, vastaajana on mies. Jos isänä kysymykseen tulevia miehiä on useampia, heidät on haastettava vastaajaksi samaan oikeudenkäyntiin. Jos mies tai joku miehistä on kuollut, hänen oikeudenomistajansa on haastettava vastaajiksi. Jos kantajana on mies, vastaajana on lapsi. Lapsen puhevaltaa voi tällöinkin käyttää lastenvalvoja.

Isyyskanteen hyväksymisen edellytykset ovat erilaiset siitä riippuen, onko kysymys nk. normaalista vai hedelmöityshoidon seurauksena tapahtuneesta lisääntymisestä. Ensiksi mainitussa tapauksessa tuomioistuimen on vahvistettava miehen olevan lapsen isä, jos on selvitetty, että mies on ollut äidin kanssa sukupuoliyhteydessä lapsen siittämisaikana ja voidaan pitää todistettuna, että mies on siittänyt lapsen. Isyys voidaan vahvistaa myös, jos osoitetaan että miehen siittiöitä on muutoin, esimerkiksi nk. kotinseminaation keinoin käytetty naisen hedelmöittämiseen ja että lapsi on tästä syntynyt. Näyttövaatimus on siten kaksiosainen: tarvitaan näyttö sekä sukupuoliyhdyntästä tai siittiöiden viemisestä naiseen muutoin että biologisesta polveutumisesta.

Isyydestä hedelmöityshoidon tuloksena syntyneeseen lapsen nähden säädetään isyyslain 3 a §:ssä. Sen mukaan, jos äidille on annettu hedelmöityshoitoa ja voidaan pitää todistettuna, että lapsi on syntynyt hoidon tuloksena, lapsen isäksi on vahvistettava mies, joka yhteisymmärryksessä äidin kanssa antoi suostumuksensa hoitoon. Jos hoitoa on annettu naiselle yksin, isäksi on vahvistettava mies, jonka siittiöitä on käytetty hoidossa, jos hän on antanut hedelmöityshoitolain 16.2 §:ssä tarkoitetun suostumuksen isyyden vahvistamiseen. Ensiksi mainitussa tapauksessa isyys perustuu siten miehen antamaan hoitosuostumukseen, jälkimmäisessä puolestaan biologiseen polveutumiseen ja miehen suostumiseen siihen, että isyys vahvistetaan. Mainittuja säännöksiä sovelletaan kuitenkin vain, jos isyyttä ei isyyslain 2 §:n mukaisesti todeta äidin avioliiton perusteella.

Isyyslaissa on lukuisia säännöksiä isyyden vahvistamisasian käsittelystä tuomioistuimessa. Erityissäännöksinä ne syrjäyttävät oikeudenkäymiskaaren yleiset säännökset tai pyrkivät täydentämään niitä. Näitä säännöksiä on mm. vastaajaksi haastamisesta, isyyden selvittämisestä laaditun pöytäkirjan tiedoksiannosta, kanteen peruuttamisesta yhden vastaajan osalta, näytön hankkimisesta, isyyttä koskevan tuomion lainvoimaiseksi tulosta, oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta ja muutoksenhaun käsittelystä.

4.2.6 Isyyden riitauttaminen

Isyys voidaan isyyslaissa säädetyin tavoin kumota, jos isyys on todettu äidin avioliiton perusteella tai se on vahvistettu isyyden tunnustamisella. Aviomiehen isyys voidaan kumota joko tuomioistuimen päätöksellä tai niin, että toinen mies tunnustaa lapsen (isyiden kumoava tunnustaminen). Jos isyys on vahvistettu tunnustamisella, isyys voidaan kumota vain kanteella tuomioistuimessa.

Mahdollisuus aviomiehen isyyden kumoavaan tunnustamiseen otettiin isyyslakiin vuonna 1980. Jotta isyys voitaisiin vahvistaa tällaisen tunnustamisen perusteella, sekä äidin että aviomiehen on hyväksyttävä tunnustaminen. Myös lapsen on hyväksyttävä

tunnustaminen, jos hän on täyttänyt 15 vuotta. Toinen mies ei siten voi rikkoa avioliittoon perustuvaa aviomiehen isyysolettamaa muutoin kuin kaikkien osapuolten suostumuksella. Jos tunnustamiselle saadaan tarvittavat suostumukset ja maistraatti hyväksyy tunnustamisen, aviomiehen isyys kumoutuu samalla.

Tunnustamisen hyväksyminen on nk. korostetusti henkilökohtainen oikeustoimi. Jos äiti tai mies on kuollut tai ei tilansa vuoksi kykene ymmärtämään hyväksymisen merkitystä, aviomiehen isyys voidaan kumota ainoastaan tuomioistuimen päätöksellä. Isyytensä tunnustaneella ei ole oikeutta nostaa isyyden kumoamiskannetta, joten hänen mahdollisuutensa saada isyytensä vahvistetuksi riippuvat tällöin siitä, kumotaanko aviomiehen isyys jonkun kanneoikeutetun kanteesta.

Isyyden kumoamiskanteen voivat nostaa lapsi, aviomies tai äiti. Mies voi kuitenkin lapsen syntymän jälkeen luopua kanneoikeudestaan selittämällä lapsen isyyslain 35.4 §:ssä tarkoitetulla tavalla omakseen. Kanne nostetaan muita kanneoikeutettuja vastaan. Aviomiehen ja äidin on pantava kanne vireille kahden vuoden kuluessa lapsen syntymästä. Jos aviomiehellä tai äidillä on ollut laillinen este tai hän osoittaa muun erittäin painavan syyn, minkä vuoksi kannetta ei ole aikaisemmin nostettu, hän voi panna kanteen vireille määräajan kuluttuakin. Erittäin painavana syynä on oikeuskäytännössä pidetty erityisesti sitä, että aihe epäillä isyyden paikkansapitävyyttä on syntynyt vasta kanneajan umpeuduttua. Oikeuskäytännön mukaan kanne on tällöin tullut nostaa ripeästi sen jälkeen, kun epäily on syntynyt (KKO 1978 II 48 ja KKO 1983 II 63).

Lapsi voi itse käyttää kanneoikeuttaan vasta täytettyään 15 vuotta. Tämä on synnyttänyt kysymyksen, voidaanko tätä nuoremmalle lapselle määrätä edunvalvoja kanteen ajamista varten. Korkein oikeus on ratkaisussa KKO 2002:13 katsonut, että edunvalvoja voidaan määrätä lapsen edun sitä edellyttäessä. Korkeimman oikeuden mukaan yleensä lapsen olisi kuitenkin saatava harkita asia itse sen jälkeen, kun hän voi käyttää itse asiassa puhevaltaansa.

Aviomiehen puolison ja perillisten kanneoikeudesta on säädetty erikseen. Lähtökohtana on, että puolisollla ja perillisillä on kanneoikeus vain jos miehellä oli kuollessaan oikeus kanteen nostamiseen. Puolison tai perillisen on nostettava kanne vuoden kuluessa miehen kuolemasta, tai jos miehellä oli kuollessaan käytettävissä pitempi kanneaika, tuon ajan kuluessa. Tapauksissa, joissa mies ei ole asunut pysyvästi lapsen kanssa, miehen puoliso ja perilliset eivät kuitenkaan ole menettäneet kanneoikeuttaan ennen kuin vuoden kuluttua siitä, kun häneen on kohdistettu vaatimus, joka perustuu siihen, että aviomies on lapsen isä.

Isyyden kumoamiskanteen nostamista on rajoitettu kuoleman perusteella. Isyyslain 37 §:n mukaan isyyden kumoamista koskevaa oikeudenkäyntiä ei voida panna vireille, jos lapsi on kuollut eikä myöskään jos sekä äiti että aviomies ovat kuolleet. Säännöksen tarkoituksena on ollut estää isyyden kumoamista koskevan kanteen nostaminen sellaisissa tapauksissa, joissa luotettavien todisteiden hankkiminen voi olla erittäin vaikeaa ja jolloin kanteen pääasiallisena perusteena ovat taloudelliset edut.

Isyyden kumoamiskanteen hyväksymisen edellytyksistä säädetään lain 34 §:ssä. Pääsäännön mukaan kantajan on esitettävä näyttö yhtäältä siitä, että äiti on ollut sukupuoliyhdynnässä toisen miehen kanssa ja toisaalta siitä, että lapsi on tuolloin siitetty. Sukupuoliyhdyntään rinnastetaan toisen miehen siittiöiden vieminen naiseen muulla tavoin. Makaamisnäyttöä tai siihen rinnastuvaa näyttöä ei kuitenkaan vaadita, jos lapsen periytyvien ominaisuuksien tai muun seikan perusteella voidaan pitää todistettuna, ettei mies ole lapsen isä.

Kantajan todistamisvelvollisuus on edellä sanottua vähäisempi tilanteissa, joissa lapsi on siitetty ennen avioliittoa tai puolisoiden asuessa erillään välien rikkoutumisen vuoksi. Isyys on tällöin kumottava, jollei saateta todennäköiseksi, että puoliset ovat olleet keskenään sukupuoliyhdynnässä tai että miehen siittiöitä on viety naiseen lapsen siittämisaikana. Jos vastaaja voi näyttää tämän, palataan lain 34.1 §:ssä säädettyihin edellytyksiin.

Edellä mainittuja isyyden kumoamisen edellytyksiä ei sellaisenaan sovelleta, jos äidille on annettu hedelmöityshoitoa. Niiden täyttymisestä huolimatta isyyttä ei voida kumota, jos lapsi on syntynyt hedelmöityshoidon tuloksena ja mies oli antanut suostumuksensa hedelmöityshoitoon. Isyyden kumoaminen edellyttää näissä tapauksissa joko näyttöä siitä, ettei mies ollut antanut suostumustaan tai siitä, ettei lapsi ollut syntynyt hedelmöityshoidon tuloksena.

Edellä selostettuja isyyden kumoamista koskevia säännöksiä ei sovelleta, jos isyys on vahvistettu tuomioistuimen päätöksellä. Sitä vastoin on mahdollista vaatia virheellisen tuomion purkamista oikeudenkäymiskaaren 31 luvun 7 §:n nojalla erityisesti sillä perusteella, että on löytynyt uusi todiste, johon ei aikaisemmassa oikeudenkäynnissä ole voitu vedota ja jonka esittäminen olisi johtanut todennäköisesti toiseen lopputulokseen. Hakemus tuomion purkamisesta on tehtävä vuoden kuluessa siitä päivästä, jona hakija sai tiedon hakemuksen perusteena olevasta seikasta (OK 31:10.1 §). Tuomion purkamista ei voida hakea sen jälkeen, kun viisi vuotta on kulunut siitä, kun tuomio sai lainvoiman, ellei hakemuksen tueksi esitetä erittäin painavia syitä.

4.2.7 Isyyslain voimaanpanolain siirtymäsäännökset

Isyyslain voimaantuloon liittyneistä siirtymäsäännöksistä säädetään isyyslain voimaanpanosta annetussa laissa (701/1975). Siinä isyyslaki ulotettiin vähäisin poikkeuksin koskemaan myös lapsia, jotka olivat syntyneet ennen isyyslain voimaantuloa. Laista tehtiin toisin sanoen taannehtiva. Tämä merkitsi mm. sitä, että isyyden vahvistaminen miehen tahdosta riippumatta kävi mahdolliseksi ennen isyyslain voimaantuloa syntyneiden lasten osalta. Aikaisemman lain mukaan isyys voitiin vahvistaa vain miehen tunnustamisen perusteella.

Kun lapsi oli syntynyt ennen isyyslain voimaantuloa, isyyskanteen nostamiselle asetettiin kuitenkin määräaika. Lain 7.2 §:n mukaan isyyden vahvistamista koskeva kanne oli näissä tapauksissa pantava vireille viiden vuoden kuluessa lain voimaantulosta. Kannetta ei lisäksi voitu nostaa, jos mies oli kuollut. Kanneajan tarkoituksena oli pakottaa lapsi tai hänen edustajansa tekemään päätöksensä isyyskanteen nostamisesta lyhyehkössä ajassa lain voimaantulosta. Näin tasapainotettiin lain taannehtivuutta.

4.3 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö

Vanhemmuuden määräytymistä koskevaa kansainvälistä sääntelyä on tällä hetkellä hyvin vähän. Aihe on herkkä ja kansallinen lainsäädäntö alueella perustuu kansallisesti määriteltyihin arvopohjaisiin ratkaisuihin, joten kansainvälisen konsensuksen saavuttaminen asiaan liittyvistä yksityiskohdista on osoittautunut vaikeaksi. Viimeisin konkreettinen yritys isyyslainsäädännön pääperiaatteiden yhdenmukaistamiseksi Euroopassa on tehty Euroopan neuvostossa, jonka perheoikeuden asiantuntijakomitea valmisti luonnoksen suositukseksi lasten oikeuksista ja asemasta sekä vanhempainvastuusta vuosina 2010–2011. Suositus hyväksyttiin Euroopan neuvoston oikeudellisen yhteistyön johtokomiteassa vuonna 2011, mutta asiakirjaa ei ole hyväksytty Euroopan neuvoston ministerikomiteassa poliittisen yhteisymmärryksen puuttuessa.

Isyyden määräytymistä koskevat kansalliset ratkaisut poikkeavat toisistaan Euroopan unionin jäsenvaltioidenkin kesken, mutta kansainvälisesti omaksuttu peruslähdekohta on, että lapsen isäksi oletetaan mies, joka on avioliitossa lapsen äidin kanssa lapsen syntymän aikaan (ns. *pater est* -sääntö). Erityisesti hallinnolliset mekanismit isyyden vahvistamiseksi kaikissa muissa tapauksissa poikkeavat eri valtioissa merkittävästi toisistaan. Toisaalta Pohjoismaiden järjestelmissä on havaittavissa merkittäviä yhtäläisyyksiä esimerkiksi isyyden selvittämisen osalta. Oikeusministeriö on julkaissut selvityksen (OMSO 5/2013), joka on kooste 15 eri Euroopan maan isyyden määräytymistä koskevista säännöksistä. Koska eri maiden lainsäädäntöä on kattavasti käsitelty tuossa selvityksessä, on tähän otettu kansainvälisen sääntelyn lisäksi vain lyhyet tiivistelmät Suomen kannalta tärkeimpien maiden lainsäädännöstä.

4.3.1 Yhdistyneet Kansakunnat

Suomi ratifioi vuonna 1991 Yhdistyneiden Kansakuntien (YK) lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen (SopS 60/1991), jonka 3 artiklan mukaan kaikissa julkisen tai yksityisen sosiaalihuollon, tuomioistuinten, hallintoviranomaisten tai lainsäädäntöelimien toimissa, jotka koskevat lapsia, on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu. Sopimuksen 7 artiklan mukaan lapsi on rekisteröitävä heti syntymänsä jälkeen, ja hänellä on syntymästään lähtien oikeus nimeen ja kansalaisuuteen sekä mikäli mahdollista, oikeus tuntea vanhempansa ja olla heidän hoidettavanaan. Edelleen 8 artiklan mukaan lapsen

oikeutta henkilöllisyyteen, kansalaisuuteen, nimeen ja sukulaisuussuhteisiin tulee kunnioittaa niin kuin lainsäädännössä niistä määrätään ilman, että niihin puututaan laittomasti. Sopimuksen 12 artiklan mukaan sopimusvaltioiden tulee taata lapselle, joka kykenee muodostamaan omat näkemyksensä, oikeus vapaasti ilmaista nämä näkemyksensä kaikissa lasta koskevissa asioissa. Lapsen näkemykset on otettava huomioon lapsen iän ja kehitystason mukaisesti.

4.3.2 Euroopan neuvosto

Euroopan neuvosto on vuonna 1975 hyväksynyt yleissopimuksen avioliiton ulkopuolella syntyneiden lasten oikeudellisesta asemasta (ETS 85). Suomi ei ole allekirjoittanut sopimusta. Suomi on kuitenkin ratifioinut Euroopan ihmisoikeussopimuksen (SopS 19/1990), jonka 8 artiklan mukaan jokaisella on oikeus nauttia yksityis- ja perhe-elämäänsä, kotiinsa ja kirjeenvaihtoonsa kohdistuvaa kunnioitusta eivätkä viranomaiset saa puuttua tämän oikeuden käyttämiseen, paitsi kun laki sen sallii ja se on välttämätöntä demokraattisessa yhteiskunnassa kansallisen ja yleisen turvallisuuden tai maan taloudellisen hyvinvoinnin vuoksi, tai epäjärjestyksen tai rikollisuuden estämiseksi, terveyden tai moraalin suojaamiseksi, tai muiden henkilöiden oikeuksien ja vapauksien turvaamiseksi. Sopimuksen 14 artiklan ja 12. pöytäkirjan mukaan yleissopimuksessa tunnustetut oikeudet tulee taata ilman syrjintää mm. syntyperään katsomatta. Lisäksi sopimuksen 1. pöytäkirjan 1 artiklan mukaan jokaisella luonnollisella henkilöllä on oikeus nauttia rauhassa omaisuudestaan. Euroopan ihmisoikeussopimuksen lisäksi Suomi on myös ratifioinut uudistetun Euroopan sosiaalisen peruskirjan (SopS 80/2002), jonka 16 artiklan mukaan perheellä on yhteiskunnan perusyksikkönä oikeus asianmukaiseen sosiaaliseen, oikeudelliseen ja taloudelliseen suojeluun sen täysipainoisen kehityksen turvaamiseksi. Lisäksi Suomi on hyväksynyt lasten oikeuksien käyttöä koskevan eurooppalaisen yleissopimuksen (SopS 13/2011), joka turvaa lasten menettelyllisiä oikeuksia heitä koskevia asioita käsiteltäessä. Yleissopimuksen hyväksymiskirjan tallettamisen yhteydessä Suomi nimesi isyyden vahvistamista koskevat oikeudelliset menettelyt yhdeksi niistä oikeusviranomaisessa käsiteltävistä menettelyistä, joihin yleissopimusta sovelletaan.

4.3.3 Euroopan unioni

Euroopan unionin perusoikeus- ja oikeuskirjan (EYVL 18.12.2000, C 364/1) 7 artiklassa suojataan jokaisen oikeutta siihen, että hänen yksityis- ja perhe-elämäänsä, kotiaan sekä viestejään kunnioitetaan ja 17 artiklassa taataan jokaisen oikeus nauttia laillisesti hankkimastaan omaisuudesta sekä käyttää, luovuttaa ja testamentata sitä. Perusoikeuskirjan 21 artiklassa kielletään mm. syntyperään perustuva syrjintä ja 24 artiklassa taataan lapsen oikeus saada ilmaista vapaasti mielipiteensä, joka on hänen ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti otettava huomioon häntä koskevissa asioissa. Euroopan unionilla on toimivalta antaa säännöksiä jäsenvaltioiden rajat ylittävistä perheoikeudellisista asioista. Tällaisia säännöksiä ei kuitenkaan ole annettu kansainvälisistä isyyskysymyksistä eikä tähän tähtäviä valmisteluhankkeita ole vireillä.

4.3.4 Pohjoismainen lainsäädäntöyhteistyö

Pohjoismaisessa lainsäädäntöyhteistyössä vahvistettiin vuonna 1979 periaatteet, jotka koskivat yhdessä Pohjoismaassa annetun isyysratkaisun tunnustamista toisessa Pohjoismaassa. Kansallinen laki pohjoismaisten isyysratkaisujen tunnustamisesta (352/1980) on voimassa olevaa lainsäädäntöä ja sitä sovelletaan isyyslain 7 luvun kansainvälisen yksityisoikeuden alaan kuuluvista säännöksistä riippumatta.

4.3.5 Ruotsi

Ruotsissa isyyden määräytymisestä säädetään vanhempainkaareissa (*föräldrabalken*). Lain mukaan isyys voi määräytyä 1) suoraan lain nojalla (isyysolettama), 2) tunnustamisen perusteella tai 3) tuomioistuimen päätöksellä.

Vanhempainkaaren mukaan äidin aviomiestä pidetään lapsen isänä, jos lapsi syntyy avioliiton aikana. Hedelmöityshoidon avulla alkunsa saaneen lapsen isänä pidetään äidin aviomiestä, joka on äidin kanssa yhteisymmärryksessä suostunut hoitoon. Lisäksi edellytetään, että kaikki seikat huomioon ottaen on todennäköistä, että lapsi on saanut alkunsa hedelmöityshoidon tuloksena. Siinä tapauksessa, että avioliitto on purkautunut miehen kuoleman vuoksi, pidetään miehen kuoleman jälkeen syntyneitä lapsia aviomiehen lapsina, jos äiti on voinut tulla raskaaksi avioliiton aikana. Isyysolettaman mukaan määräytynyt isyys on mahdollista kumota tunnustamisen yhteydessä, jos aviomies ja äiti hyväksyvät toisen miehen isyyden tunnustamisen. Lapsen isäksi vahvistetaan tällöin isyytensä tunnustanut mies. Lapsen äidin tulee hyväksyä tunnustaminen kirjallisesti.

Jos lapselle ei määräydy isää isyysolettaman nojalla, sosiaalilautakunnalla (*socialnämnd*) on velvollisuus selvittää lapsen isä ja valvoa, että isyys tulee vahvistetuksi tunnustamisen perusteella tai tuomioistuimen päätöksellä. Isyyden selvittämisen hoitaa sen kunnan sosiaalilautakunta, jossa lapsi on kirjoilla väestörekisterin mukaan. Sosiaalilautakunnan tulee huolehtia siitä, että tarvittavat DNA-tutkimukset tehdään äidille, lapselle ja lapsen mahdolliselle isälle, jos he sitä pyytävät tai jos voidaan olettaa, että äiti on ollut yhdynnässä useamman kuin yhden miehen kanssa aikana, jolloin lapsi on voinut saada alkunsa. Sosiaalilautakunnan on keskeytettävä isyyden selvittäminen tietyissä tilanteissa.

Isyyden tunnustaminen (*bekräftelse*) tulee tehdä kirjallisesti ja henkilökohtaisesti viranomaisen edessä kahden henkilön todistamana. Lisäksi sosiaalilautakunnan ja lapsen äidin (tai lapselle määrätyn huoltajan) tulee kirjallisesti hyväksyä tunnustaminen. Jos lapsi on täysi-ikäinen, tunnustamisen hyväksyy lapsi itse. Sosiaalilautakunta voi antaa hyväksyntänsä tunnustamiselle ainoastaan, jos se voi olettaa miehen olevan lapsen isä. Tunnustaminen voidaan antaa jo ennen lapsen syntymää. Jos myöhemmin selviää, että isyytensä tunnustanut mies ei olekaan lapsen isä, tuomioistuin voi mitätöidä tunnustamisen.

Miehen isyys voidaan vahvistaa myös tuomioistuimessa. Tuomioistuimen on vahvistettava miehen isyys jos: 1) miehen on geneettisellä tutkimuksella osoitettu olevan lapsen isä tai 2) on osoitettu, että mies on ollut äidin kanssa yhdynnässä aikana, jolloin lapsi on

voinut saada alkunsa, ja kaikkien seikkojen valossa on todennäköistä, että hän on siittänyt lapsen. Vahvistamiskanteen voi nostaa lapsi, sosiaalilautakunta tai äiti, jos hän on lapsen huoltaja. Kanneoikeus on myös lapselle erityisesti määrättyllä huoltajalla. Kanneetta isyyden vahvistamiseksi on mahdollista ajaa useita miehiä vastaan. Jos mies on kuollut, kanne voidaan nostaa miehen perillisiä vastaan. Sosiaalilautakunnan ollessa kantajana kanne tulee kohdistaa sitä miestä vastaan, joka sen tutkimusten mukaan tai joka asian käsittelyn yhteydessä esiin tulleiden seikkojen valossa mitä ilmeisimmin on lapsen isä. Kanne isyyden vahvistamiseksi voidaan panna vireille ennen lapsen syntymää. Kanneetta ei kuitenkaan voida käsitellä lopullisesti ennen kuin lapsi on syntynyt.

Tuomioistuin voi kumota aviomiehen isyyden jos: 1) on selvitetty, että lapsen äiti on ollut yhdynnässä toisen miehen kanssa aikana, jolloin lapsi on voinut saada alkunsa, ja kaikki seikat huomioon ottaen on todennäköistä, että lapsi on saanut alkunsa toisesta miehestä, 2) lapsen perintökijöistä tai muusta erityisestä seikasta johtuen voidaan pitää ilmeisenä, että aviomies ei ole lapsen isä, tai 3) lapsi on saanut alkunsa ennen avioliittoa tai aikana, jolloin puoliset asuivat erillään, ja on epätodennäköistä, että puoliset ovat olleet yhdynnässä aikana, jolloin lapsi on voinut saada alkunsa. Aviomies voi nostaa kanteen isyyden kumoamiseksi lasta tai lapsen perillisiä vastaan. Jos mies on kuollut, eikä hän ole asunut vakituisesti yhdessä lapsen kanssa, eikä mies ole myöskään lapsen syntymän jälkeen tunnustanut isyyttään, on kuolleen miehen puolisollla ja jokaisella, jolla on lapsen rinnalla tai tämän jälkeen oikeus miehen perintöön, oikeus nostaa isyyden kumoamiskanne. Myös lapsi voi riitauttaa miehen isyyden. Lapsen tulee nostaa kanne miestä vastaan tai miehen kuoltua hänen perillisiä vastaan.

4.3.6 Norja

Norjassa isyyden määräytymisestä säädetään lapsia ja vanhempia koskevassa laissa (*lov om barn og foreldre*). Lain mukaan isyys voi määräytyä 1) äidin avioliiton perusteella (isysolettama), 2) tunnustamisen perusteella tai 3) tuomioistuimen päätöksellä.

Äidin aviomiestä pidetään lapsen isänä, jos lapsi on syntynyt avioliiton aikana. Isysolettamaa ei kuitenkaan sovelleta, jos vanhemmat asuivat virallispäätökseen perustuvassa asumuserossa lapsen syntyessä. Jos avioliitto on purkautunut miehen kuoleman vuoksi, pidetään avioliiton purkautumisen jälkeen syntyneitä lapsia kuolleen aviomiehen lapsina, jos äiti on voinut tulla raskaaksi avioliiton aikana.

Jos lapselle ei ole määrätynyt isää isysolettaman tai tunnustamisen perusteella ennen lapsen syntymää, viranomaisilla on velvollisuus selvittää lapsen isä. Työ- ja hyvinvointivirasto (*Arbeids- og velferdsdirektoratet*) voi määrätä äidin, miehen ja lapsen verikokeisiin ja DNA-testeihin. Erityisissä tapauksissa mahdollinen isä voidaan määrätä veritai DNA-testeihin jo ennen lapsen syntymää.

Jos mies ei ole tunnustanut isyyttään, mutta työ- ja hyvinvointivirasto pitää miestä lapsen todennäköisenä isänä, se antaa eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta miehelle kehoituksen tunnustaa isyytensä (*farskapsføreleg*). Jos työ- ja hyvinvointivirasto luopuu

isyyksiasian selvittämisestä, lapsi, äiti tai mies, joka katsoo olevansa lapsen isä, voi itse nostaa kanteen isyyksiasian selvittämiseksi tuomioistuimessa. Kehotuksessa tulee ilmoittaa, että tunnustaessaan isyytensä määräyksen vastaanottajaa pidetään lapsen isänä. Samalla tulee kertoa, että asia viedään tuomioistuimen käsiteltäväksi, jos mies ei tunnusta isyyttään kuukauden kuluessa kehotuksen vastaanottamisesta. Jos mies tunnustaa isyyden, äitiä tiedotetaan isyyden tunnustamisesta. Työ- ja hyvinvointiviraston tulee tietyissä tilanteissa viedä asia käräjäoikeuden käsiteltäväksi.

Isyyden tunnustaminen tulee tehdä kirjallisesti joko lapsen syntymän yhteydessä sairaalassa tai henkilökohtaisesti laissa määritellyn viranomaisen luona. Tunnustaminen on pätevä vain, jos äiti on antanut kirjallisen hyväksyntänsä tunnustamiselle, tai jos isyyden on tunnustanut mies, jonka äiti on nimennyt lapsen isäksi. Jos avopuolisot on rekisteröity väestörekisteriin samaan osoitteeseen tai jos he ovat ilmoittaneet väestörekisterille, että he asuvat yhdessä, äidin avopuoliso voi tunnustaa isyyden ilman äidin suostumusta. Äitiä tulee informoida tunnustamisesta. Jos äiti ja isyytensä tunnustanut mies eivät pääse sopimukseen isyydestä, viranomaisten tulee selvittää isyys. Isyys voidaan tunnustaa myös hyväksymällä edellä mainittu kehoitus. Jos isyytensä tunnustava henkilö on alle 18 vuotta, huoltajien tulee hänen ohellaan allekirjoittaa tunnustaminen.

Mies voidaan vahvistaa tuomioistuimessa lapsen isäksi, jos DNA-tutkimukset osoittavat hänen olevan lapsen isä. Jos tällaista tutkimusta ei ole käytettävissä tai jos se ei tuo asiaan selvyyttä, isäksi voidaan vahvistaa mies, joka on ollut sukupuoliyhteydessä lapsen äidin kanssa aikana, jolloin lapsi on voinut saada alkunsa, ellei ole epätodennäköistä, että lapsi on silloin siitetty. Jos äiti on ollut yhdynnässä useiden miesten kanssa aikana, jolloin lapsi on voinut saada alkunsa, tuomio isyydestä voidaan antaa ainoastaan, jos joku miehistä on olennaisesti suuremmalla todennäköisyydellä lapsen isä kuin muut miehet. Jos äiti on saatettu raskaaksi hedelmöityshoidon avulla ja hänen aviomiehensä tai asuinkumppaninsa on antanut suostumuksensa hoitoon, isyys voidaan vahvistaa tuomiolla, ellei ole epätodennäköistä, että lapsi on saanut alkunsa hedelmöityshoidolla. Siittiöiden luovuttajaa ei voida vahvistaa lapsen isäksi, ellei hedelmöityshoitoa ollut toteutettu käyttäen aviomiehen tai avomiehen siittiöitä.

Lapsella, molemmilla vanhemmilla ja kolmannella osapuolella, joka uskoo olevansa lapsen isä, on oikeus riitauttaa isyysolettamaan tai tunnustamiseen perustuva isyys koska tahansa. Jos lapsi on alaikäinen, kanneoikeus on lapsen edustajalla. Jos lapsi on täyttänyt 15 vuotta, lapsen edustaja ei saa nostaa kannetta ilman lapsen suostumusta. Erityisillä edellytyksillä myös työ- ja hyvinvointivirasto voi nostaa kanteen. Riitauttamiselle ei ole säädetty määräaika. Isyysolettaman tai tunnustamisen nojalla määrätyn isyyden kumoutuu myös, jos toinen mies tunnustaa isyyden. Lapsen äidin ja oikeudellisen isän tulee tällöin hyväksyä tunnustaminen kirjallisesti. Tällainen tunnustaminen voidaan hyväksyä ainoastaan, jos työ- ja hyvinvointivirasto pitää todennäköisenä, että toinen mies on lapsen isä. Isyyksiasian tuomioistuinkäsittelyssä asianosaisia ovat lapsi, äiti ja jokainen mies, joka voi olla lapsen isä. Jos lapsen oletettu isä on kuollut, hänen perillisillään on oikeus osallistua asian käsittelyyn miehen sijasta. Siinä tapauksessa, että ilmenee uutta tietoa, joka antaa viitteitä siitä, että joku muu voi olla lapsen isä, tuomioistuin voi haastaa hänetkin osapuoleksi asian käsittelyyn. Äidillä, oletetulla isällä ja lapsella on velvollisuus todistaa isyyksiasiansa.

4.3.7 Tanska

Tanskassa isyydestä säädetään lapsilaisissa (*børnelov*). Lain mukaan isyys määräytyy 1) isyysoletuksen perusteella, 2) tunnustamisen perusteella tai 3) tuomioistuimen päätöksellä.

Äidin aviomies on avioliiton aikana syntyneen lapsen isä. Välittömästi lakiin perustuva isyys rekisteröidään lapsen syntymän yhteydessä. Aviomiestä ei kuitenkaan pidetä automaattisesti lapsen isänä, jos 1) puoliset olivat asumuserossa lapsen syntymän hetkellä, 2) äiti on ollut lapsen syntymää edeltäneen 10 kuukauden aikana avioliitossa toisen miehen kanssa tai 3) lapsen äiti ja hänen aviopuolisonsa yhdessä pyytävät isyyden selvittämistä. Jos äidin avioliitto on purkautunut miehen kuoleman vuoksi, pidetään lasta, joka on syntynyt 10 kuukauden sisällä miehen kuolemasta edesmenneen aviomiehen lapsena, elleivät vanhemmat olleet miehen kuollessa asumuserossa tai ellei äiti pyydä isyyden selvittämistä.

Isyyden selvittämisen hoitaa valtion viranomainen (*statsforvaltning*), joka voi toimia asiassa omasta aloitteestaan tai asianosaisen aloitteesta. Äidillä, isällä ja lapsen huoltajalla on oikeus saada tunnustetun ja rekisteröidyn isyyden selvittäminen vireille kuuden kuukauden kuluessa lapsen syntymästä. Miehellä, joka voi olla lapsen isä, on myös oikeus saada isyys selvitettyksi, jos hän vaatii selvittämistä kuuden kuukauden kuluessa lapsen syntymästä. Miehellä ei kuitenkaan ole sanottua oikeutta silloin, kun isäksi on rekisteröity aviomies suoraan lain nojalla tai jos isyys on rekisteröity lapsen huolenpidosta annetun ilmoituksen tai sen nojalla vastaanotetun tunnustamisen perusteella. Jos äiti kiistää olleensa yhdynnässä miehen kanssa, joka vaatii isyyttään selvitettyksi, viranomaisen on vietävä asia tuomioistuimen käsiteltäväksi. Viranomaisella on velvollisuus aloittaa isyyden selvittäminen, jos isyys ei ole määrätynyt lapsen syntymän yhteydessä eikä kukaan ei ole nostanut kannetta isyyden vahvistamiseksi. Jos isyys on määrätynyt huolenpitoilmoituksen perusteella, tarvetta lisäselvityksille ei enää ole. Muutoin selvitysten perusteena on äidin oma kertomus siitä, kenen kanssa hän on ollut yhdynnässä aikana jolloin lapsi on voinut saada alkunsa. Viranomaisella on oikeus saada osapuolilta isyyden selvittämiseen liittyvää tarpeellista informaatiota. Se voi hankkia todisteita myös oikeusgeneettisillä tutkimuksilla. Osapuolia voidaan kannustaa menemään tutkimuksiin, mutta heitä ei voi määrätä tutkimuksiin vasten tahtoaan. Äidin tulee osallistua isyyden selvittämiseen. Äidillä on velvollisuus kertoa kuka lapsen isä voi olla. Äidin ilmoitusvelvollisuuden rikkominen ei ole kuitenkaan rangaistavaa, mutta sen seurauksena asia viedään tuomioistuimen käsiteltäväksi. Miestä, joka on saattanut lapsen äidin raskaaksi rikollisella teolla (insesti, raiskaus), ei kuitenkaan voida rekisteröidä lapsen isäksi, jos lasta koskevat painavat syyt ovat tätä vastaan.

Jos lapsen äiti ei ollut avioliitossa lapsen syntymän hetkellä, voidaan isyys rekisteröidä lapsen syntymän rekisteröinnin yhteydessä, jos mies yhdessä äidin kanssa ilmoittaa kirjallisesti, että he ottavat yhdessä vastuun lapsen huolenpidosta. Isyyden rekisteröinti huolenpitoilmoituksella ei ole kuitenkaan mahdollista, jos äiti on ollut lapsen syntymää edeltäneen 10 kuukauden aikana avioliitossa toisen miehen kanssa. Mies, joka on ollut yhdynnässä lapsen äidin kanssa aikana, jolloin raskaus on voinut saada alkunsa, voi tunnustaa isyytensä myöhemminkin henkilökohtaisesti kirjallisesti maistraatissa, jos:

1) äiti ei ole ollut yhdynnässä tuona ajanjaksona muiden miesten kanssa tai 2) mies on mitä ilmeisimmin lapsen isä. Jos lapsen äiti on ollut yhdynnässä muiden miesten kanssa lapsen siittämisaikana, voi mies tunnustaa isyyden, jos hän yhdessä äidin kanssa ilmoittaa ottavansa vastuun lapsen huolenpidosta. Tunnustettu isyys tulee antaa tiedoksi muille miehille, joiden isyys voi olla mahdollinen.

Tuomioistuin voi vahvistaa miehen lapsen isäksi, jos miehen isyys on oikeusgeneettisten tutkimusten perusteella todistettu. Muissa tapauksissa isyyden vahvistaminen on mahdollista, jos mies on ollut yhdynnässä äidin kanssa aikana, jolloin tämä tuli raskaaksi. Lisäksi edellytetään, ettei esiinny seikkoja, joiden perusteella miehen isyys olisi epätodennäköinen. Äidillä on velvollisuus tulla tuomioistuimeen todistamaan isyysasiassa. Samoin mies tai miehet, jotka ovat asianosaisia jutussa, ovat velvollisia todistamaan tuomioistuimessa. Tarpeen vaatiessa tuomioistuin voi määrätä tehtäväksi oikeusgeneettisen tutkimuksen. Huomioon tulee ottaa lisäksi se, onko äiti ollut avio- tai avoliitossa jonkun mahdollisen isäehdokkaan kanssa aikana, jolloin tuli raskaaksi. Isyyden vahvistamista koskevan kanteen nostaminen tuomioistuimessa tapahtuu viranomaisen välityksellä.

Vahvistettu isyys voidaan riitauttaa myös sen jälkeen kun kuuden kuukauden määräaika, jolloin isällä, äidillä, lapsen huoltajalla ja oletetulla isällä on oikeus saada isyyden selvittäminen vireille on kulunut, tai sen jälkeen kun tuomioistuin on vahvistanut miehen isyyden. Viranomainen tekee päätöksen isyyden riitauttamisesta ja asian viemisestä tuomioistuimen käsiteltäväksi. Isyyden riitauttaminen on mahdollista viidessä eri tilanteessa: 1) jos on todennäköistä, että tiettyä miestä voidaan pitää lapsen isänä, 2) jos asianosaiset (tai heidän kuolinpesänsä) ovat yksimielisiä siitä, että isyys tulee riitauttaa ja on todennäköistä, että toinen mies on lapsen isä, 3) jos isyyden rekisteröinnin yhteydessä on tapahtunut virhe, joka on vaikuttanut siihen, kuka isäksi on rekisteröity, 4) jos isyyden rekisteröinnin jälkeen tai tuomioistuimen vahvistettua isyyden on ilmaantunut uutta tietoa, joka olisi todennäköisesti johtanut toiseen lopputulokseen isyyden määräytymisessä, tai on ollut erityinen syy uskoa, että lopputulos olisi ollut toinen, 5) jos isyyden riitauttamiselle on jokin erityinen syy. Kaikissa edellä mainituissa tapauksissa oikeus isyyden riitauttamiseen on äidillä (tai hänen kuolinpesällänsä), lapsella tai hänen edunvalvojallaan (tai hänen kuolinpesällänsä), tai oletetulla isällä, joka on oikeutettu pyytämään isyyden selvittämistä. Lapsen oikeudellinen isä (tai hänen kuolinpesänsä) ei ole kuitenkaan oikeutettu nostamaan kumoamiskannetta rekisteröintivirheen perusteella, jos mies on isyyden tunnustaessaan ollut tietoinen virheestä tai ainakin epäillyt virhettä, mutta on tunnustamisen jälkeen huolehtinut lapsesta kuten lapsi olisi ollut hänen oman. Myöskään lapsen äidillä ei ole oikeutta nostaa kumoamiskannetta, jos hän on huolimatta siitä, että on ollut tietoinen virheestä tai epäillyt virhettä, sallinut miehen huolehtia lapsesta kuten omastaan. Kahdessa ensin mainitussa ja viimeisessä tilanteessa kanteen nostaminen ei ole sidottu määräaikaan. Rekisteröintivirhettä ja uutta tietoa koskevassa tilanteessa kanteelle on kolmen vuoden määräaika.

4.3.8 Islanti

Islannissa isyydestä säädetään lapsilaisissa (*barnalög*). Lain mukaan isyys määräytyy 1) isyysolettaman mukaisesti, 2) tunnustamisen perusteella tai 3) tuomioistuimen päätöksellä.

Äidin aviomiestä pidetään lapsen isänä, jos lapsi on syntynyt avioliiton aikana. Aviomiehen isyysolettama pätee myös silloin, kun lapsi on syntynyt avioeron jälkeen, mutta on saanut alkunsa avioliiton aikana. Aviomiestä ei kuitenkaan pidetä lapsen isänä, jos äiti ja hänen aviomiehensä olivat asumuserossa aikana, jolloin lapsi on saanut alkunsa, tai jos äiti menee naimisiin tai rekisteröi avoliiton toisen miehen kanssa ennen lapsen syntymää. Jos äiti menee naimisiin miehen kanssa, jonka hän ilmoittaa olevan lapsen isä, pidetään miestä lapsen isänä, jollei isyys ole määrätynyt tätä ennen jollekin toiselle miehelle. Jos äiti ja mies, jonka äiti on ilmoittanut lapsen isäksi, rekisteröivät avoliiton lapsen syntyessä, pidetään miestä lapsen isänä. Sama pätee tilanteessa, jossa äiti ja mies, jonka hän on ilmoittanut lapsen isäksi, rekisteröivät avoliittonsa myöhempänä ajankohtana kansalliseen rekisteriin edellyttäen, että lapselle ei ole vielä vahvistettu isää. Lapsen isänä pidetään myös aviomiestä, joka on antanut suostumuksensa lapsen äidin hedelmöityshoitoon. Sama pätee miehen ja naisen rekisteröimään avoliittoon. Miestä, joka luovuttaa siittiötä käytettäväksi muun naisen kuin hänen vaimonsa tai avovaimonsa hedelmöityshoitoon, ei pidetä näistä siittiöistä alkunsa saaneen lapsen isänä. Jos mies kuitenkin luovuttaa siittiötä muussa kuin edellä mainitussa tarkoituksessa, pidetään miestä näistä siittiöistä alkunsa saaneen lapsen isänä, ei kuitenkaan, jos siittiöitä on käytetty vastoin hänen tahtoaan tai hänen kuolemansa jälkeen.

Lapsi rekisteröidään välittömästi syntymän yhteydessä kansalliseen rekisteriin. Synnytykseen osallistuva lääkäri tai kättilö pyytää äidiltä lausuman lapsen isän henkilöllisyydestä, jos äiti ei ole avoliitossa. Äidin tulee allekirjoittaa isyyttä koskeva lausuma, jonka jälkeen se lähetetään kansalliseen rekisteriin. Äidin lapsen isäksi väittämää miestä ei kuitenkaan rekisteröidä lapsen isäksi, jos isyyttä ei ole osoitettu todeksi lapsilaisissa edellytetyllä tavalla. Jos lapselle ei ole määrätynyt isää kuuden kuukauden kuluessa lapsen syntymästä, kansallinen rekisteri ilmoittaa tästä lapsen äidin kotipaikan aluehallintoviranomaiselle. Aluehallintoviranomainen lähettää äidille kirjeen, jossa häntä pyydetään ryhtymään toimenpiteisiin isyyden vahvistamiseksi.

Jos isyys ei ole määrätynyt isyysolettaman nojalla, isyys voidaan vahvistaa vapaaehtoisella tunnustamisella tai tuomioistuimen päätöksellä. Miestä pidetään lapsen isänä, jos hän tunnustaa isyyden kirjallisesti aluehallintoviranomaisen edessä, tuomioistuimessa tuomarille tai muutoin kirjallisesti. Jos tunnustaminen on annettu kirjallisena, miehen allekirjoituksen tulee olla käräjäoikeuden tai korkeimman oikeuden asianajajan taikka kahden todistajan oikeaksi todistama. Jos isyytensä tunnustava mies on alaikäinen, hänen tulee antaa tunnustamislausuma aluehallintoviranomaisessa tai huoltajansa läsnä ollessa. Jos mies ei kykene ymmärtämään tunnustamisen vaikutusta, isyyden tunnustamisasia viedään tuomioistuimen käsiteltäväksi. Jos äiti ilmoittaa olleensa yhdynnässä useamman kuin yhden miehen kanssa aikana, jolloin lapsi on voinut saada alkunsa, isyytsasia tulee ratkaista tuomioistuimessa. Tämä ei kuitenkaan ole välttämätöntä, jos geneettisten testien perusteella ei ole epäilyksiä siitä, että tietty äidin isäksi ilmoittama mies on lapsen isä. Tällöin kyseinen mies voi tunnustaa isyytensä.

Kanteen isyyden vahvistamiseksi voi nostaa lapsi, lapsen äiti tai mies, joka uskoo olevansa lapsen isä, edellyttäen, että isyys ei ole vielä määräytynyt. Jos lapsen äiti on noston kanteen, mutta kuolee ennen kuin asia on käsitelty loppuun, lapsen huoltajaksi määrätty henkilö voi jatkaa kanteen ajamista. Jos mies, joka uskoo olevansa lapsen isä, nostaa kanteen isyytensä vahvistamiseksi ja kuolee kesken asian käsittelyn, miehen perillisellä, jolla on lähin sukulaisuussuhde lapseen, on oikeus jatkaa kanteen ajamista. Jos kanteen isyyden vahvistamiseksi nostaa lapsi tai lapsen äiti, vastaajina pidetään miestä tai miehiä, joiden on väitetty olleen yhdynnässä lapsen äidin kanssa aikana, jolloin lapsi on voinut saada alkunsa. Jos vastaaja on kuollut ennen kuin äiti on noston kanteen, kannetta voidaan ajaa sitä miehen perillistä vastaan, joka on lähimmässä sukulaissuhteessa lapseen. Jos kanteen nostaa mies, joka uskoo olevansa lapsen isä, tulee kanteen nostaa lapsen äitiä vastaan. Jos äiti on kuollut, kanteen tulee nostaa lasta vastaan. Osapuolilla on velvollisuus saapua tuomioistuimen käsittelyyn ja antaa lausunto isyyden vahvistamisasiassa, jos tuomioistuin niin määrää. Jos kantaja laiminlyö tämän velvollisuuden, kanteen jätetään tutkimatta. Kanteen jätetään tutkimatta myös silloin, jos kantaja kieltäytyy menemästä geneettisiin testeihin tai viemästä huollossaan olevaa lasta testeihin. Tuomioistuin voi pyynnöstä määrätä, että äidille ja lapselle tehdään verikokeita ja muita tieteellisiä tutkimuksia, kuten geneettisiä testejä. Tuomioistuin voi myös määrätä, että testit otetaan asianosaisten vanhemmilta ja tarpeen vaatiessa asianosaisten sisaruksilta ja muilta lapsilta. Tuomioistuin voi kerätä todisteita myös omasta aloitteestaan, jos se on aiemmin tuloksetta pyytänyt osapuolilta kyseisiä todisteita. Miestä pidetään lapsen isänä, jos geneettisten testitulosten perusteella isyydestä ei ole epäilystä. Isyysasian käsittely tuomioistuimessa voi päättyä sovintoon, jos osapuolet niin päättävät. Muutoin tuomioistuin vahvistaa isyyden tuomiolla.

Kanteen isyyden riitauttamiseksi tuomioistuimessa voivat nostaa lapsi ja hänen äitinsä sekä mies, joka on rekisteröity lapsen isäksi isyyssolettaman nojalla. Jos mies on kuollut, kanteen voi nostaa hänen perillisensä, joka on lähimmässä sukulaissuhteessa lapseen. Vapaaehtoisesti tunnustetun isyyden voivat riitauttaa lapsi, isyytensä tunnustanut mies sekä lapsen äiti. Jos kantajana on lapsi tai äiti, tulee kanteen nostaa isää vastaan. Jos isä on kuollut, tulee kanteen nostaa hänen lapseen nähden lähimmässä sukulaissuhteessa olevaa perillistä vastaan. Jos kantajana on lapsen isä tai hänen perillisensä, tulee kanteen nostaa äitiä vastaan, tai hänen ollessa kuollut, lasta vastaan. Jos mies on antanut suostumuksen vaimonsa tai avovaimonsa hedelmöityshoitoon, isyyden riitauttaminen on mahdollista ainoastaan, jos todisteiden valossa on ilmeistä, että lapsi ei ole saanut alkuaan tuosta hedelmöityshoidosta. Isyyden riitauttamisasiasta voi päättyä tuomioistuimen vahvistamaan sovintoon, jos osapuolet niin päättävät geneettisistä testeistä saatujen tulosten perusteella. Muutoin asian käsittely päättyy tuomioon, jollei kannetta ole hylätty.

4.3.9 Viro

Virossa isyydestä säädetään perhelaisissa (*perekonnaseadus*). Lain mukaan isä on mies 1) joka on naimisissa lapsen äidin kanssa lapsen syntyessä, 2) joka on tunnustanut isyytensä tai 3) jonka isyys on vahvistettu tuomioistuimessa. Isyyssolettaman mukaan lapsen isänä pidetään miestä, joka oli avioliitossa lapsen äidin kanssa lapsen syntymän hetkellä. Äidin entistä aviomiestä pidetään lapsen isänä, jos lapsi on syntynyt 300 päivän

sisällä avioliiton päättymisestä. Jos on näytetty toteen, että lapsi on saanut alkunsa aiemmin kuin 300 päivää ennen syntymäänsä, tämä ajanjakso on määräävä. Jos lapsen äiti on solminut uuden avioliiton ja lasta voidaan pitää sekä aiemman aviomiehen että uuden aviomiehen jälkeläisenä, uusi aviomies katsotaan lapsen isäksi. Jos lapsi on saanut alkunsa miehestä, joka ei ole äidin aviomies, puoliset voivat jättää yhteisen hakemuksen väestörekisterikeskukseen aviomiehen vahvistamiseksi lapsen isäksi, jolloin toista miestä ei pidetä lapsen isänä.

Isyys voidaan tunnustaa, jos isyyttä ei ole vielä vahvistettu. Tunnustaminen tulee tehdä henkilökohtaisesti. Ehdollinen tai tilapäinen tunnustaminen on kielletty. Alaikäinen tai henkilö, jonka oikeustoimikelpoisuutta on rajoitettu, voi tunnustaa isyyden edustajansa suostumuksella. Isyyden tunnustaminen edellyttää, että lapsen äiti antaa siihen hyväksyntänsä. Jos lapsen äiti on alaikäinen tai aikuinen, jonka oikeustoimikelpoisuutta on rajoitettu, hän voi antaa hyväksyntänsä isyyden tunnustamiselle vain edustajansa suostumuksella. Jos äiti ei ole lapsen huoltaja tai hän on kuollut taikka jos lapsi on täysi-ikäinen, isyyden tunnustaminen edellyttää, että lapsi antaa siihen suostumuksensa. Alle 14-vuotiaan lapsen puolesta luvan antaa lapsen edustaja. Jos lapsi on täyttänyt 14 vuotta, lapsi antaa suostumuksen itse edustajansa suostumuksen ohella. Avioerotilanteissa isyys voidaan tunnustaa sen jälkeen, kun avioerohakemus on jätetty hyväksyttäväksi tai avioeroa koskeva kanne on nostettu.

Tuomioistuimien voi vahvistaa miehen isyyden, jos lapselle ei ole määräytynyt isää isyysolettaman tai tunnustamisen perusteella tai jos toisen miehen isyys on riitauttamisen perusteella kumottu. Isyyden vahvistaminen edellyttää, että olosuhteista on pääteltävissä, että lapsi on tämän miehen jälkeläinen. Lapsen katsotaan voineen saada alkunsa 181–300 päivää ennen syntymäänsä. Jos näytetään toteen, että lapsi on saanut alkunsa muun kuin edellä mainitun ajanjakson aikana, tätä ajanjaksoa pidetään määräävänä. Miehellä on oikeus nostaa kanne isyyden vahvistamiseksi lasta vastaan. Äidillä ja lapsella on oikeus nostaa vastaava kanne miestä vastaan. Jos henkilö, jota vastaan kanne tulee nostaa, on kuollut, tuomioistuimien päättää isyyden vahvistamisesta muutoksenhaku-menettelyssä. Tällöin muutoksenhakuun oikeutetun henkilön tulee tehdä valitus tuomioistuimelle.

Isyyden voi riitauttaa mies, jota pidetään lapsen isänä avioliiton tai isyyden tunnustamisen perusteella. Myös äiti ja lapsi voivat riitauttaa isyyden. Vuoden kuluessa lapsen syntymästä isyyden voi riitauttaa myös mies, joka hakee isyyden vahvistamista itselleen sen miehen sijasta, jonka katsotaan olevan lapsen isä avioliiton tai tunnustamisen perusteella. Jos enemmän kuin vuosi on kulunut lapsen syntymästä, mies, joka hakee isyytensä vahvistamista, voi riitauttaa toisen miehen isyyden äidin ja sen miehen suostumuksella, joka on kirjattu väestörekisteriin lapsen isäksi. Jos edellä mainitun miehen suostumusta ei saada, tuomioistuimien voi hyvästä syystä lapsen etu huomioon ottaen myöntää miehelle luvan isyyden riitauttamiseen. Alueellisten asioiden ministerin valtuutuksella voidaan tunnustettu isyys riitauttaa myös, jos on perusteltu epäilyksiä, että lapsi ei ole isyytensä tunnustaneen miehen jälkeläinen ja riitauttaminen on lapsen edun mukaista. Jos tuomioistuimien vahvistaa, että lapsi ei voi olla miehen jälkeläinen, mies ei voi tunnustaa isyyttään. Isyyden riitauttaminen voidaan tehdä vain henkilökohtaisesti. Jos lapsi on alaikäinen, lapsen puolesta kanteen nostaa tämän edustaja. Henkilö, jonka oikeustoimikelpoisuutta on rajoitettu, voi riitauttaa isyyden ilman edustajan suostumusta.

Isyys voidaan riitauttaa tuomioistuimessa vuoden kuluessa siitä, kun riitauttamaan oikeutettu henkilö tuli tietoiseksi riitauttamisen perusteena olevista seikoista. Määräaika ei ala kulua ennen kuin lapsi on syntynyt tai isyyden tunnustaminen on tullut voimaan. Jos alaikäisen lapsen edustaja jättää riitauttamatta isyyden säädetyssä määräajassa, lapsi voi riitauttaa isyyden itse tultuaan täysi-ikäiseksi. Tässä tapauksessa määräaika alkaa kulua siitä kun täysi-ikäinen lapsi tuli tietoiseksi seikoista, jotka ovat riitauttamisen perusteena. Määräaika ei kuitenkaan ala kulua ennen kuin lapsi on täysi-ikäinen. Jos mies, jonka isyys on määräytynyt avioliiton tai tunnustamisen perusteella kuolee ennen kuin isyyden riitauttamisen määräaika on kulunut umpeen, hänen perillisillään on oikeus riitauttaa isyys vuoden kuluessa miehen kuolemasta.

4.3.10 Venäjä

Venäjällä isyydestä säädetään Venäjän federaation perhekoodeksissa (*Semeinyi kodeks*). Lain mukaan lapsen isänä pidetään äidin aviopuolisoa (entistä aviopuolisoa), jos lapsi on syntynyt avioliiton aikana tai 300 päivän sisällä avioliiton päättymisestä, avioliiton mitätöimisestä tai aviomiehen kuolemasta ja mikäli muuta ei ole näytetty toteen. Aviomiehen isyys todennetaan avioliittotodistuksella.

Jos miehen isyys ei ole määräytynyt isyysolettaman nojalla, mies voi tunnustaa isyytensä lapsen äidin kanssa yhdessä tehtävällä ilmoituksella. Ilmoitus tehdään väestörekisteriviranomaisen luona. Jos äiti on kuollut, julistettu oikeustoimikelvottomaksi, hänen olinpaikkansa on tuntematon tai hän on menettänyt vanhempainoikeutensa, isä voi tehdä ilmoituksen yksin. Tällöin ilmoitukseen tulee liittää lastenhuoltoviranomaisen suostumus tai sen puuttuessa tuomioistuimen päätös. Jos äiti ja mies katsovat, että yhteisen ilmoituksen jättäminen tulisi olemaan hankalaa tai mahdotonta lapsen syntymän jälkeen, tulevan lapsen vanhemmat voivat tehdä ilmoituksen rekisteriviranomaiselle jo äidin raskauden aikana. Vanhemmat merkitään rekisteriin kuitenkin vasta lapsen syntymän jälkeen. Isyyden tunnustaminen edellyttää lapsen suostumusta, jos lapsi on täyttänyt 18 vuotta (täysi-ikäisyys). Jos lapsi ei ole oikeustoimikelpoinen, edellytetään hänen holhoojansa tai lastenhuoltoviranomaisen suostumusta.

Jos isyyttä ei ole tunnustettu vanhempien tekemällä yhteisellä ilmoituksella tai isän hakemuksesta, isyys voidaan vahvistaa tuomioistuimessa. Hakemuksen voi tehdä jompikumpi lapsen vanhemmista, lapsen huoltaja tai holhooja, lapsen elatuksesta vastaava henkilö tai täysi-ikäinen lapsi. Isyyden vahvistamista harkitessaan tuomioistuin ottaa huomioon kaikki todisteet, joilla on merkitystä sen arvioimisessa, onko lapsi tietyn miehen jälkeläinen. Isyys on mahdollista vahvistaa tuomioistuimessa siviiliprosessilainsäädännön mukaisesti myös silloin, jos isyytensä tunnustanut mies on kuollut. Syntymärekisteriin tehty merkintä lapsen vanhemmista voidaan riitauttaa tuomioistuimessa. Kanneoikeus on äidiksi ja isäksi syntymärekisteriin merkityllä henkilöllä, tosiasiallisella äidillä tai isällä, täysi-ikäisellä lapsella tai alaikäisen lapsen holhoojalla tai huoltajalla taikka oikeustoimikelpoisuutta vailla olevan vanhemman holhoojalla. Mies ei voi kuitenkaan riitauttaa isyyttään, jos hänet on kirjattu syntymärekisteriin lapsen isäksi

tuomioistuimen päätöksellä ja kirjaushetkellä mies on ollut tietoinen siitä, ettei hän ole lapsen isä. Myöskään puoliso, joka on lain mukaan antanut kirjallisen suostumuksensa hedelmöityshoitoon tai alkion siirtoon, ei voi riitauttaa isyyttään tähän seikkaan vedoten.

4.4 Nykytilan arviointi

4.4.1 Isyysolettama

Voimassa olevan lain mukainen äidin avioliittoon lapsen syntymähetkellä perustuva isyysolettama toimii käytännössä varsin hyvin. Jos lapsi syntyy puolisoiden avioeron jälkeen, yleisen elämäkokemuksen perusteella on syytä olettaa, ettei entinen aviomies tavallisesti ole lapsen isä, joten olettava vastaa todellisuutta paremmin kuin päinvastainen vaihtoehto. Myös niissä tapauksissa, joissa avioeroasia on vireillä lapsen syntyessä tai joissa puoliset ovat avioeroa hakematta lopettaneet yhteiselämänsä ja muuttaneet erilleen, miehen isyys saattaa olla epäilyksenalainen. Toisaalta lapsia syntyy myös puolisoiden sovintoyritysten tuloksena, eivätkä edellä mainitut seikat näy väestötietojärjestelmästä, joten niiden käyttäminen isyysolettaman rajaamisessa tekisi säännöksestä hyvin vaikeasti sovellettavan. Käytännössä äitiä ja miestä olisi kuultava, jolloin kysymys ei enää olisi isyyden toteamisesta suoraan lain nojalla. Myöskään käräjäoikeuksissa kumottujen isyyksien lukumäärä suhteutettuna kaikkiin äidin avioliiton perusteella todettuihin isyyksiin (0,1–0,2 % vuosittain) ei tue vaihtoehtoa, että nykyinen isyysolettama olisi liian laaja.

Yksittäisissä tapauksissa voimassa olevaan lakiin perustuvaa isyysolettamaa voidaan sen sijaan pitää liian suppeana. Voimassaolevan lain mukaan jos avioliitto purkautuu miehen kuoleman johdosta ennen lapsen syntymää, on aviomies lapsen isä vain, jos lapsi on syntynyt sellaiseen aikaan lapsen syntymän jälkeen, että lapsi on voinut tulla siitetyksi avioliiton aikana. Käytännössä lapsen vanhemmat ovat voineet avioitua juuri siksi, että he ovat halunneet turvata raskaana olevan kumppanin ja lapsen aseman. Jos mies kuolee ennen lapsen syntymää ja havaitaan, että lapsi ei ole voinut tulla siitetyksi puolisoiden avioliiton aikana, miestä ei voimassa olevan lain mukaan voida todeta lapsen isäksi, vaan leski joutuu nostamaan kanteen aviomiehensä muita oikeudenomistajia vastaan isyyden vahvistamiseksi.

Yhteiselämä avioliittoa solmimatta eli avoliitto on nykyisin tavanomainen yhteiselämän muoto. Julkisuudessa on ajoittain esitetty kysymys, eikö isyysolettama voisi koskea avoliitossakin syntyneitä lapsia. Ajatuksen toteuttaminen ei kuitenkaan vaikuta mahdolliselta. Avoliiton alkamisen ja päättymisen ajankohdat eivät ole sillä tavoin yksiselitteisiä kuin ne ovat avioliitossa, vaan perustuvat tosiasiallisiin tapahtumiin. Avoliitto ei ole myöskään samalla tavoin julkinen suhde kuin avioliitto, josta puoliset saavat todistuksen ja joka merkitään väestötietojärjestelmään. Jos avoliitto ja isyys oletettaisiin pelkästään sillä perusteella, että tietyn ikäiset mies ja nainen asuvat väestötietojärjestelmän tietojen mukaan samassa osoitteessa, tapahtuisi virheitä, joita jouduttaisiin myöhemmin korjaamaan. Isyyden toteaminen tällä perusteella ei siten vaikuta mahdolliselta.

4.4.2 Isyyden selvittäminen

Jos lapsen äiti ei ole avioliitossa eikä isyysolettamaa sovelleta, toimitetaan isyyden selvittäminen. Äidin asuinkunnan lastenvalvoja käynnistää isyyden selvittämisen saatuaan väestötietoviranomaisilta eli maistraatilta tiedon syntyneestä lapsesta, jolle ei ole todettu isää isyysolettaman nojalla. Isyyden selvittämisen peruseriaatteet ovat edelleen ajankäytökäiset. On tärkeää, että isyyden selvittäminen käynnistyy viranomaisaloitteisesti, elleivät vanhemmat itse ole aktiivisia asiassa. Kuntien sosiaalitoimiin on nykyisen isyysolettamisaikana kertynyt huomattavaa asiantuntemusta isyyden selvittämisessä, millä perusteella on luontevaa, että etenkin epäselvissä tapauksissa isyyden selvittämisestä huolehditaan nimenomaan sosiaalitoimissa. Niissä tapauksissa, joissa yksimieliset vanhemmat ovat itse aktiivisia isyyden vahvistamisessa, voidaan sosiaalitoimen toimenpiteitä keventää ja suunnata vapautuvat resurssit niihin tapauksiin, joissa isyydestä on epäselvyyttä tai erimielisyyttä. Selvien tapausten käsittelyä arvioidaan tarkemmin seuraavassa isyyden tunnustamista koskevassa jaksossa 2.4.3.

Isyyden selvittämisen on arvioitu kaipaavan tehostamista erityisesti kolmella eri alueella. Näistä kaksi koskee isyyden selvittämisen käyttöalan laajentamista. Isyyden selvittämisen käyttöala on nykyisin rajattu lapsen iän perusteella. Lastenvalvoja toimittaa isyysolettamukseen isyyden selvittämisen yleensä vain silloin, kun lapsi ei ole täyttänyt 15 vuotta. Tästä poiketaan vain, jos mies haluaa tunnustaa isyytensä, jolloin isyyden selvittäminen toimitetaan lapsen iästä riippumatta. Laissa omaksuttua ratkaisua perusteltiin hallituksen esityksessä sillä, että lastenvalvojan palvelut oli tarpeen keskittää sille ryhmälle, jonka on erityisesti katsottava olevan sen neuvonnan ja tuen tarpeessa, jota isyyden selvittämisen yhteydessä voidaan antaa. Ei kuitenkaan ole johdonmukaista, että mies, joka haluaa tunnustaa lapsen, on oikeutettu lastenvalvojan apuun ja tukeen isyyden selvittämisessä, mutta 15 vuotta täyttänyt alaikäinen lapsi ei saa vastaavaa palvelua.

Vaikka isyys on todettu äidin avioliiton perusteella ja lapsen isäksi on todettu äidin aviomies, nousee ajoittain tilanteita, joissa aviopuolisot haluaisivat yksimielisesti selvittää, vastaako isyysolettama biologista totuutta. Voimassa olevan lain mukaan kunnan lastenvalvoja ei voi avustaa asiassa, ellei toinen mies tunnusta lasta. Jos aviopari haluaa selvittää asiaa keskenään ennen mahdollisen isyyden kumoamiskanteen nostamista, heidän on maksettava oikeusgeneettisistä isyytustkimuksista koituvat kulut itse. Oikeustila on ristiriidassa sen kanssa, että lapsen edun mukaista olisi selvittää isyyteen liittyvät epäselvyydet mahdollisimman pian lapsen syntymän jälkeen.

Lastenvalvojan on nykyisin luovuttava isyyden selvittämisestä, jos äiti, jonka huollossa tai hoidossa lapsi on, vastustaa kirjallisesti isyyden selvittämistä. Äidillä on siten määräysvaltaa sen osalta, voidaanko isyys vahvistaa, jos ei ilmaannu miestä, joka haluaa tunnustaa isyytensä. Syitä isyyden vahvistamatta jättämiselle voi olla useita. Lapsen isä on saattanut olla vastahakoinen isyyden vahvistamiselle, jolloin isyyttä ei voida vahvistaa ilman oikeudenkäyntiä eikä äiti ole halunnut viedä asiaa eteenpäin tuomioistuinteitse. Kulttuurierot tai miehen oleskelu ulkomailla voi olla yksi syy, miksi isyyden selvittäminen jää toimittamatta. Äiti on myös saattanut vastustaa isyyden selvittämistä henkilökohtaisista syistä tai ajatellen toimivansa lapsen parhaaksi. Lapsen kannalta pidetään

kuitenkin tärkeänä, että lapsi saa isän. Lapsen oikeuksien sopimuksen (SopS 60/1991) 7 artiklan mukaan lapsella on, jos mahdollista, oikeus tietää vanhempansa ja olla heidän hoidettavanaan. Isyyden arvostus on myös isyyslain säätämisen ajoista kasvanut ja monet pitävät äidin määräysvaltaa isyyden selvittämisessä liiallisena ja epäoikeudenmukaisena suhteessa tavoitteeseen tasa-arvoisesta vanhemmuudesta sukupuolten välillä.

Isyyden selvittämisen yhteydessä on tilattava oikeusgeneettisestä isyystutkimuksesta annetun lain (378/2005) 1 §:ssä tarkoitettu oikeusgeneettinen isyystutkimus lapsesta, äidistä ja miehestä, joka saattaa olla lapsen isä, jos mies pyytää tutkimusta tai jos lastenvalvoja muuten katsoo sen tarpeelliseksi. Oikeusgeneettisestä isyystutkimuksesta annetun lain 13 §:n mukaan tutkimusta varten otetaan lähtökohtaisesti verinäyte. Jos verinäytteen ottamisesta voi aiheutua tutkittavalle terveydellistä haittaa tai vaaraa taikka jos on joku muu painava syy, näyte voidaan ottaa suun limakalvolta. Näytteen ottaa laillistettu tai luvan saanut lääkäri taikka hänen välittömässä valvonnassaan muu terveydenhuollon ammattihenkilö. Näytteenotto edellyttää aina käyntiä terveydenhuollon toimintayksikössä. Suurissa kaupungeissa vastaanottoaikoja lääkärin valvomaan näytteenottoon on usein vaikea saada, koska kyse ei ole kiireellisestä terveydenhuollon toimenpiteestä. Isyyden selvittäminen saattaa tästä syystä viivästyä usealla viikolla.

4.4.3 Isyyden tunnustaminen

Avoliiton ulkopuolella syntyvistä lapsista noin 76 % syntyy avoliittoperheeseen. Avoliittojen voimakkaasta yleistymisestä johtuu, että avioliiton ulkopuolella syntyvä lapsi syntyy useimmiten perheeseen, jossa äidin kumppani on lapsen biologinen isä ja halukas tunnustamaan isyytensä. Voimassa olevan isyyslain säätämisaikaan tilanne oli toinen. Avioliiton ulkopuolella lapsen saaneet naiset olivat tavallisesti nk. yksinäisiä äitejä, eikä mies ollut aina halukas selvittämään asiaa.

Voimassa olevaa lakia ja sen pohjalta muotoutuneita käytäntöjä on ajoittain arvosteltu siitä, että isyyden selvittämisen yhteydessä lapsen äidiltä ja hänen kumppaniltaan kysytään heidän seksuaalielämänsä koskevia kysymyksiä, joiden koetaan puuttuvan voimakkaasti henkilöiden yksityiselämään. Voimassa olevan isyyslain säännökset koetaan tällöin puutteellisiksi siltä osin, kun ne eivät esimerkiksi erottele yhtäältä sellaisia tilanteita, joissa lapsen isäksi halutaan yksimielisesti vahvistaa mies, joka elää vakiintuneessa avoliitossa lapsen äidin kanssa, ja toisaalta sellaisia tilanteita, joissa isyys on epäselvä tai lapsen biologinen isä ei halua edistää asian selvittämistä.

Tunnustamislausumaa ei nykyisin voida antaa ennen lapsen syntymää. Tähän ei ole katsottu olevan tarvetta, sillä on katsottu tarpeelliseksi, että miehellä tulee olla tunnustamislausuman antaessaan mahdollisuus saada tietoonsa ne seikat (esimerkiksi siittamisajankohta tai lapsen ulkoiset piirteet), joiden perusteella isyyskysymystä voidaan arvioida. Jos kyseessä kuitenkin on tilanne, jossa isyydestä ei ole epäselvyyttä ja mies ja lapsen äiti ovat yksimielisiä isyydestä, ei tunnustamislausuman antamisen rajaamiselle

lapsen syntymän jälkeiseen aikaan ole enää riittäviä perusteita erityisesti ottaen huomioon edellä viitattu yhteiskunnallinen kehitys ja perherakenteiden muutos. Tunnustamisen henkilökohtaisuus, välittömyysperiaate ja ajatus siitä, että viranomaisen tulee valvoa tunnustamisen oikeellisuutta, ovat kuitenkin edelleen säilyttäneet ajanmukaisuutensa.

Isyyttä ei nykyisin voida tunnustaa myöskään lapsen kuoleman jälkeen. Tätä ratkaisua on perusteltu sillä, että tunnustaminen lapsen kuoleman jälkeen ei ole enää lapsen etua palveleva toimenpide ja että tunnustamisen salliminen mahdollistaisi tunnustamisen käytön sille vieraisiin tavoitteisiin, kuten perintöoikeudellisten etujen saavuttamiseen. Perustelu on edelleen asianmukainen. Toisaalta nykyinen säännös on koettu kohtuuttoman ankaraksi tilanteissa, joissa kysymys on pienestä lapsesta ja tilanteesta, jossa mies ei ole ehtinyt tunnustaa isyyttään ennen lapsen ehkä yllättävää kuolemaa. Tällaisissa tilanteissa äiti ja hänen avopuolisonsa pitävät usein tärkeänä sitä, että lasta pidettäisiin virallisesti heidän yhteisenä lapsenaan ja että lapselle voitaisiin antaa miehen sukunimi avopuolisoiden niin toivoessa.

4.4.4 Isyyden vahvistaminen tuomioistuimessa

Miehen mahdollisuus vaatia isyytensä vahvistamista tuomioistuimessa on nykyisin hyvin rajoitettu. Hän voi panna kanteen vireille ainoastaan, jos hän on tunnustanut lapsen ja tunnustaminen on jätetty vahvistamatta, koska on nähty olevan aihetta olettaa, ettei mies ole lapsen isä. Kanne on nostettava vuoden kuluessa siitä, kun mies on saanut tiedon vahvistamatta jättämisestä päätöksestä. Kanneoikeuden rajoittamisella on ilmeisesti tähdätty siihen, että isyyden tunnustaminen säilyisi ensisijaisena isyyden vahvistamisen keinona tilanteissa, joissa mies haluaa saada isyytensä vahvistetuksi. Kanneajan rajoittamisella on puolestaan tavoiteltu sitä, että mies ei voisi pitkään pitää äitiä ja lasta epävarmuudessa siitä, tullaanko kanne nostamaan.

Nämä näkökohdat ovat edelleen merkittäviä. Toisaalta miehen kanneoikeuden rajoittaminen aiheuttaa ongelmia tilanteessa, jossa mies on halukas tunnustamaan lapsen, mutta haluaisi ennen lapsen tunnustamista varmistua siitä, että kysymys on todella hänen lapsestaan. DNA-tutkimus voidaan tässä vaiheessa tehdä vain kaikkien osapuolten suostumuksella, joten miehellä ei ole keinoa päästä eteenpäin, jos äiti vastustaa tutkimusta eikä salli näytteen ottamista lapsesta. Näistä syistä on tarpeen varmistaa DNA-tutkimuksen tekeminen.

Jos mies on kuollut ennen lapsen syntymää, isyys joudutaan nykyisin vahvistamaan nostamalla kanne miehen oikeudenomistajia vastaan. Näin joudutaan menettelemään siitä riippumatta, miten miehen oikeudenomistajat suhtautuvat asiaan. Nykyisin, kun näyte voidaan oikeusgeneettisestä isyystutkimuksesta säädetyn lain mukaisesti ottaa vainajasta, isyydestä saadaan usein niin vahva näyttö, ettei asia sen jälkeen ole riitainen. Kanteen nostaminen tuomioistuimessa on tällöin tarpeettoman monimutkainen toimenpide isyyden vahvistamiseksi. Oikeudenkäynti tulisi olla tarpeen vain, jos oikeudenomistajien suostumusta ei ole saatu tai jos joku oikeudenomistajista ei kykene sitä antamaan.

Tapauksissa, joissa lapsi on saanut alkunsa muutoin kuin äidille annetun hedelmöityshoidon seurauksena, isyyden vahvistamiseksi vaaditaan näyttöä kahdesta eri seikasta, nimittäin äidin ja miehen sopivaan aikaan tapahtuneesta sukupuoliyhdyntästä tai miehen siittiöiden viemisestä naiseen muulla tavoin ja siitä, että lapsi on biologisesti miehen lapsi. Ensiksi mainittu niin sanottu makaamisnäyttö oli tärkeä aikana, jolloin isyystutkimusmenetelmät olivat nykyisiin verrattuna kehittymättömät ja menetelmien pois-suljentateho oli huono. Miesten oikeusturvan kannalta oli tuolloin välttämätöntä, että isyystutkimuksilla saatua näyttöä täydennettiin makaamista koskevalla näytöllä ja että kaikki isänä kysymykseen tulevat miehet haastettiin samaan oikeudenkäyntiin. Nykyisin käytettyjen oikeusgeneettisten isyystutkimusmenetelmien valossa makaamista koskeva näyttö tai kaikkien miesten haastaminen samaan oikeudenkäyntiin ei useinkaan ole enää tarpeen. Toisaalta on otettava huomioon se, että DNA-tutkimusta ei aina ole käytettävissä. Näin voi käydä esimerkiksi silloin, kun mies asuu sellaisessa vieraassa valtiossa, joka ei osallistu kansainväliseen yhteistyöhön todisteiden hankkimiseksi tai jonka lain mukaan vaadittavaa näyttöä ei isyysasiassa voida ottaa ilman tutkittavan suostumusta. Isyysasia on tällöin voitava ratkaista vapaata näyttöharkintaa soveltaen. Tapauksissa, joissa DNA-tutkimusta ei ole käytettävissä, voi myös todennäköisyysvertailu isänä kysymykseen tulevien miesten välillä olla tarpeen.

Isyyslaissa on myös monia muita sellaisia oikeudenkäyntiä koskevia säännöksiä, jotka on myöhemmin otettu asiallisesti samansisältöisinä oikeudenkäymiskaareen. Näitä ovat esimerkiksi säännökset isyyttä koskevan tuomion lainvoimaisuudesta ja oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Päällekkäinen sääntely on syytä poistaa tarpeettomana.

4.4.5 Isyyden kumoaminen

Isyyden kumoamista koskevien säännösten avulla pyritään turvaamaan se, että avioliittoon perustuvan isyyden toteamisen tai isyyden tunnustamisen tuottamat virheelliset lopputulokset voitaisiin jälkeinpäin korjata. Korjaamisen tapahduttua isyys voidaan vahvistaa uudelleen siten, että isyys vastaa biologista polveutumista. Isyyden kumoamissäännöksillä on myös toinen tavoite: vakiintuneiden isyysuhteiden suojaaminen ja isyyskysymykseen liittyvien epävarmuustekijöiden hälventäminen. Jälkimmäistä tavoitetta ilmentävät äidille ja miehelle asetetut lyhyet, tosin eivät aivan ehdottomat, kanneajat ja miehelle annettu mahdollisuus luopua oikeudesta isyyden kumoamiseen selittämällä lapsi omakseen. Sosiaalisen isyysuhteen suojaamisen tavoitetta ilmentää myös se, että isyyden kumoamista voivat vaatia vain lapsi, äiti ja isä. Esimerkiksi mies, joka katsoo olevansa lapsen oikea isä, ei voi ilman lapsen oikeudellisten vanhempien suostumusta saada muutosta aikaan isyysuhteessa. Myös lapsen suostumus vaaditaan, jos lapsi on täyttänyt 15 vuotta.

Kumpikin edellä mainituista tavoitteista, sekä virheellisten isyysuhteiden korjaamistavoite että perhe-elämän suojaamistavoite, ovat säilyttäneet ajanmukaisuutensa. Toisaalta tavoitteet ovat keskenään ristiriitaisia, joten toinen estää toisen täysimääräistä toteuttamista. Arvioitaessa nykyisiä säännöksiä kysymys on siitä, onko tavoitteiden osalta löydetty oikeudenmukaisena pidettävä tasapaino. Miehen ja äidin kanneajojen sääntely vaikuttaa edelleen asianmukaiselta. Se mahdollistaa virheiden korjaamisen, ja kanneaika

on joustava tavalla, jota Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on eräissä ratkaisuisaan edellyttänyt. Varsinaisen kanneajan umpeuduttua on oikeuskäytännön mukaan kuitenkin toimittava nopeasti sen jälkeen, kun aihe epäillä isyyttä on syntynyt. Tämä on perusteltua, koska muutos on lapsen kannalta yleensä sitä dramaattisempi ja vahingollisempi, mitä vakiintuneemmasta isyysuhteesta on kysymys. Samoin on perusteltua, että mies voi edelleen hälventää epävarmuuden siten, että hän tietoisena asiaan vaikuttavista seikoista selittää lapsen omakseen.

Isänä itseään pitävä mies ei nykyisin voi saada aviomiehen isyyttä kumotuksi, jos äiti ja aviomies eivät tähän suostu. Asia on näin siitä riippumatta, miten varmana toisen miehen isyyttä voidaan pitää. Sääntelyssä on siten korostettu sosiaalisen perheen ja sosiaalisen isyyden suojaamista biologisen isyyden asemesta.

Lapsen perhetilanne ei kuitenkaan kaikissa tapauksissa ole samanlainen. Nykyisen sääntelyn konkreettinen vaikutus lapseen riippuu tilanteesta, jossa lapsi elää. Jos lapsi, äiti ja aviomies elävät perheenä ja lapsi pitää miestä isänään, toisen miehen kanneoikeus olisi omiaan rikkomaan perhe-elämää. Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklan nojalla jokaisella on oikeus nauttia perhe-elämäänsä koskevaa kunnioitusta. Toisen miehen kanneoikeus voisi olla ongelmallinen mainitun artiklan kannalta. Myös sen tosiasialliset seuraukset olisivat arveluttavat. Pahimmillaan se rikkoisi lapselle tärkeän tosiasiallisen isäsuhteen ja koko perheen tuomatta mitään sen tilalle. Näin voisi käydä esimerkiksi silloin, kun toinen mies ei aviomiehen isyyden kumoamisesta huolimatta halua perhe-elämää lapsen kanssa.

Isäksi itseään väittävän miehen kanneoikeus voisi johtaa myös siihen, että kanne nostetaan kiusamielisesti esimerkiksi tarkoituksessa vahingoittaa äidin ja aviomiehen suhdetta tai jotta äidin menneisyydestä saataisiin esille äidille kiusallisia seikkoja. Yhtenä vaihtoehtona asian ratkaisemiseksi on esitetty, että kanneoikeus olisi toisen miehen asemesta lastenvalvojalla, joka päättäisi kanteen nostamisesta arvioituaan tapaukseen liittyviä olosuhteita. Kiusamielisten kanteiden riskiä voitaisiin tällä tavoin vähentää. Toisaalta lastenvalvoja joutuisi erittäin vaikeaan harkintatilanteeseen, kun olisi ratkaistava, onko sosiaalisen isyyden kumoamiseen syytä ryhtyä. Etukäteen ei voida varmuudella arvioida, onko itseään isänä pitävä mies todella isä, joten virheitä sattuisi. Olisi myös hyvin vaikea arvioida, onko isyyden kumoamiskanteen nostaminen lapsen edun mukaista. Se voisi olla sitä joskus, jos lapsen ja äidin aviomiehen välille ei ole muodostunut perhesidettä. Sitä vastoin toimivan isyysuhteen katkaiseminen vastoin isän tahtoa ja oikeudellisen isyysuhteen vahvistaminen mieheen, johon lapsella ei ole sosiaalista sidettä, olisi päätös, jonka vain erittäin harvoin, jos koskaan, voidaan etukäteen arvioida olevan lapsen edun mukainen.

Tilanne voi olla toinen silloin, jos äidin ja aviomiehen välit ovat rikkoutuneet, aviomies ei asu eikä lapsen syntymän jälkeen ole asunut yhdessä lapsen kanssa eikä vanhemman ja lapsen suhdetta ole muutoinkaan muodostunut aviomiehen ja lapsen välille. Tällöin ei ole olemassa sellaista perhe-elämää, jonka suojaamiseksi isyyskanteen nostamista olisi rajoitettava. Lapsen edun mukaista voisi tällöin olla, että epävarmuus isyydestä hälvennetään selvittämällä, kuka on lapsen biologinen isä. Toisaalta puolisoitten välisen rikkoutuminen ja siitä aiheutuva erillään asuminen on sivulliselle vaikeasti selvitettävä

tosiseikka, jota voi olla mahdoton näyttää toteen, jos äiti ja mies sen kiistävät. Ei ole perusteltua, että mies voisi saadakseen muutoksen isyyskysymykseen vedota tällaiseen tosiseikkaan, jos hänellä ei itsellään ole ollut lapsen kanssa perhe-elämää, jolle hän haakee suojaa. Lapsen isänä itseään pitävän miehen kanneoikeutta voidaan perustella tilanteissa, joissa hänen ja lapsen välille on muodostunut perhe-elämää heti lapsen syntymän jälkeen. Näin saattaa olla, jos äiti ei ole elänyt yhdessä aviomiehensä kanssa lapsen syntyessä vaan hän on ollut sellaisessa suhteessa lapsen isänä itseään pitävään mieheen, että tämän ja lapsen välille on syntynyt perheyhteys.

Isyyden kumoamiskannetta ei nykyisin voida nostaa, jos lapsi on kuollut tai jos sekä äiti että aviomies ovat kuolleet. Näitä rajoituksia sovelletaan soveltuvin osin myös tunnustamisella vahvistetun isyyden kumoamiseen. Rajoitusta on perusteltu sillä, että luotettavien todisteiden hankkiminen olisi näissä tapauksissa erittäin vaikeaa. Nykyisin näin ei kaikissa tapauksissa ole asia, sillä oikeusgeneettinen isyystutkimus voidaan tehdä ottamalla DNA-näyte vainajasta tai käyttämällä tutkittavasta henkilöstä aiemmin otettua sellaista kudospäätettä, joka on tallella häntä hoitaneessa sairaalassa. Vaikuttaa perusteettomalta, että vanhempien kuolema estää lasta ajamasta isyyden kumoamiskannetta. Näin on varsinkin tilanteissa, joissa lapsi isyyden kumoamisen jälkeen voisi saada isän siten, että toinen mies on halukas tunnustamaan lapsen ja oikeusgeneettinen isyystutkimus osoittaa hänen olevan lapsen isä. Kannerajoitus olisi siten syytä poistaa.

Nykyisen isyyslain säännös isyyden kumoamisen perusteista heijastaa säätämisaikansa tilannetta. Kun isyystutkimusten poissuljentateho oli huono, katsottiin asianmukaiseksi turvautua todistustaakkasääntöihin. Isyys voidaan kumota jo sillä perusteella, että lapsi on siitetty ennen avioliittoa tai puolisoiden asuessa erillään välien rikkoutumisen vuoksi, jollei saateta todennäköiseksi, että puoliset ovat olleet sukupuoliyhdyntässä lapsen siittämisen aikana. Nykyään todistustaakkasäännön soveltamista ei voida perustella, jos osapuolista voidaan tehdä oikeusgeneettiset isyystutkimukset. Sen vuoksi olisi tarpeen säännellä asia toisin. Isyyden kumoaminen tulisi kuitenkin vastaisuudessakin olla mahdollista kokonaisarvion perusteella, sillä erityisesti kansainvälisissä tilanteissa DNA-tutkimusta ei voida aina suorittaa.

Oikeudenkäyntimenettelyyn isyyden kumoamista koskevassa asiassa sovelletaan pääosin samoja säännöksiä, joita sovelletaan isyyden vahvistamisasiassa. Kuten edellä on todettu, nämä säännökset on tarpeen uudistaa mm. sen vuoksi, että isyystutkimusmenetelmät ovat parantuneet.

4.4.6 Isyyslain voimaantulon siirtymäsäännös

Kun isyyslaki tuli voimaan 1.10.1976, myös ennen sitä syntyneille lapsille avattiin mahdollisuus vaatia isyyden vahvistamista. Tämä oli uutuus, sillä avioliiton ulkopuolella syntyneen lapsen osalta isyys voitiin ennen isyyslain voimaantuloa vahvistaa vain, jos mies halusi tunnustaa lapsen. Tästä oli muutamia poikkeuksia, erityisesti nk. kihlalapsit. Takautuvan lainsäädännön synnyttämää oikeudellista epävarmuutta haluttiin toisaalta lieventää asettamalla kanteille näissä tapauksissa viiden vuoden määräaika.

Isyyskanne ”vanhojen au-lasten” osalta oli toisin sanoen nostettava ennen 1.10.1981. Sen jälkeen ei vanhojen tapahtumien perusteella enää voitu esittää vaatimuksia.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on vuosina 2010 ja 2013 antanut neljä Suomea koskevaa ratkaisua isyyslain voimaanpanolain siirtymäsäännösten soveltamisesta. Tapaukset *Grönmark*, *Backlund*, *Laakso* ja *Röman* koskivat sitä, oliko perhe- ja yksityiselämän suojaa koskevaa ihmisoikeussopimuksen 8 artiklaa loukattu, kun isyyskanne oli hylätty voimaanpanolain viiden vuoden määräaika säännön nojalla liian myöhään nostettuna. Kaikissa tapauksissa Euroopan ihmisoikeustuomioistuin päätyi Suomelle langettavaan tuomioon. Kahden ensimmäisen ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisun jälkeen korkein oikeus antoi vuonna 2012 päätöksen (KKO:2012:11), jossa se jätti perustuslain (731/1999) 106 §:n nojalla soveltamatta isyyslain voimaanpanosta annetun lain (701 /1975) kanneaikaa koskevan säännöksen, koska se on ilmeisessä ristiriidassa yksityiselämän suojaa koskevan perustuslain 10 §:n kanssa. Soveltamatta jättämisen seurauksena kanne hyväksyttiin ja isyys vahvistettiin.

Tuomioistuinten ratkaisuista voidaan päätellä, että ehdoton kanneaika, joka estää isyyskanteen nostamisen yksittäistapauksen piirteistä riippumatta, voi johtaa tilanteisiin, joissa yksityiselämän suojaa loukataan. Lapsen oikeus tietää vanhempansa on katsottu kuuluvaksi yksityiselämän suojan piiriin. Voimaanpanolaissa asetetulla määräajalla on tavoiteltu tuomioistuinten mukaan oikeusvarmuutta, mikä on sinällään hyväksyttävä tarkoitus. Tuomioistuinten tulkinnan mukaan määräajan ehdoton luonne ja sen lähes poikkeukseton soveltamistapa eivät kuitenkaan ole olleet käsitellyissä tapauksissa yhteensopivia ihmisoikeussopimuksen ja perustuslain kanssa. Tämän vuoksi on tarpeen, että kanneajasta säädetään myös ennen 1.10.1976 syntyneiden osalta siten, että sääntely täyttää ne vaatimukset, jotka yksityiselämän suojaa koskevista säännöksistä ja määräyksistä voidaan korkeimman oikeuden ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen mukaan johtaa.

Ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisuissa ei oteta kantaa muuhun kuin lapsen kanneoikeuteen isyysasiassa, eikä tuomioistuin lausu erikseen siitä, mitä oikeusvaikutuksia vahvistettavalla oikeussuhteella tulisi olla esimerkiksi lapsen perintöoikeuden suhteen. Sen sijaan korkeimman oikeuden päätöksessä KKO:2012:11 on erityisesti otettu kantaa myös isyysuhteen oikeusvaikutusten rajoittamiseen. Sekä korkeimman oikeuden enemmistön että kahden eri mieltä olevan jäsenen mukaan kysymys kanteen hyväksymisen oikeusvaikutuksista tai niiden rajoituksista tulisi ratkaista tarvittaessa erikseen. Enemmistön perusteluissa todetaan kuitenkin, että rajoitusten asettamiselle ei ratkaistavassa tapauksessa ollut perusteita huomioon ottaen perustuslain 6 §, jonka mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä ja ketään ei saa ilman hyväksyttävää syytä asettaa eri asemaan alkuperän tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Muutettaessa isyyslain voimaanpanolain siirtymäsäännöstä on siten tarpeen ottaa selkeästi kantaa siihen, mitä oikeusvaikutuksia mahdollisesti syntyvällä isyysuhteella on. Tämä on tarpeen paitsi lapsen kannalta myös niiden miesten ja heidän perheittensä kannalta, jotka ovat luottaneet voimassa olevan lainsäädännön sisältöön ja sen muuttumattomuuteen.

5 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

5.1 Yleistä

Esityksessä ehdotetaan uudistettavaksi isyyttä koskeva lainsäädäntö kokonaisuudessaan. Esityksessä ehdotetaan, että nykyinen isyyslaki kumotaan ja korvataan uudella isyyslailla. Lisäksi ehdotetaan muutettavaksi oikeusgeneettisistä isyystutkimuksista annettua lakia (378/2005), nimilakia (694/1985), lakia lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta (361/1983) ja lapsen elatuksesta annettua lakia (704/1975).

Uudistuksen yleisenä ja ensisijaisena tavoitteena on edistää lapsen edun toteutumista isyysasioissa. Uudistuksen lähtökohtana on pidetty YK:n lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen (SopS 60/1991) 7 artiklassa vahvistettua periaatetta, että lapsella on, mikäli mahdollista, syntymästään lähtien oikeus tuntea molemmat vanhempansa riippumatta siitä, millaisiin perheolosuhteisiin hän syntyy. Erityisesti tavoitteena on ollut yksinkertaistaa isyyden tunnustamista koskevaa menettelyä niissä tilanteissa, joissa isyydestä ei ole epäselvyyttä. Näitä ovat tyypillisesti tilanteet, joissa lapsi syntyy vakiintuneessa avoliitossa elävälle parille. Tavoitteena on lisäksi, että isyyttä koskevat erimielisyydet pyritään ratkaisemaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Riittävän kypsyyssasteen saavuttaneen lapsen itsemääräämisoikeutta tulee kunnioittaa kuten YK:n lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen 12 artiklassa ja lapsen oikeuksien käyttöä koskevan eurooppalaisen yleissopimuksen (SopS 13/2011) 3 artiklassa todetaan. Toisaalta viranomaisten tulee avustaa lasta isyyden selvittämisessä ja vahvistamisessa, kunnes lapsi saavuttaa täysi-ikäisyyden.

Lapsen edun toteutumisen lisäksi esityksen tavoitteena on löytää asianmukainen tasapaino lapsen biologisten, oikeudellisten ja sosiaalisten vanhempien edun välillä ja turvata osapuolten oikeutta perhe-elämään tarkoituksenmukaisella tavalla. Lisäksi on kiinnitetty huomiota sukupuolten välisen tasa-arvon edistämiseen.

5.2 Isyysolettaman laajentaminen

Esityksessä ehdotetaan lapsen äidin avioliittoon perustuva isyysolettama säilytettäväksi lähes nykyisellään. Säännökseen esitetään tehtäväksi pieni korjaus koskemaan tilanteita, joissa lapsi syntyy miehen kuoltua. Jos lapsi on voinut tulla siitetyksi ennen aviomiehen kuolemaa, aviomies todettaisiin suoraan lain nojalla lapsen isäksi siitä huolimatta, että mies ja lapsen äiti eivät olleet avioliitossa lapsen siittämisen aikaan. Voimassa olevan lainsäädännön perusteella lapsen tulee nostaa kante isyyden vahvistamiseksi miehen oikeudenomistajia vastaan, jos lasta ei ole siitetty avioliiton aikana. Tilanteissa, joissa

miehen kuolema on ollut odotettavissa, vanhemmat ovat voineet avioitua juuri siitä syystä, että he ovat halunneet turvata äidin ja syntymättömän lapsen aseman. Tämä tavoite jää toteutumatta, ellei säännöstä korjata ehdotetulla tavalla. Jos miehen puoliso ja perilliset haluavat riitauttaa isyyden, he voivat nostaa tätä koskevan kanteen käräjöikeudessa.

Esitystä valmisteltaessa on pohdittu sitä, tulisiko nykyistä isyysolettamaa laajentaa ehdotettua voimakkaammin. Asiaa on pohdittu erityisesti suhteessa avoliitossa elävien lasten vanhempiin. Isyysolettaman laajentamisesta koskemaan myös avoliittoja kuitenkin luovuttiin, koska tosiasiallisiin olosuhteisiin perustuvan avoliiton alku- ja päättymisaika eivät ole tarkasti määritettävissä. Jos avoliitto ja isyys oletettaisiin pelkästään sillä perusteella, että tiettyyn ikäryhmään kuuluvat mies ja nainen asuvat väestötietojärjestelmän tietojen mukaan samassa osoitteessa, tapahtuisi virheitä, joita jouduttaisiin myöhemmin korjaamaan. Isyyden toteaminen tällä perusteella äitiä ja miestä kuulematta ei siten vaikuta mahdolliselta. Jos kuuleminen ja sen pohjalta tehty päätös ovat tarpeen isyyden toteamiseksi, on siirrytty pois isyysolettaman piiristä ja menetetty ne edut, joita isyysolettaman käyttö tuo mukanaan.

5.3 Mahdollisuus tunnustaa isyys ennen lapsen syntymää

Isyyden vahvistamismenettelyn ajanmukaistaminen erityisesti avoliitossa syntyvien lasten osalta on kirjattu hallituksen hallitusohjelmaan yhtenä hallituksen tärkeimmistä perheoikeudellisista tavoitteista. Edellä käsitellyn isyysolettaman laajentamisen lisäksi ehdotusta valmisteltaessa on pohdittu eri vaihtoehtoja ongelman ratkaisemiseksi.

Yhtenä vaihtoehtona on pohdittu tunnustamislausuman antamista synnytyssairaalassa. Tämä vaihtoehto kuitenkin hylättiin, koska äiti ja lapsi viettävät hyvin lyhyen aikaa sairaalassa (keskimäärin 2–3 päivää), minä aikana heidän tulisi voida keskittyä äidin ja lapsen hyvinvointiin eikä oikeudellisten kysymysten selvittämiseen. Lisäksi ongelmina pidettiin synnytyssairaaloiden nykyisten henkilöresurssien ja isyyden selvittämistä koskevan asiantuntemuksen vähäisyyttä.

Toisena vaihtoehtona on pohdittu tunnustamislausuman antamista kirjallisesti nimenantolomakkeen yhteydessä. Tämäkin vaihtoehto hylättiin, koska henkilökohtaisen neuvonnan ja henkilöllisyyden varmistamisen puuttuminen jättää mahdollisuuden väärinymmärryksille ja väärinkäytöksille. Jos vaihtoehto rajattaisiin vain väestötietojärjestelmän mukaan yhdessä asuviin henkilöihin väärinkäytösriskien pienentämiseksi, vaihtoehdon toteuttaminen edellyttäisi huomattavia henkilöresursseja tai tietoteknisiä ratkaisuja, jotka nekään eivät voisi kokonaan poistaa sitä mahdollisuutta, että avopuolisoille tarkoitettuja tunnustamis- ja nimenantolomakkeita lähetettäisiin erehdyksessä henkilöille, jotka asuvat samassa osoitteessa vailla perheyhteyttä.

Pohdituista vaihtoehtoista parhaaksi osoittautui mahdollisuus tunnustaa isyys ennen lapsen syntymää äitiysneuvolakäyntien yhteydessä niissä tapauksissa, joissa isyyden selvittämiseen ei liity epäselvyyksiä. Äiti käy raskauden aikana äitiysneuvolassa tavallisesti 8–12 kertaa ja tuleva isä on usein mukana. Raskauden loppupuolella perhe tunnetaan äitiysneuvolassa yleensä jo melko hyvin. Tämä luo edellytykset sille, että isyyden tunnustaminen voidaan liittää luontevaksi osaksi äitiysneuvontaa. Esityksessä ehdotetaan, että tämä mahdollisuus olisi käytettävissä lähtökohtaisesti aina, kun tulevat vanhemmat eivät ole avioliitossa. Äitiysneuvolassa ei kuitenkaan voida ryhtyä tutkimaan tapauksia, jotka ovat oikeudellisesti epäselviä tai joissa tarvittaisiin sellaista näyttöä, jota ei äitiysneuvonnan yhteydessä kerry. Tunnustaminen ennen lapsen syntymää olisi siten mahdollista vain ongelmattomissa tapauksissa. Muissa tapauksissa isyys vahvistettaisiin lapsen syntymän jälkeen joko tunnustamisen tai kanteen perusteella, kun isyyden selvittäminen on ensiksi toimitettu. Mahdollisuus tunnustaa lapsi vasta lapsen syntymän jälkeen on muutoinkin aina käytettävissä, jos vanhemmat niin haluavat.

Jos isyys tunnustetaan äitiysneuvolassa, vanhempien ei lapsen syntymän jälkeen tarvitse tehdä mitään isyyden vahvistamiseksi, vaan asia etenee viranomaistoimenpitein. Miehelle ehdotetaan kuitenkin annettavaksi mahdollisuus peruuttaa äitiysneuvolassa annettu tunnustaminen lapsen syntymän jälkeen ennen kuin 30 päivää on kulunut lapsen syntymästä. Jos tunnustaminen tällä tavoin peruutetaan, tunnustaminen on vaikutukseton ja lastenvalvoja aloittaa isyyden selvittämisen samalla tavoin kuin niissä tapauksissa, joissa isyyttä ei ole etukäteen tunnustettu.

Isyyden tunnustamisen lisäksi avoliitossa elävien vanhempien on nykyisin asioitava kunnan sosiaalitoimessa lapsen syntymän jälkeen myös tehdäkseen sopimuksen lapsen huollosta. Jos vain isyyden tunnustaminen voitaisiin tehdä äitiysneuvolassa ja vanhempien olisi silti asioitava kunnan sosiaaliviranomaisten luona lapsen huoltoa koskevan sopimuksen osalta lapsen syntymän jälkeen, uudistus ei toisi tavoiteltua etua asioinnin yksinkertaistumisesta lapsen vanhemmille. Tästä syystä isyyslain uudistamisen lisäksi ehdotetaan muutosta lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annettuun lakiin (361/1983), jonka myötä isyytensä tunnustanut mies ja syntyvän lapsen äiti voivat tehdä samassa yhteydessä sopimuksen siitä, että lapsen huolto uskotaan molemmille vanhemmille yhteisesti. Jos vanhemmat haluavat tehdä tästä poikkeavan sopimuksen tai sopia lisäksi lapsen tapaamisoikeudesta ja elatuksesta, vanhemmat tulee ohjata ottamaan yhteyttä kunnan sosiaalitoimeen lapsen syntymän jälkeen.

5.4 Mahdollisuus tunnustaa isyys lapsen kuoleman jälkeen

Esityksessä ehdotetaan mahdollisuutta tunnustaa isyys lapsen kuoleman jälkeen niissä tilanteissa, joissa lapsi on kuollut niin pian syntymänsä jälkeen, että tunnustamislausumaa ei ole olosuhteet huomioon ottaen voitu antaa lapsen eläessä. Nykyisin tämä ei ole mahdollista. Esimerkiksi tilanteissa, joissa lapsi syntyy vakavasti sairaana, isyyden tunnustamisen kiirehtiminen vie vanhemmilta voimavaroja tilanteessa, jossa he toivoisivat

voivansa viettää aikaa sairaan lapsen luona. Samalla tavoin isyyden tunnustamismahdollisuuden rajaaminen saattaa muodostua kohtuuttomaksi, jos lapsi kuolee äkillisesti ennen kuin tunnustamista on ehditty toimittaa. Ehdotuksen mukaan tunnustamislausuma on kuitenkin annettava ennen kuin yksi vuosi on kulunut lapsen kuolemasta. Tunnustamismahdollisuuden laajentamiseen liittyy myös ehdotus nimilain muuttamiseksi siten, että jos mies on tunnustanut lapsen tämän kuoleman jälkeen ja maistraatti on vahvistanut miehen isyyden, myös lapsen sukunimi voidaan tällöin muuttaa isän sukunimeksi lapsen kuoleman jälkeen. Sama mahdollisuus koskee myös niitä tilanteita, joissa pian syntymänsä jälkeen kuollut lapsi on tunnustettu ennen tämän syntymää.

5.5 Isyyden selvittämisen käyttöalan laajentaminen

Niissä tapauksissa, joissa lasta ei ole tunnustettu ennakolta, isyyden selvittämisen käyttöalaa ehdotetaan laajennettavaksi. Kun nykyisin lastenvalvojen velvollisuus isyyden selvittämiseksi päättyy lapsen täytettyä 15 vuotta, ehdotuksen mukaan tämä velvollisuus laajennettaisiin koskemaan kaikkia alle 18-vuotiaita. Vaikka 15 vuotta täyttäneellä nuorella on oikeus kieltää isyyden selvittäminen eikä kannetta isyyden vahvistamiseksi voi ajaa vastoin 15-vuotiaan tahtoa, tulee 15 vuotta täyttäneellä nuorella olla mahdollisuus saada tukea isyytensä selvittämiseen lastenvalvojalta täysi-ikäiseksi tuloonsa asti.

Isyyden selvittämisen käyttöalaa ehdotetaan laajennettavaksi myös siten, että aviopuolisoilla, joiden lapsen osalta isyys on todettu äidin avioliiton kautta, olisi mahdollisuus yhdessä pyytää lastenvalvojalta isyyden selvittämistä, jos he tekevät tätä koskevan pyynnön ennen kuin kuusi kuukautta on kulunut lapsen syntymästä. Nykyisin lastenvalvojalta ei ole toimivaltaa toimia avioliiton aikana syntyneiden lasten osalta muutoin kuin niissä tapauksissa, joissa toinen mies tunnustaa lapsen ja aviopuolisot yhdessä hyväksyvät tunnustamisen. Tavoitteena on ohjata aviopuolisot selvittämään asian mahdollisimman nopeasti lapsen syntymän jälkeen, jotta isyyttä koskevat epäselvyydet voidaan ratkaista mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Siitä, että isyyden selvittämistä ei määrääjässä pyydetä, ei kuitenkaan seuraa, että oikeus isyyden kumoamiskanteen nostamiseen on menetetty. Määrääjasta isyyden kumoamiskanteen nostamiseksi säädetään erikseen. Sillä, että isyyden selvittämistä ei pyydetä, on siten vain se vaikutus, että osapuolet nostaessaan isyyden kumoamiskanteen joutuvat itse huolehtimaan tarvittavan näytön hankkimisesta.

5.6 Siirtyminen sivelynäytteisiin verinäytteiden sijaan

Isyyden selvittämisen nopeuttamiseksi ehdotetaan, että oikeusgeneettisissä isyystutkimuksissa ryhdyttäisiin pääsääntöisesti käyttämään suun limakalvolta otettavia solunäytteitä verinäytteiden sijasta. Sivelynäytteen ottaa henkilö itse lastenvalvojan ohjeistamana kontaminaatoriskin minimoimiseksi. Pienen lapsen näytteen ottamisessa avustaa

---

hänen huoltajansa. Saadun asiantuntija-arvion mukaan tutkimuksen luotettavuus on verrattavissa verinäytteeseen. Yksilöllisiä eroja siinä, saadaanko suun limakalvolta riittävä näyte, voi luonnollisesti esiintyä. Tästä syystä ehdotetaan jätettäväksi mahdollisuus myös verinäytteen ottoon. Koska sivelynäytteen ottaminen ei edellytä erillistä asiointia terveydenhuollon toimintayksikössä vaan näyte voidaan lähettää lastenvalvojalta suoraan laboratorioon analysoitavaksi, aika tutkimuslähetteen kirjoittamisesta siihen, että tutkimuksen tulokset ovat lastenvalvojalla käytettävissä isyyden selvittämistä varten, voi vähentyä jopa usealla viikolla.

5.7 Äidin vastustusoikeuden poistaminen

Esityksessä ehdotetaan, että äidin oikeus vastustaa isyyden selvittämistä poistetaan. Äidillä nykyisin oleva vastustusoikeus voidaan nähdä ongelmallisena sukupuolten välisen tasa-arvon kannalta ja suhteessa siihen, että lapsella tulisi lähtökohtaisesti olla oikeus kahteen vanhempaan. Voimassa olevan lain perusteluissa äidin vastustusoikeutta on perusteltu sillä, että jos lapsen huoltajana oleva äiti vastustaa isyyden vahvistamista eikä mies, joka on lapsen isä, vapaaehtoisesti tunnusta isyyttään, ei isyyden vahvistamisen voida yleensä katsoa olevan myöskään lapsen edun mukaista. Mies ei kuitenkaan välttämättä edes tiedä olevansa isä, ellei äiti ole kertonut hänelle asiasta. Syitä äidin kertomatta jättämiselle voi olla monia. Hän voi pyrkiä suojaamaan itseään ja lastaan esimerkiksi väkivaltaisesti käyttäytyvältä mieheltä, mutta hän voi myös arvioida asiaa vain omalta kannaltaan. Tämän vuoksi on katsottu perustelluksi, että äidin vastustusoikeus poistetaan. Lastenvalvoja voi sitä vastoin tehdä päätöksen isyyden selvittämisen keskeyttämisestä, jos laissa säädetyt edellytykset täyttyvät. Äidillä ei myöskään ehdotuksen mukaan ole mahdollisuutta estää isyyden vahvistamiskanteen ajamista lapsen puolesta.

5.8 Isyyden vahvistaminen miehen oikeudenomistajien suostumuksella

Esityksessä ehdotetaan, että tilanteissa, joissa mies on kuollut ennen lapsen syntymää, isyys voidaan nykyisestä poiketen vahvistaa maistraatin päätöksellä, jos miehen oikeudenomistajat tähän suostuvat. Tämä on mahdollista, jos toimitettu isyyden selvitys ja suoritettu oikeusgeneettinen isyystutkimus osoittavat miehen olevan lapsen isä. Ehdotuksella pyritään välttämään sellaisten selvien asioiden eteneminen tuomioistuimeen, joissa ei ole erimielisyyttä osapuolten kesken.

5.9 Isyyden vahvistaminen kanteella

Esityksessä ehdotetaan isänä itseään pitävän miehen kanneoikeuden laajentamista isyyden vahvistamista koskevassa asiassa. Mies voi nostaa isyyden vahvistamista koskevan kanteen, jos lastenvalvoja on keskeyttänyt isyyden selvittämisen, koska lapsesta tai lapsen äidistä ei ole saatu näytettä, josta oikeusgeneettiset isyystutkimukset olisi voitu tehdä. Toinen miehen kanneoikeuden laukaiseva tilanne on, jos maistraatti ei ole vahvistanut isyyttä jonkun muun syyn vuoksi kuin siksi, että laissa edellytettyä hyväksymistä tunnustamiselle ei ole saatu. Laissa edellytetyllä hyväksymisellä viitataan esimerkiksi tilanteeseen, jossa tunnustamista ei vahvisteta siksi, että lapsen äidin aviomies ei ole hyväksynyt avioliiton aikana syntyneen lapsen tunnustamista, tai 15 vuotta täyttänyt lapsi itse ei ole hyväksynyt tunnustamista. Näissä tilanteissa miehen kanneoikeus ei aktualisoidu. Sen sijaan mies saa kanneoikeuden muissa tilanteissa: esimerkiksi silloin, jos maistraatti ei vahvista isyyttä siksi, että äiti kiistää miehen isyyden tunnustamisen lapsen syntymän jälkeen, tai maistraatti ei vahvista miehen isyyttä tunnustamisen perusteella, koska äidin tai miehen henkilöllisyyttä tai siviilisäätystä ei ole maistraatin mukaan luotettavasti selvitetty.

Voimassa olevan lain mukaan isänä itseään pitävällä miehellä on oikeus ajaa isyyden vahvistamista koskevaa kanteita vain, jos maistraatti ei ole hyväksynyt miehen tunnustamista siitä syystä, että sillä on ollut aihetta olettaa, että isyytensä tunnustanut mies ei ole lapsen isä. Jos äiti on kieltäytynyt isyyden selvittämisestä eikä ole suostunut oikeusgeneettiseen isyystutkimukseen omasta tai lapsensa puolesta, miehen on kanneoikeuden saamiseksi edellytetty tunnustavan lapsen ennen kuin hänellä on varmuus isyydestään. Miehen kanneoikeuden laajentaminen ehdotetulla tavalla pyrkii korjaamaan tämän epäkohdan.

5.10 Aviomiehen isyyden kumoaminen

Esityksessä ehdotetaan, että isänä itseään pitävä mies voi tietyin edellytyksin vaatia kanteella aviomiehen isyyden kumoamista. Kanneoikeuden saaminen edellyttää yhtäältä, että äiti ja aviomies ovat asuneet erillään lapsen syntymän aikaan, ja toisaalta, että isänä itseään pitävä mies on asunut yhdessä lapsen äidin kanssa lapsen syntymän aikaan ja osallistunut lapsen hoitoon tai miehen ja lapsen välille on muutoin muodostunut perheyhteyteen rinnastettava suhde. Lisäksi edellytetään, että tuomioistuimien arvioi kanteen olevan lapsen edun mukainen. Ehdotetun kanneoikeuden laajentamisen tavoitteena on suojata muodostunutta perheyhteyttä lapsen ja isänä itseään pitävän miehen välillä. Voimassa olevan lain mukaan aviomiehen isyyden kumoamiskanteen voi nostaa vain lapsi, äiti tai aviomies itse.

5.11 Avioliiton ulkopuolella ennen isyyslain voimaantuloa syntyneiden lasten asema

5.11.1 Kanneoikeus

Esityksessä ehdotetaan, että avioliiton ulkopuolella ennen 1.10.1976 syntyneille lapsille annetaan kanneoikeus isyyden vahvistamiseksi. Kanneoikeudelle ei aseteta ehtoja eikä rajoituksia, joten ennen isyyslain voimaantuloa syntyneet tulevat samaan asemaan myöhemmin syntyneiden kanssa. Ehdotus merkitsee sitä, että kanneoikeus, joka nykyisen lainsäädännön mukaan vanhentui 1.10.1981, palautetaan takautuvalla lainsäädännöllä.

Nykyisen sääntelyn muuttaminen on tarpeen, koska Euroopan ihmisoikeustuomioistuimien on useassa ratkaisussaan katsonut joustamattoman kanneajan rajoituksen loukkaavan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklaa ja koska korkein oikeus on tapauksessa KKO 2012: 11 mainittuihin ratkaisuihin liittyen jättänyt kannerajoituksen soveltamatta perustuslain 106 §:n nojalla.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisut eivät edellytä sitä, että kanneoikeuden tulisi olla olemassa ilman ehtoja. Ihmisten yhdenvertaisuuden, lainsäädännön selkeyden ja riitojen hillitsemistavoitteen kannalta ehdoton kanneoikeus on kuitenkin parempi ratkaisu kuin kanneoikeuden kytkeminen vaikeita punnintatilanteita aiheuttaviin ehtoihin. Se turvaa myös parhaiten ihmisoikeussopimuksen 8 artiklassa tarkoitetun yksityiselämän suojan toteutumisen.

Kanneajan takautuva palauttaminen ei ole ongelmaton ratkaisu oikeusvarmuuden kannalta. Se voi myös loukata niitä odotuksia, joita miehellä, jonka isyyden vahvistamisesta on kysymys ja hänen omaisillaan on perustellusti voinut olla. Ehdotettu sääntely edellyttää sen vuoksi, että sen vaikutuksia tasapainotetaan rajoittamalla näissä tapauksissa isyyden vahvistamisen perintöoikeudellisia vaikutuksia.

5.11.2 Perintöoikeuden rajoittaminen, kun isyys vahvistetaan kanteella

Jos perittävä on kuollut, kun isyyden vahvistamiskanne saatetaan vireille, ne, jotka kuolinhetkellä olivat vainajan perillisiä tai testamentinsaajia, ovat jo tuolloin saaneet perillisasemansa mukaisen oikeuden vainajan jäämistöön. Niille, jotka ovat takautuvan lainsäädännön kautta saaneet kanneoikeuden, ei voida tällaisissa tilanteissa antaa perintöoikeutta loukkaamatta perittäväen kuolinhetken mukaan määräytyneen perillispiirin omaisuuden suojaa. Esityksessä ehdotetaan sen vuoksi, että isyyden vahvistuttaminen kanteella ei tuota perintöoikeutta sellaisen perittäväen jälkeen, joka oli kuollut ennen kuin kanne isyyden vahvistamiseksi tuli vireille.

Jos perittävä on elossa, kun isyyskanne nostetaan, on perintöoikeuden laajuutta harkittaessa otettava huomioon, että perittävä on aikaisemmin saattanut antaa ennakkoperintöjä, tehdä muita lahjoituksia tai muutoin järjestellä omaisuutensa sukupolvenvaihdosta. Sen, joka takautuvan lainsäädännön avulla on saanut isyyden vahvistetuksi, ei tule voida rikkoa näitä järjestelyjä. Sen vuoksi, jos säädetään, että isyyden vahvistuttaminen tuottaa näissä tapauksissa perintöoikeuden, perintöoikeutta on rajoitettava siten, ettei se sisällä oikeutta vaatia mainitunkaltaisten luovutusten lisäämistä jäämistöön.

Harkittaessa isyyden kanteella vahvistuttaneen lapsen perintöoikeuden laajuutta silloin, kun perittävä (eli lapsen isä) on elossa kanteen nostamisajankohtana, on syytä tarkastella eri vaihtoehtoja. Ensimmäinen vaihtoehto olisi säätää, että isyyden vahvistaminen ei näissä tapauksissa tuota lainkaan perintöoikeutta. Tämä ratkaisu ei loukkaisi isyyden vahvistuttaneen lapsen omaisuuden suojaa, sillä isyyden vahvistamisen ei ole katsottu suojaavan pelkkää perintöön kohdistuvaa odotusta. Toisaalta näin säädettäessä ennen 1.10.1976 avioliiton ulkopuolella syntyneiden perintöoikeudellinen kohtelu poikkeaisi voimakkaasti sen jälkeen syntyneiden kohtelusta. Jos tätä ei voida hyväksyttävällä tavalla perustella, kysymys on syrjinnästä. Eriävää kohtelua ei voida perustella muiden perillisten perintöodotuksilla, sillä mahdolliset legitiimit odotukset, joiden on katsottu kuuluvan omaisuuden suojan piiriin, koskevat vain lakiosaa. Perintöoikeuden kokonaan epäävän vaihtoehdon hyväksyttävyyys jää näin olen riippumaan siitä, voidaanko tätä ratkaisua puolustaa yleisen oikeusvarmuusintressin perusteella.

Toisena vaihtoehtona on syytä tarkastella ratkaisua, joissa lapsen perintöoikeus olisi edellä mainittuja perittävän ennakkoluovutuksiin liittyviä rajoituksia lukuun ottamatta laajuudeltaan sama kuin muillakin perillisillä. Sille, että perittävä oli päässyt asemaansa takautuvan lainsäädännön kautta, ei tällöin annettaisi muuta merkitystä. Tämä voisi olla ongelmallista yleisen oikeusvarmuuden kannalta ja loukata muiden perillisten ja testamentinsaajien odotuksia. Tällainen sääntely jättäisi huomiotta myös miehen oletetun tahdon, jonka hän on ilmaissut siten, että hän ei ole halunnut tunnustaa lasta, vaikka olisi voinut sen tehdä vielä siinäkin vaiheessa, kun isyyskanne on tullut vireille. On perusteltua, että näin ilmaistu tahdonsuunta otetaan huomioon lakia takautuvasti muutettaessa ilman, että miehen tarvitsee tehdä testamenttia rajoittaakseen perintöoikeuden lakiosaan. Testamentin tekeminen ei ole mahdollistakaan tapauksissa, joissa mies ei ole enää kelpoinen sen tekemiseen.

Edellä sanotun perusteella ehdotetaan, että isyyden vahvistaminen kanneteitse tuottaa näissä tapauksissa perintöoikeuden, jos perittävä on elossa, kun kanne nostetaan. Perintöoikeus rajoittuu kuitenkin lakiosaan, joka pääsäännön mukaan lasketaan ottamatta huomioon sellaisia perittävän tekemiä luovutuksia, jotka on tehty ennen kuin kanne isyyden vahvistamiseksi tuli vireille.

6 Esityksen vaikutukset

6.1 Yhteiskunnalliset vaikutukset

6.1.1 Vaikutukset lapsiin

Esityksen keskeisimmät vaikutukset kohdistuvat lapsiin. Ehdotuksella pyritään turvaamaan lapsen oikeus molempiin vanhempiin ja suojaamaan lapsen etua ja yhdenvertaisuutta hänen biologisten vanhempiensa valitsemasta perhemuodosta riippumatta. Perherakenteiden muutokseen liittyen ehdotuksella on pyritty myös yksinkertaistamaan niitä menettelyitä, joilla isyys voidaan vahvistaa avioliiton ulkopuolella syntyneen lapsen osalta. Tässä tarkoituksessa ehdotetaan, että isyys voidaan tunnustaa jo ennen lapsen syntymää äitiysneuvolakäyntien yhteydessä.

Lapsen oikeutta molempiin vanhempiin turvataan myös sillä, että isyyden selvittämisen käyttöalaa on laajennettu siten, että lastenvalvojilla on velvollisuus avustaa lasta ja lapsen äitiä isyyden selvittämisessä, kunnes lapsi täyttää 18 vuotta. Aiemmin lastenvalvojen toimintavelvollisuus on päätynyt lapsen täytettyä 15 vuotta. Lisäksi lapsen äiti ei ehdotuksen mukaan voi enää vastustaa isyyden selvittämistä ja isyyden vahvistamiskanteen nostamista.

Ehdotuksella on vaikutuksia paitsi alaikäisille lapsille, myös niille lapsille, jotka ovat jo ehtineet aikuisikään. Erityisenä vaikutuksena tulee mainita ennen 1.10.1976 avioliiton ulkopuolella syntyneiden lasten kanneoikeuden palauttaminen isyyden vahvistamista koskevista asioista. Näiden lasten kanneoikeus vanheni isyyslain voimaanpanolain 7 §:n 2 momentissa asetetun viiden vuoden määräajan vuoksi 1.10.1981. Esityksessä ehdotetaan, että isyyden vahvistamista koskeva kante voidaan nostaa mainitusta määräajasta ja isän kuolemasta riippumatta sekä riippumatta siitä, onko tuomioistuin jo aikaisemmin jättänyt kanteen tutkittavaksi ottamatta tai tutkinut kanteen, mutta hylännyt sen isyyslain voimaanpanolain 7 §:n 2 momentissa tarkoitetulla perusteella. Näin vahvistetusta oikeudellisesta isyysuhteesta seuraisi kuitenkin omaisuuden suojaan ja yleiseen oikeusvarmuuteen liittyvistä syistä lapselle vain rajoitettu perintöoikeus isään ja isänpuoleiseen sukuun nähden.

6.1.2 Vaikutukset sukupuolten väliseen tasa-arvoon

Mahdollisuuden tunnustaa isyys ennakolta äitiysneuvolassa toivotaan rohkaisevan miehiä osallistumaan entistä enemmän neuvolakäynteihin lapsen äidin ohella. Tämä valmistaa myös miestä tulevaan vanhemmuuteen ja tasapainottaa naisen ja miehen asemaa lapsen vanhempina.

Miehelle ehdotetaan kanneoikeutta tilanteessa, jossa miehen isyys on mahdollinen, mutta äiti ei ole suostunut oikeusgeneettisiin isyystutkimuksiin isyyden varmistamiseksi. Ehdotus parantaa miehen asemaa isyyden vahvistamista koskevassa asiassa.

Mies, joka katsoo olevansa aviomiehen asemesta lapsen isä, voisi nykyisestä poiketen vaatia aviomiehen isyyden kumoamista kanteella tietyin perhe-elämän suojaan liittyvin edellytyksin. Tämä parantaa lapsen biologisen isän asemaa nykyiseen verrattuna.

6.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

6.2.1 Vaikutukset lastenvalvojen toimintaan

Esityksellä on merkittäviä vaikutuksia kunnan sosiaalitoimeen kuuluvien virkamiesten ja erityisesti lastenvalvojen toimintaan. Merkittävin vaikutus johtuu isyyden tunnustamismahdollisuudesta äitiysneuvolassa ennen lapsen syntymää, minkä ennakoidaan vähentävän tuntuvasti kansalaisten henkilökohtaista asiointia lastenvalvojen luona. Vuonna 2012 isyyksiä vahvistettiin isän tunnustamisen perusteella 23 406 tapauksessa. Vaikka kaikki isyyden tunnustamiset eivät tule siirtymään äitiysneuvoloihin, voidaan arvioida, että noin 70–80 % kaikista avioliiton ulkopuolella syntyneistä lapsista voidaan tunnustaa ennalta äitiysneuvoloissa. Tämä tarkoittaisi valtakunnallisesti vuositasolla noin 16 400–18 700 asiointia vähemmän kuin nykyisin. Vaikka äitiysneuvoloihin siirtyisivät vain kaikkein yksinkertaisimmat tapaukset, tämä tarkoittaa, että vapautuva sosiaalitoimen työvoimaresurssi voidaan jatkossa kohdistaa vaativampiin tehtäviin.

Jotta edellä mainittu työvoimaresurssin uudelleen kohdentaminen voi käytännössä toteutua, se edellyttää uusien sähköistettyjen toimintamallien luomista tilanteissa, joissa lapsi tunnustetaan neuvolassa ennen syntymää ja asiakirjat lähetetään neuvolasta lastenvalvojalle odottamaan ehdotetun 30 päivän peruuttamisajan päättymistä ennen niiden lähettämistä vahvistettavaksi maistraattiin. Isyyden tunnustamista koskevien asioiden sähköistämistä koskevia pilottiprojekteja on jo aiemmin toteutettu eri paikkakunnilla maistraattien ja kuntien välillä, mutta missään kunnassa järjestelmää ei ole vielä otettu käyttöön.

Etukäteisen tunnustamismahdollisuuden lisäksi helpotusta lastenvalvojen toimintaan arvioidaan koituvan siitä, että isyys on mahdollista tunnustaa lapsen kuoleman jälkeen. Kun lapsi syntyy vakavasti sairaana ja lapsi halutaan tunnustaa kiireellisesti ennen lapsen kuolemaa, lastenvalvojalle esitetään usein pyyntö vierailta lapsen luona sairaalassa. Kun lapsi on mahdollista tunnustaa myös lapsen kuoleman jälkeen, lastenvalvojen sairaalakäynneille ei ole enää vastaavaa tarvetta. Myös isyysolettaman laajentamisella niihin tilanteisiin, joissa avioliitto purkautuu miehen kuoleman vuoksi ennen lapsen syntymää, vaikka lasta ei ole siitetty avioliiton aikana, voi olla lastenvalvojen työtä vähentävä vaikutus. Näiden tapausten lukumäärä on kuitenkin kokonaisuuteen nähden hyvin pieni.

Siirtymisellä verinäytteistä suun sisäpinnan sivelynäytteisiin nopeutetaan isyyden selvittämisen käsittelyä lastenvalvojan luona. Näytteen ottaminen ei myöskään jää asiakkaan oman aktiivisuuden varaan, jos näyte otetaan lastenvalvojan luona käynnin yhteydessä.

Ehdotuksella on myös lastenvalvojen työmäärää lisääviä vaikutuksia. Isyyden selvittämisen käyttöalan laajentaminen alle 15-vuotiaista lapsista kaikkiin alle 18-vuotiaisiin lapsiin tarkoittaa joidenkin uusien tapausten käsittelyä vuosittain. Lukumäärällisesti näiden tapausten arvioidaan olevan vähäisiä, mutta niiden selvittely ajan kulumisesta johtuen voi viedä normaalitapausta enemmän aikaa. Lisäksi esityksessä ehdotetaan isyyden selvittämisen käyttöalan laajentamista myös niihin lapsiin, jotka ovat syntyneet avioliiton aikana, mutta vanhemmat haluavat selvittää isyyden. Koska tämä mahdollisuus on rajattu tilanteisiin, joissa ei ole vielä kulunut kuutta kuukautta lapsen syntymästä, tapausten lukumäärän ei arvioida olevan suuri. Asian käsittelyä helpottaa myös se, että avioparin tulee näissä tilanteissa pyytää isyyden selvittämistä yhdessä, joten lastenvalvojan aikaa ei kulu vastentahtoisien osapuolen tavoitteluun.

Lastenvalvojan työmäärää tulevat lisäämään myös ne tapaukset, joissa lapsen äiti saattoi ennen estää tai keskeyttää isyyden selvittämisen. Näitä tapauksia oli vuonna 2012 yhteensä 641 kappaletta. Kaikissa näissäkään tapauksissa lastenvalvoja ei kuitenkaan voi edetä, ellei isyyden vahvistamiseksi tarvittavia tietoja otaksutun isän henkilöllisyydestä tai olinpaikasta saada. Joissain tapauksissa isyyden selvittäminen voidaan keskeyttää myös siksi, että lapsi on syntynyt hedelmöityshoitojen avulla eikä siittiöiden luovuttaja ole suostunut siihen, että hänet voidaan vahvistaa lapsen isäksi. Tätä tilannetta enemmän harkintaa vaatii isyyden selvittämisen keskeyttäminen lapsen edun vastaisena. Isyyden selvittämisen keskeyttämisspäätösten tekeminen ja niihin liitetty muutoksenhakumahdollisuus tulevat lisäämään lastenvalvojen hallinnollista työmäärää, jota tosin kompensoi se, että lastenvalvojat ovat joutuneet valmistelemaan keskeyttämisspäätöksiä sosiaalilautakunnan ratkaistavaksi nykyisenkin isyyslain nojalla.

Lisäksi lastenvalvojen työmäärää tulevat lisäämään isyyden selvittämispöytäkirjoihin liittyvät tietopyynnöt ja isyyden selvittämisen ja isyyden tunnustamisen yhteydessä kuultavien henkilöiden määrän lisääntyminen. Viimeksi mainittua tehtävää tosin kompensoi se, että ehdotettu laki sallii heidän kuulemisensa myös kirjallisesti. Ehdotus lisää myös tilanteita, joissa lastenvalvojan velvollisuuksiin kuuluu ajaa kanteen isyyden vahvistamiseksi, koska lapsen äiti ei voi enää itsenäisesti estää kanteen ajamista, jos miehen henkilöllisyys on tiedossa. Toisaalta osa muutoin tuomioistuimen menettelyä edellyttävistä asioista voidaan hoitaa yksinkertaisemmin menettelyin, kuten tilanteessa, jossa mies kuolee ennen lapsen syntymää, mutta oikeusgeneettiset isyystutkimukset osoittavat hänen olevan lapsen isä ja miehen oikeudenomistajien suostumus saadaan isyyden vahvistamiseksi maistraatissa.

Edellä mainittujen työtehtävien muutokset edellyttävät huomattavasti koulutusta ja tiedotusta sekä yhteistyön kehittämistä paitsi suhteessa maistraatteihin myös kunnan sosiaali- ja terveystoimen välillä. Etenkin alkuvaiheessa on odotettavissa, että äitiysneuvoiloista otetaan usein yhteyttä pulmallisissa tilanteissa ja odotetaan lastenvalvojilta toimintaohjeita.

6.2.2 Vaikutukset terveydenhuollon toiminnalle, erityisesti neuvolatoimintaan

Merkittävin terveydenhuollon toimintaan liittyvä vaikutus liittyy mahdollisuuteen tunnustaa isyys ennen lapsen syntymää äitiysneuvolakäyntien yhteydessä. Tämä tuo äitiysneuvoloissa työskenteleville kättilöille ja terveydenhoitajille merkittävän uuden tehtävän, joka edellyttää henkilökunnan kouluttamista. Tunnustamisen ja äidin hyväksymisen vastaanottaminen ja siihen liittyvien oikeusvaikutusten selvittäminen osapuolille lisää luonnollisesti myös tunnustamisen vastaanottajan työmäärää, vaikka ehdotus perustuu siihen, että erillistä neuvolakäyntiä tätä tarkoitusta varten ei tarvita.

Ehdotuksella on myös terveydenhuollon toimijoiden työskentelyä helpottavia vaikutuksia. Ehdotuksen mukaan oikeusgeneettisiä isyystutkimuksia varten tarvittava solunäyte otetaan ensisijaisesti sivelynäytteenä suun limakalvolta, jolloin näyte voidaan ottaa lastenvalvojakäynnin yhteydessä eikä erillistä käyntiä terveydenhoidon yksikössä tarvita. Vaikka poikkeuksellisesti erityisestä syystä tutkimuksia varten tarvittaisiin verinäyte, ehdotuksen mukaan näytteen ottamista varten ei enää tarvittaisi laillistetun lääkärin osallistumista, vaan verinäytteen voisi ottaa siihen tarvittavan koulutuksen saanut laillistettu terveydenhuollon ammattihenkilö, kuten laboratorionhoitaja.

6.2.3 Vaikutukset maistraattien toimintaan

Kuten edellä on lastenvalvojien toiminnan vaikutusten arvioinnin yhteydessä todettu, ehdotusten toteuttaminen edellyttää uusien sähköistettyjen toimintamallien luomista erityisesti ennakkollisen tunnustamisen toteuttamiseksi. Samassa yhteydessä on perusteltu toteuttaa isyyden vahvistamista ja kumoamista koskevien asioiden sähköinen käsittelymahdollisuus yleisemminkin. Isyyden tunnustamista koskevien asioiden sähköistämistä koskevia pilottihankkeita on jo aiemmin toteutettu eri paikkakunnilla maistraattien ja kuntien välillä, mutta järjestelmä ei ole vielä yleisesti käytössä. Maistraateissa on tehty päätös sähköisen asiankäsitelyjärjestelmän ottamisesta käyttöön vuoden 2015 kuluessa. Isyyden vahvistamista ja kumoamista koskevien asioiden sähköinen käsittely ja järjestelmän yhteensopivuus kunnallisten toimijoiden järjestelmien kanssa tulee ottaa huomioon hankkeen toteuttamisen yhteydessä.

Ehdotuksella luodaan maistraateille viisi uutta tehtävää, jotka eivät kuitenkaan lukumäärällisesti merkittävästi lisää maistraattien työmäärää. Maistraatti voi ehdotuksen mukaan vahvistaa isyyden kolmessa uudessa tilanteessa: 1) kun isyys vahvistetaan miehen kuoleman jälkeen ennakkollisen tunnustamisen perusteella, 2) kun isyys vahvistetaan miehen kuoleman jälkeen miehen oikeudenomistajien suostumuksen perusteella tai 3) kun isyys vahvistetaan lapsen kuoleman jälkeen. Jos miehen isyys vahvistetaan lapsen kuoleman jälkeen, samassa yhteydessä voidaan myös muuttaa lapsen sukunimi isän sukunimeksi. Lisäksi maistraatin päätöksellä voidaan ehdotuksen mukaan myös kumota isyys tilanteessa, jossa lapsen äiti ja hänen aviomiehensä ovat yhdessä pyytäneet isyyden selvittämistä ja oikeusgeneettisten isyystutkimusten perusteella voidaan todeta, että aviomies ei voi olla lapsen isä.

Lapsen kuolemaa ja tähän liittyvää nimenmuutostilannetta lukuun ottamatta edellä mainitut menettelyt korvaavat nykyisin näissä tilanteissa edellytetyn tuomioistuinmenettelyn.

6.2.4 Vaikutukset tuomioistuinlaitoksen toimintaan

Edellä käsitellyt, maistraattien ratkaistavaksi siirrettävät isyysasiat vähentävät riidattomien asioiden käsittelytarvetta kärjäoikeuksissa, mikä aiheuttaa vähäistä voimavarojen säästöä tuomioistuimissa. Toisaalta isänä itseään pitävän miehen mahdollisuutta nostaa isyyden vahvistamista koskeva kanne on laajennettu ja ehdotuksella luodaan isänä itseään pitävälle miehelle rajoitettu kanneoikeus myös isyyden kumoamista koskevassa asiassa, vaikka lapsi olisi syntynyt äidin avioliiton aikana. Uusien kannemahdollisuuksien aiheuttama kanteiden lukumäärän lisääntyminen vuositasolla voidaan arvioida vähäiseksi. Lisäksi ehdotus selkeyttää ja yksinkertaistaa oikeudenkäyntimenettelyä tilanteissa, joissa isyyden vahvistamista koskevissa oikeudenkäynnissä on useita vastaajia tai joissa joku isyyden kumoamisasian osapuolista on kuollut.

Väliaikainen tuomioistuinten työmäärää lisäävä vaikutus on kuitenkin sillä, että ehdotus sallii ennen 1.10.1976 avioliiton ulkopuolella syntyneiden lasten kanteet isyyden vahvistamiseksi isyyslain voimaanpanolain 7 §:n 2 momentista riippumatta. Tämä mahdollisuus tulee isyyslain voimaantulon jälkeisinä vuosina ja jo sitä ennen lisäämään jonkin aikaa tuomioistuimessa käsiteltäviä vanhoja isyysasioita. Tarkkaa arviota käsiteltävien kanteiden lukumäärästä on vaikea antaa.

6.3 Taloudelliset vaikutukset

Edellä esitetystä vaikutusarvioinnista viranomaistoimintaan voidaan todeta, että laajimmat vaikutukset esitetyillä ehdotuksilla tulee olemaan kunnallisten toimijoiden tehtäviin. Kokonaisvaikutus kunnallistaloudelle tulee kuitenkin olemaan vähäinen, koska ehdotuksella ei luoda kunnille uusia tehtäviä. Ehdotukset perustuvat siihen, että kunnilla jo nykyisin olevia tehtäviä järjestellään ja kohdennetaan uudelleen. Ehdotuksen toteuttaminen edellyttää kuitenkin sähköisen asioinnin mahdollistamista kunnan sisällä sekä kuntien ja maistraattien välillä isyysasioissa. Sähköisen toimintaympäristön luomisesta aiheutuu kertaluonteinen kustannus. Koska sähköisen asioinnin mahdollistaminen on osa maistraattien uutta asianhallintajärjestelmää, jonka toteuttamisesta on päätetty jo aiemmin, toimintaympäristön luomisesta ei aiheudu ylimääräisiä kustannuksia valtion taloudelle. Kunnille sähköisen toimintaympäristön luomisesta lastenvalvojan ja neuvolan välillä aiheutuu kustannus, jonka määrää ei käytettävissä olevien tietojen perusteella pystytä tässä vaiheessa arvioimaan. Sähköisen asioinnin luomisella saavutetaan merkittäviä työvoimaresurssien helpotuksia ja sujuvoitetaan asiointia viranomaisten ja asiakkaiden kesken.

Valtion viranomaistoimintaan liittyvät kustannuspaineet kohdistuvat vähäisessä määrin maistraatteihin ja väliaikaisesti tuomioistuinlaitokseen lisääntyneiden vanhojen isyyden vahvistamiskanteiden muodossa. Isyyden selvittämismahdollisuuden avaaminen myös avioliitossa syntyneille lapsille ja sen yhteydessä tehtävien oikeusgeneettisten isyystutkimusten lisääntyminen aiheuttaa vähäisiä lisäkustannuksia valtiolle. Tutkimuskustannuksia kuitenkin kompensoi näytteenottoimenpiteestä aiheutuvien kustannusten vähentyminen, kun valtaosa näytteistä ehdotetaan jatkossa otettavaksi lastenvalvojakäynnin yhteydessä.

7 Asian valmistelu

7.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen hallitusohjelmaan kirjattiin vuonna 2011 yhdeksi hallituksen tavoitteista uudistaa isyyslaki ja ajanmukaistaa avoliitossa syntyvien lasten isyyden tunnustamista koskeva sääntely. Vuonna 2012 julkaistiin hallituksen tasa-arvo-ohjelma, jossa korostettiin lisäksi, että isyyslain kokonaisuudistuksen yhteydessä kiinnitetään huomiota sukupuolten tasa-arvon edistämiseen.

Oikeusministeriössä laadittiin kesällä 2011 isyyslain uudistamistarpeita koskeva arviomuistio (OMSO 37/2011). Muistiosta saatu lausuntopalaute julkaistiin lausunnotiivistelmänä helmikuussa 2012 (OMML 6/2012). Oikeusministeriö asetti 25.4.2012 työryhmän valmistelemaan ehdotuksen isyyslain uudistamiseksi. Työryhmän tehtävänä oli valmistella ehdotus uudeksi isyyslaiksi. Lisäksi työryhmän tuli valmistella ehdotus äitiyden määräytymistä koskevista perussäännöksistä. Työryhmän työn lähtökohtana oli edellä mainittu arviomuistio ja siitä saatu lausuntopalaute. Työryhmän puheenjohtajaksi kutsuttiin professori Markku Helin Turun yliopistosta ja jäseniksi lainsäädäntöneuvos Salla Silvola oikeusministeriöstä, lakimies Henna Harju Helsingin kaupungin sosiaalivirastosta, henkikirjoittaja Erja Kronberg Hämeen maistraatin Lahden yksiköstä ja kärjätuomari Sini Leppänen Vantaan kärjäoikeudesta. Lainsäädäntöneuvos Salla Silvola toimi myös työryhmän sihteerinä.

Oikeusministeriö asetti 23.5.2012 lisäksi seurantaryhmän seuraamaan ja arvioimaan työryhmän työtä. Seurantaryhmän puheenjohtajana toimi lainsäädäntöjohtaja Antti T. Leinonen ja sihteerinä lainsäädäntöneuvos Salla Silvola oikeusministeriöstä. Seurantaryhmässä ovat olleet edustettuina oikeusministeriön lisäksi sosiaali- ja terveysministeriö, valtiovarainministeriö, ulkoasiainministeriö, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Maahanmuuttovirasto, lapsiasiavaltuutetun toimisto, Tasa-arvoasiain neuvottelukunta, Suomen evankelisluterilaisen kirkon kirkkohallitus, Lounais-Suomen maistraatti, maistraattien ohjaus- ja kehittämisyksikkö, Helsingin oikeusaputoimisto, Espoon kaupunki, Järvenpään kaupunki, Porvoo kaupunki, Lastensuojelun Keskusliitto, Elatusvelvollisten Liitto ry, Lasten oikeuksien tuki ry, Mannerheimin lastensuojeluliitto, Miesten tasa-arvo ry, Sateenkaariperheet ry, Suomen Asianajajaliitto ja Suomen Kuntaliitto.

Valmistelun aikana oikeusministeriö julkaisi selvityksen isyyden määräytymistä koskevista säännöksistä 15 eri Euroopan valtiossa (OMSO 5/2013). Työryhmä raportoi valmistelun kuluessa seurantaryhmälle säännöllisesti työnsä etenemisestä ja vastaanotti seurantaryhmältä sekä suullisia että kirjallisia ehdotuksia työryhmän työn tueksi. Työryhmä järjesti lisäksi 19.8.2013 kuulemistilaisuuden, jossa kuultiin yksikön päällikkö

Marjo Kestilää Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselta, johtava lastenvalvoja Maaret Paatosta Turun kaupungilta, henkikirjoittaja Aleksi Mäkistä Lounais-Suomen maistraatin Porin yksiköstä sekä toiminnanjohtaja Juha Jämsää Sateenkaariperheet ry:stä. Sekä työryhmän että seurantaryhmän toimikausi päättyi 30.9.2013.

7.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen

Työryhmän mietinnöstä on pyydetty lausunnot ...

8 Riippuvuus muista esityksistä

Isyyslakia koskevan ehdotuksen 33 §:ään ei ole otettu mukaan säännöstä nykyisessä isyyslaissa olevasta kiellosta kuulla asianosaisia tai heidän edustajiaan totuusvakuutuksen nojalla. Tämä johtuu siitä, että totuusvakuutuksen käyttämisestä on ehdotettu yleisesti luovuttavaksi vireillä olevan oikeudenkäymiskaaren 17 lukua koskevan uudistuksen yhteydessä (OMML 69/2012 s. 48–49). Tätä koskeva hallituksen esitys tultaneen antamaan eduskunnalle vuoden 2013 lopulla.

Isyyslakia koskevan ehdotuksen 49 §:ssä ehdotetaan, että Helsingin hovioikeus voi hakemuksesta vahvistaa, tunnustetaanko vieraassa valtiossa isyydestä annettu päätös Suomessa. Oikeusministeriö on asettanut 1.5.2013 työryhmän, jonka tehtävänä on muun muassa selvittää, olisiko eräissä kansainvälistä perheoikeutta koskevissa asioissa tarpeen muuttaa käsittely- ja oikeusastejärjestystä nykyisestä. Työryhmän tarkasteltavana on muun muassa nykyisen isyyslain 52 §, joka vastaa nyt ehdotettua 49 §:ää. Työryhmän toimikausi päättyy 31.12.2013. Ehdotetun säännöksen sisältö on perusteltua arvioida uudelleen työryhmän työn ja sen pohjalta mahdollisesti valmisteltavan hallituksen esityksen valmistuttua.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

9 Lakiehdotusten perustelut

9.1 Isyyslaki

1 luku. Yleiset säännökset

1 §. Lain soveltamisala

Pykälässä säädetään lain soveltamisalasta. Lakia sovelletaan isyyden toteamiseen ja vahvistamiseen sekä isyyden kumoamiseen. Säännös vastaa kielellisiä muutoksia lukuun ottamatta voimassa olevan isyyslain soveltamisalaa koskevaa säännöstä.

2 §. Isyyden toteaminen avioliiton perusteella

Pykälässä säädetään isyyden toteamisesta äidin avioliiton perusteella eli ns. isyysolettamasta.

Pykälän 1 momentin mukaan äidin aviomies on lapsen isä, kun lapsi on syntynyt avioliiton aikana. Säännös vastaa nykytilaa.

Pykälän 2 momentissa säädetään isyyden määräytymisestä tilanteessa, jossa äidin aviomies on kuollut ennen lapsen syntymää. Säännöksen mukaan aviomies on lapsen isä, jos lapsi on voinut tulla siitetyksi ennen aviomiehen kuolemaa. Säännös eroaa voimassa olevasta laista siten, että enää ei edellytetä, että lapsi on myös siitetty avioliiton aikana. Nykyisin isyysolettamaa ei sovelleta, jos aviomies kuolee ennen lapsen syntymää, jollei lasta ole siitetty avioliiton aikana. Tätä on pidettävä epäkohtana. Lapsen äiti ja mies ovat voineet avioitua lapsen siittämisen jälkeen juuri varmistaakseen sen, että lapsi syntyy aviosuhteeseen. Monille tieto raskaudesta on yksi peruste solmia avioliitto. Muutoksen seurauksena isyysolettamän käyttöala näin ollen hieman laajentuu.

Suomessa tavanomaisesti käytetty ohjearvo lapsen siittämisajankohdan ja aviomiehen kuoleman välisestä enimmäisajasta on 10 kuukautta. Yksittäistapauksissa ohjearvosta voidaan poiketa esitetyn asiantuntija-arvion perusteella.

Pykälän 2 momentin toisen lauseen mukaan, jos äiti on ennen lapsen syntymää solminut uuden avioliiton, on kuitenkin jälkimmäinen aviomies lapsen isä lapsen siirtämisaikakohdasta huolimatta. Säännös vastaa nykytilaa pientä kielellistä muutosta lukuun ottamatta.

3 §. Isyys muissa tapauksissa

Pykälässä säädetään isyyden määräytymisestä silloin, kun isyyttä ei todeta avioliiton perusteella. Pykälän 1 momentin mukaan isyys vahvistetaan tällöin maistraatin tai tuomioistuimen päätöksellä. Maistraatti voi ehdotetun lain 22 §:n mukaan vahvistaa isyyden miehen tunnustamisen perusteella tai kuolleen miehen oikeudenomistajien annettua suostumuksensa isyyden vahvistamiseen ilman oikeudenkäyntiä. Muissa tapauksissa asia on ratkaistava tuomioistuimessa. Isyyden tunnustamisesta säädetään 3 luvussa, kuolleen miehen oikeudenomistajien suostumuksesta 4 luvussa ja isyyden vahvistamista koskevasta oikeudenkäynnistä 6 luvussa.

Pykälän 2 momentissa osoitetaan ne seikat, joihin isyys puheena olevissa tapauksissa perustuu. Sen 1 kohdan mukaan lapsen isä on se, joka on siittänyt lapsen. Jos äiti on hedelmöitetty muulla tavoin kuin siittämällä, esimerkiksi niin sanotun koti-inseminaation avulla, isä on 2 kohdan mukaan se, jonka siittiötä on käytetty äidin hedelmöittämiseen. Mainittua 2 kohtaa ei kuitenkaan sovelleta tapauksiin, joissa äidille on annettu hedelmöityshoitoa ja lapsi on syntynyt hoidon tuloksena.

Pykälän 3 momentissa säädetään tapauksista, joissa lapsi on saanut alkunsa hedelmöityshoidon avulla. Näissä tapauksissa lapsen isä on mies, joka yhteisymmärryksessä äidin kanssa antoi suostumuksensa hoitoon. Hedelmöityshoidolla tarkoitetaan hedelmöityshoidoista annetun lain (1237/2006) 1 §:ssä tarkoitettua hoitoa. Sillä ei ole merkitystä, onko hoito annettu Suomessa vai ulkomailla. Suostumuksen antaja vahvistetaan isäksi, jos voidaan pitää todistettuna, että lapsi on syntynyt annetun hoidon tuloksena. Se seikka, että isyys perustuu näissä tapauksissa hoitoon annettuun suostumukseen, merkitsee sitä, että parille annettavassa hoidossa isyys luovutettuja siittiötä käytettäessä irtautuu biologisesta polveutumisesta. Hedelmöityshoidoista annetun lain mukaan suostumus tulee antaa kirjallisesti. Isyyden vahvistamisen edellytyksenä ei kuitenkaan ole se, että suostumus on näin annettu, koska voi tulla tilanteita, joissa kirjallista suostumusasiakirjaa ei ole laadittu. Hedelmöityshoitoa on esimerkiksi voitu antaa valtiossa, jossa siellä voimassa olevan lain mukaan ei edellytetä kirjallisen asiakirjan laatimista miehen suostumuksesta tai palvelujen tuottaja on laiminlyönyt vaatia nimenomaista suostumusta. On asianmukaista, että isyys voidaan vahvistaa myös tällaisessa tapauksessa.

Jos hedelmöityshoitoa on annettu äidille yksin, siittiöiden luovuttaja voi hedelmöityshoidoista annetun lain 16 §:n 2 momentin mukaan suostua siihen, että hänet voidaan vahvistaa hoidon tuloksena syntyneen lapsen isäksi. Jos tällainen suostumus on annettu ennen hoidon antamista, isyys voidaan 3 momentin mukaan perustaa siihen. Jos suostumus on sitä vastoin annettu vasta hoidon antamisen jälkeen, isyys voidaan perustaa siihen ainoastaan, jos suostumus on annettu yhteisymmärryksessä äidin kanssa. Äidin on toisin sanoen annettava hyväksymisensä suostumukselle, jotta isyys voitaisiin sen perusteella vahvistaa. On huomattava, että säännöstä sovelletaan vain silloin, jos

lapsi on syntynyt avioliiton ulkopuolella. Jos lapsi on syntynyt äidin avioliiton aikana, aviomies on lapsen isä siitä huolimatta, että toinen mies on antanut suostumuksensa hoitoon.

Jos mies 2 momentissa tarkoitetun tapahtuman tai 3 momentissa tarkoitetun suostumuksen antamisen jälkeen muuttaa oikeudellisen sukupuolensa naiseksi, tämä seikka ei estä isyyden vahvistamista, vaikka lapsen syntymän aikaan hänen sukupuolensa on muutettu, jos hän 2 momentissa tarkoitetun tapahtuman tai 3 momentissa tarkoitetun suostumuksen antamisen aikaan on ollut oikeudellisesti mies. Lukuun ottamatta 3 momenttia, jolla on pyritty poistamaan isyyslaissa nykyisin oleva tulkinnanvaraisuus tapauksissa, joissa hedelmöityshoitoa on annettu äidille yksin, ehdotukset vastaavat asiallisesti nykytilaa.

2 luku. Isyyden selvittäminen

4 §. Isyyden selvittämisen tarkoitus ja käyttöala

Pykälän 1 momentissa on säännös isyyden selvittämisen tarkoituksesta. Isyyden selvittämisen tarkoituksena on hankkia sellaisia tietoja, joiden nojalla isyys voidaan vahvistaa tai todentaa. Säännös vastaa pääasiallisesti voimassa olevaa sääntelyä. Isyyden todentamista koskeva lisäys on tarpeen, koska 2 momentin 3 kohdassa tarkoitetuissa tilanteissa lapsella on jo isä isyyslaissa perusteella, jolloin isyyden selvittämisen tarkoituksena ei ole isyyden vahvistaminen vaan todentaminen.

Pykälän 2 momentissa luetellaan tilanteet, joissa lastenvalvojalla on velvollisuus toimittaa lapsen isyyden selvittäminen. Momentin 1 kohdan mukaan isyyden selvittäminen toimitetaan, jos lastenvalvoja saa tiedon sellaisesta 18 vuotta nuoremasta lapsesta, jonka osalta isyys ei ole määräytynyt äidin avioliiton perusteella. Käytännössä lastenvalvojat saavat säännönmukaisesti tiedon avioliiton ulkopuolella syntyneen lapsen syntymästä väestötietojärjestelmän rekisterinpitäjiltä eli maistraateilta, mutta tieto voi tulla lastenvalvojalle myös muuta kautta, esimerkiksi lapsen äidiltä. Velvollisuus isyyden selvittämiseen ei suoranaisesti riipu lapsen iästä. Esimerkiksi tapauksissa, joissa lapsi jää isyyden kumoamisen vuoksi isättömäksi, lapsi saattaa olla useita vuosia vanha selvittämisvelvollisuuden alkaessa. Lastenvalvojan toimintavelvollisuus kuitenkin päättyy, kun lapsi täyttää 18 vuotta, jollei mies tunnusta isyyttään. Ehdotettu säännös vastaa nykyistä lakia sillä poikkeuksella, että isyyden selvittämistä koskeva ikäraja on nostettu 15 vuodesta 18 vuoteen.

Pykälän 2 momentin 2 kohdan mukaan lastenvalvojalla on velvollisuus toimittaa isyyden selvittäminen niissä tapauksissa, joissa mies haluaa tunnustaa isyytensä, eikä isyys ole määräytynyt lapsen äidin avioliiton perusteella. Isyyden selvittäminen toimitetaan näissä tapauksissa riippumatta lapsen iästä. Säännös vastaa voimassa olevaa lainsäädäntöä. Nykyisestä poiketen ei kuitenkaan edellytetä, että mies on jo tunnustanut isyyden, jotta selvittäminen käynnistyisi.

Pykälän 2 momentin 3 kohdan mukaan lastenvalvojalla olisi lisäksi velvollisuus toimittaa isyyden selvittäminen niissä tapauksissa, joissa isyys on määräytynyt äidin avioliiton perusteella, mutta lapsen vanhemmat yhdessä pyytävät lastenvalvojalta isyyden selvittämistä. Säännös laajentaa lastenvalvojien toimintavelvollisuutta nykyisestä. Voimassa olevan isyyslain mukaan lastenvalvojalla ei ole toimivaltaa sellaisten lasten osalta, joihin sovelletaan isyysolettamaa. Säännös ehdotetaan otettavaksi lakiin, koska on lapsen edun mukaista, että lapsen alkuperää koskevat epäselvyydet selvitetään mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Tämän turvaamiseksi ehdotetaan, että vanhempien tulee pyytää isyyden selvittämistä ennen kuin lapsen syntymästä on kulunut kuusi kuukautta.

Pykälän 2 momentin 4 kohta liittyy tilanteisiin, joissa toinen mies on tunnustanut tai ilmoittanut aikovansa tunnustaa lapsen, jonka osalta isyys on todettu avioliiton perusteella. Tällainen tunnustaminen voi sekä nykyisen lain että tämän lakiehdotuksen mukaan johtaa siihen, että aviomiehen isyys kumotaan ja tunnustajan isyys vahvistetaan. Edellytyksenä kuitenkin on, että sekä äiti että aviomies hyväksyvät tunnustamisen. Jotta hyväksyminen perustuisi tosiasioihin, on asianmukaista, että ennen niiden antamista toimitetaan isyyden selvittäminen. Puheena oleva 4 kohta koskee isyyden selvittämistä näissä tapauksissa. Sen mukaan isyyden selvittäminen toimitetaan toisen miehen tunnustettua tai ilmoitettua aikovansa tunnustaa lapsen, jos äiti ja aviomies hyväksyvät selvityksen toimittamisen. On huomattava, että annettu hyväksyntä ei käsitä tunnustamisen hyväksymistä, vaan tarkoittaa ainoastaan lupaa siihen, että isyyden selvittäminen voidaan toimittaa. Kysymys tunnustamisen hyväksymisestä ajankohtaistuu vasta sen jälkeen, kun isyyden selvittäminen on toimitettu.

Lastenvalvojan toimintavelvollisuus on rajattu niihin tilanteisiin, joissa äiti ja aviomies ovat hyväksyneet, että isyyden selvittäminen toimitetaan. Näin ollen toimintavelvollisuus yksimielisyyden saavuttamiseksi on asianosaisilla itsellään, eikä lastenvalvojalla ole velvollisuutta aktiivisesti hakea lapsen äidin ja aviomiehen hyväksyntää isyyden selvittämiseksi.

Pääsääntöisesti isyyden selvittäminen toimitetaan vasta lapsen synnyttyä. Pykälän 3 momenttiin on kuitenkin kirjattu mahdollisuus aloittaa isyyden selvittäminen jo ennen lapsen syntymää, jos näytön saaminen isyydestä muutoin vaarantuisi tai siihen on muu erityinen syy. Tällaisesta tilanteesta voi olla kyse esimerkiksi silloin, kun lapsen isäksi otaksuttu mies on aikeissa lähteä pysyvästi tai pitkäksi aikaa ulkomaille tai hän on vakavasti sairas. Tuolloin oikeusgeneettisen isyystutkimuksen tekemiseksi tarvittava näyte voidaan ottaa hänestä etukäteen. Lapsesta otettava näyte voidaan kuitenkin ottaa vasta hänen syntymänsä jälkeen, koska näytteen ottoon sikiöstä liittyy riski raskauden keskenmenosta.

Pykälän 4 momentin mukaan isyyden selvittämisen käsittely raukeaa, jos lapsi on syntynyt elävänä, mutta kuolee selvittämisen aikana. Jos lapsi on syntynyt kuolleena, isyyden selvittämiseen ei ryhdytä. Säännös vastaa nykyistä käytäntöä.

Nykytilasta poiketen ehdotetaan kuitenkin, että mies voisi 13 §:n 3 momentissa säädetyn perustein tunnustaa lapsen, joka on kuollut niin pian syntymänsä jälkeen, ettei tunnustamista sitä ennen ehditty toimittaa. Jos mies haluaa tunnustaa lapsen ja tunnustamislausuma voidaan vielä antaa, isyyden selvittäminen olisi 4 momentin mukaan aloitettava uudestaan.

5 §. Isyyden selvittämisen toimeenpanija

Pykälässä säädetään siitä, minkä kunnan lastenvalvoja on toimivaltainen toimittamaan isyyden selvittämisen. Pykälän 1 momentin mukaan isyyden selvittämisestä huolehtii lähtökohtaisesti lapsen äidin kotikunnan lastenvalvoja. Säännös on yhdenmukainen voimassa olevan isyyslain kanssa. Jos lapsi on täyttänyt 15 vuotta, lapsen äiti on kuollut tai äidillä ei ole Suomessa kotikuntaa, isyyden selvittämisestä huolehtii kuitenkin lapsen kotikunnan lastenvalvoja tai, jos lapsella ei ole täällä kotikuntaa, sen kunnan lastenvalvoja, jossa lapsi oleskelee. Toimivaltasäännös tilanteista, joissa lapsi on täyttänyt 15 vuotta, on uusi. Muilta osin säännös vastaa voimassa olevaa lainsäädäntöä.

Pykälän 2 momentissa säädetään tilanteista, joissa isyyden selvittämiseen toimivaltainen lastenvalvoja ei määräydy lapsen tai äidin kotikunnan mukaan. Tilanne ajankohtaistuu käytännössä sellaisissa tapauksissa, joissa mies haluaa Suomessa tunnustaa lapsen, joka asuu äitinsä kanssa ulkomailla. Säännös vastaa voimassa olevaa lainsäädäntöä.

Pykälän 3 momentissa säädetään tilanteista, joissa isyyden selvittämiseen toimivaltainen lastenvalvoja ei määräydy 1 tai 2 momentin perusteella. Tällainen käytännössä harvinaisen tilanne voi syntyä silloin, kun Suomen viranomaisten kansainvälinen toimivalta perustuu ehdotetun lain 45 §:n 1 momentin 5 kohtaan tai 2 momenttiin. Isyyden selvittämisestä huolehtisi tällöin Helsingin kaupungin lastenvalvoja. Säännös vastaa voimassa olevaa lainsäädäntöä.

6 §. Neuvottelu isyyden selvittämiseksi

Pykälässä säädetään isyyden selvittämisen alussa pidettävästä neuvottelusta. Pykälän 1 momentissa säädetään lastenvalvojan velvollisuudesta neuvotella isyyden selvittämisen kannalta tarpeellisten henkilöiden kanssa. Neuvotteluun kutsuttavat henkilöt määräytyvät tilanteen mukaan. Neuvottelutilanteita voidaan myös järjestää useampia kuin yksi. Jos isyyden selvittäminen on aloitettu esimerkiksi siksi, että lastenvalvoja on saanut maistraatista tiedon sellaisen lapsen syntymästä, jonka osalta isyyttä ei ole todettu 2 §:n perusteella, lastenvalvoja kutsuu alkuneuvotteluun lähtökohtaisesti lapsen äidin. Kuten nykyisinkin, neuvotteluun voi osallistua myös mies, joka saattaa olla lapsen isä. Tätä koskeva käytäntö kirjataan nyt myös neuvottelua koskeviin säännöksiin.

Jos lapsi on täyttänyt 15 vuotta, neuvotteluun kutsutaan äidin lisäksi lapsi. Tilanne on ajankohtainen esimerkiksi silloin, kun aloitteen isyyden selvittämiseksi on tehnyt lapsi itse tai kun lastenvalvoja on muutoin saanut tietää lapsen jääneen esimerkiksi isyyden kumoamis päätöksen seurauksena isättömäksi. Pykälän 1 momentin säännösten tarkoituksena ei ole ollut rajata täsmällisesti neuvotteluun osallistuvien henkilöiden piiriä,

vaan yksittäisissä tapauksissa neuvotteluun voi lastenvalvojan harkinnan mukaan osallistua muitakin henkilöitä. Tilanteessa, jossa lapsi ei ole vielä täyttänyt 15 vuotta, mutta on lähestymässä 15 vuoden ikää, on usein tarpeen selvittää myös alle 15-vuotiaan alaikäisen mielipide, koska isyyttä ei voida vahvistaa ilman lapsen suostumusta enää sen jälkeen, kun lapsi on täyttänyt 15 vuotta.

Jos isyyden selvittäminen toimitetaan tilanteessa, jossa lapsella on jo äidin avioliiton perusteella todettu isä, tulee neuvotteluun kutsua myös äidin aviomies.

Neuvottelua ei 2 momentin mukaan tavallisesti toimiteta, jos isyys on 14 §:n mukaisesti tunnustettu ennen lapsen syntymää. Näissä tilanteissa, joissa mies on osana tuleville vanhemmille annettavaa äitiys- ja vanhemmuusvalmennusta tunnustanut lapsen ja tuleva äiti on hyväksynyt tunnustamisen, ei yleensä ole sellaista tietojen hankkimisen tarvetta, jonka vuoksi neuvottelu olisi järjestettävä. Neuvottelun jättäminen pois vähentää asiointia viranomaisen luona selkeissä ja riidattomissa isyysasioissa ja antaa vanhemmille mahdollisuuden järjestää isyyskysymys kokonaisuudessaan ennen lapsen syntymää.

Ehdotetun lain 14 §:n 3 momentin mukaan mies, joka on tunnustanut lapsen etukäteen, voi kuitenkin lapsen synnyttyä ennen kuin 30 päivää on kulunut lapsen syntymästä peruuttaa tunnustamisensa. Tällöin isyyden selvittäminen käynnistyy normaaliin tapaan, ja myös pykälän 1 momentissa tarkoitettu neuvottelu tulee toimitettavaksi. Neuvottelu toimitetaan myös, jos toinen kuin lapsen tunnustanut mies ilmoittaa vastaavassa määräajassa lastenvalvojalle olevansa lapsen isä tai jos lapsen äiti ilmoittaa lastenvalvojalle epäilevänsä isyyden tunnustaneen miehen isyyttä.

Ehdotettu 2 momentti johtaa siihen, että miehen tunnustettua lapsen etukäteen lapsen syntymästä alkaa yhden kuukauden pituinen aika, jolloin etukäteen annettu tunnustaminen voidaan riitauttaa. Tunnustamista koskevat asiakirjat toimitetaan isyyden vahvistavalle maistraatille vasta tämän jälkeen. Tämä ei käytännössä viivästytä isyyden vahvistamista nykyiseen nähden, sillä isyyden selvittäminen saadaan vain harvoin päätökseen ennen kuin lapsen syntymästä on kulunut kuukausi. Jos vanhemmilla on pakottava syy saada isyys vahvistetuksi tätä nopeammin, he voivat tiedustella lastenvalvojalta, voidaanko asia järjestää niin, että mies tunnustaa isyyden uudelleen lapsen synnyttyä ja isyyden selvittäminen toimitetaan normaalia menettelyä noudattaen pikaisesti sen jälkeen. Pakottavia syitä kiirehtiä menettelyä voi esiintyä vain erittäin poikkeuksellisesti. Tällainen syy voi olla olemassa esimerkiksi silloin, jos lapsi on välttämättä vietävä ulkomaille sairauden hoitoon ja lapselle on sitä ennen saatava passiin sama nimi kuin hänen isällään on.

7 §. Neuvottelun toimittaminen ja velvollisuus pysyä totuudessa

Pykälässä säädetään neuvottelun tavoitteista ja toteuttamisesta. Neuvottelun tavoitteena on kerätä asian osapuolilta ne tiedot, joiden avulla lastenvalvoja voi toimittaa isyyden selvittämisen loppuun. Neuvottelun osapuolille tulee tätä ennen selostaa isyyden selvittämiseen liittyvät toimenpiteet sekä isyyden vahvistamisen merkitys ja sen oikeusvaikutukset. Neuvottelun osapuolille lähetettävän kutsun yhteydessä voi olla tarpeen lähettää

etukäteen asiaa koskevaa kirjallista materiaalia, johon äiti ja mahdolliset muut osallistujat voivat rauhassa tutustua.

Pykälän 2 momentissa säädetään äidin ja miehen velvollisuudesta pysyä totuudessa tietoja antaessaan. Velvollisuus tarkoittaa, että miehellä tai äidillä ei ole velvollisuutta antaa tietoja tai vastata kysymyksiin, mutta jos hän näin tekee, hänen on pysyttävä totuudessa. Sama velvollisuus koskee niitä tietoja, joita äiti ja mies antavat tunnustamislausemaa antaessaan, hyväksyessään tunnustamisen tai lausueessaan tunnustamisen johdosta toimitetun kuulemisen yhteydessä.

8 §. Lastenvalvojan tiedonsaantioikeus

Pykälässä säädetään lastenvalvojan oikeudesta saada tietoja isyyden selvittämiseksi. Lastenvalvojan oikeuksiin ja velvollisuuksiin sovelletaan lakia sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000). Lastenvalvojalla on nykyisinkin tuon lain 20 ja 21 §:n mukainen oikeus saada salassa pidettäviä tietoja säännöksessä mainituilta yhteisöiltä. Ehdotus lastenvalvojan tiedonsaantioikeuden laajentamisesta äidin ilmoittaman miehen työnantajaan ja majoitusliikkeen harjoittajaan isyyden selvittämistä varten on sitä vastoin uusi. Säännös on tarpeen isyyden selvittämiseksi tapauksissa, joissa lapsen äiti ei kykene antamaan lapsen isäksi otaksumastaan miehestä muita tietoja kuin esimerkiksi hänen etunimensä ja työnantajansa tai hänen käyttämänsä hotellihuoneen numeron ja päivämäärän, jolloin hän on käyttänyt kyseisen majoitusliikkeen palveluita. Majoitusliikkeen harjoittajalla tarkoitetaan sellaisen elinkeinotoiminnan harjoittajaa, mitä majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetussa laissa (308/2006) tarkoitetaan. Käytännössä majoitustoimintaa voidaan harjoittaa erilaisissa toiminnan laatua kuvaavissa muodoissa, kuten hotelli, motelli, matkustajakoti, retkeilymaja, täysihoitola tai lomakeskus (ks. HE 138/2004 vp, s. 17). Sen sijaan lain soveltamisalasta on sen 2 §:ssä rajattu kuljetukseen liittyvä majoitus kulkuvälineessä, mukaan lukien laivaristeilyt.

9 §. Geneettisten ja lääketieteellisten selvitysten hankkiminen

Pykälässä säädetään niistä lääketieteellisistä selvityksistä, jotka lastenvalvojan on hankittava isyyden selvittämisen yhteydessä. Pykälä vastaa lähtökohdiltaan voimassa olevaa isyyslakia, mutta säännösten järjestystä on muutettu ja niiden asiasisältöä on tarkistettu.

Pykälän 1 momentin mukaan lastenvalvojan on tilattava isyyden selvittämisen yhteydessä oikeusgeneettisestä isyystutkimuksesta annetun lain (378/2005) 1 §:ssä tarkoitettu isyystutkimus lapsesta, äidistä ja miehestä, joka saattaa olla lapsen isä, jos mies pyytää tutkimusta tai jos lastenvalvoja muuten katsoo sen tarpeelliseksi. Esimerkkinä jälkimmäisestä on tilanne, jossa lastenvalvoja epäilee asianosaisten kertomusten todenperäisyyttä tai pitää muusta syystä miehen isyyttä sillä tavoin epävarmana, että asia on DNA-tutkimuksin aiheellista varmistaa. Jos tutkimus voidaan mainitun lain mukaan määrätä tehtäväksi muusta henkilöstä, lastenvalvoja voi harkintansa mukaan tilata tutkimuksen. Muilla henkilöillä tarkoitetaan tässä esimerkiksi kuolleen miehen vanhempia. Säännös vastaa voimassa olevaa lakia.

Pykälän 2 momentissa säädetään tutkimuksen tekemisen edellytyksistä. Lastenvalvojan tilaama oikeusgeneettinen isyystutkimus voidaan tehdä vain sen suostumuksella, josta näyte on tarkoitus ottaa. Jos tutkimus aiotaan tehdä vainajasta tai hänestä aiemmin otetusta näytteestä ja vainaja ei ole eläessään antanut suostumusta tutkimukseen, siihen on saatava vainajan oikeudenomistajien suostumus. Säännös vastaa pääosin nykyistä lakia. Sitä on kuitenkin täsmennetty niin, että suostumusta koskeva vaatimus on nimenomaisesti ulotettu myös tilanteisiin, joissa tutkimusta ei tehdä vainajasta, vaan hänestä aikaisemmin, esimerkiksi hänen elinaikanaan otetusta näytteestä. Nykyinen laki on tältä osin tulkinnanvarainen. Lisäksi kysymys, keiden tulee näissä tapauksissa antaa suostumus tutkimukseen, on harkittu uudelleen. Ehdotuksen mukaan edellytettäisiin vainajan kaikkien oikeudenomistajien suostumusta toisin kuin nykyisessä laissa, jonka mukaan lesken ja perillisten suostumus riittää.

Miehen oikeudenomistajat määräytyvät perintökaaren (40/1965) 18 luvun 1 §:n perusteella, jonka mukaan kuolinpesän osakkaita ovat lähtökohtaisesti perilliset ja yleistestamentin saajat sekä eloonjäänyt puoliso. Jos kuolinpesän osakkaita ei ole, viime kädessä Valtiokonttorin edustaja voi antaa suostumuksen tutkimuksen tekemiseen. Muutoksen tavoitteena on ollut yhtäältä rajata suostumuksen antajatahoa vastaamaan niitä henkilöitä, joita vastaan mahdollinen isyyskanne nostetaan, jos asian käsittely etenisi tuomioistuinkäsittelyyn saakka ja toisaalta varmistaa se, että on olemassa jokin taho, joka suostumuksen voi antaa.

Pykälän 3 momentissa säädetään suostumuksen antamisesta niissä tilanteissa, joissa tutkimus tehdään miehen tai äidin asemesta jommankumman tai molempien vanhemmista tai muusta sukulaisesta. Säännös vastaa nykyistä lakia.

Pykälän 4 momentissa säädetään lapsen siirtämisajankohtaa koskevasta asiantuntijalausunnosta. Säännös vastaa voimassaolevaa isyyslakia sillä erotuksella, että siirtämisaikalausunto ehdotetaan hankittavaksi vain niissä tapauksissa, joissa sen hankkimista voidaan pitää tarpeellisena muihin selvityksiin nähden. Lapsen siirtämisajankohdan arvioinnissa voidaan käyttää muun muassa neuvolassa raskauden aikana tehdyn ultraäänitutkimuksen tuloksia. Käytännössä siirtämisajankohtaa koskevia asiantuntijalausuntoja ei juurikaan enää tarvita, mutta on perusteltua säilyttää mahdollisuus sen hankkimiseen.

10 §. Isyyden selvittämisen keskeyttäminen

Pykälässä säädetään isyyden selvittämisen keskeyttämisestä ja sen edellytyksistä.

Pykälän 1 momentin mukaan isyyden selvittäminen on keskeytettävä, jos 15 vuotta täyttänyt lapsi sitä vaatii. Isyyden tunnustamista ei voida hyväksyä ilman 15 vuotta täyttäneen alaikäisen hyväksymistä. Alaikäisellä on myös itsenäinen kanneoikeus isyyttä koskevassa asiassa. On johdonmukaista, että 15 vuotta täyttäneellä alaikäisellä on niin halutessaan mahdollisuus keskeyttää myös isyyden selvittäminen. Ehdotus vastaa nykytilaa.

Pykälän 2 momentin 1 kohdan mukaan lastenvalvoja voi päättää, että isyyden selvittäminen keskeytetään, koska isyyden vahvistamiseksi ei ole saatavissa riittävästi tietoja. Tällainen tilanne saattaa olla käsillä esimerkiksi silloin, kun äiti ei pysty yksilöimään lapsen isää sillä tarkkuudella, että lastenvalvojan on mahdollista ottaa häneen yhteyttä, tai äidin lapsen isäksi nimeämän miehen isyys on oikeusgeneettisten isyystutkimusten avulla suljettu pois eikä muiden isäkandidaattien henkilöllisyyttä ole kyetty selvittämään.

Momentin 2 kohdan mukaan isyyden selvittäminen voidaan lisäksi keskeyttää silloin, kun lapsi on syntynyt hedelmöityshoidon tuloksena naiselle, joka on saanut hoitoa yksin, ja on selvitetty, että siittiöiden luovuttaja ei ole suostunut hoidon tuloksena syntyvän lapsen isäksi hedelmöityshoitolaain 16 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla. Keskeyttämisperuste on tarpeen lapsen oikeudellisten vanhempien selkeyttämiseksi. Jos hoitoa on saanut nainen yksin, eikä siittiöiden luovuttaja ole suostunut lapsen isäksi, ei isyyden selvittämistä ole syytä jatkaa, sillä selvitys ei näissä tapauksissa voisi johtaa isyyden vahvistamiseen.

Momentin 3 kohdan mukaan lastenvalvoja voi keskeyttää isyyden selvittämisen myös silloin, kun on erityinen syy olettaa, että isyyden selvittämisen jatkaminen ei olisi lapsen edun mukaista. Säännöksen tarkoituksena on ottaa huomioon tilanteet, joissa pyrkimykseen isyyden selvittämiseksi tulee väistyä tätä painavampien inhimillisten syiden vuoksi. Tällaisia voivat olla esimerkiksi tilanteet, joissa lapsi on saanut alkunsa raiskauksen tai inestien seurauksena. Lapsen etu voi näissä tilanteissa vaarantua myös välillisesti, jos äiti pakotetaan läpikäymään hänelle mahdollisesti hyvinkin traumaattisia kokemuksia, mikä vaikuttaisi äidin terveyteen ja mahdollisuuteen huolehtia lapsesta. Äidin terveyteen liittyvät syyt kuitenkin väistyvät, jos 15 vuotta täyttänyt lapsi vaatii isyyden selvittämisen jatkamista. On perusteltua katsoa, että 15 vuotta täyttänyt lapsi pystyy itse arvioimaan parhaiten oman etunsa asiassa. Tätä nuoremmankin alaikäisen mielipiteellä voi hänen kehitysasteensa huomioon ottaen olla merkitystä harkittaessa keskeyttämisspäätöstä sillä perusteella, että isyyden selvittämisen jatkaminen ei olisi lapsen edun mukaista.

Pykälän 3 momentissa luetellaan tilanteet, joissa kerran keskeytetty isyyden selvittäminen on aloitettava uudestaan. Momentin 1 kohdan mukaan isyyden selvittäminen on aloitettava uudestaan äidin, 15 vuotta täyttäneen lapsen tai isänä itseään pitävän miehen pyynnöstä. Isyyden selvittäminen on voitu keskeyttää, koska miehen henkilöllisyyttä ei ole voitu selvittää. On mahdollista, että lapsen äiti saa tietoonsa uusia seikkoja, jotka auttavat isän henkilöllisyyden selvittämisessä, tai lapsen oletettu isä myöhemmin ilmaantuu ja haluaa, että hänen isyytensä selvitetään. Tämän tulisi olla mahdollista. Säännös poikkeaa hieman voimassa olevasta isyyslaista, jonka mukaan lastenvalvojan on jatkettava isyyden selvittämistä, jos mies, joka katsoo olevansa lapsen isä, haluaa tunnustaa lapsen. Myös lapsen äidillä on voimassa olevan lain mukaan mahdollisuus saattaa isyyden selvittäminen uudelleen vireille. Isyyden selvittäminen voidaan aloittaa uudelleen 1 kohdan mukaan myös niissä tapauksissa, joissa selvittäminen on keskeytetty puuttuvan hedelmöityshoitosuostumuksen perusteella. Jos isyyden selvittämisen keskeyttäminen on tehty perusteella, jonka mukaan sen jatkaminen ei olisi lapsen edun mukaista, pyynnön isyyden selvittämisen aloittamiseksi uudelleen voi momentin 2 kohdan mukaan tehdä vain äiti, 15 vuotta täyttänyt lapsi ja isyytensä tunnustanut mies.

Isyyden selvittämisen uudelleenaloittamista koskevan pyynnön saatuaan lastenvalvoja joutuu arvioimaan tilanteen uudelleen ja tekemään päätöksen isyyden selvittämisen aloittamisesta tai vaihtoehtoisesti päätöksen siitä, että edellytyksiä isyyden selvittämisen aloittamiselle uudelleen ei ole.

Pykälän 4 momentissa ehdotetaan säädettäväksi isyyden keskeyttämiseen liittyvistä oikeusturvatakeista. Vaikka kerran keskeytetty isyys voidaan jonkun osapuolen aloitteesta aloittaa uudelleen, muutoksenhakumahdollisuus on perusteltu, jotta asia voidaan saattaa arvioitavaksi toiselle viranomaiselle. Muutoksenhakumahdollisuus koskee sekä keskeyttämispäätöstä että päätöstä keskeytetyn isyyden selvittämisen uudelleen aloittamisesta. Äiti, 15 vuotta täyttänyt lapsi ja mies, joka katsoo olevansa lapsen isä, saavat hakea muutosta keskeyttämispäätökseen valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Edellä mainitut tahot tai lastenvalvoja saavat hakea muutosta hallinto-oikeuden päätökseen, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

Voimassa olevan isyyslain mukaan lastenvalvoja ei saa aloittaa tai jatkaa isyyden selvittämistä vastoin äidin tahtoa, jos lapsen äiti on kirjallisesti ilmoittanut lastenvalvojalle vastustavansa isyyden selvittämistä ja lapsi on äitinsä huollossa tai hoidettavana. Ehdotettu säännös poistaisi äidin yksipuolisen mahdollisuuden kieltää isyyden selvittäminen. Yhdistyneiden kansakuntien lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen (SopS 60/1991) 7 artiklan mukaan lapsella on, mikäli mahdollista, oikeus tuntea vanhempansa ja olla heidän hoidettavanaan. Myös Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tapauskäytäntö turvaa lapsen oikeuden tuntea alkuperänsä ja edellyttää intressivertailua niissä tapauksissa, joissa äidin ja lapsen etu kilpailevat keskenään. Tästä syystä on katsottu, että äidin yksipuolinen vastustusmahdollisuus on syytä poistaa ja korvata se lastenvalvojan arviolla lapsen edusta.

Toinen muutos voimassaolevaan sääntelyyn on, että ehdotuksen mukaan lastenvalvoja tekee keskeyttämispäätöksen itsenäisesti sosiaalilautakunnan sijasta. Asian käsitteleminen sosiaalilautakunnassa on osoittautunut käytännössä hankalaksi ja viivästyttänyt asian käsittelyä. Korvaavien oikeusturvatakeiden turvaamiseksi on pykälän 4 momenttiin lisätty valitusmahdollisuus lastenvalvojan päätöksestä.

11 §. Isyyden selvittämisestä laadittava pöytäkirja

Pykälän 1 momentin mukaan lastenvalvojan on laadittava isyyden selvittämisestä pöytäkirja, johon tulee merkitä kaikki ne tiedot, joilla on merkitystä isyyttä vahvistettaessa. Momentti vastaa nykytilaa. Lain toimeenpanovaiheessa tulisi pöytäkirjasta laatia lomakepohja, jonka avulla turvataan pöytäkirjojen rakenteen yhdenmukaisuus ja helpotetaan siten sekä lastenvalvojen että maistraatin työtä.

Pykälän 2 momentissa säädetään yksinkertaistetun pöytäkirjan laatimisesta tilanteissa, joissa lapsi on 14 §:n mukaisesti tunnustettu ennen syntymäänsä. Jos tunnustamista ei ole 14 §:n 5 momentin mukaisesti peruutettu tai 6 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla kiistetty, neuvottelua isyyden selvittämiseksi ei järjestetä. Tällöin pöytäkirjan tulee

sisältää tieto siitä, että kukaan 6 §:n 2 momentissa mainituista henkilöistä, eli äiti, tunnustaja tai mies, joka katsoo olevansa lapsen isä, ei ole 30 päivän kuluessa lapsen syntymästä ilmoittanut katsovansa, että isyyden tunnustanut mies ei ole lapsen isä. Lisäksi pöytäkirjan tulee sisältää lastenvalvojan lausuma siitä, että lastenvalvojalla ei ole aihetta epäillä sitä, että joku muu kuin tunnustaja olisi lapsen isä. Myös yksinkertaistetusta pöytäkirjasta tulisi lakia toimeenpantaessa laatia lomakepohja.

Pykälän 3 momentissa säädetään pöytäkirjan sisältöä koskevasta tiedonsaantioikeudesta. Säännöksen mukaan äidillä, 15 vuotta täyttäneellä lapsella ja miehellä, jolla on 25 §:n 2 momentin mukainen kanneoikeus, on pyynnöstä oikeus saada tieto isyyden selvittämistä koskevasta pöytäkirjasta kokonaisuudessaan siitä riippumatta, mitä viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 11 §:n 2 momentin 1 kohdassa säädetään.

Viimeksi mainitun lain 11 §:n mukaan äidillä, 15 vuotta täyttäneellä lapsella ja isyysasian selvittämiseen osallistuneella miehellä on asianosaisena oikeus saada tieto muunkin kuin viranomaisen julkisen asiakirjan sisällöstä. Kyseisen säännöksen mukaan asianosaisen tiedonsaantioikeus on kuitenkin rajoitettu. Lain 11 §:n 2 momentin 1 kohdan mukaan asianosaisella, hänen edustajallaan ja avustajallaan ei ole tiedonsaantioikeutta mm. asiakirjaan, josta tiedon antaminen olisi vastoin lapsen etua tai muuta erittäin tärkeää yksityistä etua. Ehdotetun 3 momentin mukaan tätä rajoitusta ei sovellettaisi isyyden selvittämispöytäkirjaa koskevaa tietopyyntöä arvioitaessa. Asianosainen voisi siten saada tiedon pöytäkirjasta myös siltä osin kuin se sisältää toista asianosaista koskevia hyvin arkaluontoisia tietoja. Poikkeussäännös on tarpeen, jotta asianosainen voisi valmistautua oikeudenkäyntiin kaiken isyyskysymyksestä kootun selvityksen pohjalta.

Isyysasian selvittämiseen osallistuneen miehen kanneoikeus on rajattu 25 §:n 2 momentissa tilanteisiin, joissa isyyden selvittäminen on keskeytetty sen vuoksi, että lapsesta tai lapsen äidistä ei ole saatu näyttöä, josta oikeusgeneettiset isyystutkimukset olisi voitu tehdä tai maistraatti ei ole vahvistanut isyyttä muun syyn vuoksi kuin siksi, että 16 §:ssä tarkoitettua hyväksymistä ei ole saatu. Ehdotuksessa on rajattu miehen tiedonsaantioikeus vastaaviin tilanteisiin.

On huomattava, että ehdotettu asianosaisen tiedonsaantioikeuden laajentaminen koskee vain viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain 11 §:n 2 momentin 1 kohdassa määriteltyjä tilanteita. Momentin 2-8 kohdissa luetellut salassapitoperusteet soveltuvat edelleen myös isyysasian asianosaisiin. Lisäksi mainitun lain 23 §:n 2 momentin mukaan asianosainen tai hänen edustajansa ei saa ilmaista sivullisille asianosaisaseman perusteella saatuja salassa pidettäviä tietoja, jotka koskevat muita kuin asianosaista itseään. Jos asianosainen rikkoo kieltoa, sovellettavaksi saattavat tulla muun muassa rikoslain 38 luvun salassapitorikosta (1 §) tai salassapitorikkomusta (2 §) koskevat säännökset.

12 §. Tunnustamistilaisuuden varaaminen ja kanteen nostaminen

Pykälän 1 momentissa säädetään lastenvalvojan velvollisuudesta antaa miehelle mahdollisuus tunnustaa isyytensä, jos oikeusgeneettisten isyystutkimusten perusteella tai muutoin voidaan pitää selvitettyinä, että mies on lapsen isä. Säännöksen tarkoituksena on vähentää selvien asioiden etenemistä tuomioistuinkäsittelyyn. Vastaava säännös on voimassa olevassa isyyslaissa.

Pykälän 2 momentissa säädetään lastenvalvojan velvollisuudesta ajaa kannetta isyyden vahvistamiseksi lapsen puolesta, jos voidaan pitää selvitettyinä, että mies on lapsen isä, mutta mies ei tunnusta isyyttään. Säännös koskee tapauksia, joissa lapsi ei ole täyttänyt 18 vuotta. Jos lapsi on tätä vanhempi, lastenvalvoja ei voi käyttää hänen puhevaltaansa eikä muutoinkaan ole velvollinen edustamaan lasta oikeudenkäynnissä.

3 luku. Isyyden tunnustaminen

13 §. Tunnustamisen käyttöala

Pykälässä on säännökset siitä, missä tilanteissa lapsi voidaan tunnustaa. Tunnustamisen perustarkoitus on mahdollistaa isän vahvistaminen lapselle tapauksissa, joissa isyyttä ei ole todettu avioliiton perusteella eikä isyyttä ole aiemmin vahvistettu. Tunnustamisen käyttöala rajautuu tämän tarkoituksen mukaisesti.

Pykälän 1 momentin mukaan tunnustaminen ei ole mahdollista, jos lapsella on jo isä. Tunnustaa ei voida myöskään lasta, joka on adoptoitu. Säännös vastaa sitä, minkä on katsottu nykyäänkin olevan voimassa. Kuten 1 momentin sanamuoto osoittaa, adoptoidun lapsen tunnustaminen ei ole mahdollista silloinkaan, kun adoptiolapsella ei ole isää naisen adoptoitua lapsen yksin. Tämä on perusteltua, koska ei olisi asianmukaista järkyttää sitä sukuasemaa, jonka lapsi on saanut adoption kautta ja joka adoptiosta päätettäessä on katsottu lapsen etua vastaavaksi. Adoptiolain (22/2012) 12 §:n avulla on pyritty huolehtimaan siitä, että adoptiota ei voida käyttää keinona estää isyyden vahvistaminen. Sen mukaan adoptio voidaan vain erittäin poikkeuksellisista syistä vahvistaa, jos isyyden vahvistamisasia on vireillä tai jos on aihetta olettaa, että isyys saatettaisiin myöhemmin vahvistaa.

Pykälän 2 momentissa säädetään poikkeuksesta, jonka mukaan tunnustaminen voi olla tietyin edellytyksin mahdollinen myös silloin, kun isyys on jo määräytynyt äidin avioliiton perusteella. Säännöksen mukaan tunnustaminen voi koskea lasta, jolla 2 §:n mukaan on isä, jos kaikki ne, joiden hyväksyminen 16 §:n mukaan tarvitaan, hyväksyvät kyseisen tunnustamisen. Kysymys on toisin sanoen tilanteista, joissa äidin aviomies ei tosiasiassa ole lapsen biologinen isä ja kaikki osapuolet haluavat saattaa lapsen oikeudellisen isyyden biologista isyyttä vastaavaksi. Tunnustamisen vahvistamisen edellytyksenä on siten äidin ja sen miehen hyväksyminen, joka 2 §:n nojalla on lapsen isä. Jos lapsi on täyttänyt 15 vuotta, myös hänen on hyväksyttävä tunnustaminen edellyttäen, että hän

kykenee ymmärtämään asian merkityksen. Kun tällainen tunnustaminen vahvistetaan, 2 §:n nojalla vahvistettu isyys kumoutuu ja tunnustajasta tulee lapsen isä. Säännös vastaa nykytilaa.

Pykälän 3 momentissa on säännös isyyden tunnustamisesta lapsen kuoleman jälkeen. Pääsääntönä on, että isyyttä ei enää tässä vaiheessa voida tunnustaa. Tämän myös voimassa olevassa laissa olevan rajoituksen perusteena on, että tunnustamisella ei enää tässä vaiheessa voida edistää lapsen parasta. Rajoituksella estetään myös se, että mies tunnustaisi lapsen vain saadakseen perintöoikeuden tämän jälkeen.

Tilanteissa, joissa vastasyntynyt lapsi kuolee, äiti ja lapsen biologinen isä saattavat kuitenkin pitää inhimillisesti tärkeänä sitä, että isyys voidaan vielä vahvistaa. Nykyinen sääntely, jossa tunnustamislausuma on ehdittävä antaa lapsen vielä eläessä, voi olla tunnustajalle vaikeassa elämäntilanteessa kohtuuton. Sen vuoksi ehdotetaan, että isyys voitaisiin lapsen kuoltua tunnustaa tapauksissa, joissa lapsi on kuollut niin pian syntymänsä jälkeen, että tunnustamislausumaa ei ole olosuhteet huomioon ottaen voitu antaa lapsen eläessä.

Pykälän 3 momenttiin ei ole otettu tarkkaa aikarajaa, joka estäisi tunnustamisen siinä tapauksessa, että lapsi oli elänyt aikarajaa pitempään. Isyyden tunnustamisen vahvistavan maistraatin tulee harkita asia yksittäistapauksessa vallitsevien olosuhteiden perusteella. Yleensä voitaneen lähteä siitä, että lapsi ehditään vaikeuksista tunnustaa muutama kuukauden kuluessa hänen syntymästään. Joissakin tapauksissa, joissa mies on ulkomailla tai vakavasti sairaana, kohtuullinen aika voi olla hieman pitempi. Isyyttä ei ehdotetun säännöksen mukaan kuitenkaan voitaisi tunnustaa enää sen jälkeen, kun lapsen kuolemasta on kulunut yksi vuosi tai enemmän.

Pykälän 3 momentissa säädetään vielä, että jos isyys tunnustetaan lapsen kuoleman jälkeen, isyyden selvittäminen toimitetaan, kuten 2 luvussa säädetään. Muutoin isyyden selvittämisasiä raukeaa, kun lastenvalvoja saa tiedon lapsen kuolemasta. Kuten säännöksen sanamuoto osoittaa, mahdollisuus tunnustaa lapsi tämän kuoleman jälkeen koskee ainoastaan tilanteita, joissa lapsi syntyy elävänä. Kuolleena syntynyttä lasta ei edelleenkaan voitaisi tunnustaa.

14 §. Isyyden tunnustaminen ennen lapsen syntymää

Yleisperusteluissa selostetuista syistä pykälän 1 momentissa ehdotetaan, että isyys voitaisiin tunnustaa jo ennen syntymää. Kysymyksessä on osapuolille tarjottu uusi mahdollisuus. Jos sitä ei käytetä hyväksi, isyys voidaan tunnustaa lapsen syntymän jälkeen nykyiseen tapaan.

Pykälän 2 momentissa säädetään tunnustamismenettelystä, kun isyys tunnustetaan ennen lapsen syntymää. Tunnustaminen tapahtuu siten, että mies ilmoittaa äitiysneuvolassa kättilölle tai terveydenhoitajalle olevansa naiselle syntyvän lapsen isä. Ilmoitus annetaan sen kunnan äitiysneuvolassa, jossa syntyvän lapsen äidille ja miehelle on annettu äitiysneuvontaa. Miehen on annettava ilmoituksensa henkilökohtaisesti ja hänen on siis oltava itse läsnä ilmoitusta annettaessa. Myös tulevan äidin tulee olla paikalla ilmoitusta

annettaessa ja hänen tulee hyväksyä tunnustaminen. Ennen ilmoituksen antamista ja sen hyväksymistä osapuolille on selvitettävä tunnustamisen merkitys ja oikeusvaikutukset. Heille on myös ilmoitettava, että tahallinen väärän tiedon antaminen ilmoituksessa tai sellaisen ilmoituksen hyväksyminen, jonka hyväksyjä tietää olevan väärä, ei ole lapsen edun mukaista ja saattaa viime kädessä tulla rikosoikeudellisesti arvioitavaksi. Asiaa on käsitelty tarkemmin 7 ja 52 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa.

Tunnustaminen koskee sitä lasta, jonka tunnustamisen hyväksynyt, raskaana oleva nainen myöhemmin synnyttää. Koska syntyvällä lapsella ei vielä ole omaa henkilötunnusta, hänet yksilöidään raskaana olevan äidin perusteella. Jos sikiöitä on yhtä useampia, tunnustaminen koskee jokaista syntyvää lasta. Tunnustamisen pätevyyteen ei vaikuta se, tiesikö tunnustaja sikiöiden lukumäärän.

Pykälän 3 momentissa säädetään kättilön ja terveydenhoitajan velvollisuudesta kieltäytyä tunnustamisen vastaanottamisesta. Isyyden tunnustaminen etukäteen on uusi mahdollisuus käytettäväksi sellaisissa tilanteissa, joissa tunnustaminen ja vastuun ottaminen lapsesta luontevasti soveltuu osaksi äitiysneuvontaa ja vanhemmuuteen valmistautumista. Tällaisissa tilanteissa isyydestä ei ilmene epäselvyyksiä. Tarkoituksena ei ole, että äitiysneuvoloihin siirtyisi asioita, jotka ovat oikeudellisesti vaikeita ja joiden ratkaiseminen sen vuoksi edellyttää sellaista asiantuntemusta, jota äitiysneuvoloissa ei ole. Sen vuoksi ehdotetaan, että tunnustamisen vastaanottamisesta olisi tietyissä tapauksissa kieltäydyttävä. Näitä olisivat tapaukset, joissa äiti vastustaa tunnustamista, osapuolten henkilöllisyyttä ei ole luotettavasti selvitetty tai joissa tunnustamisen vastaanottajalla on äitiysneuvonnan yhteydessä tietoon saamiensa tai muiden seikkojen vuoksi syytä olettaa, ettei tunnustaja ole lapsen isä. Tunnustamisen vastaanottamisesta olisi kieltäydyttävä myös, jos on epäselvyyttä siitä, ymmärtääkö tunnustaja tunnustamisen merkitystä. Jos äiti on täysi-ikäinen, mutta ei ymmärrä tunnustamisen merkitystä, etukäteen tunnustaminen estyy, sillä äiti ei tällöin voi hyväksyä tunnustamista, joka on näissä tapauksissa välttämätöntä. Säättämällä kieltäytyminen kättilön tai terveydenhoitajan velvollisuudeksi pyritään siihen, että laki antaisi heille vankan tuen tilanteissa, joissa osapuolet pyrkivät painostamaan heitä tunnustamisen vastaanottamiseen asiaan liittyvistä epäselvyyksistä huolimatta.

Pykälän 4 momentissa säädetään tunnustamisasiakirjasta. Asiakirja on laadittava, kuten 18 §:ssä säädetään. Tunnustamisen ajankohdasta voi käytännössä aiheutua joitakin väistämättömiä eroja asiakirjan sisältöön nähden. Kun isyys tunnustetaan ennen lapsen syntymää, lasta ei voida yksilöidä hänen oman henkilötunnuksensa perusteella, vaan tunnustaminen koskee lasta, jonka tuleva äiti myöhemmin synnyttää. Tulevan lapsen yksilöinti tapahtuu äidin henkilötunnuksen ja hänen hyväksymisensä perusteella. Kun äiti on hyväksynyt tunnustamisen, tunnustamisasiakirja on viipymättä toimitettava sen kunnan lastenvalvojalle, jolle isyyden selvittäminen 5 §:n mukaan kuuluu. Lastenvalvoja huolehtii näissäkin tapauksissa tunnustamiseen liittyvistä toimenpiteistä ja asiakirjojen lähettämisestä maistraatille isyyden vahvistamista varten. Tunnustamisesta näissä tapauksissa laadittavasta asiakirjasta tulisi lain toimeenpanon yhteydessä laatia lomakepohja. Sen mukaisen lomakkeen käyttäminen säästäisi sekä neuvolan henkilökunnan ja lastenvalvojen että maistraattien työtä.

Pykälän 5 momentissa säädetään 2 momentissa tarkoitettun tunnustamisen peruuttamisesta. Sen mukaan mies voi peruuttaa tällaisen tunnustamisen ilmoittamalla peruuttamisesta 4 momentissa tarkoitettulle lastenvalvojalle määräajassa lapsen syntymän jälkeen. Tunnustamisen peruuttaminen on tehtävä kirjallisesti. Peruuttamismahdollisuuden varaaminen miehelle on katsottu kohtuulliseksi, koska tunnustaessaan lapsen ennen tämän syntymää mies ei ole voinut tehdä lapsesta sellaisia havaintoja, jotka saattavat vaikuttaa tunnustamiseen. Myös kysymys lapsen siirtämisajasta saa lisävalaistusta vasta sen jälkeen, kun tiedetään, milloin lapsi syntyi ja miten kehittyneenä. Jotta isyyden vahvistaminen ei tunnustajalle annetun perumismahdollisuuden vuoksi lykkääntyisi, peruuttamiselle varatun ajan on oltava lyhyt. Esityksessä ehdotetaan, että tunnustamisen peruuttaminen olisi toimitettava ennen kuin 30 päivää on kulunut lapsen syntymästä. Jos tunnustaminen peruutetaan, lastenvalvoja aloittaa isyyden selvittämisen samalla tavalla kuin muissakin tilanteissa, joissa isyyttä ei ole todettu 2 §:n nojalla.

Ehdotetussa pykälässä ei ole tarkemmin säännelty ennakollisen tunnustamisen ajankohtaa. Tarkoituksena on, että mahdollisuutta ei käytettäisi vielä raskauden alkuvaiheessa, kun raskauden keskenmenoriski on suurempi. Tarkoituksena ei kuitenkaan ole ollut sulkea tätä mahdollisuutta kokonaan pois käytettäväksi esimerkiksi niissä tilanteissa, joissa lapsen oletettu isä on lähdössä ulkomaille tai on muutoin tavoittamattomissa lähempänä lapsen syntymää. Suositeltava ajankohta ennakolliselle tunnustamiselle muovautuu käytännön neuvolatoiminnassa.

Kun tunnustamisilmoitus annetaan ennen lapsen syntymää, voi käydä niin, että lapsi syntyykin kuolleena. Tässä tapauksessa asian käsittely raukeaa. Jos lapsi syntyy elävänä, tunnustaminen voidaan vahvistaa etukäteen annetun tunnustamisen perusteella, vaikka lapsi olisi kuollut ennen isyyden vahvistamista.

15 §. Isyyden tunnustaminen lapsen syntymän jälkeen

Pykälässä säädetään isyyden tunnustamisesta silloin, kun se tapahtuu lapsen syntymän jälkeen. Tunnustaminen tapahtuu 1 momentin mukaan siten, että mies ilmoittaa tunnustamisen vastaanottajalle olevansa lapsen isä. Tunnustamisen vastaanottajan on ennen tunnustamista selvitettävä miehelle tunnustamisen merkitys ja oikeusvaikutukset. Hänelle on myös ilmoitettava, että tahallinen väärän tiedon antaminen ilmoituksessa tai sellaisen ilmoituksen hyväksyminen, jonka hyväksyjä tietää olevan väärä, ei ole lapsen edun mukaista ja saattaa viime kädessä tulla rikosoikeudellisesti arvioitavaksi. Asiaa on käsitelty tarkemmin 7 ja 52 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa.

Tunnustamisen vastaanottajina voivat 2 momentin mukaan olla lastenvalvoja, maistraatin päällikkö, henkikirjoittaja ja julkinen notaari sekä tietyissä tilanteissa myös vihkipä. Jos tunnustaminen tapahtuu vieraassa valtiossa, sen ottaa vastaan sellainen Suomen edustuston virkamies, joka voi edustustossa suorittaa julkisen notaarin tehtäviä. Tunnustamisesta on laadittava asiakirja, josta säädetään 18 §:ssä.

Pykälän 3 momentin mukaan tunnustamislausuma voitaisiin tietyissä tilanteissa antaa myös vieraan valtion viranomaisen tai toimielimen edessä. Tämä tapahtuisi käyttämällä hyväksi elatusapujen kansainvälistä perintää koskevista kansainvälisissä instrumenteissa perustettua keskusviranomaisverkostoa. Sekä EU:n elatusapuasetuksen (EY) N:o 4/2009 että lasten ja muiden perheenjäsenten elatusavun kansainvälisestä perinnästä Haagissa vuonna 2007 tehdyn yleissopimuksen mukaan jokainen järjestelyn osapuolena oleva valtio on velvollinen nimeämään keskusviranomaisen suorittamaan kyseisessä instrumentissa määrättyjä tehtäviä. Nämä tehtävät, joista useimmat voidaan delegoida valtion muulle viranomaiselle tai viranomaisen valvonnassa toimivalle elimelle, sisältävät myös velvollisuuden avustaa vanhemmuuden vahvistamisessa, kun se on tarpeen elatusavun perimiseksi. Tällä perusteella Suomen keskusviranomaisen voisi pyytää, että instrumentin osapuolena olevan toisen valtion asianomainen toimielin ottaisi vastaan isyyden tunnustamisen. Näissä tapauksissa tunnustamislausuma voitaisiin antaa myös noudattaen sitä muotoa ja menettelyä, jota sanotun valtion lain mukaan on noudatettava. On huomattava, että ehdotettu säännös koskee vain tunnustamislausuman antamista eikä vaikuta siihen, miten isyyden selvittäminen olisi toimitettava.

Ehdotettu muutos laajentaisi tunnustamislausuman vastaanottamiseen oikeutettujen piiriä. Mainittujen instrumenttien avaamien mahdollisuuksien käyttöön ottaminen on perusteltua sen vuoksi, että Suomen ulkomaanedustustojen määrä tulee vastaisuudessa vähenemään, jolloin tunnustamislausuman antaminen ulkomailla vaikeutuu. Antamalla tunnustamislausuman keskusviranomaisen tehtävistä huolehtivan toimielimen edessä tunnustaja välttyy matkustamasta ehkä hyvinkin kaukana sijaitsevaan Suomen ulkomaan edustustoon.

Ehdotus ei tosin tuo apua kaikissa tapauksissa. Mainituissa järjestelyissä osapuolina olevia valtioita tulee olemaan vain rajallinen määrä. Lisäksi riippuu asianomaisesta valtiosta, miten ne tulkitsevat instrumentteihin perustuvia velvollisuuksiaan ja millaiset voimavarat keskusviranomaisella on käytettävissään. Velvollisuus auttaa isyyden vahvistamisessa koskee lisäksi vain tapauksia, joissa se on tarpeen elatusavun vahvistamiseksi. Näistä rajoituksista huolimatta on perusteltua hyödyntää tämä mahdollisuus.

Tunnustamislausuman antaminen keskusviranomaisten verkostoa käyttäen voisi tapahtua esimerkiksi seuraavasti. Kun lastenvalvoja isyyden selvittämisen yhteydessä saa tiedon, että lapsen isäksi ilmoitettu asuu toisessa sopimus- tai jäsenvaltiossa, hän ottaa yhteyttä Suomen keskusviranomaiseen ja pyytää sitä toimittamaan kyseisen vieraan valtion keskusviranomaiselle pyynnön isyyden tunnustamislausuman vastaanottamisesta. Kyseisen vieraan valtion keskusviranomaisen ottaa tämän jälkeen yhteyttä mieheen, tiedustelee hänen halukkuuttaan isyyden tunnustamiseen, sopii käytännön järjestelyistä ja ottaa tunnustamisen vastaan. Sen jälkeen hän lähettää tunnustamislausuman Suomen keskusviranomaiselle, joka toimittaa sen pyynnön esittäneelle lastenvalvojalle. Se, että asia hoidetaan keskusviranomaisten välityksellä, lisää luottamusta siihen, että tunnustamislausuman antaminen on tapahtunut asianmukaisesti.

16 §. Tunnustamisen hyväksyminen

Pykälässä säädetään tilanteista, joissa tunnustaminen on hyväksyttävä, jotta isyys voitaisiin sen perusteella vahvistaa.

Hyväksyminen on 2 momentin mukaan tarpeen silloin, kun tunnustetaan lapsi, jonka osalta isyys on jo todettu äidin avioliiton perusteella. Tällaisessa tilanteessa, jossa tunnustaja pyrkii pääsemään isäksi aviomiehen asemesta, vaaditaan sekä äidin että isäksi äidin avioliiton perusteella todetun miehen hyväksyminen. Ehdotus vastaa nykyistä sääntelyä.

Pykälän 3 momentissa säädetään isyyden tunnustamisesta tapauksissa, joissa lapsi on täyttänyt 15 vuotta. Tällöin lapsen hyväksyminen on lähtökohtaisesti tarpeen siitä riippumatta, mitä tilannetta tunnustamisella halutaan muuttaa. Lapsen sukuasemaa ei siten isyyden tunnustamisen avulla voida muuttaa ilman lapsen suostumusta, kun lapsi on täyttänyt 15 vuotta. Ehdotus vastaa nykytilaa. Lapsen hyväksyminen ei kuitenkaan ole säännösehdotuksen mukaan tarpeen, jos lapsi ei mielenterveyden häiriön, kehitysvamman tai muun syyn vuoksi kykene ymmärtämään asian merkitystä.

Pykälän 4 momentissa säädetään tilanteesta, jossa mies on käyttänyt 14 §:ssä annettua mahdollisuutta tunnustaa lapsi äitiysneuvolassa ennen lapsen syntymää. Äidin on tällöin hyväksyttävä tunnustaminen. Vaatimus äidin hyväksymisestä käy välillisesti ilmi jo 14 §:n 4 momentista, sillä sen mukaan tunnustamisasiakirjaa ei toimiteta neuvolasta lastenvalvojalle ennen kuin äidin kirjallinen hyväksyminen tunnustamiselle on saatu. Selvyyden vuoksi on kuitenkin tarpeellista, että vaatimus äidin hyväksymisestä ilmaistaan nimenomaisesti 16 §:ssä, johon muutkin tunnustamisen hyväksymistä koskevat säännökset on koottu.

Pykälän 5 momentissa on säännös hyväksymisen vastaanottamisesta. Sen mukaan hyväksyminen annetaan sen kunnan lastenvalvojalle, jonka on 5 §:n mukaan toimitettava isyyden selvittäminen. Jos jokin muu taho 15 §:n mukaan ottaa vastaan tunnustamisen, se voi ottaa vastaan myös hyväksymisen. Tunnustamisen hyväksyminen on korostetusti henkilökohtainen oikeustoimi. Sitä ei voida suorittaa edustajan välityksellä ja se on annettava vastaanottajalle henkilökohtaisesti.

17 §. Kuuleminen

Pykälässä on säännökset siitä, keille on varattava tilaisuus tulla kuulluksi sen vuoksi, että mies on tunnustanut isyyden. Kuulemisen päätavoitteena on varata kuultaville mahdollisuus tehdä huomautuksia tunnustamista vastaan ja siten osaltaan lisätä varmuutta tunnustamisen oikeellisuudesta.

Tunnustamisen vuoksi on 1 momentin 1 kohdan mukaan kuultava ensinnäkin lapsen äitiä. Äidin kuuleminen ei kuitenkaan ole tarpeen, jos isyys on 14 §:ssä tarkoitettu tavoin tunnustettu ennen lapsen syntymää ja äiti on tuolloin hyväksynyt tunnustamisen.

Äidin lisäksi on momentin 2 kohdan mukaan kuultava myös lapsen huoltajaa. Tämä kuulemisvelvollisuus ajankohtaistuu niissä tapauksissa, joissa muu kuin äiti on äidin ohella tai äidin sijasta lapsen huoltaja. Kuulemisvelvollisuutta ei kuitenkaan ole, jos huoltajan kuulemista ei voida hankaluudetta toimittaa. Tilanteissa, joissa huoltajan olinpaikkaa ei tiedetä eikä hän tosiasiallisesti huolehdi lapsesta, kuuleminen ei toteuttaisi tarkoitustaan.

Jos tunnustaja on alaikäinen, on momentin 3 kohdan mukaan kuultava myös tunnustajan huoltajaa tai muuta laillista edustajaa, esimerkiksi kotoutumisen edistämisestä annetussa laissa (1386/2010) tarkoitettua edustajaa.

Tunnustamisen vuoksi voidaan kuulla myös sellaisia henkilöitä, joiden osalta kuulemiseen ei ole velvollisuutta. Näin voidaan 2 momentin mukaan menetellä, jos kuuleminen on tarpeen asian selvittämiseksi. Esimerkiksi tilanteissa, joissa äiti on alaikäinen, on usein perusteltua kuulla äidin huoltajaa. Jos lapsen äiti on täysi-ikäinen, mutta ei tilansa vuoksi ymmärrä tunnustamisen merkitystä, voi olla perusteltua kuulla äidin lähiomaista tai muuta äidille läheistä henkilöä taikka äidin edunvalvojaa.

Edellä selostettuja kuulemista koskevia säännöksiä noudatetaan myös silloin, kun isyys on 14 §:n mukaisesti tunnustettu ennen lapsen syntymää. Kuulemisen toimittaa tällöinkin lastenvalvoja. Kuuleminen ajankohtaistuu näissä tapauksissa sangen harvoin. Kyseeseen tulevat lähinnä tilanteet, joissa tunnustaja on alaikäinen. Jos äiti on täysi-ikäinen, mutta ei ymmärrä tunnustamisen merkitystä, etukäteen tunnustaminen estyy, sillä äiti ei tällöin voi hyväksyä tunnustamista, joka on näissä tapauksissa välttämätöntä. Kuulemisen ajankohdasta ei ole ehdotuksessa säännöksiä. Kuuleminen voitaisiin siten toimittaa joko ennen lapsen syntymää tai syntymän jälkeen.

Kuuleminen voitaisiin toimittaa joko suullisesti tai kirjallisesti. Voimassaolevan isyyslain mukaan kuuleminen tulee toteuttaa henkilökohtaisesti. Tältä osin ehdotus muuttaisi voimassaolevaa sääntelyä.

Kuulemisten toimittaminen kuuluu myös edellä tarkoitettulle lastenvalvojalle. Kuulemisen voisi kuitenkin toimittaa myös muu edellä mainittu toimielin, joka on ottanut sellaisen tunnustamisen vastaan, jota 15 §:ssä tarkoitetaan. Kuulemisen toimittaminen tulee toimeenpanovaiheessa ottaa huomioon lomakkeita laadittaessa.

18 §. Tunnustamisesta ja sen hyväksymisestä laadittava asiakirja

Pykälässä on säännökset tunnustamisesta ja sen hyväksymisestä laadittavasta asiakirjasta. Säännöksestä käy ilmi, että tunnustaminen ja tunnustamisen hyväksyminen ovat tahdonilmaisuja, jotka annetaan kirjallisesti. Asiakirja on päivättävä ja allekirjoitettava. Pykälässä ei edellytetä, että tunnustaminen ja sen hyväksyminen on tehtävä samalle asiakirjalle, vaikka se tavallisesti on käytännöllisintä. Jos ne annetaan eri asiakirjoilla, hyväksymisasiakirjasta tulee käydä yksiselitteisesti ilmi, mitä tunnustamista hyväksyminen koskee.

Erillisen asiakirjan laatiminen voi olla tarpeen erityisesti silloin, kun tunnustaminen on tapahtunut vieraassa valtiossa sen menettelymuotojen mukaisesti. Tarkoituksena on, että tunnustamista ja sen hyväksymistä koskevasta asiakirjasta laaditaan lain toimeenpanovaiheessa lomakepohja, jota seuraten asiakirja tulee laadituksi oikein.

19 §. Asiakirjojen toimittaminen maistraatille

Pykälässä on säännökset asiakirjojen toimittamisesta maistraatille sen jälkeen, kun isyyden selvittäminen on toimitettu ja mies on tunnustanut isyytensä. Toimitettavat asiakirjat ovat isyyden selvittämisestä tehty pöytäkirja ja tunnustamisasiakirja. Jos tunnustamiseen tarvitaan jonkun hyväksyminen tai kuuleminen ja se on annettu erillisellä asiakirjalla, tulee myös hyväksymis- tai kuulemisasiakirja toimittaa maistraattiin. Kuten aiemmin 14 §:n yhteydessä on selostettu, isyyden selvittämispöytäkirjan sisältö riippuu siitä, onko isyys tunnustettu ennen lapsen syntymää vai sen jälkeen.

4 luku. Miehen oikeudenomistajien suostumus isyyden vahvistamiseksi

20 §. Suostumus isyyden vahvistamiseen ilman oikeudenkäyntiä

Pykälässä säädetään mahdollisuudesta vahvistaa ennen lapsen syntymää kuollut mies avioliiton ulkopuolella syntyneen lapsen isäksi miehen oikeudenomistajien suostumuksella ilman oikeudenkäyntiä. Säännöksen tavoitteena on helpottaa menettelyä selkeissä tapauksissa, joissa mies on kuollut ennen lapsen syntymää, mutta ei ole epäselvyyttä siitä, että hän on lapsen isä. Säännöksessä edellytetään, että oikeusgeneettisillä isyystutkimuksilla voidaan osoittaa kuolleen miehen olevan lapsen isä ja että kaikki miehen oikeudenomistajat ovat antaneet suostumuksen siihen, että isyys voidaan vahvistaa. Miehen oikeudenomistajat määräytyvät perintökaaren 18 luvun 1 §:n perusteella, jonka mukaan miehen kuolinpesän osakkaita ovat lähtökohtaisesti perilliset ja yleistestamentin saajat sekä eloonjäänyt puoliso.

Ehdotettu säännös on uusi verrattuna voimassa olevaan sääntelyyn. Sen avulla voidaan välttää asiallisesti tarpeeton tuomioistuinkäsittely tapauksissa, joissa isyydestä on olemassa vahva näyttö ja asian osapuolten kesken on yksimielisyys. Ehdotuksen 22 §:n mukaan isyyden vahvistaa näissä tapauksissa maistraatti lastenvalvojan toimittaman selvityksen perusteella.

21 §. Suostumuksesta laadittava asiakirja

Pykälässä on säännös 20 §:ssä tarkoitettujen miehen oikeudenomistajien suostumuksesta. Sen mukaan suostumuksesta on laadittava asiakirja. Suostumukseen ja siitä laadittuun asiakirjaan sovelletaan, mitä isyyden tunnustamista koskevassa luvussa säädetään tunnustamisesta lapsen syntymän jälkeen, tunnustamiseen liittyvästä kuulemisesta, tunnustamisen hyväksymisestä ja asiakirjojen toimittamisesta maistraatille.

Koska oikeudenomistajien suostumus rinnastetaan säännöksessä tunnustamiseen, kaikkien oikeudenomistajien tulee antaa suostumuksensa henkilökohtaisesti ja kirjallisessa muodossa. Säännös rajaa näin ollen sen käyttömahdollisuuden tilanteisiin, joissa kaikki oikeudenomistajat ovat täysivaltaisia luonnollisia henkilöitä ja pystyvät hoitamaan asian henkilökohtaisesti. Jos oikeudenomistajien joukossa on esimerkiksi alaikäinen osakas tai oikeushenkilö, isyyden vahvistaminen on välttämätöntä hoitaa kanneteitse. Tuomioistuimenmenettely voi olla myös yksinkertaisempi tapa hoitaa asia silloin, jos oikeudenomistajia on useita. On huomattavaa, että vaikka 15–17-vuotias henkilö voi antaa tunnustamislausuman omassa asiassaan, hän ei voi antaa suostumusta isyyden vahvistamiselle esimerkiksi isänsä oikeudenomistajana, koska kyse ei ole hänen omaa henkilöään koskevasta asiasta (OK 12:1 §).

5 luku. Isyyden vahvistaminen maistraatissa

22 §. Maistraatin toimivalta

Pykälässä on säännökset toimivaltaisesta viranomaisesta, kun kysymys on isyyden vahvistamisesta tunnustamisen tai miehen oikeudenomistajien suostumuksen perusteella. Isyyden vahvistaa näissä tilanteissa maistraatti.

Pykälän 1 momentin 1 kohdassa on säännös edellytyksistä, joiden vallitessa maistraatin tulee vahvistaa isyys tunnustamisen perusteella. Näin on tehtävä, jos tunnustaminen on tapahtunut oikein menettelymuodoin ja jos ei ole aihetta olettaa, ettei isyyden tunnustanut mies ole lapsen isä. Joissakin tapauksissa asianosaisten henkilötiedoissa voi olla epäselvyyksiä. Jos lapsen ja miehen välistä sukulaisuussuhdetta on pidettävä esimerkiksi oikeusgeneettisen isyystutkimuksen perusteella selvänä, henkilötiedoissa esiintyvät epäselvyydet eivät yleensä olisi este sille, ettei isyyttä voitaisi vahvistaa. Jotta maistraatti voisi jättää isyyden vahvistamatta, vahvistamatta jättämisen tulisi perustua epäilyyn vanhemmuussuhteen olemassaolosta tai 13–18 §:ssä säädetyn edellytyksen täyttymättä jättämisestä.

Momentin 2 kohdassa on säännös edellytyksistä, joiden vallitessa maistraatti voi vahvistaa, että ennen lapsen syntymää kuollut mies on avioliiton ulkopuolella syntyneen lapsen isä. Näin voidaan menetellä, jos toimitettu isyyden selvittäminen ja oikeusgeneettinen isyystutkimus osoittavat hänen olevan lapsen isä ja miehen oikeudenomistajat ovat antaneet suostumuksensa isyyden vahvistamiseen. Maistraatilla ei siten ole toimivaltaa, jos oikeusgeneettistä isyystutkimusta ei ole tehty tai jos jonkun miehen oikeudenomistajan suostumusta ei ole saatu. Maistraatin harkintaan sitä vastoin jää, miten korkea isyyden todistusvoimaa DNA-tutkimukselta edellytetään, jotta miehen isyyttä voidaan pitää selvitetynä.

Pykälän 2 momentissa on säännös, jonka mukaan isyys voidaan vahvistaa, vaikka miehen tai äidin henkilöllisyyttä ja perhesiteitä osoittavat asiakirjat ovat puutteelliset, eikä niitä pyrkimyksistä huolimatta ole mahdollista täydentää. Tällainen tilanne saattaa syntyä esimerkiksi tilanteissa, joissa henkilö on lähtöisin sellaisesta valtiosta, jossa ei ole kattavaa väestötietojärjestelmää tai jonka väestötietojärjestelmästä ei ole kohtuudella

saatavissa tietoja vallitsevasta yhteiskunnallisesta tilanteesta johtuen. Jotta isyys voidaan tällaisessa tilanteessa vahvistaa, miehen isyys tulee olla epäilyksetön. Käytännössä tämä tarkoittaa, että miehen isyys on todennettu oikeusgeneettisten isyystutkimusten avulla.

Jos mies, joka oli 14 §:n mukaisesti tunnustanut lapsen ennen tämän syntymää, kuolee ennen kuin lapsi syntyy, nousee esille kysymys, vahvistetaanko isyys tällöin 1 momentin 1 vai 2 kohdan mukaisesti. Pykälän 3 momentissa säädetään tästä tilanteesta. Sen mukaan isyys voidaan vahvistaa tunnustamisen perusteella. Miehen oikeudenomistajien suostumus ei tällöin ole tarpeen.

23 §. Alueellisesti toimivaltainen maistraatti

Pykälän mukaan isyyden vahvistaminen kuuluu lähtökohtaisesti lastenvalvojan toimialueen maistraatille. Töiden tasaamiseksi maistraattien välillä ja alueellisesti kattavan maistraattien verkoston ylläpitämiseksi voi kuitenkin olla tarpeen, että työtehtäviä siirretään maistraattien välillä. Näin on menetelty nykyisinkin. Jotta tehtävien siirto voidaan joustavasti toteuttaa, pykälään sisältyy asetuksenantovaltuus.

Asetuksenantovaltuuden mukaan valtiovarainministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarvittavat säännökset siitä, miltä maistraateilta toimivalta siirtyy, mille maistraateille se siirtyy ja millä perusteilla toimivalta jakautuu vastaanottavien maistraattien kesken. Siirtämisen edellytyksenä on ehdotetun pykälän mukaan, että siirtäminen on tarpeen maistraattien toiminnan tehostamiseksi tai tasapainoisen kehityksen edistämiseksi.

Ehdotus vastaa nykyisin voimassa olevaa lakia. Säännöksessä käytettyjä termejä on kuitenkin uudistettu. Nykyisessä laissa maistraatin toimenpidettä nimitetään tunnustamisen hyväksymiseksi. Ehdotetussa säännöksessä tästä nimityksestä on luovuttu, koska se tarkoittaa sekä nykyisin että tämän ehdotuksen mukaan muutakin toimenpidettä. Nykyinen termi ei ehdotetussa laissa olisi asianmukainen senkään vuoksi, että maistraatin toimivalta voi perustua paitsi isyyden tunnustamiseen, myös kuolleen miehen oikeudenomistajien antamaan hyväksymiseen. Toimenpide, jonka maistraatti suorittaa, on ehdotetun lain mukaan isyyden vahvistaminen tunnustamisen perusteella tai isyyden vahvistaminen miehen oikeudenomistajien suostumuksen perusteella.

24 §. Asian käsittely maistraatissa ja muutoksenhaku

Asian käsittelyyn maistraatissa sovelletaan ehdotetun pykälän mukaan, mitä hallintolaisissa säädetään. Asian käsittelyyn kuuluu muun muassa sen tarkastaminen, että tunnustaminen tai miehen oikeudenomistajien suostumus on annettu oikealla tavalla toimivaltaisen viranomaisen tai muun toimielimen edessä, että tarvittavat hyväksymiset on saatu ja tilaisuus tulla asiassa kuulluksi on varattu niille, joille se lain mukaan tulee varata. Maistraatti tekee päätöksensä niiden asiakirjojen pohjalta, jotka lastenvalvoja on velvollinen sille lähettämään.

Pykälän 1 momentissa on säännös maistraatin oikeudesta pyytää lastenvalvojaa täydentämään asiakirjoja tai hankkimaan lisäselvitystä. Näin voidaan menetellä, jos asiassa ei ole menetelty, kuten 3 ja 4 luvuissa säädetään, asiakirjat ovat puutteelliset tai asian ratkaisemisen kannalta tarpeellista lisäselvitystä on saatavilla. Maistraatin tulee tällöin yksilöidä, millaista saatavilla olevaa lisäselvitystä se pitää tarpeellisenä.

Maistraatin päätökseen ei 2 momentin mukaan voida hakea muutosta. Jos maistraatti on päättänyt, että isyyttä ei tunnustamisen tai miehen oikeudenomistajien suostumuksen perusteella voida vahvistaa, tunnustaja, lapsi tai hänen puhevaltaansa 27 §:n nojalla käyttävä edustaja voivat panna käräjäoikeudessa vireille kanteen isyyden vahvistamiseksi. Heidän oikeusturvansa on siten järjestetty 6 luvun säännösten kautta, jotka koskevat isyyden vahvistamista oikeudenkäynnissä. Muutoksenhakumahdollisuutta ei ole tarpeen antaa myöskään silloin, kun tunnustaminen on hyväksytty. Jos esimerkiksi äiti pitää ratkaisua vääränä, hänellä on mahdollisuus saada oikeusturvaa isyyden kumoamiskanteen kautta.

6 luku. Isyyden vahvistamista koskeva oikeudenkäynti

25 §. Kanneoikeuden edellytykset ja asianosaiset

Pykälässä säädetään niistä henkilötahoista, jotka voivat panna vireille kanteen isyyden vahvistamiseksi, ja kanneoikeuden edellytyksistä.

Pykälän 1 momentin perusteella kanneoikeus on ensinnäkin lapsella, jonka osalta isyyttä ei ole todettu äidin avioliiton perusteella eikä vahvistettu aikaisemmin maistraatin tai tuomioistuimen päätöksellä. Lapsen tulee nostaa kanne isäksi otaksumaansa miestä vastaan. Jos mies on kuollut, kanne on nostettava miehen oikeudenomistajia vastaan. Miehen oikeudenomistajat määräytyvät perintökaaren 18 luvun 1 §:n perusteella, jonka mukaan kuolinpesän osakkaita ovat lähtökohtaisesti perilliset ja yleistestamentin saajat sekä eloonjäänyt puoliso. Jos edellä tarkoitettuja kuolinpesän osakkaita ei ole, viime kädessä voidaan haastaa Valtiokonttori vastaamaan isyyden vahvistamiskanteeseen perintökaaren 5 luvun 1 §:n johdosta. Säännös vastaa voimassaolevaa oikeutta. Jos vastaajana ollut mies kuolee oikeudenkäynnin aikana, tulevat miehen oikeudenomistajat hänen sijaansa. Säännöstä sovelletaan myös silloin, kun mies on kantajana. Jos mies on ollut kuollessaan kantajana asiassa, miehen oikeudenomistajat voivat joko jatkaa kannetta tai jättää asian sikseen.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi miehen kanneoikeuden edellytyksistä. Mies, joka katsoo olevansa lapsen isä, voi nostaa isyyden vahvistamista koskevan kanteen 2 momentin 1 kohdan perusteella, jos mies saattaa tulla kyseeseen lapsen isänä, mutta lastenvalvoja on keskeyttänyt isyyden selvittämisen 10 §:n 2 momentin 1 kohdan nojalla, koska lapsesta tai lapsen äidistä ei ole saatu näytettä, joista oikeusgeneettiset isyystutkimukset olisi voitu tehdä. Kyseessä voi esimerkiksi olla tilanne, jossa äiti vastustaa isyyden selvittämistä ja on sen vuoksi kieltäytynyt viemästä lasta näytteenottoon seurauksin, ettei riittävää näyttöä isyydestä ole saatu. On huomattava, että tapauksissa,

joissa on selvää, että kantajana olevan miehen isyys on mahdoton, tuomioistuimen on jo oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 6 §:n 2 momentin nojalla hylättävä kanne.

Koska miehellä, joka katsoo olevansa lapsen isä, tulee olla mahdollisuus saada varmuus isyydestään ja isyytensä sen jälkeen vahvistetuksi, on perusteltua antaa hänelle kyseisessä tilanteessa kanneoikeus. Tuomioistuin voi tällöin määrätä tutkimuksen tehtäväksi oikeusgeneettisistä isyystutkimuksista annetun lain nojalla.

Pykälän 2 momentin 2 kohdan perusteella miehellä, joka katsoo olevansa lapsen isä, on oikeus nostaa kanne tuomioistuimessa isyyden vahvistamiseksi myös silloin, kun mies on tunnustanut lapsen, mutta maistraatti on jättänyt isyyden vahvistamatta muun syyn kuin sen vuoksi, ettei tarvittavaa hyväksymistä tunnustamiselle ole saatu. Isyyden vahvistamatta jättäminen on tällöin voinut johtua esimerkiksi siitä, että lapsen äiti tai lastenvalvoja on esittänyt varteenotettavan epäilynsä miehen isyydestä, mutta epäilyksiä ei ole voitu osoittaa todeksi oikeusgeneettisten isyystutkimusten avulla asianosaisten suostumuksen puuttuessa.

Kanneoikeutta ei 2 momentin 2 kohdan mukaan sitä vastoin ole, jos maistraatti on hylännyt tunnustamisen sillä perusteella, että tarvittavaa hyväksymistä tunnustamiselle ei ole saatu. Tapauksista, joissa tunnustaminen edellyttää toisen hyväksymistä, säädetään 16 §:ssä. Jos tunnustaminen esimerkiksi koskee 2 §:ssä tarkoitettua lasta, jonka oikeudellinen isä on äidin aviomies, tunnustamislauseman antajalla ei ole oikeutta nostaa kannetta isyyden vahvistamiseksi, jos äidin ja lapsen oikeudellisen isän hyväksymistä ei ole saatu.

Nykyiseen lakiin verrattuna ehdotuksessa laajennetaan jossakin määrin miehen kanneoikeutta. Nykyisin miehellä on kanneoikeus vain siinä tapauksessa, että maistraatti on jättänyt isyyden vahvistamatta, koska se on katsonut olevan aiheutta olettaa, ettei tunnustaja ole lapsen isä. Uudeksi kanneoikeuden perusteeksi ehdotetaan tilannetta, jossa lastenvalvoja on tehnyt keskeyttämispäätöksen puuttuvan oikeusgeneettisen näytön vuoksi.

26 §. Kanneoikeuden rajoitukset

Pykälässä säädetään asianosaisten kanneoikeuden rajoituksista. Pykälän 1 momentin mukaan kannetta isyyden vahvistamiseksi ei voida ajaa, jos lapsi on täyttänyt 15 vuotta ja vastustaa isyyden vahvistamista. Isyyden vahvistamista koskevaa kannetta ei voida myöskään saattaa vireille eikä asian käsittelyä jatkaa, jos lapsi on kuollut. Lapsia koskevassa lainsäädännössä lähtökohtana on lapsen etu. Jos lapsi kuolee, lapsen etuun tähtäävää intressiä isyyden vahvistamiselle ei enää ole. Säännös koskee myös sellaisia riitatilanteita, joissa mies on pyrkinyt tunnustamaan lapsen tämän kuoleman jälkeen, mutta tunnustaminen ei ole johtanut isyyden vahvistamiseen. Säännökset vastaavat nykytilaa.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan lisäksi säädettäväksi siitä, että miehen kanne isyyden vahvistamiseksi on pantava vireille vuoden kuluessa siitä päivästä, kun mies on saanut tiedon 25 §:n 2 momentissa tarkoitettua lastenvalvojan tai maistraatin päätöksestä.

Kanneajan rajoitus vastaa nykytilaa. Koska miehen kanneoikeus voi 25 §:n mukaan perustua paitsi maistraatin, myös lastenvalvojan päätökseen, kanneajan rajoitus on ollut tarpeen ulottaa koskemaan myös viimeksi mainittuja tilanteita. Kanneajan rajoitus on edelleen perusteltu, koska lapsen vanhemmuutta koskevat ratkaisut tulee lapsen edun vuoksi tehdä mahdollisimman nopeasti lapsen syntymän jälkeen.

27 §. Lapsen puhevallan käyttäminen

Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi alaikäisen lapsen puhevallan käyttämisestä.

Pykälän 1 momentin mukaan isyyden vahvistamista koskevassa oikeudenkäynnissä alaikäisen lapsen puhevaltaa käyttää se lastenvalvoja, joka 5 §:n nojalla on huolehtinut isyyden selvittämisestä. Lähtökohtaisesti kyseessä on lapsen äidin tai lapsen kotikunnan lastenvalvoja. Lastenvalvoja voi edustaa lasta sekä silloin, kun lapsi on kantajana, että silloin, kun mies on nostanut kanteen lasta vastaan eli kun lapsi on vastaajan asemassa. Lastenvalvojan puhevalta on kuitenkin käytännössä rajattu. Lastenvalvoja voi toimia lapsen edustajana oikeudenkäynnissä ja tässä asemassaan esimerkiksi vastaanottaa haasteen lapsen puolesta, mutta lastenvalvojalla ei ole toimivaltaa toimia lapsen puolesta asiassa, joka kuuluu yksinomaan lapsen huoltajan tehtäviin. Näin ollen lastenvalvoja ei voi esimerkiksi antaa suostumusta oikeusgeneettisiin isyystutkimuksiin lapsen puolesta. Jos lapsi ei asu tai oleskele Suomessa, mutta suomalainen tuomioistuimissa käsittelee asiaa jonkun muun kuin lain 45 §:n 1 momentin 1 tai 2 kohdassa mainitun toimivalta-perusteella, lastenvalvojalla ei näissä tilanteissa ole puhevaltaa isyyden vahvistamista koskevassa oikeudenkäynnissä. Lapsen puhevallan käyttäminen kuuluu tällöin hänen lailliselle edustajalleen. Säännös vastaa nykytilaa.

Pykälän 2 momentin perusteella alaikäisen lapsen puhevaltaa saavat lastenvalvojan ohella käyttää lapsen huoltaja tai muu laillinen edustaja ja 15 vuotta täyttänyt lapsi itse siten kuin oikeudenkäymiskaaren 12 luvussa säädetään. Ehdotetussa säännöksessä on ratkaisuohje myös sellaisia tilanteita varten, joissa lapsen edustajat ovat puhevaltaa käyttäessään keskenään erimielisiä. Mainitun kaltaisessa erimielisyystilanteessa on noudatettava lastenvalvojan mielipidettä. Erimielisyystilanteita koskevaa säännöstä lukuun ottamatta säännös vastaa nykytilaa.

Pykälän 3 momentin mukaan tuomioistuimen tulee varata tilaisuus tulla kuulluksi jokaiselle, joka 1 tai 2 momentin mukaan saa käyttää lapsen puhevaltaa. Vaikka äiti ei olisi lapsen huoltaja, myös hänelle olisi varattava tilaisuus tulla kuulluksi, jos kuuleminen voidaan hankaluuksista toimittaa. Lapsen huoltajan kuuleminen on välttämätöntä, jos asiassa on tarve tehdä oikeusgeneettinen isyystutkimus. Säännös vastaa nykytilaa äidin kuulemistä koskevaa erityissäännöstä lukuun ottamatta. Äidin kuuleminen on katsottu tarpeelliseksi, koska äidillä voidaan katsoa olevan sellaisia tietoja, jotka voivat edistää asian selvittämistä.

Pykälän 4 momentissa on erityissäännös oikeusavusta tilanteissa, joissa lastenvalvoja edustaa lasta isyyden vahvistamista koskevassa oikeudenkäynnissä. Lapsi saa tällöin korvaukselta oikeusapua sen estämättä, mitä oikeusavun edellytyksistä muuten säädetään. Oikeusapulaisissa (257/2002) olevia oikeusavun myöntämisen edellytyksiä ei siten

tältä osin noudateta. Säännöksen päämerkitys on siinä, että se tekee tarpeettomaksi oikeusapua koskevan päätöksen hankkimisen. Kun käytännössä lähes jokainen alaikäinen lapsi on oikeutettu oikeusapuun, oikeusapupäätöksen hankkiminen aiheuttaa vain turhaa työtä.

28 §. Vastaajaksi haastaminen

Pykälässä säädetään vastaajaksi haastamisesta. Pykälän 1 momentin mukaan lapsen tulee haastaa vastaajaksi mies, jonka voidaan olettaa olevan lapsen isä. Lastenvalvojan toimintavollisuutta on lain 4 §:n 2 momentissa laajennettu koskemaan kaikkia alle 18-vuotiaita. Alaikäisten lasten osalta isyyden selvittäminen ohjautuu siten säännönmukaisesti lastenvalvojalle, joka selvittää, keitä vastaan mahdollinen kanteen nostaja tulee nostaa. Jos kantajana on täysi-ikäinen lapsi, saattaa olla, ettei isyyttä ole lastenvalvojan toimesta selvitetty tai selvittäminen on jostain syystä keskeytynyt. Kantajana oleva lapsi joutuu tällöin itse selvittämään ne kanteensa perusteena olevat seikat, joiden vuoksi hän olettaa tietyn miehen olevan isänsä ja vaatii miehen isyyttä vahvistettavaksi.

Pykälän 2 momentissa säädetään tilanteesta, jossa sellaisia miehiä, joiden voidaan olettaa olevan lapsen isä, on useampi kuin yksi. Heidät voidaan haastaa vastaajiksi samaan oikeudenkäyntiin, mikä on usein tarkoituksenmukaista jo asian joutuisuuden vuoksi sekä prosessiekonomisista syistä. Ehdotettu säännös poikkeaa nykytilasta siinä, että kaikkien isäkandidaattien haastaminen yhtä aikaa vastaajiksi ei ole välttämätöntä. Käytännössä joku tai jotkut miehistä saattavat tulla muita miehiä todennäköisemmin kyseeseen lapsen isänä ja yksittäisissä tilanteissa voi olla perusteltua haastaa vain isänä todennäköisin tai todennäköisimmät miehet vastaajiksi. Tällainen todennäköisyysarvio on usein tehtävissä paitsi mahdollisesti jo hankittujen geneettisten ja lääketieteellisten selvitysten perusteella, myös muun muassa miehen ja äidin suhteesta, makaamiskerroista ja makaamisajankohdista saatujen tietojen nojalla. Uudistuksen tuomaa väljennystä on tarkoitettu käytettävän tapauksissa, joissa voidaan pitää todennäköisenä, että vastaajaksi haastettavasta miehestä saadaan tehtyä oikeusgeneettinen isyystutkimus.

Muutos on perusteltu siksi, että oikeusgeneettisten isyystutkimusten käyttöönoton jälkeen tutkimuksilla voidaan luotettavasti sulkea pois yksittäisen miehen isyys geneettisen yhteensopimattomuuden perusteella ja esittää erittäin vahva näyttö toisen miehen isyydestä ilman eri miesten isyydestä esitetyn näytön vertailua keskenään. Tällaisessa tilanteessa asianosaisten oikeusturvanäkökohdat ja isyyskysymyksen oikeudellinen arviointi eivät enää välttämättä edellytä kanteiden nostamista kaikkia miehiä vastaan ja kanteiden käsittelyä yhdessä.

Kaikissa tilanteissa oikeusgeneettisiä isyystutkimuksia ei eri syistä ole mahdollista tehdä jokaisesta isänä kysymykseen tulevasta miehestä. Tällainen tilanne saattaa syntyä, jos mies on kuollut tai kadonnut, taikka asuu sellaisessa maassa, jossa häntä ei voida pakottaa näytteen antamiseen. Jos tällaisia miehiä on vastaajien joukossa useampi kuin yksi, luotettavan selvityksen saaminen isyydestä voi edellyttää, että ainakin kyseiset miehet haastetaan samaan oikeudenkäyntiin. Koska muu kuin oikeusgeneettisiin isyystutkimuksiin perustuva todistelu on yleensä todistusarvoltaan epävarmempaa, on näyttö näiden miesten osalta perusteltua edelleen arvioida samassa oikeudenkäynnissä.

Koska oikeusgeneettisin isyystutkimuksin voidaan luotettavasti todeta, että tutkittu mies ei voi olla lapsen isä, kanteen nostamista on yleensä syytä rajoittaa siten, ettei muuhun näyttöön kuin oikeusgeneettiseen isyystutkimukseen perustuvaa kannetta nosteta miestä vastaan ennen kuin niiden miesten isyys, joista näyte mainittua tutkimusta varten on saatavissa, on luotettavasti selvitetty.

Kussakin asiassa on muun muassa oikeudenkäynnin mahdollinen kesto huomioon ottaen erikseen harkittava, keitä kaikkia vastaan kanne on kulloinkin tarkoituksenmukaista nostaa. Vaikka kaikista isänä mahdollisista miehistä olisi hankittavissa oikeusgeneettiset isyystutkimukset, voi esimerkiksi jonkun miehen haastaminen pitkittyä siten, että on perusteltua nostaa samalla kanne myös muita vastaan ja nopeuttaa siten käsittelyä. Kansainvälistyminen ja voimassaolevan isyyslain voimaantulon muutos voivat aiheuttaa tilanteita, joissa edellytetään joustavuutta kanteen nostamismahdollisuuden suhteen. Tapauksia, joissa isyyttä ei voida perustaa oikeusgeneettisin isyystutkimuksin saatavaan näyttöön, tulee näistä syistä todennäköisesti edelleenkin käsiteltäviksi.

Pykälän 3 momentissa säädetään tilanteesta, jolloin mies nostaa isyyden vahvistamiskanteen lasta vastaan. Lastenvalvoja suorittaa lain 4 §:n 2 momentin mukaan isyyden selvittämisen myös silloin, kun mies on halukas tunnustamaan mahdollisen isyytensä. Jos isyyden selvittäminen ei johda isäksi haluavan miehen isyyden vahvistamiseen, tällä on lain 25 §:n 2 momentin edellytysten vallitessa oikeus nostaa kanne lasta vastaan, jota lastenvalvoja voi toimivaltansa puitteissa edustaa. Useimmiten isyyden vahvistamiskannetta edeltää siten lastenvalvojan toimittama isyyden selvittäminen.

Kantajana oleva mies voi haastaa vastaajaksi lapsen ohella myös ne miehet, jotka kantajan lisäksi voivat tulla kysymykseen lapsen isänä. Heidän haastamisensa ei kuitenkaan ole välttämätöntä. Kantajana oleva mies on yleensä itse halukas antamaan näytteen oikeusgeneettistä isyystutkimusta varten. Lain 25 §:n 2 momentin 1 kohta oikeuttaa miehen nostamaan isyyskanteen, jos äidistä tai lapsesta ei ole vastustuksen vuoksi saatu näyttöä isyyttä selvittäessä. Tuomioistuimien voi kannetta käsitellessään velvoittaa sekä äidin että lapsen tutkimuksiin. Tapaukset, joissa isyyttä ei näin saada riittävän luotettavasti selvitettyksi, lienevät harvinaisia edellyttäen, etteivät isänä kysymykseen tulevat miehet ole keskenään lähisukulaisia. Tarvetta saada muut isäehdokkaat mukaan samaan oikeudenkäyntiin ilmenee todennäköisesti vain harvoin.

Pykälän 4 momentin mukaan miestä, jonka osalta on oikeusgeneettisin isyystutkimuksin selvitetty, että hän ei voi olla lapsen isä, ei ole ilman erityistä syytä haastettava vastaajaksi. Oikeusgeneettisten isyystutkimusten luotettavuus on niin suuri, että turhan oikeuskäsittelyn välttämiseksi säännöstä on pidetty tarpeellisena. Erityisenä syynä voidaan pitää tilannetta, jossa kantaja esittää perustellun epäilyn siitä, että näyte on esimerkiksi otettu muusta henkilöstä kuin vastaajasta tai että näytteet ovat käsittelyn aikana vaihtuneet.

29 §. Haasteen tiedoksianto

Haasteen tiedoksiantoon sovelletaan säännöksen mukaan oikeudenkäymiskaaren 11 luvun säännöksiä. Luvun 9 §:n mukaan tuomioistuin huolehtii tiedoksiannon toimittamisesta kuuluttamalla, jollei tiedoksiannon vastaanottajan eikä hänen tiedoksiannon vastaanottamista varten valtuuttamansa olinpaikasta voida saada tietoa. Kuuluttamalla tieto asiasta ei käytännössä useinkaan välity vastaajalle. Tällaista haastamistapaa käyttämällä asiassa esitettävä näyttö saattaa jäädä puutteelliseksi vastaajan jäätyä oikeudenkäynnin ulkopuolelle. Seurauksena voi olla väärä kanteen hyväksyvä tai hylkäävä tuomio, joka on muutettavissa vain purkuteitse. Sen vuoksi ehdotetussa säännöksessä edellytetään, että haasteen tiedoksianto voidaan toimittaa kuuluttamalla vain, jos isyydestä on saatavilla siinä määrin todisteita, että oikeudenkäynnin aloittamista miestä vastaan on pidettävä lapsen edun mukaisena. Säännös vastaa nykytilaa.

Säännöksen asettama näyttökynnys ylittyy etenkin, jos miehestä jo tehty oikeusgeneettinen isyystutkimus osoittaa miehen olevan lapsen isä. Todisteluvaatimusta ei ole kuitenkaan asetettava liian korkealle. Myös muunlainen kanteen tueksi ilmoitettu näyttö voi tapauksesta riippuen olla riittävä peruste kuulustiedoksiannon käyttämiselle. Joskus oikeusgeneettisiä isyystutkimuksia varten tarvittavan näytteen saaminen nimenomaan edellyttää tuomioistuimen määräystä, kuten silloin, kun miestä ei ole tavoitettu tai hän on kadonnut ja ainoa miehestä saatavilla oleva biologinen näyte on saatavissa häntä aiemmin hoitaneesta terveydenhuollon toimintayksiköstä vain tuomioistuimen päätöksellä (oikeusgeneettisistä isyystutkimuksista annetun lain 5 §).

30 §. Isyyden selvittämisestä laaditun pöytäkirjan tiedoksianto

Pykälän mukaan kantajan tulee liittää isyyden selvittämisestä laadittu pöytäkirja haastehakemuksen oheen, jos isyyden selvittäminen on tullut lain mukaan toimittaa. Jos pöytäkirjaa ei ole liitetty haastehakemukseen, tuomioistuimen tulee pyytää pöytäkirja lastenvalvojalta.

Nykyisin vain lastenvalvojalta edellytetään pöytäkirjan toimittamista tuomioistuimelle haastehakemuksen yhteydessä. Jos kanteen nostaa joku muu kuin lastenvalvoja, tuomioistuin pyytää pöytäkirjan lastenvalvojalta. Säännös muuttaisi nykytilaa siten, että myös silloin, kun isyyden vahvistamiskanteen nostaa esimerkiksi mies tai täysi-ikäinen lapsi, hänen tulee sitä ennen hankkia isyyden selvittämisestä laadittu pöytäkirja, jos isyyden selvittäminen on tullut lain mukaan toimittaa, ja liittää se haastehakemuksen oheen. Säännöksen tarkoituksena on varmistautua siitä, että kantajalla on jo ennen kanteen nostamista käytettävissään asianmukainen asiakirja-aineisto, jotta hän voi arvioida kanteen menestymismahdollisuudet ja vedota kanteen menestymisen kannalta merkityksellisiin seikkoihin.

Lastenvalvojalle osoitettuun asiakirjapyyntöön sovelletaan, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetään. Sen ohella noudatetaan ehdotetun lain 11 §:n 3 momenttia, jossa on säännös oikeudesta saada tieto isyyden selvittämisestä laaditusta pöytäkirjasta. Jos pöytäkirjaa ei kuitenkaan ole liitetty haastehakemukseen, tuomioistuimen tulee pyytää pöytäkirja lastenvalvojalta. Tuomioistuimen ei

tule jättää asiaa tutkittavaksi ottamatta sillä perusteella, että kantaja ei ole liittännyt pöytäkirjaa haastehakemuksen oheen.

31 §. Oikeuspaikka

Pykälän 1 momentin mukaan toimivaltaisesta tuomioistuimesta isyyden vahvistamista koskevassa asiassa säädetään oikeudenkäymiskaaren 10 luvussa.

Oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 12 §:n 1 momentin mukaan isyyden vahvistamista koskeva asia tutkitaan käräjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä äidillä tai lapsella on kotipaikka tai vakituinen asuinpaikka. Oikeuspaikat ovat keskenään vaihtoehtoisia, mutta ehdottomia. Toissijaisista oikeuspaikoista säädetään saman luvun 18 §:ssä.

Pykälän 2 momentissa on säännös isyyden vahvistamiskanteen tavanomaista laajemmasta vireilläolovaikutuksesta. Kun isyyden vahvistamista koskeva asia on saatettu vireille yhdessä toimivaltaisessa tuomioistuimessa, ei saman lapsen isyyskysymystä saa tutkia toisessa tuomioistuimessa myöskään toisen miehen isyyden osalta. Säännöksen tarkoituksena on, että isyyden vahvistamista koskevat asiat keskitetään vain yhden toimivaltaisen tuomioistuimen käsiteltäviksi. Näin ollen jos kaksi miestä nostaa kanteen isyytensä vahvistamiseksi saman lapsen osalta ja ensimmäinen panee kanteen vireille äidin kotipaikan tuomioistuimessa ja toinen panee kanteen vireille lapsen kotipaikan tuomioistuimessa, jälkimmäinen tuomioistuin ei saa tutkia kannetta. Tuomioistuimen on tuolloin siirrettävä asia oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 22 §:ssä säädetyn tavoin kantajan suostumuksella siihen tuomioistuimeen, jossa asia on jo vireillä. Säännöksen sanamuotoa on selvyden vuoksi tarkennettu, mutta se vastaa sisällöltään nykytilaa.

Oikeuspaikkaa koskeviin säännöksiin ei ole otettu nykyiseen lakiin sisältyvää säännöstä, jonka mukaan asia voitaisiin siirtää toiseen tuomioistuimeen tarkoituksenmukaisuusperusteella. Voimassaolevan lain tarkoituksenmukaisuusharkintaan perustuva siirtomahdollisuus on menettänyt merkitystään nykytilanteessa, kun todisteluun liittyy enää harvoin makaamisnäytön arviointia tai muuta henkilötodisteluun liittyvää harkintaa.

32 §. Kanteen peruuttaminen ja isyyden poissuljenta

Pykälässä on säännökset kanteen peruuttamisesta ja isyyden poissuljennasta tilanteissa, joissa isyyden vahvistamista koskevaa kannetta ajetaan useita miehiä vastaan.

Pykälän 1 momentin mukaan kun isyyden vahvistamista koskevaa kannetta ajetaan useaa miestä vastaan, voi kantaja peruuttaa kanteen jonkun miehen osalta, jos mies ei vastusta kanteen peruuttamista. Miehen suostumusta edellytetään, koska hän voi haluta, että asia on oikeusvoimaisesti ratkaistu ja kanne on hänen osaltaan hylätty. Jos kanne peruutetaan, asia jää hänen osaltaan sillensä vaille asiaratkaisua. Kanteen peruuttamiselle tarvitaan lisäksi tuomioistuimen suostumus. Koska kanteen peruuttaminen jonkun miehen osalta saattaa vaikuttaa myös muiden vastaajina olevien miesten asemaan oikeudenkäynnissä, ehdotetaan 1 momentissa vielä, että tuomioistuimen tulee kuulla muita vastaajia ennen suostumistaan kanteen peruuttamiseen. Tavallisesti tuomioistuimella

ei ole syytä suostua kanteen peruuttamiseen ilman perusteltua syytä, jos vastaajien joukossa on henkilöitä, joista ei ole saatu tehtyä oikeusgeneettisiä isyystutkimuksia. Säännös vastaa nykytilaa.

Pykälän 2 momentin mukaan tuomioistuin voi kanteen sillensä jättämisen sijaan hylätä kanteen yhden tai useamman miehen osalta, jos oikeusgeneettisen isyystutkimuksen perusteella on pidettävä todistettuna, ettei vastaaja voi olla lapsen isä. Kanteen hylkäävän osatuomion antaminen kesken isyysasian käsittelyn on momentissa sidottu luotettavaan näyttöön siitä, että mies ei voi olla lapsen isä. Näissä tilanteissa ei edellytetä muiden vastaajina olevien miesten suostumusta osatuomion antamiseksi. Säännös vastaa nykytilaa.

Voimassa olevaan lakiin sisältyvä muutoksenhakukieltoa koskeva säännös ehdotetaan poistettavaksi, koska 1 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa, joissa kanteen peruutetaan, asia ei saa oikeusvoimaista ratkaisua eikä tarvetta hakea muutosta yleensä synny. Pykälän 2 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa puolestaan kyseessä on asian päättävä osatuomio, johon tulee olla normaaliin tapaan muutoksenhakuoikeus. Isyyden vahvistamista koskevaan osatuomioon saisi näin ollen hakea muutosta yleisten muutoksenhaku koskevien säännösten mukaan. Muutoksenhausta hovioikeuteen ja korkeimpaan oikeuteen säädetään oikeudenkäymiskaaren 25 ja 30 luvuissa.

33 §. Näytön hankkiminen

Pykälässä on säännös näytön hankkimisesta isyysasiassa. Tuomioistuimen on omasta aloitteestaan määrättävä hankittavaksi kaikki se selvitys, minkä se katsoo asian ratkaisemisen kannalta tarpeelliseksi. Säännös vastaa sitä, mikä muutenkin on voimassa riitaasioissa, joissa sovinto ei ole sallittu. Käytännössä oikeusgeneettiset isyystutkimukset muodostavat isyyden vahvistamisasioissa ensiarvoisen tärkeän todistusaineiston. Niistä säädetään tarkemmin laissa oikeusgeneettisestä isyystutkimuksesta.

Jos oikeudenkäynnistä esiin tulleiden seikkojen perusteella on aihetta epäillä, että mies, joka ei ole asianosaisena, on lapsen isä, tuomioistuin voi varata hänelle tilaisuuden tulla kuulluksi. Jos lastenvalvoja on toimivaltainen eikä 15 vuotta täyttänyt lapsi sitä vastusta, tuomioistuin voi myös kehottaa tätä selvittämään miehen isyyden. Jos lastenvalvoja havaitsee isyyden selvitettyään, että miehen, joka ei ole asianosaisena, voidaan olettaa olevan lapsen isä, tulee hänen lapsen puhevaltaa käyttäessään haastaa tämä vastaajaksi lain 28 §:n nojalla.

Jos kantajana on lapsi, jota lastenvalvoja ei edusta tai yli 15-vuotias lapsi vastustaa oikeudenkäynnin ulkopuolella olevan miehen isyyden selvittämistä, tuomioistuin voi oma-aloitteisesti kuulla miestä oikeudenkäynnissä, mutta kantaja ei ole velvollinen vastoin tahtoaan selvittämään miehen isyyttä eikä haastamaan tätä vastaajaksi asiassa. Eriyisesti tilanteessa, jossa oikeudenkäyntiin vastaajaksi haastetun miehen isyyttä ei jostain syystä voida selvittää oikeusgeneettisin isyystutkimuksin eikä lapsi halua nostaa kannetta toista isänä kysymykseen tulevaa miestä vastaan, selvityksen saaminen isyydestä voi edellyttää ei-asianosaisasemassa olevan henkilön kuulemista.

Säännös vastaa nykytilaa. Nykyisessä isyyslaissa olevaa kieltoa kuulla asianosaisia tai heidän edustajiaan totuusvakuutuksen nojalla ei kuitenkaan ole otettu lakiehdotukseen. Tämä johtuu siitä, että totuusvakuutuksen käyttämisestä on ehdotettu yleisesti luovuttavaksi vireillä olevan oikeudenkäymiskaaren 17 lukua koskevan uudistuksen yhteydessä (OMML 69/2012 s. 48–49). Jos uudistus toteutuu aikataulussaan, erityissäännöksen ottaminen isyyslakiin käy tarpeettomaksi.

34 §. Muutoksenhaun käsittely

Säännöksen mukaan jos kantaja tai vastaaja hakee muutosta isyydestä annettuun tuomiioon, voi muutoksenhakutuomioistuin käsitellä isyyskysymyksen niidenkin asianosaisten osalta, joita muutoksenhaku ei koske. Säännös on perusteltu etenkin niissä tapauksissa, joissa kaikkien isänä mahdollisten miesten osalta ei ole ollut käytettävissä isyyden luotettavasti vahvistavaa tai poissulkevaa oikeusgeneettistä isyystutkimusta. Jos isyyttä koskeva vaatimus on kuitenkin hylätty sen vuoksi, että oikeusgeneettisellä isyystutkimuksella on suljettu pois se mahdollisuus, että mies voisi olla lapsen isä, ei asiaa tämän miehen osalta tule enää ottaa uudelleen käsiteltäväksi ilman erityistä syytä. Erityisenä syynä voidaan pitää tilannetta, jossa esitetään perusteltu epäily siitä, että näyte on otettu muusta henkilöstä tai että näytteet ovat käsittelyn aikana vaihtuneet. Säännös poikkeaa voimassaolevasta sääntelystä siten, että aiemman velvoittavan säännöksen sijaan tuomioistuin voi käyttää säännöksessä rajatuin tavoin harkintaa, käsitteleekö se asian kaikkien asianosaisten osalta vai ei.

Pykälään ei ole otettu muita nykyiseen lakiin sisältyviä muutoksenhakua koskevia erityissäännöksiä, koska poikkeaminen yleisistä säännöksistä ei ole enää tarpeen. Muutoksenhakuun isyyden vahvistamisasioissa sovelletaan yleisiä, oikeudenkäymiskaaren 25 ja 30 luvun säännöksiä.

7 luku. Isyyden kumoaminen

35 §. Isyyden kumoamisen perusteet

Pykälässä osoitetaan isyyden kumoamisen perusteet. Sen mukaan isyys on kumottava, jos oikeusgeneettisten isyystutkimusten avulla tai muutoin on selvitetty, ettei miehen ja lapsen välillä ole 3 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitettua suhdetta. Isyys on siten kumottava ensinnäkin, jos on selvitetty, ettei mies ole siittänyt lasta. Siittämiseen rinnastetaan muut tavat, joilla äiti on hedelmöityshoitojen ulkopuolella hedelmöitetty miehen siittiötä käyttäen. Näissä tilanteissa on toisin sanoen kysymys isyyden kumoamisesta sillä perusteella, että lapsi ei polveudu miehestä.

Isyyden kumoamisen peruste voidaan näissä tapauksissa ensisijaisesti näyttää toteen siten, että osapuolista tehdään oikeusgeneettinen isyystutkimus, jossa saadaan miehen osalta poissuljenta. Tuomioistuin soveltaa kuitenkin todisteiden vapaata harkintaa, joten poissuljenta oikeusgeneettisessä isyystutkimuksessa ei ole ainoa tapa näyttää asia toteen. Riittävä näyttö voi ilman tällaista tutkimusta olla saatavissa esimerkiksi tilanteissa,

joissa miehen poissaolon perusteella on selvää, että hän ei ole voinut siittää kyseistä lasta aikana, jolloin lapsi on tullut siitetyksi. Maistraatin osalta oikeusgeneettinen isyystutkimus on kuitenkin välttämätön, jotta se voisi 36 §:n 2 momentissa tarkoitettussa tapauksessa päätöksellään kumota aviomiehen isyyden.

Jos äidille on annettu hedelmöityshoitoa, isyys voidaan kumota joko sillä perusteella, että mies ei ole suostunut hedelmöityshoitoon tai sillä perusteella, että lapsi ei ole syntynyt hoidon tuloksena. Jos hedelmöityshoidon antamisen edellytyksenä on ollut kirjallinen hoitosuostumus, tiedot hedelmöityshoitoon annetusta suostumuksesta ovat hoidonantajan arkistossa, josta ne on pyynnöstä luovutettava hoitoa saaneelle. Tapauksissa, joissa kanteen perusteena on miehen suostumuksen puuttuminen, ratkaisu voidaan tavallisesti perustaa näin saatavaan näyttöön. Jos isyyden kumoamista vaaditaan sillä perusteella, että lapsi ei ole syntynyt hoidon tuloksena, näyttömahdollisuudet riippuvat siitä, onko hoidossa käytetty isän siittiöitä vai luovutettuja siittiöitä. Ensiksi mainitussa tapauksessa riittävä näyttö on saatavilla, jos isä saa oikeusgeneettisessä isyystutkimuksessa poissuljennan. Jälkimmäisessä tapauksessa näytön saaminen isyyden kumoamisen perusteesta voi olla sitä vastoin vaikeaa, koska hedelmöityshoitolaissa suojataan luovuttajan anonymiteettiä. Tieto luovuttajan henkilöllisyydestä on vain lapsen saatavissa sen jälkeen, kun hän on täyttänyt 18 vuotta.

Ehdotettu säännös vastaa pääperiaatteiltaan nykyistä lakia. Osapuolten todistustaakka ei ehdotuksen mukaan kuitenkaan enää riippuisi siitä, onko lapsi siitetty ennen avioliittoa, sen aikana vai puolisojen asuessa väliin rikkoutumisen vuoksi erillään. Parisuhteiden muuttuminen ja oikeusgeneettisten isyystutkimusten kehittyminen ovat tehneet todistustaakkasäännöt sekä perusteettomiksi että tarpeettomiksi.

36 §. Isyyden kumoaminen maistraatin päätöksellä

Pykälässä luetellaan ne tilanteet, joissa isyys voidaan kumota maistraatin päätöksellä.

Pykälän 1 momentin mukaan aviomiehen isyys on kumottu, kun toinen mies on 15 §:ssä tarkoitettulla tavalla tunnustanut isyytensä ja maistraatti on vahvistanut tunnustamisen. Maistraatin tulee 22 §:n mukaan vahvistaa isyys tunnustamisen perusteella, jos tunnustaminen on tapahtunut 13–18 §:ssä säädetyin tavoin, eikä ole aihetta olettaa, ettei isyyden tunnustanut mies ole lapsen isä. Vahvistamisen yhteydessä maistraatti myös tarkistaa, että lapsen äiti ja hänen aviomiehensä ovat hyväksyneet tunnustamisen 16 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla. Jos lapsi on täyttänyt 15 vuotta, vaaditaan isyyden vahvistamiseksi myös hänen hyväksymisensä. Kun maistraatti vahvistaa tunnustamisen, erillinen isyyden kumoamispäätös on tarpeeton. Säännös vastaa nykytilaa.

Pykälän 2 momentin mukaan maistraatti voi päätöksellään kumota aviomiehen isyyden, jos lapsen äiti ja äidin aviomies ovat yhdessä pyytäneet isyyden selvittämistä lastenvalvojalta 4 §:n 2 momentin 3 kohdan perusteella. Mainitun kohdan perusteella heidän tulee pyytää isyyden selvittämistä ennen kuin kuusi kuukautta on kulunut lapsen syntymästä. Isyyden kumoaminen ei ole mahdollista maistraatin päätöksellä, ellei oikeusgeneettisiä isyystutkimuksia ole tehty. Jos isyyden selvittämisen yhteydessä tehtyjen

oikeusgeneettisten isyystutkimusten perusteella voidaan todeta, että aviomies ei voi olla lapsen isä, aviomiehen isyys voidaan heidän yhteisestä hakemuksestaan kumota maistraatin päätöksellä. Asia voidaan ratkaista lasta kuulematta ja määräämättä lapselle edunvalvojaa, koska päätös perustuu yksiselitteisesti todettuun oikeusgeneettiseen näyttöön eikä lapsen etua koskevaan tapauskohtaiseen arvioon.

Maistraatille ehdotettu toimivalta kumota aviomiehen isyysolettamaan perustuva isyys niissä tapauksissa, joissa toinen mies ei tunnusta lasta, on uusi. Nykyisin aviomiehen isyys on mahdollista kumota tällaisissa tapauksissa vain tuomioistuimen päätöksellä. Jos lapsen äiti ja aviomies ovat kuitenkin yksimielisiä asiasta ja lastenvalvojan avustuksella on oikeusgeneettisin isyystutkimuksin saatu luotettava näyttö siitä, että aviomies ei voi olla lapsen isä, ei ole tarkoituksenmukaista viedä asiaa tuomioistuimessa ratkaistavaksi.

Mainittua 2 momentin säännöstä voidaan kuitenkin soveltaa vain tietyissä tilanteissa. Sitä voidaan ensinnäkin käyttää vain silloin, kun puoliset ovat määrääjassa pyytäneet lastenvalvojalta isyyden selvittämistä ja tämän jälkeen hakeneet maistraatilta isyyden kumoamista ennen kuin vuosi on kulunut lapsen syntymästä. Momentissa tarkoitettua päätöksen tulee aina perustua valvotuissa olosuhteissa toteutettuun luotettavaan oikeusgeneettiseen näyttöön siitä, että aviomies ei voi olla lapsen isä. Jos äiti ja aviomies ovat teettäneet oikeusgeneettiset isyystutkimukset yksityisesti ilman lastenvalvojan myötävaikutusta, maistraatti tekee arvion siitä, voidaanko aiemmin hankittuja tutkimustuloksia käyttää päätöksen perusteena.

Mahdollisuus kumota isyys maistraatin päätöksellä ei ole käytettävissä myöskään silloin, kun äidille on annettu hedelmöityshoitoa ajankohtana, jolloin lapsi on saatettu alkuun. Jos lapsen äiti ja hänen aviomiehensä haluavat saattaa isyyden arvioitavaksi sillä perusteella, että lapsen isä ei ole antanut suostumustaan 3 §:n 3 momentissa tarkoitettuun hedelmöityshoitoon tai lapsi ei ole syntynyt annetun hoidon tuloksena, kanne isyyden kumoamiseksi tulee nostaa käräjäoikeudessa, jolla on maistraattia paremmat edellytykset arvioida olosuhteisiin liittyvät yksittäistapaukselliset näkökohdat.

Pykälän 3 momentin mukaan maistraatin 1 tai 2 momenteissa antamiin päätöksiin ei ole oikeutta hakea muutosta. Sekä pykälän 1 että 2 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa kaikkien asian osapuolten myötävaikutus on edellytyksenä sille, että asia voidaan ratkaista maistraatissa, joten muutoksenhakumahdollisuus ei ole tarpeen. Jos kuitenkin 1 momentissa tarkoitettu tunnustamiseen perustuva isyys halutaan kumota, isyyden kumoamiseksi voidaan nostaa kanne tuomioistuimessa lain 7 luvun säännösten mukaisesti. Asian uudelleenratkaisu ei näin ollen edellytä muutoksenhakua maistraatin päätökseen.

37 §. Isyyden kumoaminen kanteen perusteella

Pykälässä säädetään henkilöistä, joilla on oikeus nostaa isyyden kumoamista koskeva kanne ja isyyden kumoamista koskevan asian asianosaisista.

Pykälän 1 momentin mukaan isyyden kumoamiskanteen käräjäoikeudessa voi nostaa lapsi, äiti tai mies, jonka isyys on äidin avioliiton perusteella todettu tai maistraatin

päätöksellä vahvistettu. Säännös vastaa nykytilaa. Jos isyys on vahvistettu lainvoimaisella tuomioistuimen ratkaisulla, ei kanteen nostaminen ole sitä vastoin mahdollista. Aikaisemman tuomion kumoaminen edellyttää oikeudenkäymiskaaren 31 luvussa säänneltyä tuomion purkamista.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että 1 momentissa mainittujen henkilöiden lisäksi kumoamiskanteen voi säännöksessä luetelluin edellytyksin nostaa myös mies, joka katsoo olevansa äidin avioliiton aikana syntyneen lapsen isä äidin aviomiehen sijasta. Miehen kanneoikeuden edellytyksistä ehdotetaan säädettäväksi 38 §:n 2 momentissa, jonka perustelujen yhteydessä niitä selostetaan tarkemmin. Säännös on nykytilaan nähden uusi.

Pykälän 3 momentin mukaan isyyden kumoamiskanne on nostettava niitä 1 momentissa mainittuja henkilöitä vastaan, joilla kantajan ohella on oikeus kanteen nostamiseen. Äidin tulee siten nostaa isyyden kumoamiskanne paitsi lasta myös 1 momentissa tarkoitettua miestä vastaan. Lapsen tulee nostaa kanne sekä miestä että äitiään vastaan. Tilanteessa, jossa alaikäisen lapsen äiti ja 1 momentissa tarkoitettu mies ovat yksimielisiä isyyden kumoamisasiassa, ei ole estettä sille, että he nostavat isyyden kumoamiskanteen yhdessä lasta vastaan edellyttäen että molempien kanneoikeus on edelleen voimassa.

Pykälän 4 momentin mukaan jos asianosainen kuolee oikeudenkäynnin kestäessä, hänen oikeudenomistajansa tulevat hänen sijaansa. Säännöstä sovelletaan sekä silloin, kun asianosainen on vastaajana, että silloin, kun asianosainen on kantajana. Jos asianosainen on kuollessaan ollut kantajana asiassa, voivat oikeudenomistajat joko jatkaa kannetta tai jättää asian sikseen.

Oikeudenomistajien käsite määräytyy perintökaaren 18 luvun 1 §:n perusteella, jonka mukaan kuolinpesän osakkaita ovat lähtökohtaisesti perilliset ja yleistestamentin saajat sekä eloonjäänyt puoliso. Jos kuolinpesän osakkaita ei ole, asianosaiseksi tulee perintökaaren 5 luvun 1 §:n johdosta Valtiokonttori.

38 §. Kanneoikeuden rajoitukset

Pykälässä säädetään isyyden kumoamiskanteen yleisistä rajoituksista. Pykälän 1 momentin mukaan lapsen kanneoikeutta voi käyttää vain 15 vuotta täyttänyt lapsi itse. Säännös vastaa voimassaolevaa oikeutta ja korostaa lapsen itsemääräämisoikeutta henkilöön koskevassa asiassa. Jos alaikäinen lapsi ei ole vielä täyttänyt 15 vuotta, hänelle voidaan kuitenkin määrätä edunvalvoja kanneoikeuden käyttämistä varten, jos siihen on lapsen edun kannalta erittäin painava syy. Lapsen etu voi joissain tilanteissa vaatia kanteen nostamista jo ennen kuin hän täyttää 15 vuotta. Erittäin painavana syynä edunvalvojan määräämiseen ei voi olla pelkästään se, että muiden kanneoikeuden haltijoiden määräaika kanteen nostamiselle on umpeutunut. Säännöksen tulkinnassa tulee olla lähtökohtana, että lapsen on yleensä saatava harkita asia itse täytettyään vaaditun iän. Esimerkiksi sellaisissa tilanteissa, joissa lapsen ja oikeudellisen isän välille ei ole muodostunut sosiaalista isän ja lapsen suhdetta, voi kuitenkin olla lapsen edun mukaista, että isyyden kumoamisasia tutkitaan odottamatta siihen asti, kunnes lapsi on täyttänyt 15 vuotta. Näin voi olla erityisesti silloin, kun lapsen biologisella isällä ja lapsella on jo

läheinen ja lapselle tärkeä suhde toisiinsa ja isyyden kumoaminen avaa mahdollisuuden isyysuuteen oikeudelliseen vahvistamiseen. Kuten momentin sanamuoto osoittaa, erittäin painavan syyn olemassaolo on tutkittava edunvalvojan määräämisen yhteydessä.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi niistä edellytyksistä, joiden vallitessa miehellä, joka katsoo olevansa lapsen äidin avioliiton aikana syntyneen lapsen isä, on oikeus nostaa kanne äidin aviomiehen isyyden kumoamiseksi. Ehdotettu niin sanotun toisen miehen kanneoikeus koskee vain äidin avioliiton aikana syntyneiden lasten isyyden kumoamista eli tilanteita, joissa isyys on todettu avioliitosta johtuvan isyysoletta-man perusteella. Toisen miehen kanneoikeus ei ulotu tilanteisiin, joissa maistraatti on vahvistanut isyyden tunnustamisen perusteella. Tunnustamisen perusteella vahvistettu isyys on kertaalleen selvitetty. Tunnustaminen edellyttää aktiivista myötävaikutusta myös tunnustajalta.

Säännöksessä edellytetään, että kaikki momentissa luetellut edellytykset täyttyvät yhtä-aikaisesti. Momentin 1 kohdan mukaan lapsen äidin ja hänen aviomiehensä on tullut asua erillään lapsen syntymän aikaan. Erillään asuminen ei välttämättä edellytä esimerkiksi muuttoilmoituksen tekemistä, vaan tosiasiallisen yhteiselämän lakkaaminen, joka ilmenee erillään asumisena, on riittävää.

Momentin 2 kohdan mukaan kantajana olevan miehen on puolestaan tullut asua yhdessä lapsen äidin kanssa lapsen syntymän aikaan ja osallistua lapsen hoitoon tai hänen on muutoin kyettävä osoittamaan se, että hänen ja lapsen välille on muodostunut perheyhteyteen rinnastettava suhde. Perheyhteyteen rinnastettavan suhteen syntyminen ei siten välttämättä edellytä yhdessä asumista vaan olosuhteista riippuen se voi syntyä muullakin tavoin. Suhteen täytyy kuitenkin olla aito ja lapsen elämän kannalta merkittävä.

Momentin 3 kohdan mukaan tuomioistuimen tulee lisäksi arvioida kanteen nostamisen olevan kokonaisuutena arvioiden lapsen edun mukaista.

Toisen miehen kanneoikeuden tavoitteena on antaa lapsen biologiselle isälle mahdollisuus saada perhe-elämälleen suojaa tapauksissa, joissa lapsen äidin ja hänen aviomiehensä muodostaman perheen keskinäinen yhteys on rikkoutunut. Ehdotetun muutoksen taustalla on epäkohta, että tilanteissa, joissa yhteiselämä äidin ja hänen aviomiehensä välillä on tosiasiallisesti lakannut, mutta avioliitto on vielä voimassa, lapsen biologisen ja sosiaalisen isän mahdollisuus saada isyytensä vahvistetuksi on voimassa olevan lain mukaan riippuvainen sekä äidin että hänen aviomiehensä hyväksynnästä.

Pykälän 3 momentin mukaan aviomiehellä tai isyytensä tunnustaneella miehellä ei ole oikeutta nostaa kannetta isyytensä kumoamiseksi, jos hän, saatuaan tietää toisen miehen olleen sukupuoliyhdyntässä äidin kanssa tai toisen miehen siittiöitä käytetyn äidin hedelmöittämiseen lapsen siittämisajankana, on lapsen syntymän jälkeen kirjallisesti selittänyt lapsen omakseen. Säännös vastaa nykytilaa ja sen tarkoituksena on suojella vakiintunutta perhe-elämää ja perheenjäsenten luottamusta siihen, mitä aiemmin perhesuhteista on sovittu. Omaksi selittäminen voidaan toimittaa tekemällä tätä koskeva asiakirja tai toimenpide, jonka tarkoitus on sama, kuten lapsen tunnustaminen tietoisena toisen miehen isyyden mahdollisuudesta. Yksipuolinen selitys sitoo vain sen antanutta miestä eikä rajoita muiden asianosaisten kanneoikeutta.

Samanaikaisesti myöskään äidillä ei ole oikeutta nostaa kannetta isyyden kumoamiseksi, jos hän on kirjallisesti hyväksynyt edellä tarkoitetun selityksen. Hyväksyminen voi tapahtua joko samassa asiakirjassa tai siitä erillisessä asiakirjassa. Säännös on uusi. Lapsen äidin hyväksymistä koskeva säännös on perusteltu samoista syistä kuin edellä on lausuttu miehen kirjallisesta selityksestä.

39 §. Kuoleman vaikutus kanneoikeuteen ja vastaajan puhevallan käyttöön

Pykälässä on säännökset kanneoikeudesta tilanteissa, joissa isyyden kumoamiskannetta ei ole pantu vireille ennen asianosaisen kuolemaa. Vireillä olevan kanteen jatkamisesta asianosaisen kuoleman jälkeen on säännös 37 §:n 4 momentissa.

Pykälän 1 momentissa kielletään isyyden kumoamiskanteen vireillepano tilanteissa, joissa lapsi on kuollut. Lapsen oikean sukulaisuussuhteen selvittäminen ei ole enää lapsen kuoltua lapsen edun kannalta merkityksellistä. Säännös vastaa tältä osin nykytilaa. Säännös ei sen sijaan rajoita lapsen kanneoikeutta tilanteessa, jossa sekä lapsen äiti että kanteeseen oikeutettu mies ovat kuolleet. Tällaisessa tilanteessa ei nykyisin ole kanneoikeutta. Rajoitusta on voimassaolevaa isyyslakia valmisteltaessa perusteltu näyttökysymysten vaikeutumisella tilanteessa, jossa lapsen molemmat oikeudelliset vanhemmat ovat kuolleet. Perustelu ei oikeusgeneettisten isyystutkimusten käyttöönoton jälkeen ole enää riittävä, koska näytteet tutkimuksia varten on usein mahdollista saada vanhempien kuolemasta huolimatta joko heistä aiemmin otetuista kudospätkistä tai heidän lähisukulaisistaan.

Pykälän 2 momentissa kielletään kanteen vireillepano sellaisen 37 §:ssä tarkoitetun asianosaisen puolesta, joka on kuollut. Oikeus isyyden kumoamista koskevan kanteen vireillepanoon on katsottava luonteeltaan sillä tavoin henkilökohtaiseksi, että sitä koskevan oikeuden siirtyminen kanneoikeuden haltijan oikeudenomistajille ei olisi asianmukaista. Esimerkiksi äidin passiivisuus voi ilmentää sitä, ettei hän halua järkyttää lapsen sukasemaa. Olisi perusteetonta olla piittaamatta tästä ja antaa kanneoikeus äidin oikeudenomistajille. Asianosaisen oikeudenomistajat voivat kuitenkin jatkaa asianosaisen eläessään vireillepanemaa kannetta, kuten 37 §:n 4 momentissa säädetään. Säännös selkeyttää nykytilaa. Samaan lopputulokseen on päädytty tulkinnan kautta voimassa olevassa oikeudessa. Siitä, että oikeudenomistajat eivät voi panna vireille kannetta kuolleen asianosaisen asemesta ehdotetaan kuitenkin säädettäväksi poikkeus miehen perillisten osalta. Sen mukaan kuolleen miehen puolisolalla ja perillisillä on eräissä tapauksissa oikeus saattaa isyyden kumoamiskanne vireille. Kanneoikeuden edellytyksistä ja kanteen nostamisen määräajasta on säännös ehdotetun lain 40 §:n 3 momentissa. Pykälän 4 momentissa ehdotetaan säädettäväksi vastaajan puhevallan käytöstä tapauksissa, joissa mies, jonka tulisi 37 §:n 3 momentin mukaan olla vastaajana, on kuollut. Vastaajaksi on tällöin haastettava miehen oikeudenomistajat. Jos kantajana on lapsi, häntä itseään ei lueta oikeudenomistajaksi. Oikeudenomistajiin voi tällöin kuulua henkilöitä, jotka lapsen jälkeen ovat miehen lähimpiä perillisiä. Jos lapsen äiti on kuollut, hänen oikeudenomistajiaan ei haasteta vastaajiksi isyyden kumoamista koskevassa asiassa, sillä isyyden kumoamisella ei ole vaikutuksia heidän oikeudelliseen asemaansa.

40 §. Määräaika kanteen nostamiselle

Pykälässä säädetään isyyden kumoamiskanteen nostamiseen liittyvistä määräajoista. Pykälän 1 momentin mukaan äidin, 38 §:n 2 momentissa tarkoitetun miehen ja miehen, jonka isyys on todettu avioliiton perusteella, on pantava kanne vireille kahden vuoden kuluessa lapsen syntymästä. Jos miehen isyys on vahvistettu tunnustamisen perusteella, isyytensä tunnustaneen miehen ja äidin kanneaika lasketaan kuitenkin päivämäärästä, jolloin isyys on tunnustamisella vahvistettu. Kahden vuoden määräaika sisältyy myös nykyiseen lakiin ja on edelleen perusteltu, koska lapsen vanhemmuutta koskevat kiistat on lapsen edun vuoksi syytä saada oikaistuksi mahdollisimman pian lapsen syntymän jälkeen. Lapsen omalle kanneoikeudelle ei sitä vastoin ole asetettu määräaikaa. Säännös vastaa tältäkin osin nykytilaa.

Pykälän 2 momentin mukaan jos äidillä, aviomiehellä, isyytensä tunnustaneella miehellä tai miehellä, joka katsoo olevansa lapsen isä, on ollut laillinen este tai hän näyttää muun erittäin painavan syyn, minkä vuoksi kannetta ei ole aikaisemmin nostettu, hän voi panna kanteen vireille kahden vuoden määräajan jälkeen. Laillisesta esteestä säädetään oikeudenkäymiskaaren 12 luvun 28 §:ssä. Muun painavan syyn osalta on olemassa korkeimman oikeuden käytäntöä (KKO:1978-II-148). Esimerkkinä painavasta syystä on tilanne, jossa mies saa tietää vasta määräajan jälkeen olosuhteista, joiden perusteella hänellä on syytä epäillä isyyttään. Nykyisen lain aikana omaksuttuja tulkintoja ei ole tarpeen muuttaa, joten aikaisempaa käytäntöä voidaan vastaisuudessaakin käyttää apuna painavan syyn käsitettä tulkittaessa. Kanne olisi nostettava viipymättä sen jälkeen, kun syy, joka esti kanteen nostamisen määräajassa, on poistunut. Tällainen viivytyksettömän toiminnan vaatimus on jo nykyisin omaksuttu oikeuskäytännössä.

Kanteen nostamiseen oikeuttavien perusteiden arviointi voi edellyttää asianosaisten kuulemista ja muuta todistelua. Kanneoikeuden olemassaolo ratkaistaan isyyden kumoamista koskevan kanteen käsittelyn yhteydessä. Säännös vastaa nykytilaa niin sanotun toisen miehen kanneoikeutta lukuun ottamatta, jota koskeva säännös on uusi.

Pykälän 3 momentin mukaan jos aviomies tai isyytensä tunnustanut mies on kuollut menettämättä kanneoikeuttaan, on eloon jääneellä puolisoilla sekä jokaisella, joka lapsen ohella tai lapsen jälkeen on miehen lähin perillinen, oikeus nostaa kanne vuoden kuluessa miehen kuolemasta tai, jos miehellä vielä olisi ollut käytettävissään pitempi aika, tuon ajan kuluessa. Puolison ja jokaisen perillisen kanneoikeus on itsenäinen. Mahdollisuus kanteen nostamiseen ei siten riipu siitä, miten muut perilliset suhtautuvat kanneoikeuden käyttöön. Puolison ja perillisten kanneoikeus edellyttää sitä, että mies olisi kuolinhetkellään voinut nostaa kanteen joko 40 §:n 1 tai 2 momentin perusteella. Jos aviomies tai isyytensä tunnustanut mies on eläessään selittänyt lapsen omakseen 37 §:n 3 momentissa tarkoitetulla tavalla, on myös hänen perillistensä kanneoikeus menetetty määräajasta riippumatta.

Perillisellä tarkoitetaan perittävän sukulaista tai puolisoa, joka on lain nojalla oikeutettu perintöön vainajan jälkeen. Henkilö, jonka oikeus perustuu yleistestamenttiin, on kuolinpesän osakas, mutta ei lainkohdassa tarkoitettu perillinen. Ehdotus vastaa tältä osin nykyistä sääntelyä. Yleistestamentin saajille ei ole annettu kanneoikeutta, koska on haluttu välttää sellaiset tilanteet, joissa yleistestamentin saaja ajaa kannetta, vaikka miehen

perilliset, jotka ovat tottuneet pitämään lasta sisaruksenaan tai muutoin sukulaisenaan, eivät halua tilanteen muuttamista. Voimassaolevan lainsäädännön mukaan miehen puoliso ja perilliset eivät menetä kanneoikeuttaan ennen kuin vuoden kuluttua siitä, kun heihin on kohdistettu miehen vanhemmuuteen liittyvä vaatimus, jos mies ei ole asunut pysyvästi lapsen kanssa. Ehdotettuun lakiin ei ole otettu vastaavaa säännöstä. Ehdotetun 3 momentin mukaisesti puolison tai perillisten kanneoikeus edellyttää sitä, että mies olisi kuolinhetkellään voinut nostaa kanteen. Pelkästään se seikka, että mies ei ole asunut lapsensa kanssa, ei ole nyky-yhteiskunnassa riittävä syy poiketa tästä lähtökohdasta. Lapsen olemassaolo saattaa tulla puolisolalle ja muille perillisille yllätyksenä miehen kuoleman jälkeen, mutta ellei mies itse ole eläessään riitauttanut isyyttään ja hänen kanneaikansa on jo umpeutunut, ei pelkästään uuden perillistahon yllätyksellinen ilmaantuminen ole sellainen seikka, jonka perusteella tulisi sallia isyyden riitauttaminen mahdollisesti vuosia normaalin kanneajan päättymisen jälkeen. Vastaavalle erityissäännökselle ei ole enää perustetta. Muutoin säännös vastaa nykytilaa.

41 §. Sivullisen miehen kuuleminen

Pykälässä säädetään muun kuin oikeudenkäynnissä asianosaisena olevan miehen kuulemisesta isyyden kumoamista koskevassa asiassa.

Jos isyyden kumoamista koskevassa oikeudenkäynnissä esille tulleiden seikkojen perusteella on aihetta olettaa, että tietty mies, joka ei ole asianosaisena, on lapsen isä, voi tuomioistuimella varata hänelle tilaisuuden tulla kuulluksi. Säännös muuttaa nykytilaa siten, että tuomioistuimelle on annettu harkintavalta sen suhteen, onko kyseistä miestä tarvetta kuulla.

Sivullisen miehen kuulemistarve on voimassa olevan lain säätämisaikaan verrattuna vähäisempi, koska oikeusgeneettisten isyystutkimusten käyttöönoton jälkeen aviomiehen tai isyytensä tunnustaneen miehen ei enää tarvitse esittää selvitystä muun miehen isyydestä, vaan näytöksi riittää selvitys siitä, ettei aviomies tai tunnustaja itse ole lapsen isä. Oikeusgeneettisten isyystutkimusten avulla hän pystyy osoittamaan tämän pitävästi ilman toisen miehen kuulemistakin.

Toisaalta niissä tapauksissa, joissa oikeusgeneettisiä isyystutkimuksia ei ole käytettävissä, sivullisen miehen kuuleminen ja hänen avullaan mahdollisesti saatava isyyden todentamista koskeva oikeusgeneettinen näyttö voi olla keino selvittää, ettei aviomies tai isyytensä tunnustanut mies ole lapsen isä. Mahdollisuus on tarpeen esimerkiksi silloin, kun äiti ajaa isyyden kumoamiskannetta aviomiestään vastaan tilanteessa, jossa aviomies on kadonnut. Sivullisen miehen DNA-näytteen avulla voidaan osoittaa, että sivullinen mies on lapsen isä. Tällöin aviomiehen isyys voidaan kumota sillä perusteella, että aviomies ei voi olla lapsen isä.

42 §. Oikeuspaikka

Pykälässä on viittaussäännös oikeudenkäymiskaaren 10 lukuun, jossa säädetään toimivaltaisesta tuomioistuimesta isyyden kumoamista koskevassa asiassa. Oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 12 §:n mukaan isyyden kumoamista koskeva asia tutkitaan siinä käräjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä lapsella on kotipaikka tai vakituinen asuinpaikka. Toissijaisista oikeuspaikoista säädetään saman luvun 18 §:ssä. Säännös vastaa nykytilaa.

43 §. Oikeudenkäyntimenettely

Pykälän mukaan oikeudenkäynnistä on muutoin soveltuvin osin voimassa, mitä 29 ja 33 §:ssä säädetään. Nämä viittaukset osoittavat, että myös isyyden kumoamista koskevassa asiassa haasteen tiedoksianto voidaan toimittaa kuuluttamalla noudattamalla 29 §:ssä mainittuja periaatteita. Myös näytön hankkimiseen sovelletaan soveltuvin osin 33 §:n oikeusohjeita. Säännös vastaa nykytilaa.

8 luku. Kansainvälisen yksityisoikeuden alaan kuuluvat säännökset

Lakiin ehdotetut kansainvälisen yksityisoikeuden alaan kuuluvat säännökset vastaavat lakiin lailla 1016/2009 lisätyn, voimassa olevan 7 luvun säännöksiä, joiden yksityiskohdalliset perustelut ovat lain 1016/2009 säätämiseen johtaneessa hallituksen esityksessä HE 104/2009 vp (s. 17–23) ja eduskunnan lakivaliokunnan mietinnössä LaVM 14/2009 vp (s. 2–3). Tässä esityksessä ehdotetaan kuitenkin 45 §:n säännöksiä Suomen viranomaisten kansainvälisestä toimivallasta muutettaviksi siten, että pykälään lisätään uusi 3 momentti. Säännöksellä suljetaan pois mahdollisuus isyyden selvittämiseen 2 luvun mukaisesti Suomessa niissä tapauksissa, joissa Suomen viranomaisten yleinen (mukaan lukien tuomioistuimen) toimivalta perustuu ainoastaan vastaajan asuinpaikkaa tai oleskelu- tai turvapaikkaa koskevaan liittymään. Säännös on tarpeen, koska isyyden selvittäminen tilanteessa, jossa lapsi ei asu Suomessa ja vastaaja ei ole halukas tunnustamaan lasta, muodostuu erittäin vaikeaksi toteuttaa. On asianmukaista, että isyyden selvittäminen toimitetaan tuolloin lapsen asuin- tai oleskelupaikan viranomaisten eikä vastaajan asuinpaikan viranomaisten toimesta.

9 luku. Erinäiset säännökset

52 §. Perättömän lausuman antaminen isyysasiassa

Pykälässä on säännökset viranomaiselle isyysasian yhteydessä annetun perättömän lausuman rangaistavuudesta.

Pykälän 1 momentin mukaan säädetään sakon uhalla rangaistavaksi äidin viranomaiselle isyysasian yhteydessä antama väärä tieto, joka osaltaan johtaa siihen, että isyys on

virheellisesti vahvistettu. Ollakseen rangaistava lausuma tulee antaa isyyden selvittämisen yhteydessä, tunnustamisen vuoksi tapahtuneen kuulemisen aikana tai tunnustamisen hyväksymisen yhteydessä lausuman vastaanottavalle viranomaiselle. Rangaistavuus ei edellytä, että lausuma olisi annettu kirjallisesti. Rangaistavuus edellyttää kuitenkin, että väärä tieto on annettu tahallisesti. Toisin sanoen lausujan on tullut tietää, että hänen ilmoittamansa tieto on virheellinen ja voi johtaa isyyden vahvistamiseen. Jonkin tiedon salaaminen, esimerkiksi sen kertomatta jättäminen, että äidillä on lapsen siittämisen aikaan ollut muitakin kumppaneita, ei sen sijaan riittäisi tunnusmerkistön täyttymiseen. Jos lastenvalvoja sitä vastoin kysyy asiaa ja äiti vastoin totuutta kieltää muiden kumppanien olemassaolon, hän antaa väärän tiedon ja voi siten syyllistyä tekoon.

Rangaistussäännöksellä pyritään siihen, että lastenvalvoja voisi perustaa toimintansa oikeaan tietoon, mikä on edellytyksenä sille, että isyyden selvittäminen voidaan suorittaa tarkoituksenmukaisesti ja tehokkaasti.

Jotta virheellisen tiedon antaminen olisi rangaistavaa, sen on tullut osaltaan johtaa siihen, että isyys on virheellisesti vahvistettu. Jos oikeusgeneettisissä isyystutkimuksissa havaitaan, että äidin ilmoittama mies ei voi olla lapsen biologinen isä, eikä isyyttä tästä syystä vahvisteta, tämän säännöksen rangaistavuuden edellytykset eivät täyty. Edellytys isyyden oikeudellisesta vahvistamisesta antaa äidille mahdollisuuden ennen isyyden vahvistamista korjata aiemmin annettu virheellinen tieto.

Pykälän 2 momentissa rangaistussäännös on ulotettu mieheen, joka isyyden selvittämisen yhteydessä, isyyttä tunnustaessaan tai hyväksyessään tunnustamisen on antanut väärän tiedon edellä 1 momentissa mainituin seurauksin. Myös miehen osalta rangaistavuus edellyttää, että väärä tieto on annettu tahallisesti. Väärän tiedon antamisen tulee tässäkin osaltaan johtaa siihen, että isyys vahvistetaan virheellisesti. Rangaistavaa on myös se, että mies tunnustaa isyyden, vaikka hän tietää, ettei hän voi olla lapsen isä, jos sen seurauksena isyys vahvistetaan. Sitä vastoin isyyden tunnustaminen tilanteessa, jossa tunnustaja tietää toisenkin miehen tulevan kysymykseen lapsen isänä, ei ole rangaistavaa. Tällöinhän ei ole kysymys tilanteesta, jossa mies tietäisi isyyden mahdottomaksi ja isyystietoa antamansa tiedon siten vääräksi.

Ehdotettu rangaistussäännös on toissijainen, jos muualla laissa samasta teosta on säädetty ankarampi rangaistus. Rikoslaisissa on säädetty rangaistavaksi muun muassa rekisterimerkintärikos (RL 16:7) ja väärän todistuksen antaminen viranomaiselle (RL 16:8). Väärän isyyden ilmoittaminen saattaa täyttää myös petoksen tunnusmerkistön, jos teolla on aiheutettu taloudellista vahinkoa (RL 36:1). Kustakin edellä mainitusta rikoksesta voidaan tuomita enimmillään vankeusrangaistus. Jos teko täyttää edellä mainittujen rikosnimikkeiden tunnusmerkistön, nyt ehdotettua rangaistussäännöstä ei sovelleta.

Myös voimassa olevassa isyyslaissa säädetään rangaistavaksi perättömän lausuman antaminen isyyden selvittämisen yhteydessä. Tähän verrattuna ehdotettu rangaistussäännös on suppeampi, koska se kattaa vain aktiivisen valehtelun viranomaiselle, mutta ei vaitiota asiaan liittyvistä seikoista. Toisaalta se on laveampi, koska sen soveltamisala kattaa paitsi isyyden selvittämisen, myös isyyden tunnustamisen ja sen edellytyksenä olevan hyväksymisen. Lisäksi rangaistussäännöksen ehdotetaan kattavan paitsi äidin lausuman, myös isyysasian selvittämiseen osallistuvan miehen lausuman. Näin ollen

---

isyytensä tunnustava mies, joka tietää, että hän ei voi olla lapsen isä, voi syyllistyä perättömän lausuman antamiseen samalla tavoin kuin äiti, joka hyväksyy tunnustamisen tietoisena samasta seikasta. Ehdotetuilla muutoksilla ei ole tarkoitettu puuttua siihen, millä edellytyksillä teko on rangaistava muiden rangaistussäännösten nojalla.

53 §. Käsittelyn kiireellisyys

Pykälässä säädetään isyyden selvittämistä, vahvistamista tai kumoamista koskevien asioiden käsittelemisestä kiireellisinä. Lapsen etu edellyttää, että hänen sukuasemaansa koskevat asiat saadaan selvitettyiksi mahdollisimman joutuisasti. Säännöksessä ei ole erikseen eritelty niitä viranomaisia, joissa asiaa käsitellään. Näin ollen säännös soveltuu kaikkiin isyyden selvittämistä, vahvistamista tai kumoamista käsitteleviin viranomaisiin. Käytännössä käsittelyn kiireellisyysvaatimus koskee kuntien sosiaali- ja terveystointa, maistraatteja ja tuomioistuimia.

54 §. Virka-apu

Pykälässä on lastenvalvojan virka-apuvelvollisuutta koskeva säännös. Vastaava säännös on sijoitettu nykyisin isyyden vahvistamisesta ja kumoamisesta sekä lapsen elatuksesta annettuun asetukseen (673/1976). Koska Suomen perustuslain 121 §:n 2 momentin mukaan kunnille annettavista tehtävistä tulee säätää lailla, on tätä koskeva säännös tuotu lain tasolle. Sisällöltään säännös vastaa nykytilaa.

55 §. Tarkemmat säännökset

Pykälässä on asetuksenantovaltuus lain täytäntöönpanoa koskevia menettelytapoja ja käytettäviä lomakkeita koskevia tarkempia säännöksiä varten.

10 luku. Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

56 §. Voimaantulo ja kumottavat säännökset

Pykälän 1 momentissa on kaksiportainen voimaantulosäännös. Tarkoituksena on, että valtaosa lain säännöksistä tulisi voimaan noin vuoden kuluttua sen jälkeen, kun se on hyväksytty ja vahvistettu. Lain toimeenpanoon on varattava riittävästi aikaa ehdotettujen organisatoristen muutosten vuoksi ja koska lastenvalvojille, äitiysneuvoloille ja maistraateille on tarpeen luoda sellainen asiankäsitelyjärjestelmä, jossa isyysasioissa tarpeellinen asiakirjaliikenne sujuu näiden välillä vaivattomasti ja luotettavasti. Toimeenpanotoimia koskeva perustelu ei kuitenkaan sovellu ennen nykyisen isyyslain voimaantuloa avioliiton ulkopuolella syntyneiden lasten kanneoikeutta ja perintöoikeutta koskeviin säännöksiin. Näitä tilanteita koskeva oikeudellinen tilanne on epäselvä ja tarve sen pikaiseksi selkeyttämiseksi on ilmeinen. Tästä syystä ehdotetaan, että lain

60 §:n 1 ja 2 momentti sekä 62 § tulevat voimaan lain muista säännöksistä poiketen mahdollisimman pian.

Pykälän 2 momentin säännöksellä kumotaan nykyinen isyyslaki ja sen voimaansaannosta annettu laki.

57 §. Lain soveltaminen

Pykälässä on lain ajallista soveltamisalaa koskeva pääsääntö. Ehdotettua lakia olisi sovellettava yleensä myös silloin, kun lapsi on syntynyt ennen lain voimaantuloa. Sillä, minkä ikäinen lapsi on, ei tavallisesti ole merkitystä. Tästä pääsäännöstä on kuitenkin tarpeen joissakin tilanteissa poiketa. Poikkeuksia koskevat säännökset ovat jäljempänä tässä luvussa.

58 §. Isyyden selvittäminen

Pykälässä on säännökset tilanteista, joissa isyyden selvittäminen on vireillä tämän lain tullessa voimaan. Se, sovelletaanko isyyden selvittämiseen tätä lakia vai aikaisempaa lakia, riippuisi pykälän 1 momentin mukaan siitä, onko nykyisen isyyslain 7 §:ssä tarkoitettu neuvottelu pidetty ennen tämän lain voimaantuloa. Jos näin on tapahtunut, sovellettaisiin aikaisempaa lakia. Tämä tarkoittaa muun muassa sitä, että lastenvalvoja ei saa jatkaa isyyden selvittämistä, jos äiti kirjallisesti ilmoittaa lastenvalvojalle vastustavansa isyyden selvittämistä nykyisen isyyslain 8 §:n 2 momentin mukaisesti. Sillä seikalla, ilmoitetaanko vastustus ennen tämän lain voimaantuloa vai myöhemmin, ei ole merkitystä.

Isyyden selvittäminen ei edellä tarkoitetuissa tilanteissa kuitenkaan jäisi kokonaan aikaisemman lain soveltamispiiriin, vaan kuitenkin olisi sovellettava, mitä tämän lain 10 §:n 2 momentin 1 ja 2 kohdassa säädetään. Tämä tarkoittaa sitä, että lastenvalvojan, joka keskeyttää isyyden selvittämisen säännöksissä mainituilla perusteilla, tulee tehdä siitä päätös. Päätöksen merkitys on siinä, että mies, joka katsoo olevansa lapsen isä, voi tämän jälkeen panna vireille isyyden vahvistamiskanteen tämän lain 25 §:n 2 momentin mukaisesti.

Pykälän 2 momentissa on säännös isänä itseään pitävän miehen asemasta tilanteissa, joissa äiti 1 momentissa tarkoitetun isyyden selvittämisen yhteydessä vastustaa isyyden selvittämistä. Sen mukaan isyyden selvittämistä voidaan miehen pyynnöstä jatkaa, vaikka mies ei ole tunnustanut isyyttään. Nykyisen isyyslain 8 §:n 3 momenttia ei toisin sanoen tältä osin sovellettaisi, vaan miehen asema olisi sama, joka se on ehdotetun uuden lain mukaan.

59 §. Isyyden tunnustaminen

Pykälässä on säännös tunnustamisen hyväksymiseen ja voimaansaattamiseen maistraatissa sovellettavasta laista tapauksissa, joissa mies on tunnustanut isyyden ennen tämän lain voimaantuloa. Näissä tapauksissa olisi sovellettava aikaisempaa lakia. Myös säännöksessä käytetty termistö viittaa voimassa olevaan lakiin. Poikkeuksena olisi kuitenkin tunnustamisen johdosta toimitettava kuuleminen, johon voidaan soveltaa ehdotetun lain mukaista menettelyä. Tunnustamisen johdosta toimitettava kuuleminen olisi siis mahdollista toteuttaa myös kirjallisesti, jos kuuleminen ajankohtaistuu tilanteessa, jossa tämä laki on tullut jo voimaan. Jos isyyden tunnustaminen on tapahtunut tämän lain voimaantulon jälkeen, sovellettaisiin tämän lain säännöksiä siitä riippumatta, onko isyyden selvittämiseen ollut sovellettava tätä vai aikaisempaa lakia.

60 §. Isyyden vahvistamiskanne

Pykälän 1 momentti koskee isyyden vahvistamiskannetta, joka on vireillä tämän lain tullessa voimaan. Kanteen käsittelyyn tuomioistuimessa on sovellettava aikaisempaa lakia. Tästä ehdotetaan kuitenkin tehtäväksi poikkeus isyyslain voimaanpanosta annetun lain 7 §:n 2 momentin osalta. Mainitussa pykälässä on kanneaikaa koskeva säännös niihin tapauksiin, joissa lapsi on syntynyt ennen nykyisen isyyslain voimaantuloa, toisin sanoen aikaisemmin kuin 1.10.1976. Ehdotuksen mukaan tätä lainkohtaa ei enää sovelleta. Se, että kanneaika oli asian vireille tullessa umpeutunut, ei siten estä kanteen hyväksymistä. Lapsen perintöoikeudesta näissä tapauksissa säädetään kuitenkin ehdotuksen 62 §:ssä. Ehdotettua ratkaisua on selvitetty lakiehdotuksen yleisperusteluissa.

Pykälän 2 momentti koskee tapauksia, joissa tuomioistuin on ennen tämän lain voimaantuloa jättänyt isyyden vahvistamatta isyyslain voimaanpanosta annetun lain 7 §:n 2 momentin nojalla. Ehdotetun säännöksen mukaan tällainen päätös ei estäisi isyyden vahvistamista koskevan uuden kanteen nostamista. Tätä säännöstä sovellettaisiin, jos tällainen uudelleen nostettu isyyden vahvistamiskanne on vireillä tämän lain voimaantullessa tai jos se saatetaan myöhemmin vireille. Säännös liittyy siihen, että mahdollisuus panna vireille isyyden vahvistamiskanne ehdotetaan ulotettavaksi myös niihin, joiden osalta määräaika kanteen nostamiseksi on edellä mainitun lainkohdan mukaan umpeutunut. Säännös on tarpeen, jotta ne, jotka ovat jo aiemmin yrittäneet isyyden vahvistamista kanneteitse, mutta joiden kanne on määräajan umpeutumisen tai miehen kuoleman vuoksi hylätty tai jätetty tutkimatta, eivät joutuisi muista poikkeavaan asemaan.

Mahdollisuus saada uudelleen nostettu kanne tutkituksi ei edellytä sitä, että aikaisempi päätös ylimääräisin muutoksenhakekeinoin ensiksi puretaan tai poistetaan. Tämä ei tavallisesti olisi mahdollistakaan, sillä isyyskanteen hylkääminen, joka on perustunut laisasa asetettuun määräaikaan, ei yleensä voi olla sillä tavoin virheellinen, että siihen voitaisiin ylimääräisin muutoksenhakekeinoin puuttua.

Ehdotettu säännös koskee vain niitä tapauksia, joissa isyys on jätetty vahvistamatta isyyslain voimaanpanosta annetun lain 7 §:n 2 momentin nojalla. Se ei siten oikeuta isyyskanteen uudelleen nostamiseen muissa tapauksissa. Se, onko hylkääminen johtunut mainitusta syystä, käy tavallisesti ilmi päätöksen perusteluista.

Pykälän 3 momentissa on säännös, joka rajoittaa lastenvalvojan oikeutta ajaa lapsen puolesta kannetta isyyden vahvistamiseksi tapauksissa, joissa isyyden selvittämiseen on sovellettava aikaisempaa lakia. Ehdotetun säännöksen mukaan lastenvalvojalla ei ole kanneoikeutta, jos lapsi on alle 15-vuotias ja äiti isyyslain (700/1975) 8 §:n 2 momentissa säädetyin tavoin vastustaa isyyden selvittämistä. Säännös liittyy äidin kieltäytymisoikeutta koskevaan siirtymäsääntelyyn. Äidin oikeudesta estää isyyden selvittäminen ehdotetaan tässä laissa luovuttavaksi. Isyyden selvittämiseen sovelletaan ehdotetun lain 58 §:n mukaan kuitenkin aikaisempaa lakia, jos isyyslain 7 §:ssä tarkoitettu isyyden selvittämistä koskeva neuvottelu on pidetty ennen tämän lain voimaantuloa. Näissä tapauksissa äidillä on siten edelleen kieltäytymisoikeus. Tämän vuoksi on perusteltua, että kieltäytymisoikeuteen liittyvä lastenvalvojan kanneoikeuden rajoitus, josta nykyisin säädetään isyyslain 25 §:ssä, näissä tapauksissa edelleen säilytetään.

Äidin vastustus ei sitä vastoin ole merkityksellinen, jos lapsi on täyttänyt 15 vuotta. Näissä tapauksissa lastenvalvoja voi 27 §:n mukaan käyttää alaikäisen lapsen puhevaltaa, jollei lapsi vastusta isyyden vahvistamista.

61 §. Isyyden kumoaminen

Jos isyyden kumoamista koskeva kanne tulee vireille tämän lain tultua voimaan, siihen on 57 §:ssä olevan pääsäännön mukaan yleensä sovellettava tämän lain säännöksiä. Tästä on kuitenkin tarpeen tehdä joitakin poikkeuksia, joista säädetään tässä pykälässä.

Pykälän 1 momentti koskee isyyden kumoamista tapauksissa, joissa lapsi on syntynyt aikaisemmin kuin 1 päivänä lokakuuta 1976. Äiti ei näissä tapauksissa voi panna vireille isyyden kumoamiskannetta. Vastaava säännös on nykyisin isyyslain voimaanpanosta annetun lain 10 §:ssä, ja se ehdotetaan säilytettäväksi, koska ei ole perustetta sille, että kanneoikeutta näissä tilanteissa laajennettaisiin. Lapsi on näissä tapauksissa 38-vuotias tai vanhempi. Tämä huomioon ottaen säännöksen käytännöllinen merkitys on hyvin vähäinen, sillä jos ehdotetusta poiketen säädettäisiin, että äidin kanneoikeuteen on sovellettava tätä lakia, kanneoikeus olisi käytännössä jokseenkin aina vanhentunut.

Pykälän 2 momentti koskee isyyden kumoamista muun kuin äidin, lapsen tai isäksi todetun tai vahvistetun miehen kanteesta. Sen mukaan ehdotetun lain 37 §:n 2 momenttia ja 38 §:n 2 momenttia, joissa tästä mahdollisuudesta säädetään, ei sovellettaisi, jos lapsi on syntynyt ennen nykyisen lain voimaantuloa. Ehdotettu säännös on tarpeen oikeusvarmuuteen liittyvistä syistä. Nykyisen isyyslain mukaan perheenjäsenet ovat voineet luottaa siihen, että lasten sukuasemaa ei perheen ulkopuolisten toimesta riitauteta. Tätä luottamusta on tarpeen suojata siten, ettei tämän lain 37 §:n 2 momenttia ja 38 §:n 2 momenttia säädetä takautuvasti sovellettavaksi.

Pykälän 3 momentti koskee isyyden kumoamiskannetta, joka on vireillä tämän lain tullessa voimaan. Siihen olisi sovellettava aikaisempaa lakia. Kannetta ei kuitenkaan voitaisi jättää tutkimatta sillä perusteella, että äiti ja mies ovat kumpikin kuolleet. Tähän kysymykseen sovellettaisiin siten ehdotettua lakia, jossa molempien kuolemasta johtuvaa kannerajoitusta ei ole.

62 §. Lapsen perintöoikeus eräissä tapauksissa

Pykälässä on säännökset lapsen perintöoikeudesta isänpuoleisessa suvussa tilanteissa, joissa lapsi on syntynyt aikaisemmin kuin 1 päivänä lokakuuta 1976 ja isyys vahvistetaan kanteella. Kysymys on toisin sanoen tapauksista, joissa kanneoikeus voimassa olevan lain mukaan vanhentui 1.10.1981. Mietinnössä aiemmin esitetyistä syistä kanneoikeuden rajoitusta ei nykymuodossaan voida enää sisällyttää lainsäädäntöön. Tämän vuoksi työryhmä on päätenyt ehdottamaan, että kanneoikeuden rajoituksesta luovutaan kokonaan ja ratkaistaan takautuvasta lainmuutoksesta aiheutuvat ongelmat rajoittamalla näissä tapauksissa lapsen perintöoikeutta.

Pykälän 1 momentti koskee tilanteita, joissa lapsi on syntynyt ennen 1.10.1976 ja isyys vahvistetaan tämän lain tultua voimaan tuomioistuimessa. Lapsen perintöoikeus isänpuoleisessa suvussa rajoittuu ehdotuksen mukaan tällöin hänen lakiosaansa. Lapsi ei siten peri sellaisia isänpuoleisia sukulaisiaan, joiden perintöön hänellä ei ole lakiosioikeutta, esimerkiksi isänsä sisaruksia. Lapsella ei myöskään ole perintöoikeutta sellaisen perinnönjättäjän jälkeen, joka on kuollut ennen isyyden vahvistamiskanteen vireille tuloa. Jos esimerkiksi lapsen isä ja isän isä ovat kuolleet, kun kante tulee vireille, lapsella ei ole perintöoikeutta heidän jälkeensä, mutta hänellä on sitä vastoin, jos isyys vahvistetaan, perintöoikeus isoäitinsä jälkeen, joka on elossa mainittuna ajankohtana. Ehdotuksen oikeuspoliittisia perusteita on selvitetty yleisperusteluissa ja laajemmin mietinnön alussa olevassa erillisessä muistiossa.

Pykälän 2 momentti koskee tilanteita, joissa isyys on isyyden voimaantulosta annetun lain 7 §:n 2 momentissa oleva määräaika-säännös syrjäyttäen vahvistettu tuomioistuimessa ennen tämän lain voimaantuloa. Kanteita, joissa vaaditaan isyyden vahvistamista kanneoikeuden vanhentumisesta huolimatta, on nostettu erityisesti sen jälkeen, kun korkein oikeus tapauksessa KKO 2012:11 katsoi, että kanneaikaa koskeva säännös oli perustuslain 106 §:n nojalla jätettävä soveltamatta. Ne oikeuspoliittiset ja perusoikeuksista johdettavat perusteet, joiden vuoksi lapsen perintöoikeutta on 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa aiheellista rajoittaa, koskevat myös nyt puheena olevaa tilannetta. Sen vuoksi ehdotetaan, että 1 momentissa säädettyjä rajoituksia sovelletaan myös näissä tapauksissa. Ehdotetulla sääntelyllä päästään myös siihen, että sillä seikalla, ratkaistaanko isyyden vahvistamiskanteen ennen vai jälkeen lain voimaantulon, ei ole merkitystä lapsen perintöoikeuden kannalta.

Ehdotettu 2 momentti ei kuitenkaan ulottuisi tapauksiin, joissa perinnönjako on jo toimitettu ennen tämän lain voimaantuloa. Jo loppuun saatetun toimituksen avaaminen uuden lain nojalla ei olisi asianmukaista, koska osapuolten luottamusta toimituksen pysyvyyteen on perusteltua suojata. Siihen, milloin perinnönjako on katsottava toimitetuksi, sovellettaisiin oikeuskäytännössä vakiintuneita periaatteita.

Ehdotettua sääntelyä vastaan voidaan mahdollisesti huomauttaa, että se saattaa synnyttää jaon osapuolten välille kilpailutilanteen, jossa toisen osapuolen edun mukaista on saattaa jako pian loppuun ja toisen taas viivyttää sitä. Tätä sinänsä valitettavan tilanteen syntymistä ei näytä olevan mahdollista torjua. Ongelma johtuu siitä, että määräaika-säännös on sivuutettu tuomioistuimen päätöksellä, jolloin ei ole ollut mahdollista korjata niitä seurauksia, joita päätöksestä aiheutuu perintöoikeudellisissa kysymyksissä.

Pykälän 3 momentissa on säännös lakiosan laskemisesta nyt puheena olevissa tapauksissa. Sen mukaan lakiosaa laskettaessa ei jäämistön arvoon voida vaatia lisättäväksi sellaista lahjoitusta, joka oli annettu ennen kuin kanne isyyden vahvistamiseksi tuli viireille. Sama koskee perintökaaren 7 luvun 4 §:ssä tarkoitettuja henkivakuutusmaksuja ja 6 §:ssä tarkoitettua lahjanlupausta, jos lisäyksen tekemisen muutoin aiheuttava seikka oli tapahtunut ennen isyyden vahvistamiskanteen viireillepanoa. Säännöksen tarkoituksena on estää se, että takautuvasta lainsäädännöstä johtuva perittävän kannalta yllättävä perintöoikeus vaikuttaisi niihin kuolemanvaraistoiimiin, joihin perittävä oli ryhtynyt aikaisemmin. Säännöstä ei kuitenkaan sovelleta, jos osoitetaan, että toimenpiteen ilmeisenä tarkoituksena oli vähentää nyt puheena olevan lapsen lakiosaa. Tällainen tarkoitus on voinut olla esimerkiksi sellaisella oikeustoimella, johon on ryhdytty vasta sen jälkeen, kun perittävään on otettu yhteyttä sen selvittämiseksi, voisiko hän tunnustaa lapsen vainon onko tarpeen nostaa isyyden vahvistamiskanne.

Pykälän 4 momentti koskee tilanteita, joissa lapsella oli 30.9.1976 isä, mutta isyys on sen jälkeen kumottu tai isyyden vahvistamista koskeva päätös on purettu. Sen mukaan pykälän 1 – 3 momentissa säädettyjä perintöoikeuden rajoituksia ei näissä tapauksissa sovelleta. Säännös on perusteltu, koska ei ole aihetta muuttaa oikeustilaa, joka syntyi korkeimman oikeuden annettua ratkaisun KKO 1993:58. Mainitussa ratkaisussa korkein oikeus katsoi, että isyyslain voimaantuloa annettun lain 7 §:ssä säädettyjen kanneoikeuden rajoitukset eivät säännöksen sanamuodosta huolimatta koske tilannetta, jossa isyyden vahvistamista koskevan kanteen nostaminen on tullut mahdolliseksi vasta myöhemmin kuin isyyslain voimaantullessa. Ne lapset, jotka edellä mainitusta syystä tulivat isäntöiksi isyyslain voimaantulon jälkeen, rinnastetaan toisin sanoen isyyslain voimaantulon jälkeen syntyneisiin lapsiin.

63 §. Viittaukset aikaisempaan lakiin

Pykälä sisältää oikeusohjeen niiden tilanteiden varalle, joissa laissa tai asetuksessa on viitattu lainkohtaan, jonka tilalle on tullut tämän lain säännös.

64 §. Valtuutus täytäntöönpanotoimiin

Pykälä mahdollistaa ryhtymisen lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin jo ennen lain voimaantuloa.

9.2 Laki oikeusgeneettisestä isyystutkimuksesta annetun lain 13 §:n muuttamisesta

13 §. Näytteen ottaminen

Säännöksen 1 momentissa ehdotetaan, että elossa olevasta tutkittavasta otetaan solunäyte oikeusgeneettistä tutkimusta varten suun limakalvolta, jollei verinäytteen ottamiseen ole erityistä syytä. Käytännössä näyte otetaan sivelynäytteenä posken sisäpinnalta. Momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että solunäytteen ottaminen suun limakalvolta asetetaan säännöstasolla ensisijaiseksi vaihtoehdoksi verinäytteeseen nähden. Erityisenä syynä verinäytteen ottamiselle voi olla esimerkiksi se, että suun limakalvolta otetusta näytteestä ei ole saatu selkeää tutkimustulosta ja tutkimustulosten varmistamista varten tarvitaan uusintänäyte.

Voimassaolevan lain mukaan solunäytteen ottaminen suun limakalvolta voidaan ottaa vain, jos verinäytteen ottamisesta voi aiheutua tutkittavalle terveydellistä haittaa tai vaaraa tai jos sen ottamiselle on muu painava syy. Säädösmuutoksen tavoitteena on mahdollistaa näytteenotto esimerkiksi lastenvalvojan luona, jolloin erillinen käynti terveyskeskuksessa tai muussa terveydenhuollon toimintayksikössä näytteen ottamista varten on tarpeeton. Sivelynäytteen posken sisäpinnalta ottaa tuolloin tutkittava itse lastenvalvojan valvonnassa. Solunäytteen ottaminen on verinäytettä vähemmän kajoava, mutta yhtä luotettava vaihtoehto. Siirtymisellä posken sisäpinnan solunäytteisiin arvioidaan nopeutettavan oikeusgeneettisten isyystutkimusten tulosten saatavuutta mahdollisesti usealla viikolla.

Säännöksen 3 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että verinäytteen ottaa siihen tarvittavan koulutuksen saanut laillistettu terveydenhuollon ammattihenkilö terveydenhuollon toimintayksikössä. Voimassaolevan lain mukaan verinäytteen voi ottaa vain laillistettu tai luvan saanut lääkäri taikka hänen välittömässä valvonnassaan muu terveydenhuollon ammattihenkilö. Edellytyksen, jonka mukaan verinäytteen voi ottaa vain lääkäri tai se voidaan ottaa vain hänen välittömässä valvonnassaan, ei enää katsota vastaavan terveydenhuollon työvoiman asianmukaista kohdentamista. Edellytyksestä ehdotetaan tästä syystä luovuttavaksi. Näytteen luotettavuuden turvaamiseksi ehdotetaan kuitenkin, että verinäytteen saa ottaa vain siihen koulutuksen saanut laillistettu terveydenhuollon ammattihenkilö, jolloin näytteen voi ottaa sairaanhoitajan, terveydenhoitajan, kättilön ja laboratoriohoitajan koulutuksen saanut henkilö. Näyte suun limakalvolta voidaan ottaa myös lastenvalvojan tai isyyslain 15 §:n 2 momentissa tarkoitetun Suomen edustuston virkamiehen tai saman pykälän 3 momentissa tarkoitetun viranomaisen tai toimielimen valvonnassa. Kuten edellä 1 momentin yhteydessä on todettu, käytännössä näytteen ottaa kontaminaatioriskin minimoimiseksi tutkittava itse tai, jos kyse on pienestä lapsesta, hänen huoltajansa lastenvalvojan tai edellä mainittujen viranomaisten valvonnassa. Kuten voimassa olevassa laissa, ennen näytteen ottamista näytteenantajan on todistettava henkilöllisyytensä näytteen vastaanottajalle.

9.3 Laki nimilain 4 §:n muuttamisesta

4 §. Lapsen sukunimen muuttaminen isän sukunimeksi

Säännökseen ehdotetaan lisättäväksi uusi 4 momentti. Uudella säännöksellä tehdään mahdolliseksi lapsen sukunimen muuttaminen isän sukunimeksi lapsen kuoleman jälkeen, jos isyys on tunnustamisen perusteella vahvistettu vasta sen jälkeen, kun lapsi on kuollut. Lapsen sukunimen muuttaminen lapsen kuoleman jälkeen on mahdollista, jos mies on tunnustanut lapsen ehdotetun uuden isyyslain 13 §:n 3 momentissa tarkoitetulla tavalla lapsen kuoleman jälkeen tai jos mies on tunnustanut lapsen ennen lapsen syntymää 14 §:ssä tarkoitetulla tavalla, mutta lapsi kuolee ennen kuin maistraatti on vahvistanut miehen isyyden. Säännös täydentää mainittuja isyyslain säännöksiä. Lapsen vanhemmat voivat pitää inhimillisistä syistä tärkeänä, että lapsen sukunimi voidaan muuttaa isyyden vahvistamisen yhteydessä hänen isänsä sukunimeksi vielä lapsen kuoleman jälkeen. Lisäys on tästä syystä perusteltu.

9.4 Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain muuttamisesta

8 a §. Sopimus lapsen huollosta ennen lapsen syntymää

Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 8 a §. Uudella säännöksellä tehdään mahdolliseksi yhteishuoltoa koskevan sopimuksen tekeminen ennen lapsen syntymää. Säännös liittyy läheisesti isyyslain 14 §:ssä ehdotettuun mahdollisuuteen tunnustaa lapsen ennen lapsen syntymää.

Pykälän 1 momentissa ehdotetun säännöksen mukaan tunnustamisen yhteydessä isyystensä tunnustanut mies ja syntyvän lapsen äiti voivat tehdä sopimuksen siitä, että lapsen huolto uskotaan molemmille vanhemmille yhteisesti. Sopimus allekirjoitetaan tällöin henkilökohtaisesti äitiysneuvolassa kättilön tai terveydenhoitajan läsnä ollessa. Mahdollisuus on rajattu yhteishuoltosopimukseen, koska yksinhuoltoa sekä lapsen asumista ja tapaamisoikeutta koskevat sopimukset edellyttävät niiden vastaanottajalta sellaista erityisosaamista, jota terveydenhuollon ammattihenkilöltä ei voida edellyttää. Säännös edellyttää, että mies on tunnustanut isyytensä ennen huoltosopimuksen tekemistä. Jos kättilön tai terveydenhoitajan ehdotetun isyyslain 14 §:n 3 momentin nojalla on kieltäydyttävä ottamasta isyyden tunnustamista vastaan, hän ei voi ottaa vastaan myöskään yhteishuollosta tehtyä sopimusta.

Pykälän 2 momentin mukaan tunnustamisen vastaanottaneen kättilön tai terveydenhoitajan on allekirjoituksellaan todistettava 1 momentissa tarkoitettu sopimus ja sen jälkeen toimitettava asiakirja isyyslain 14 §:n 4 momentissa tarkoitettulle lastenvalvojalle sopimuksen vahvistamista varten. Käytännössä tämä tarkoittaa, että sopimuksen vastaanottanut kättilö tai terveydenhoitaja lähettää asiakirjat 8 §:ssä tarkoitetun kunnan lastenval-

vojalta isyyden tunnustamista koskevien asiakirjojen yhteydessä. Isyyslain 5 ja 14 §:n 4 momentin säännösten mukaan isyyden tunnustamista koskevat asiakirjat lähetetään lähtökohtaisesti lapsen äidin kotikunnan lastenvalvojalle. Lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 8 §:n mukaan lapsen huoltoa koskevan sopimuksen vahvistaa lähtökohtaisesti lapsen asuinpaikan mukaan määräytyvä lastenvalvoja. Käytännössä vastasyntyneen lapsen ja lapsen äidin asuinpaikka ovat lähes aina samat. Jos kuitenkin lapsen huoltoa koskeva asiakirja on tullut muun kunnan lastenvalvojalle kuin sille, joka vahvistaa huoltosopimuksen lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 8 §:n nojalla, tämän on viipymättä toimitettava lapsen huoltoa koskeva asiakirja tuossa säännöksessä tarkoitetulle lapsen asuinkunnan lastenvalvojalle.

Säännöksen mukaan sosiaalilautakunta ei voi vahvistaa sopimusta ennen kuin miehen isyys on vahvistettu. Säännöksen tavoitteena on estää yhteishuollosta tehdyn sopimuksen vahvistaminen ennen kuin isyyttä koskeva asia on käsitelty loppuun. Koska isyyden tunnustaminen on ehdotetun isyyslain 6 §:n 2 momentin ja 14 §:n 5 momentin mukaan mahdollista kiistää tai peruuttaa 30 päivän kuluessa lapsen syntymästä, huoltosopimusta ei tulisi vahvistaa ennen kuin mainittu määräaika on kulunut loppuun ja maistraatti on vahvistanut miehen isyyden.

Tarkoituksena on, että säännöksessä tarkoitetusta lapsen huoltoa koskevasta sopimuksesta laaditaan lain toimeenpanovaiheessa lomakepohja, jota seuraten asiakirja tulee laadituksi oikein.

9.5 Laki lapsen elatuksesta annetun lain muuttamisesta

8 b §. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi lastenvalvojan virka-apua koskeva 8 b §. Sisällöltään vastaava säännös on sijoitettu nykyisin isyyden vahvistamisesta ja kumoamisesta sekä lapsen elatuksesta annettuun asetukseen. Koska Suomen perustuslain 121 §:n 2 momentin mukaan kunnille annettavista tehtävistä tulee säätää lailla, on tätä koskeva säännös tuotu lain tasolle. Sisällöltään säännös vastaa nykytilaa.

17 §. Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että momentissa annettua asetuksenantovaltuutta tarkennetaan. Valtioneuvoston asetuksella voidaan ehdotetun muutoksen perusteella säätää vain elatusavusta sovittaessa tai sitä vahvistettaessa käytettävistä lomakkeista. Muutoksen tavoitteena on, että asetuksenantovaltuus täyttää nykyiset asetuksenantovaltuudelta edellytetyt täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vaatimukset.

---

10 Tarkemmat säännökset

Ehdotetun isyyslain 55 §:ssä on asetuksenantovaltuus tarkempien säännösten antamiseksi isyyslain täytäntöönpanoa koskevista menettelytavoista ja käytettävistä lomakkeista. Nykyinen asetus isyyden vahvistamisesta ja kumoamisesta sekä lapsen elatuksesta (673/1976) on annettu isyyslain voimaantulon jälkeen annetun lain (701/1975) nojalla. Mainittu säännös ehdotetaan kumottavaksi, kun ehdotettu isyyslaki tulee voimaan. Tästä syystä myös ehdotettuun isyyslakiin tarvitaan asetuksenantovaltuus tarkempia säännöksiä varten. Myös lapsen elatuksesta annetun lain 17 §:n 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että sen sisältämää asetuksenantovaltuutta ehdotetaan tarkennettavaksi. Mainituissa asetuksenantovaltuuksissa eritellään täsmällisemmin ja tarkkarajaisemmin ne asiakokonaisuudet, mistä on tarkoitus säätää asetuksella. Luonnosta valtioneuvoston asetukseksi ei ole katsottu tarkoituksenmukaiseksi valmistella vielä tässä vaiheessa. Tarkoituksena on kuitenkin nykyiseen tapaan koota samaan valtioneuvoston asetukseen sekä isyyslakia että lapsen elatuksesta annettua lakia täydentävät tarkemmat säännökset.

11 Voimaantulo

Lait on suunniteltu tulevaisuuteen noin vuoden kuluttua niiden vahvistamisesta lukuun ottamatta säännöksiä, jotka koskevat ennen nykyisen isyyslain voimaantuloa syntyneiden lasten kanneoikeutta ja perintöoikeutta.

Vuoden mittainen aika vahvistamisen ja voimaantulon välillä on perusteltu ottaen huomioon tarve varata aikaa lakien täytäntöönpanon vaatimille toimille. Täytäntöönpanotoimet edellyttävät muun muassa uuden valtioneuvoston asetuksen laatimista ja muutosten valmistelua oikeusgeneettisistä isyystutkimuksista annettuun valtioneuvoston asetukseen (755/2005). Lisäksi kaikki isyyden selvittämiseen ja vahvistamiseen liittyvät lomakkeet tulee suunnitella uudelleen ja muokata sähköiseen muotoon. Lain tehokas toimeenpano edellyttää, että asioinnissa maistraattien ja kuntien välillä otetaan käyttöön mahdollisuus käsitellä isyyden tunnustamista ja sen vahvistamista koskevat asiat sähköisesti. Tätä koskevan sähköisen toimintaympäristön käyttöönotto maistraateissa sekä kuntien sosiaalitoimissa ja neuvoloissa vaatii riittävästi aikaa. Lisäksi lakiuudistuksen täytäntöönpano edellyttää viranomaistoimijoiden kouluttamista ja ohjeistamista sekä kansalaisten tiedottamista uuden isyyslain tuomista muutoksista.

Edellä kerrotut lain täytäntöönpanotoimia koskevat perustelut eivät sovellu säännöksiin, jotka koskevat ennen nykyisen isyyslain voimaantuloa syntyneiden lasten kanne- ja perintöoikeutta. Näiden lasten osalta on perusteltua selkiyttää oikeudellinen tilanne mahdollisimman nopeasti. Tästä syystä ehdotetaan, että ehdotetun isyyslain 60 §:n 1 ja 2 momentit ja 62 § tulevat voimaan mahdollisimman pian.

12 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Suomen perustuslain 6 §:ssä säädetään ihmisten yhdenvertaisuudesta lain edessä ja siitä, ettei ketään saa ilman hyväksyttävää syytä asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Yhdistyneiden kansakuntien lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen (SopS 60/1991) 7 artiklan mukaan lapsella on, mikäli mahdollista, oikeus tuntea vanhempansa ja olla heidän hoidettavanaan. Myös Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on tulkinnut Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklassa turvatun yksityiselämän suojan sisältävän lapsen oikeuden tuntea alkuperänsä.

Lakiehdotuksen ensisijaisena tavoitteena on edistää lasten yhdenvertaisuutta riippumatta hänen vanhempiensa perhemuodosta lapsen syntymisen hetkellä. Esityksessä ehdotetaan yksinkertaistettua menettelyä isyyden tunnustamiseksi selvissä tapauksissa jo ennen lapsen syntymää äitiysneuvolakäyntien yhteydessä riippumatta siitä, asuvatko lapsen vanhemmat yhdessä vai eivät. Suoraan lakiin perustuvaa isyysolettamaa ei ole kuitenkaan katsottu mahdolliseksi laajentaa esimerkiksi avoliittoperheisiin, koska lapsen vanhempien perhesuhteiden selvittäminen pelkästään väestötietojärjestelmämerkintöjen perusteella olisi omiaan johtamaan virhetulkintoihin perustavanlaatuisen oikeussuhteen määrittelyssä. Erilaiselle kohtelulle on katsottu olevan hyväksyttävä peruste.

Toinen lasten yhdenvertaisuutta edistävä ehdotus koskee ennen 1.10.1976 avioliiton ulkopuolella syntyneiden lasten oikeutta saada isyys vahvistettua kanteella. Nykyinen isyyslaki, joka tuli voimaan 1.10.1976, antaa lapselle mahdollisuuden saada isyys vahvistettua tuomioistuimessa oletetun isän tahdosta riippumatta. Isyyslain voimaantulosta annetun lain 7 §:n 2 momentissa tämä mahdollisuus annettiin taannehtivasti myös ennen lain voimaantuloa syntyneille lapsille, mutta kanne oli pantava vireille viiden vuoden kuluessa lain voimaantulosta eikä kannetta voida nostaa, jos mies on kuollut. Sittenkin sekä Euroopan ihmisoikeustuomioistuin että korkein oikeus ovat katsoneet edellä tarkoitettua lapsen kanneoikeuden rajoittamista koskevan säännöksen loukkaavan Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklassa ja perustuslain 10 §:ssä turvattua yksityiselämän suojaa. Esityksessä ehdotetaan lapsen kanneoikeuden palauttamista sen estämättä, mitä isyyslain voimaantulosta annetun lain 7 §:n 2 momentissa säädetään. Nyt jo aikuisiässä olevilla lapsilla olisi oikeus vahvistuttaa isyys oletetun isän tahdosta riippumatta niissäkin tilanteissa, joissa asiasta on jo olemassa lainvoimainen isyyslain voimaantulosta annetun lain 7 §:n 2 momenttiin perustuva tuomioistuimen ratkaisu, jossa isyys on jätetty vahvistamatta. Tältä osin ennen 1.10.1976 avioliiton ulkopuolella syntyneet lapset tulevat samaan asemaan myöhemmin syntyneiden lasten kanssa.

Voimassa olevan lainsäädännön mukaan isyysuhteen vahvistamiseen liittyy automaattisesti oikeus isän kuoleman jälkeen jaettavaan perintöön. Euroopan ihmisoikeussopimuksen 1. lisäpöytäkirjassa ja perustuslain 15 §:ssä turvattu omaisuuden suoja ei ulotu vielä konkretisoitumattomaan perintöoikeuteen, mutta *Fabris*-tapauksessa Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on katsonut omaisuuden suojan ulottuvan myös omaisuuteen

kohdistuviin perillisen legitiimeihin odotuksiin. Kanneoikeuden palauttamisella taan-
nehtivasti yli 30 vuotta isyyslain voimaanpanolaissa asetetun määräajan päättymisen
jälkeen puututtaisiin kuitenkin merkittäväällä tavalla isäksi vahvistettavan miehen, hänen
lähiomaistensa ja mahdollisten testamentinsaajien luottamukseen oikeustilan pysyvyy-
destä. Jos asiaa tarkastellaan miehen ja hänen perillistensä kannalta, miehen ja hänen
perillistensä omaisuuden suoja muodostaa tärkeimmän konkreettisen rajoitteen lapsen
perintöoikeuden toteuttamiselle. Rajoite konkretisoituu erityisesti silloin, kun mies on
kuollut.

Jos perittävä on elossa, on otettava huomioon hänen omaisuuden suojansa. Nykyiseen
lainsäädäntöön luottaen perittävä on saattanut tehdä sukupolvenvaihdosjärjestelyjä, joi-
hin voi sisältyä esimerkiksi alihintaisia kauppoja tai ennakkoperintöjä. Näihin järjeste-
lyihin voi sisältyä edellytys, että muut perittävän lapset saavat vastaavasti enemmän
omaisuutta perinnönjaossa. Olisi omaisuuden suojan kannalta ongelmallista, jos perilli-
nen, joka on takautuvan lainsäädännön kautta saanut asemansa, voisi rikkoa tällaisia
järjestelyitä. Takautuvan kanneoikeuden avulla isyyden vahvistuttaneen lapsen perintö-
oikeus esitetään rajoitettavaksi lakiosaan. Esityksessä ehdotetaan, että takautuvan kan-
ne oikeuden avulla isyyden vahvistuttanut lapsi ei voi vaatia lakiosaa laskettaessa otetta-
vaksi huomioon lahjoituksia, jotka oli tehty ennen kanteen nostamista. On katsottu, että
lakiosarajoitus ilmentää miehen oletettua tahtoa siitä, että mies ei tahdo isyyden vahvis-
tamista vaativan lapsen tulevan perilliseksi. Olettama perustuu siihen, että hän ei ole
vapaaehtoisesti tunnustanut lasta. Perintökaaren säännösten mukaan perittävällä on oi-
keus rajoittaa rintaperillistensä perintöoikeutta lakiosaan. Ehdotus poistaa tarpeen tehdä
tätä koskeva erillinen testamentti. Ehdotuksessa on otettu huomioon myös niiden mies-
ten oikeussuojaintressi, jotka eivät enää ole oikeustoimikelpoisia tekemään esimerkiksi
testamenttia tai lahjoituksia. On katsottu, että eriarvoiselle kohtelulle on hyväksyttävä
peruste siltä osin, kun kyse on takautuvan kanneoikeuden nojalla isyyden vahvistutta-
neiden lasten perintöoikeudesta.

Lapsen oikeudesta vaikuttaa itseään koskeviin asioihin on säädetty erityisesti Yhdisty-
neiden kansakuntien lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen 12 artiklassa ja lapsen
oikeuksien käyttöä koskevan eurooppalaisen yleissopimuksen (SopS 13/2011) 3 artik-
lassa. Säännösten mukaan lapselle, joka kykenee muodostamaan oman näkemyksensä,
tulee taata oikeus ilmaista näkemyksensä häntä koskevissa asioissa ja hänelle on tämän
oikeuden toteuttamiseksi annettava mahdollisuus tulla kuulluksi häntä koskevissa oi-
keudellisissa toimituksissa. Perustuslain 6 §:n mukaan lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti
yksilöinä, ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaa-
vasti. Esitetyn ehdotuksen mukaan 15 vuotta täyttänyt lapsi käyttää itsenäisesti puheval-
taansa lastenvalvojan ja hänen lakimääräisen edustajansa ohella. Alaikäinen, joka on
täyttänyt 15 vuotta, on tasaveroisessa asemassa isyyden selvittämistä koskevassa neu-
vottelussa muiden neuvottelun osapuolten kanssa, ja hänellä on muiden osapuolten tah-
dosta riippumaton oikeus keskeyttää isyyden selvittäminen, olla hyväksymättä häntä
koskevaa tunnustamislausumaa ja estää isyyden vahvistamista koskevan kanteen ajami-
nen. Lapsen kanneoikeutta isyyden kumoamiseksi voi lähtökohtaisesti käyttää vain
15 vuotta täyttänyt lapsi itse. Jos alaikäinen on alle 15-vuotias, hänelle voidaan määrätä
edunvalvoja kanneoikeuden käyttämistä varten vain, jos siihen on lapsen oman edun
kannalta erittäin painava syy. Esitykseen sisältyy lisäksi isyyden selvittämisestä laaditun

---

pöytäkirjan tiedonsaantioikeutta koskeva säännös, jossa 15 vuotta täyttäneen alaikäisen tiedonsaantioikeus on turvattu muiden osapuolten kanssa tasaveroisella tavalla.

Perustuslain 6 §:n 4 momentin mukaan valtion tulee edistää sukupuolten välistä tasa-arvoa yhteiskunnallisessa toiminnassa. Esityksessä ehdotetaan poistettavaksi äidin mahdollisuus yksipuolisesti vastustaa isyyden selvittämistä ja estää isyyden vahvistamista koskevan kanteen nostaminen. Miehellä ehdotetaan lisäksi annettavaksi kanneoikeus tilanteessa, jossa miehen isyys on mahdollinen, mutta äiti ei ole suostunut oikeusgeneettisiin isyystutkimuksiin isyyden varmistamiseksi. Nykyisin mies joutuu tunnustamaan lapsen ilman varmuutta isyydestään ennen kanneoikeuden saamista. Tuomioistuinkäsittelyn kuluessa tuomioistuin voi velvoittaa äidin ja lapsen oikeusgeneettisiin isyystutkimuksiin oikeusgeneettisestä isyystutkimuksesta annetun lain nojalla. Ehdotus parantaa miehen asemaa isyyden vahvistamista koskevassa asiassa.

Ehdotus edistää perustuslain 21 §:ssä turvattua oikeutta saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheutonta viivytystä toimivaltaisessa tuomioistuimessa. Esityksessä ehdotetaan laajennettavaksi niiden henkilöiden piiriä, jotka voivat nostaa isyyden kumoamiskanteen, vaikka lapsi olisi syntynyt äidin avioliiton aikana. Nykyisin isyyden kumoamiskanteen voi nostaa vain aviomies, äiti tai lapsi itse. Miehellä, joka aviomiehen asemesta katsoo olevansa lapsen oikea isä, ehdotetaan annettavaksi mahdollisuus nostaa isyyden kumoamiskanne tietyin edellytyksin.

Lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyksityksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

LAKIEHDOTUKSET

1.

Isyyslaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Lain soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan isyyden toteamiseen ja vahvistamiseen sekä isyyden kumoamiseen.

2 §

Isyyden toteaminen avioliiton perusteella

Aviomies on lapsen isä, kun lapsi on syntynyt avioliiton aikana.

Jos avioliitto on miehen kuoleman vuoksi purkautunut ennen lapsen syntymää, on aviomies lapsen isä, kun lapsi on syntynyt sellaiseen aikaan avioliiton purkautumisen jälkeen, että lapsi on voinut tulla siitetyksi ennen aviomiehen kuolemaa. Jos äiti on ennen lapsen syntymää solminut uuden avioliiton, on kuitenkin jälkimmäinen aviomies lapsen isä.

3 §

Isyys muissa tapauksissa

Jos isyyttä ei todeta 2 §:n nojalla, isyys vahvistetaan maistraatin tai tuomioistuimen päätöksellä.

Isä on tällöin se,

1) joka on siittänyt lapsen; tai

2) jonka siittiöitä on käytetty äidin hedelmöittämiseen muulla tavalla ja lapsi on tästä syntynyt.

Jos lapsen äidille on kuitenkin annettu hedelmöityshoidoista annetun lain (1237/2006) 1 §:ssä tarkoitettua hedelmöityshoitoa ja lapsi on syntynyt annetun hoidon tuloksena, lapsen isä on mies, joka yhteisymmärryksessä äidin kanssa antoi suostumuksensa hoitoon. Jos hoitoa on annettu naiselle yksin, lapsen isä on mies, jonka siittiöitä on käytetty hoidossa, jos mies on ennen hoidon antamista tai yhteisymmärryksessä äidin kanssa hoidon antamisen jälkeen suostunut isyyden vahvistamiseen mainitun lain 16 §:n 2 momentin mukaisesti.

2 luku

Isyyden selvittäminen

4 §

Isyyden selvittämisen tarkoitus ja käyttöala

Isyyden selvittämisen tarkoituksena on hankkia sellaisia tietoja, joiden nojalla isyys voidaan vahvistaa tai todentaa.

Lastenvalvojan tehtävänä on toimittaa isyyden selvittäminen, kun

1) lastenvalvoja saa tiedon 18 vuotta nuoremasta lapsesta, jonka osalta isyyttä ei ole todettu 2 §:n perusteella;

2) mies haluaa tunnustaa isyytensä, eikä isyyttä ole todettu 2 §:n perusteella;

3) lapsen äiti ja mies, jonka isyys on todettu 2 §:n perusteella, yhdessä pyytävät lastenvalvojalta isyyden selvittämistä ennen kuin kuusi kuukautta on kulunut lapsen syntymästä; tai

4) lapsen äiti ja mies, jonka isyys on todettu 2 §:n perusteella, molemmat hyväksyvät sen, että isyys selvitetään toisen miehen tunnustettua tai ilmoitettua aikovansa tunnustaa lapsen 13 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla.

Isyyden selvittäminen voidaan aloittaa jo ennen lapsen syntymää, jos näytön saaminen isyydestä muutoin vaarantuisi tai siihen on muu erityinen syy. Oikeusgeneettisessä isyystutkimuksessa tarvittava näyte lapsesta voidaan kuitenkin ottaa vasta lapsen syntymän jälkeen.

Jos lapsi kuolee ennen kuin isyyden selvittäminen on toimitettu, asian käsittely raukeaa. Isyyden selvittäminen aloitetaan kuitenkin uudestaan, jos mies haluaa tunnustaa isyyden ja tunnustamislausuma voidaan 13 §:n 3 momentin mukaan vielä antaa.

5 §

Isyyden selvittämisen toimeenpanija

Isyyden selvittämisestä huolehtii äidin kotikunnan lastenvalvoja. Jos lapsi on täyttänyt 15 vuotta, lapsen äiti on kuollut tai äidillä ei ole Suomessa kotikuntaa, isyyden selvittämi-

sestä huolehtii kuitenkin lapsen kotikunnan lastenvalvoja tai, jos lapsella ei ole täällä kotikuntaa, sen kunnan lastenvalvoja, jossa lapsi oleskelee.

Jos mies haluaa tunnustaa isyytensä, eikä isyyden selvittäminen kuulu minkään 1 momentissa tarkoitetun kunnan lastenvalvojalle, isyyden selvittämisestä huolehtii miehen kotikunnan lastenvalvoja.

Jos isyyden selvittäminen ei 1 ja 2 momentin mukaan kuulu minkään kunnan lastenvalvojalle, isyyden selvittämisestä huolehtii Helsingin kaupungin lastenvalvoja.

6 §

Neuvottelu isyyden selvittämiseksi

Saatuun tiedon seikasta, jonka vuoksi isyyden selvittäminen on toimitettava, lastenvalvojan on neuvoteltava äidin, 15 vuotta täyttäneen lapsen ja, jos mahdollista, miehen kanssa, joka saattaa olla lapsen isä. Jos isyyden selvittäminen toimitetaan 4 §:n 1 momentin 3 tai 4 kohdan nojalla, neuvotteluun on kutsuttava myös mies, jonka isyys on todettu 2 §:n nojalla.

Jos isyys on 14 §:n mukaisesti tunnustettu ennen lapsen syntymää, neuvottelu toimitetaan kuitenkin vain, jos äiti, tunnustaja tai mies, joka katsoo olevansa lapsen isä, 30 päivän kuluessa lapsen syntymästä ilmoittaa lastenvalvojalle käsityksensä, että lapsen tunnustanut mies ei ole lapsen isä.

7 §

Neuvottelun toimittaminen ja velvollisuus pysyä totuudessa

Neuvottelussa pyritään saamaan ne tiedot, joiden avulla isyyden selvittäminen voidaan toimittaa loppuun. Neuvottelun aluksi lastenvalvojan tulee selostaa isyyden selvittämiseen liittyvät toimenpiteet sekä isyyden vahvistamisen merkitys ja sen oikeusvaikutukset.

Tietoja antaessaan äidillä ja miehellä on velvollisuus pysyä totuudessa. Sama velvollisuus koskee myös tunnustamislausuman

antamista, tunnustamisen hyväksymistä ja tunnustamisen johdosta toimitettua kuulemistä.

8 §

Lastenvalvojan tiedonsaantioikeus

Lastenvalvojan oikeuteen saada tietoja isyyden selvittämistä varten sovelletaan, mitä sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetussa laissa (812/2000) säädetään. Lastenvalvojalla on oikeus saada miehen henkilöllisyyden ja asuinpaikan selvittämiseksi tarpeellisia tietoja salassapitosäännösten estämättä myös äidin ilmoittaman miehen työnantajalta tai majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetussa laissa (308/2006) tarkoitetun majoitustoiminnan harjoittajalta.

9 §

Geneettisten ja lääketieteellisten selvitysten hankkiminen

Lastenvalvojan on tilattava isyyden selvittämisen yhteydessä oikeusgeneettisestä isyystutkimuksesta annetun lain (378/2005) 1 §:ssä tarkoitettu oikeusgeneettinen isyystutkimus lapsesta, äidistä ja miehestä, joka saattaa olla lapsen isä, jos mies pyytää tutkimusta tai jos lastenvalvoja muuten katsoo sen tarpeelliseksi. Jos tutkimus voidaan mainitun lain mukaan määrätä tehtäväksi muusta kuin edellä tarkoitettusta henkilöstä, lastenvalvoja voi katsoessaan sen aiheelliseksi tilata tutkimuksen.

Lastenvalvojan tilaama oikeusgeneettinen isyystutkimus voidaan tehdä vain sen suostumuksella, josta näyte on tarkoitus ottaa. Jos tutkimus aiotaan tehdä vainajasta tai hänestä aiemmin otetusta näytteestä ja vainaja ei ole eläessään antanut suostumusta tutkimukseen, siihen on saatava vainajan oikeudenomistajien suostumus.

Jos tutkimus on tarkoitus tilata miehen tai äidin molemmista vanhemmista, toisesta vanhemmasta yksin tai muusta sukulaisesta, tutkimuksesta ja siihen annettavasta suostumuksesta on soveltuvin osin voimassa, mitä

oikeusgeneettisestä isyystutkimuksesta annetun lain 6, 7 ja 9 §:ssä sekä 11 §:n 1 momentissa säädetään.

Lastenvalvoja voi hankkia lääketieteellisen asiantuntijalausunnan lapsen siirtämisaikakohdasta, jos sen hankkimista voidaan pitää tarpeellisena muihin selvityksiin nähden.

10 §

Isyyden selvittämisen keskeyttäminen

Isyyden selvittäminen on keskeytettävä, jos 15 vuotta täyttänyt lapsi sitä vaatii.

Lastenvalvoja voi päättää, että isyyden selvittäminen keskeytetään, jos:

1) on ilmeistä, ettei isyyden vahvistamista varten ole saatavissa riittävästi tietoja;

2) lapsi on syntynyt hedelmöityshoidoista annetun lain 1 §:ssä tarkoitetun hoidon tuloksena naiselle, joka on saanut hoitoa yksin, ja on selvitetty, että siittiöiden luovuttaja ei ole tuon lain 16 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla suostunut siihen, että hänet voidaan vahvistaa hoidon tuloksena syntyneen lapsen isäksi; tai

3) mies ei ole tunnustanut lasta ja on erityinen syy olettaa, että isyyden selvittämisen jatkaminen ei olisi lapsen edun mukaista, eikä 15 vuotta täyttänyt lapsi vaadi isyyden selvittämisen jatkamista.

Keskeytetty isyyden selvittäminen on aloitettava uudestaan:

1) äidin, 15 vuotta täyttäneen lapsen tai isänä itseään pitävän miehen pyynnöstä, jos 2 momentin 1 tai 2 kohdissa tarkoitetut keskeyttämisen edellytykset eivät enää täyty; sekä

2) äidin, 15 vuotta täyttäneen lapsen tai isyyden tunnustaneen miehen pyynnöstä, jos selvittämisen keskeyttäminen on perustunut 2 momentin 3 kohtaan.

Äiti, 15 vuotta täyttänyt lapsi tai mies, joka katsoo olevansa lapsen isä, saa hakea muutosta isyyden selvittämistä koskevaan lastenvalvojan päätökseen valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Edellä mainitut tahot tai lastenvalvoja saavat hakea muutosta hallinto-oikeuden päätökseen, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

Isyyden selvittämisestä laadittava pöytäkirja

Lastenvalvojan on laadittava isyyden selvittämisestä pöytäkirja. Pöytäkirjaan tulee merkitä kaikki ne tiedot, joilla on merkitystä isyyttä vahvistettaessa.

Jos neuvottelua isyyden selvittämiseksi ei 6 §:n 2 momentin mukaan ollut toimitettava, isyyden selvittämisestä laadittava pöytäkirja sisältää ainoastaan:

1) tiedon siitä, että kukaan 6 §:n 2 momentissa mainituista henkilöistä ei ole määrääjässä ilmoittanut katsovansa, että isyyden tunnustanut mies ei ole lapsen isä; sekä

2) lastenvalvojan lausuman siitä, että lastenvalvojalla ei ole aihetta epäillä sitä, että joku muu kuin tunnustaja olisi lapsen isä.

Äidillä, 15 vuotta täyttäneellä lapsella ja miehellä, jolla on 25 §:n 2 momentin mukainen kanneoikeus, on pyynnöstä oikeus saada tieto isyyden selvittämisestä laaditusta pöytäkirjasta kokonaisuudessaan siitä riippumatta, mitä viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 11 §:n 2 momentin 1 kohdassa säädetään.

Tunnustamistilaisuuden varaaminen ja kanteen nostaminen

Lastenvalvojan on varattava miehelle tilaisuus tunnustaa isyytensä, jos lastenvalvoja katsoo, että oikeusgeneettisten isyystutkimusten tai muun selvityksen valossa voidaan pitää todistettuna, että mies on lapsen isä.

Jos mies ei tunnusta isyyttä ja lapsi ei ole täyttänyt 18 vuotta, lastenvalvoja ajaa lapsen puolesta kannetta isyyden vahvistamiseksi siten kuin 6 luvussa säädetään.

Isyyden tunnustaminen*Tunnustamisen käyttöala*

Jollei 2 momentissa toisin säädetä, isyyden tunnustaminen ei voi koskea lasta, jolla on jo isä. Tunnustaa ei myöskään voida lasta, joka on adoptoitu.

Tunnustaa voi kuitenkin lapsen, jonka osalta isyys on todettu 2 §:n nojalla, jos ne, joiden hyväksyminen 16 §:n nojalla tarvitaan, hyväksyvät tunnustamisen. Kun tunnustaminen vahvistetaan maistraatissa, 2 §:n nojalla todettu isyys kumoutuu.

Isyyttä ei voida tunnustaa lapsen kuoleman jälkeen. Isyys voidaan kuitenkin tunnustaa, jos lapsi on kuollut niin pian syntymänsä jälkeen, että tunnustamislausumaa ei ole olosuhteet huomioon ottaen voitu antaa lapsen eläessä. Tunnustamislausuma on tässä tapauksessa annettava ennen kuin yksi vuosi on kulunut lapsen kuolemasta. Jos isyys tunnustetaan lapsen kuoleman jälkeen, isyyden selvittäminen toimitetaan, kuten 2 luvussa säädetään.

Isyyden tunnustaminen ennen lapsen syntymää

Mies voi tunnustaa isyytensä ennen lapsen syntymää ilmoittamalla olevansa syntyvän lapsen isä siten kuin jäljempänä säädetään.

Ilmoitus on annettava henkilökohtaisesti ja tulevan äidin läsnä ollessa kättilölle tai terveydenhoitajalle sen kunnan äitiysneuvolassa, jossa syntyvän lapsen äidille ja miehelle on annettu äitiysneuvontaa. Ennen tunnustamisen vastaanottamista osapuolille on selvitettävä tunnustamisen merkitys ja oikeusvaikutukset.

Kättilön tai terveydenhoitajan, jota 2 momentissa tarkoitetaan, on kieltäydyttävä ottamasta vastaan tunnustamista, jos:

- 1) äiti vastustaa tunnustamista;

2) miehen tai tulevan äidin henkilöllisyyttä ei ole luotettavasti selvitetty;

3) on syytä epäillä, ettei tunnustaja ole lapsen isä; tai

4) on syytä epäillä, että tunnustaja ei mielentilansa, kielivaikeuksien tai muun syyn vuoksi kykene ymmärtämään tunnustamisen merkitystä.

Tunnustamisesta on laadittava asiakirja, kuten 18 §:ssä säädetään. Äidin kirjallisesti hyväksytyä tunnustamisen asiakirja on viipymättä toimitettava sen kunnan lastenvalvojalle, jolle isyyden selvittäminen 5 §:n mukaan kuuluu.

Mies, joka 2 momentissa säädetyin tavoin on tunnustanut isyytensä, voi peruuttaa tunnustamisen ilmoittamalla siitä kirjallisesti 4 momentissa tarkoitettulle lastenvalvojalle ennen kuin 30 päivää on kulunut lapsen syntymästä.

15 §

Isyyden tunnustaminen lapsen syntymän jälkeen

Mies voi tunnustaa isyytensä lapsen syntymän jälkeen ilmoittamalla henkilökohtaisesti 2 momentissa tarkoitettulle tunnustamisen vastaanottajalle olevansa lapsen isä. Vastaanottajan on ennen tunnustamista selvitettävä miehelle tunnustamisen merkitys ja oikeusvaikutukset.

Isyyden tunnustamisen ottaa vastaan lastenvalvoja, maistraatin päällikkö, henkikirjoittaja tai julkinen notaari. Mies, joka avioliittoa solmittaessa haluaa tunnustaa olevansa kihlakumppaninsa lapsen isä, voi antaa tunnustamislauseman myös vihkipäälle. Tunnustamisen ottaa vieraassa valtiossa vastaan sellainen Suomen edustuston virkamies, joka voi konsulipalvelulain (498/1999) 33 §:n mukaan suorittaa edustustossa julkisen notaarin tehtäviä. Tunnustamisesta laadittavasta asiakirjasta säädetään 18 §:ssä.

Vieraassa valtiossa annettu tunnustaminen voidaan hyväksyä, vaikka sitä ei ole otettu vastaan 2 momentissa säädetyin tavoin, jos tunnustaminen on henkilökohtaisesti annettu sellaisen vieraan valtion viranomaisen tai toimielimen edessä, joka toimivallasta, sovel-

lettavasta laista, päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta sekä yhteistyöstä elatusvelvoitteita koskevissa asioissa annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 4/2009 nojalla tai Haagissa 23 päivänä marraskuuta 2007 lasten ja muiden perheenjäsenten elatusavun kansainvälisestä perinnästä tehdyn yleissopimuksen nojalla toimii kyseisen valtion keskusviranomaisena. Näissä tapauksissa tunnustamislausema voidaan antaa myös noudattaen sitä muotoa ja menettelyä, jota sanottu valtion lain mukaan on noudatettava.

16 §

Tunnustamisen hyväksyminen

Isyyttä ei voida tunnustamisen perusteella vahvistaa, jos sitä ei ole hyväksytty, kuten 2–4 momentissa säädetään.

Jos tunnustaminen koskee 2 §:ssä tarkoitettua lasta, äidin ja lapsen isän tulee hyväksyä tunnustaminen.

Lapsen tulee hyväksyä tunnustaminen, jos hän on täyttänyt 15 vuotta. Hyväksyminen ei kuitenkaan ole tarpeen, jos lapsi ei mielen-terveyden häiriön, kehitysvammaisuuden tai muun vastaavan syyn vuoksi kykene ymmärtämään asian merkitystä.

Jos tunnustaminen on tehty ennen lapsen syntymää, syntyvän lapsen äidin tulee hyväksyä tunnustaminen.

Hyväksyminen, jota 2 ja 3 momenteissa tarkoitetaan, annetaan sen kunnan lastenvalvojalle, jonka 5 §:n mukaan on toimitettava isyyden selvittäminen. Hyväksymisen voi vastaanottaa myös se, joka on ottanut vastaan tunnustamisen. Hyväksyminen on annettava sen vastaanottajalle henkilökohtaisesti.

17 §

Kuuleminen

Lastenvalvojan on varattava seuraaville tilaisuuksille kuulluksi tunnustamisen johdosta:

1) äidille, paitsi jos äiti on 14 §:n mukaisesti hyväksynyt tunnustamisen;

2) lapsen huoltajalle, jos kuuleminen voidaan hankaludetta toimittaa; ja

3) tunnustajan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle, jos tunnustaja on alaikäinen.

Lastenvalvoja voi kuulla muitakin kuin 1 momentissa tarkoitettuja henkilöitä, jos se asian selvittämiseksi on tarpeen. Kuuleminen voidaan toimittaa joko suullisesti tai kirjallisesti. Kuulemisen voi toimittaa myös se, joka on ottanut vastaan tunnustamisen, jota 15 §:ssä tarkoitetaan.

18 §

Tunnustamisesta ja sen hyväksymisestä laadittava asiakirja

Tunnustamisesta ja sen hyväksymisestä on tehtävä asiakirja. Asiakirja on päivättävä ja sen allekirjoittavat isyytensä tunnustanut mies ja tunnustamisen vastaanottaja. Jos jonnekin tulee hyväksyä tunnustaminen, hyväksyjän ja hyväksymisen vastaanottajan on allekirjoitettava asiakirja.

19 §

Asiakirjojen toimittaminen maistraatille

Kun isyyden selvittäminen on toimitettu ja mies on tunnustanut isyytensä, tulee sen lastenvalvojan, jolle isyyden selvittäminen 5 §:n mukaan kuuluu, toimittaa isyyden selvittämisestä tehty pöytäkirja ja tunnustamista koskevat asiakirjat 23 §:ssä tarkoitettulle maistraatille.

4 luku

Miehen oikeudenomistajien suostumus isyyden vahvistamiseksi

20 §

Suostumus isyyden vahvistamiseen ilman oikeudenkäyntiä

Jos mies on kuollut ennen lapsen syntymää, mutta toimitettu isyyden selvittäminen

ja oikeusgeneettinen isyystutkimus osoittavat hänen olevan avioliiton ulkopuolella syntyneen lapsen isä, miehen oikeudenomistajat voivat lapsen syntymän jälkeen antaa suostumuksen siihen, että isyys vahvistetaan ilman oikeudenkäyntiä maistraatin päätöksellä.

21 §

Suostumuksesta laadittava asiakirja

Miehen oikeudenomistajien 20 §:ssä tarkoitettu suostumuksesta on laadittava asiakirja. Tällaiseen suostumukseen ja siitä laadittuun asiakirjaan sovelletaan, mitä tässä laissa säädetään isyyden tunnustamisesta lapsen syntymän jälkeen, tunnustamiseen liittyvästä kuulemisesta, tunnustamisen hyväksymisestä ja asiakirjojen toimittamisesta maistraatille.

5 luku

Isyyden vahvistaminen maistraatissa

22 §

Maistraatin toimivalta

Isyys vahvistetaan maistraatissa, jos:

1) mies on tunnustanut isyyden 13–18 §:ssä säädettyin tavoin eikä ole aiheutta olettamaa, ettei mies ole lapsen isä; tai

2) mies on kuollut ennen lapsen syntymää, mutta miehen oikeudenomistajat ovat 20 ja 21 §:ssä säädettyin tavoin antaneet suostumuksensa siihen, että isyys vahvistetaan maistraatin päätöksellä, ja 20 §:ssä tarkoitettua selvityksen perusteella voidaan pitää selvitettyinä, että mies on siittänyt lapsen.

Isyys voidaan vahvistaa, vaikka miehen tai äidin henkilöllisyyttä ja perhesiteitä osoittavat asiakirjat ovat puutteelliset, jos lisäselvitystä ei kohtuudella ole saatavissa ja on epäilyksetöntä, että mies on lapsen isä.

Jos mies on 14 §:ssä säädettyin tavoin tunnustanut isyytensä, isyys voidaan 1 momentin 1 kohdassa säädettyin perusteiden vahvistaa, vaikka mies olisi kuollut ennen lapsen syntymää.

23 §

Alueellisesti toimivaltainen maistraatti

Isyyden vahvistaa 22 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa lastenvalvojan toimialueen maistraatti. Jos maistraattien toiminnan tehostamiseksi tai tasapainoisen alueellisen kehityksen edistämiseksi on kuitenkin tarpeen siirtää toiselle maistraatille asioita, jotka koskevat isyyden vahvistamista, valtiovarainministeriön asetuksella voidaan antaa tarkemmat säännökset maistraateista, joilta toimivalta siirtyy ja joille se siirtyy, sekä toimivalan jakautumisen perusteista asiat vastaanotettavien maistraattien kesken.

24 §

Asian käsittely maistraatissa ja muutoksenhaku

Isyyden vahvistamista koskevan asian käsittelyyn maistraatissa sovelletaan, mitä hallintolaissa (434/2003) säädetään. Jos asiassa ei ole menetelty, kuten 3 ja 4 luvuissa säädetään, asiakirjat ovat puutteelliset tai isyyksymystä ei ole riittävästi selvitetty, maistraatti voi pyytää lastenvalvojaa täydentämään asiakirjoja tai hankkimaan tarpeellista saatavilla olevaa lisäselvitystä.

Maistraatin päätökseen ei voida hakea muutosta.

6 luku

Isyyden vahvistamista koskeva oikeudenkäynti

25 §

Kanneoikeuden edellytykset ja asianosaiset

Lapsi, jonka osalta isyyttä ei ole äidin avioliiton perusteella todettu eikä maistraatin tai tuomioistuimen päätöksen nojalla vahvistettu, voi vaatia isyyden vahvistamista nostamalla kanteen miestä vastaan. Jos mies on kuollut, kanne on nostettava miehen oikeudenomistajia vastaan. Jos mies kuolee kan-

teen ollessa vireillä, miehen oikeudenomistajat tulevat hänen sijaansa.

Miehellä, joka katsoo olevansa lapsen isä, on oikeus nostaa isyyden vahvistamista koskeva kanne lasta vastaan, jos:

1) mies saattaa tulla kyseeseen lapsen isänä, mutta lastenvalvoja on keskeyttänyt isyyden selvittämisen, koska lapsesta tai lapsen äidistä ei ole saatu näytettä, josta oikeusneettiset isyytustutkimukset olisi voitu tehdä; tai

2) maistraatti ei ole vahvistanut isyyttä muun syyn vuoksi kuin siksi, että 16 §:ssä tarkoitettua hyväksymistä ei ole saatu.

26 §

Kanneoikeuden rajoitukset

Kannetta isyyden vahvistamiseksi ei voida ajaa, jos lapsi on täyttänyt 15 vuotta ja vastustaa isyyden vahvistamista. Kannetta ei myöskään voida saattaa vireille eikä asian käsittelyä jatkaa, jos lapsi on kuollut.

Miehen kanne on pantava vireille vuoden kuluessa siitä päivästä, kun hän on saanut tiedon 25 §:n 2 momentissa tarkoitettusta lastenvalvojan tai maistraatin päätöksestä.

27 §

Lapsen puhevallan käyttäminen

Isyyden vahvistamista koskevassa oikeudenkäynnissä alaikäisen lapsen puhevaltaa käyttää lastenvalvoja, joka 5 §:n nojalla on huolehtinut isyyden selvittämisestä. Lastenvalvojalla ei kuitenkaan ole puhevaltaa, jos Suomen viranomaisten kansainvälinen toimivalta perustuu muuhun kuin 45 §:n 1 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitettuun seikkaan.

Isyyden vahvistamista koskevassa oikeudenkäynnissä alaikäisen lapsen puhevaltaa saavat lastenvalvojan ohella käyttää lapsen huoltaja tai muu laillinen edustaja ja 15 vuotta täyttänyt lapsi itse siten kuin oikeudenkäymiskaaren 12 luvussa säädetään. Jos lastenvalvoja ja lapsen muu edustaja ovat puhe-

valtaa käyttäessään erimielisiä, on noudatettava lastenvalvojan mielipidettä.

Tuomioistuimen tulee varata tilaisuus tulla kuulluksi jokaiselle, joka 1 tai 2 momentin mukaan saa käyttää lapsen puhevaltaa. Myös lapsen äidille tulee varata tilaisuus tulla kuulluksi, vaikka hän ei ole lapsen huoltaja, jos kuuleminen voidaan hankaluudetta toimittaa.

Lapsi, jota lastenvalvoja 1 momentin nojalla edustaa isyyden vahvistamista koskevassa asiassa, saa korvauksetta oikeusapua sen esittämättä, mitä oikeusavun edellytyksistä muuten säädetään.

28 §

Vastaajaksi haastaminen

Lapsen tulee haastaa vastaajaksi mies, jonka voidaan olettaa olevan lapsen isä.

Jos tällaisia miehiä on useita, voidaan heidät haastaa vastaajiksi samaan oikeudenkäyntiin. Miehet tulee haastaa vastaajiksi samaan oikeudenkäyntiin, jos on ilmeistä, että selvityksen saaminen isyydestä sitä edellyttää.

Jos mies nostaa 25 §:ssä tarkoitetun kanteen lasta vastaan, hän voi haastaa vastaajiksi myös ne miehet, jotka kantajan ohella voivat tulla kysymykseen lapsen isänä.

Miestä, jonka osalta on oikeusgeneettisin isyystutkimuksin selvitetty, että hän ei voi olla lapsen isä, ei ole ilman erityistä syytä haastettava vastaajaksi.

29 §

Haasteen tiedoksianto

Haasteen tiedoksiintoon sovelletaan, mitä oikeudenkäymiskaaren 11 luvussa säädetään. Jollei tiedoksiannon vastaanottajan eikä hänen tiedoksiannon vastaanottamista varten valtuuttamansa olinpaikasta voida saada tietoa, haasteen tiedoksianto voidaan kuitenkin toimittaa kuuluttamalla vain, jos isyydestä on saatavilla siinä määrin todisteita, että oikeudenkäynnin aloittamista miestä vastaan on pidettävä lapsen edun mukaisena.

30 §

Isyyden selvittämisestä laaditun pöytäkirjan tiedoksianto

Kantajan tulee liittää isyyden selvittämisestä laadittu pöytäkirja haastehakemuksen ohkeen, jos isyyden selvittäminen on tullut lain mukaan toimittaa. Jos pöytäkirjaa ei ole liitetty haastehakemukseen, tuomioistuimen tulee pyytää pöytäkirja lastenvalvojalta.

31 §

Oikeuspaikka

Toimivaltaisesta tuomioistuimesta isyyden vahvistamista koskevassa asiassa säädetään oikeudenkäymiskaaren 10 luvussa.

Kun isyyden vahvistamista koskeva asia on saatettu vireille toimivaltaisessa tuomioistuimessa, ei saman lapsen isyyskysymystä saa tutkia toisessa tuomioistuimessa. Tuomioistuimen on tällöin siirrettävä asia oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 22 §:ssä säädettyin tavoin siihen tuomioistuimeen, jossa asia on jo vireillä.

32 §

Kanteen peruuttaminen ja isyyden poissuljenta

Kun isyyden vahvistamista koskevaa kantea ajetaan useampia miehiä vastaan, voi kantaja peruuttaa kanteen jonkun miehen osalta, jos tämä ei vastusta kanteen peruuttamista. Kanne voidaan peruuttaa kuitenkin vain, jos tuomioistuin kuultuaan muita vastaajia tähän suostuu. Tuomioistuimen on tällöin jätettävä asia miestä koskevalta osalta sillensä.

Jos isyyden vahvistamista koskevaa kantea ajetaan useampia miehiä vastaan, tuomioistuin voi ennen isyyskysymyksen lopullista ratkaisemista hylätä kanteen yhden tai useamman miehen osalta, jos oikeusgeneettisen isyystutkimuksen perusteella on pidettävä todistettuna, ettei vastaaja voi olla lapsen isä.

33 §

Näytön hankkiminen

Tuomioistuimen on omasta aloitteestaan määrättävä hankittavaksi kaikki se selvitys, minkä se katsoo asian ratkaisemisen kannalta tarpeelliseksi. Jos oikeudenkäynnissä esiin tulleiden seikkojen perusteella on aihetta olettaa, että mies, joka ei ole asianosaisena, on lapsen isä, tuomioistuin voi varata hänelle tilaisuuden tulla kuulluksi. Tuomioistuin voi myös kehottaa lastenvalvojaa täydentämään toimitettua isyyden selvittämistä.

34 §

Muutoksenhaun käsittely

Jos kantaja tai vastaaja hakee muutosta isyydestä annettuun tuomioon, voi muutoksenhakutuomioistuin käsitellä asian myös sellaisen asianosaisen osalta, jota muutoksenhaku ei koske. Asiaa ei kuitenkaan tule ilman erityistä syytä ottaa käsiteltäväksi sellaisen miehen osalta, jota muutoksenhaku ei koske ja jota koskeva vaatimus on hylätty sen vuoksi, että hänen isyytensä ei ole mahdollinen suoritetun oikeusgeneettisen isyystutkimuksen nojalla.

7 luku

Isyyden kumoaminen

35 §

Isyyden kumoamisen perusteet

Miehen isyys on kumottava, jos oikeusgeneettisten isyystutkimusten avulla tai muutoin on selvitetty, ettei miehen ja lapsen välillä ole 3 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitettua suhdetta.

36 §

Isyyden kumoaminen maistraatin päätöksellä

Aviomiehen isyys on kumottu, kun toinen mies on 15 §:ssä tarkoitetulla tavalla tunnustanut isyytensä ja maistraatti on vahvistanut isyyden tunnustamisen perusteella.

Jos lapsen äiti ja aviomies ovat yhdessä pyytäneet lastenvalvojalta isyyden selvittämistä 4 §:n 2 momentin 3 kohdassa tarkoitetulla tavalla, ja oikeusgeneettisten isyystutkimusten perusteella voidaan todeta, että aviomies ei voi olla lapsen isä, maistraatti voi vanhempien yhteisestä hakemuksesta päätöksellään vahvistaa, että aviomies ei ole lapsen isä. Maistraatti ei kuitenkaan voi päättää asiasta, jos äidille on annettu hedelmöityshoitoa ajankohtana, jolloin lapsi on saatettu alkuun. Asia voidaan ratkaista lasta kuulematta. Hakemus maistraatille tulee tehdä ennen kuin vuosi on kulunut lapsen syntymästä.

Maistraatin 1 ja 2 momenteissa tarkoitettuihin päätöksiin ei voida hakea muutosta.

37 §

Isyyden kumoaminen kanteen perusteella

Isyyden kumoamista koskevan kanteen käräjäoikeudessa voi nostaa lapsi, äiti tai mies, jonka isyys on avioliiton perusteella todettu tai maistraatin päätöksellä vahvistettu.

Isyyden kumoamista koskevan kanteen voi 38 §:n 2 momentissa mainituissa tapauksissa nostaa myös se, joka katsoo 1 momentissa tarkoitettun miehen asemesta olevansa lapsen isä.

Kanne on nostettava 1 momentissa mainittuja henkilöitä vastaan.

Jos asianosainen kuolee oikeudenkäynnin kestäessä, hänen oikeudenomistajansa tulevat hänen sijaansa.

38 §

Kanneoikeuden rajoitukset

Lapsen kanneoikeutta voi käyttää vain 15 vuotta täyttänyt lapsi itse. 15 vuotta nuoremman lapselle voidaan kuitenkin määrätä edunvalvoja lapsen kanneoikeuden käyttämistä varten, jos siihen on lapsen edun kannalta erittäin painava syy.

Miehellä, joka katsoo olevansa äidin avioliiton aikana syntyneen lapsen isä, on oikeus nostaa kanne äidin aviomiehen isyyden kumoamiseksi ainoastaan, jos:

1) äiti ja aviomies ovat asuneet erillään lapsen syntymän aikaan;

2) kantaja on asunut yhdessä lapsen äidin kanssa lapsen syntymän aikaan ja osallistunut lapsen hoitoon tai jos kantajan ja lapsen välille on muutoin muodostunut perheyhteyteen rinnastettava suhde; ja

3) tuomioistuimien arvioi kanteen nostamisen olevan lapsen edun mukainen.

Aviomiehellä tai isyytensä tunnustaneella miehellä ei ole oikeutta nostaa kannetta, jos hän, saatuaan tietää toisen miehen olleen sukupuoliyhdynnässä äidin kanssa tai toisen miehen siittiöitä käytetyn äidin hedelmöittämiseen lapsen siittämisaikana, on lapsen syntymän jälkeen kirjallisesti selittänyt lapsen omakseen. Äidillä ei ole oikeutta nostaa kannetta, jos hän on kirjallisesti hyväksynyt edellä tarkoitetun selityksen.

39 §

Kuoleman vaikutus kanneoikeuteen ja vastaajan puhevallan käyttöön

Kannetta isyyden kumoamiseksi ei voida panna vireille, jos lapsi on kuollut.

Kannetta isyyden kumoamiseksi ei voida panna vireille sellaisen 37 §:ssä tarkoitetun asianosaisen puolesta, joka on kuollut. Isäksi todetun tai vahvistetun miehen kuoltua hänen puolisonsa ja perillisensä voivat kuitenkin saattaa isyyden kumoamiskanteen vireille siten kuin 40 §:n 3 momentissa säädetään. Jos mies, jonka 37 §:n 1 momentin mukaan tulisi olla asiassa vastaajana, on kuollut, vastaajaksi on haastettava hänen 37 §:n 4 momentissa

tarkoitettujen oikeudenomistajansa. Jos äiti on kuollut, hänen oikeudenomistajiaan ei haasteta vastaajiksi.

40 §

Määräaika kanteen nostamiselle

Äidin, 38 §:n 2 momentissa tarkoitetun miehen ja miehen, jonka isyys on todettu avioliiton perusteella, on pantava kanne vireille kahden vuoden kuluessa lapsen syntymästä. Jos miehen isyys on vahvistettu tunnustamisen perusteella, isyytensä tunnustaneen miehen ja äidin on pantava kanne vireille kahden vuoden kuluessa siitä, kun isyys on tunnustamisella vahvistettu.

Kanne voidaan kuitenkin tutkia, vaikka se olisi pantu vireille määräajan päättymisen jälkeen, jos kantajalla, jota 1 momentissa tarkoitetaan, oli laillinen este tai hän näyttää muun erittäin painavan syyn sille, minkä vuoksi kannetta ei ole aikaisemmin nostettu. Kanne on kuitenkin jätettävä tutkimatta, jos sitä ei ole nostettu viipymättä sen jälkeen, kun syy kanteen nostamatta jättämiselle oli poistunut.

Jos aviomies tai isyytensä tunnustanut mies on kuollut menettämättä kanneoikeuttaan, on eloon jääneellä puolisoilla sekä jokaisella, joka lapsen ohella tai lapsen jälkeen on miehen lähin perillinen, oikeus nostaa kanne vuoden kuluessa miehen kuolemasta tai, jos miehellä vielä olisi ollut käytettävissään pitempi aika, tuon ajan kuluessa.

41 §

Sivullisen miehen kuuleminen

Jos oikeudenkäynnissä esille tulleiden seikkojen perusteella on aihetta olettaa, että tietty mies, joka ei ole asianosaisena, on lapsen isä, voi tuomioistuimien varata hänelle tilaisuuden tulla kuulluksi.

42 §

Oikeuspaikka

Toimivaltaisesta tuomioistuimesta isyyden kumoamista koskevassa asiassa säädetään oikeudenkäymiskaaren 10 luvussa.

43 §

Oikeudenkäyntimenettely

Isyyden kumoamista koskevasta oikeudenkäynnistä on muutoin soveltuvin osin voimassa, mitä 29 ja 33 §:ssä säädetään.

8 luku

Kansainvälisen yksityisoikeuden alaan kuuluvat säännökset

44 §

Isyyden määräytyminen välittömästi lain nojalla

Isyys määräytyy välittömästi lain nojalla Suomen lain mukaan, jos:

1) lapsen äidillä lapsen syntymän aikaan on asuinpaikka Suomessa; tai

2) lapsen äidillä ei lapsen syntymän aikaan ole asuinpaikkaa missään valtiossa ja hän oleskelee tuolloin Suomessa tai on täällä turvapaikanhakijana.

Jos Suomen lakia ei 1 momentin mukaan sovelleta, isyys määräytyy välittömästi lain nojalla sen valtion lain mukaan, jota on sovellettava siinä valtiossa, jossa:

1) lapsen äidillä lapsen syntymän aikaan on asuinpaikka; tai

2) lapsen äiti lapsen syntymän aikaan oleskelee tai on turvapaikanhakijana, jos äidillä ei tuolloin ole asuinpaikkaa missään valtiossa.

Jos lapsella kuitenkin on syntymän aikaan kaikki asiaan vaikuttavat seikat huomioon ottaen läheisempi yhteys johonkin muuhun valtioon kuin siihen, jonka laki 1 tai 2 momentin mukaan tulisi sovellettavaksi, isyyden mää-

räytymiseen välittömästi lain nojalla sovelletaan tuossa valtiossa sovellettavaa lakia.

Jos isyysuhde on lapsen syntymän jälkeen vakiintunut muussa kuin 1–3 momentissa tarkoitettussa valtiossa sovellettavan lain mukaiseksi ja lapsella on läheinen yhteys tuohon valtioon, isyyden määräytymiseen välittömästi lain nojalla sovelletaan 1–3 momentista poiketen tuossa valtiossa sovellettavaa lakia.

45 §

Suomen viranomaisten kansainvälinen toimivalta

Suomen viranomaiset ovat toimivaltaisia isyyttä koskevassa asiassa, jos:

1) lapsella on Suomessa asuinpaikka;

2) lapsella ei ole asuinpaikkaa missään valtiossa, mutta hän oleskelee Suomessa tai on täällä turvapaikanhakijana;

3) vastaajalla tai ainakin yhdellä heistä on tai viimeksi ennen kuolemaansa oli Suomessa asuinpaikka;

4) vastaajalla ei ole asuinpaikkaa missään valtiossa, mutta hän oleskelee tai viimeksi ennen kuolemaansa oleskeli Suomessa tai on täällä turvapaikanhakijana; taikka

5) lapsi tai mies on tai viimeksi ennen kuolemaansa oli Suomen kansalainen eikä asiaa voida ratkaista siinä vieraassa valtiossa, jossa lapsella tai miehellä on asuinpaikka ja asian ratkaisemiselle Suomessa on erityinen syy.

Isyyden selvittämistä ja tunnustamista koskevassa asiassa Suomen viranomaiset ovat sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, toimivaltaisia, jos mies haluaa tunnustaa isyytensä ja:

1) miehellä on Suomessa asuinpaikka; taikka

2) miehellä ei ole asuinpaikkaa missään valtiossa, mutta hän oleskelee Suomessa tai on täällä turvapaikanhakijana.

Isyyden selvittämistä, jota 2 luvussa tarkoitetaan, ei kuitenkaan toimiteta, jos Suomen viranomaisten toimivalta perustuu ainoastaan 1 momentin 3 tai 4 kohtaan.

46 §

Vieraassa valtiossa vireillä olevan asian vaikutus

Jos vieraan valtion viranomaisessa on vireillä isyyttä koskeva asia ja on ilmeistä, että asiassa annettava päätös tunnustetaan Suomessa, Suomen viranomaisen on keskeytettävä saman, täällä myöhemmin vireille tulleen asian käsittely, kunnes on selvitetty, tunnustetaanko vieraassa valtiossa annettu päätös täällä.

Suomen viranomainen voi kuitenkin olla keskeyttämättä asian käsittelyä tai jatkaa keskeytetyn asian käsittelyä, jos osoitetaan, että ratkaisun saaminen muutoin kohtuuttomasti viivästyisi.

47 §

Sovellettava laki

Isyyttä koskevassa asiassa sovelletaan Suomen lakia, jollei 44 §:stä muuta johdu.

48 §

Vieraassa valtiossa annetun päätöksen tunnustaminen

Isyydestä vieraassa valtiossa annettu päätös, joka on voimassa siinä valtiossa, tunnustetaan Suomessa ilman eri vahvistusta.

Vieraassa valtiossa annettua päätöstä ei kuitenkaan tunnusteta, jos:

1) päätöksen antaneen vieraan valtion viranomaisen toimivalta ei perustunut kenenkään osapuolen asuin- tai kotipaikkaan, kansalaisuuteen tai muuhun sellaiseen liittymään, joka huomioon ottaen viranomaisella olisi ollut perusteltu syy ottaa asia käsiteltäväkseen;

2) päätös on annettu pois jäänyttä vastaan eikä haastehakemusta tai vastaavaa asiakirjaa ole annettu tiedoksi pois jääneelle niin hyvässä ajoin ja sillä tavalla, että hän olisi voinut valmistautua vastaamaan asiassa;

3) päätös on ristiriidassa sellaisen Suomessa annetun isyyttä koskevan päätöksen kans-

sa, jota koskeva oikeudenkäynti on tullut vireille ennen ulkomailla annettuun päätökseen johtanutta oikeudenkäyntiä;

4) päätös on ristiriidassa sellaisen vieraassa valtiossa aikaisemmin annetun isyyttä koskevan päätöksen kanssa, joka tunnustetaan Suomessa; taikka

5) päätös on vastoin Suomen oikeusjärjestyksen perusteita.

Päätöksenä, jota 1 ja 2 momentissa tarkoitetaan, pidetään tuomioistuimen ja muun viranomaisen päätöstä sekä oikeustoimen vahvistamista tai rekisteröintiä, jos lapsen ja miehen välistä suhdetta pidetään tällaisen toimenpiteen seurauksena isyysuhteena tai isyysuhteen katsotaan tällaisen toimenpiteen vuoksi lakanneen siinä valtiossa, jossa rekisteröinti tai muu toimenpide on suoritettu.

49 §

Vieraassa valtiossa annetun päätöksen vahvistaminen

Helsingin hovioikeus voi hakemuksesta vahvistaa, tunnustetaanko vieraassa valtiossa isyydestä annettu päätös Suomessa.

Asiaa käsiteltäessä hovioikeuden on varattava lapselle, isälle, äidille tai jollekulle muulle tilaisuus tulla kuulluksi, jos kuuleminen on tarpeen asian selvittämiseksi ja kuuluttavan olinpaikka on vaikeuksitta selvitettävissä.

50 §

Säännösten toissijaisuus

Tämän luvun säännöksiä on sovellettava ainoastaan, jollei pohjoismaisten isyysratkaisujen tunnustamisesta annetusta laista (352/1980) muuta johdu.

51 §

Suomen oikeusjärjestyksen perusteiden vastaisuus

Vieraan valtion lain säännös on jätettävä huomiotta, jos sen soveltaminen johtaisi Suomen oikeusjärjestyksen perusteiden vastaiseen tulokseen.

9 luku

Erinäiset säännökset

52 §

Perättömän lausuman antaminen isyysasiassa

Jos äiti isyyden selvittämisen yhteydessä, tunnustamisen vuoksi tapahtuneessa kuulemisessa tai hyväksyessään tunnustamisen tahallaan antaa viranomaiselle väärän tiedon, joka osaltaan johtaa siihen, että isyys on virheellisesti vahvistettu, hänet on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *perättömän lausuman antamisesta isyysasiassa* sakkoon.

Mitä 1 momentissa säädetään, sovelletaan vastaavasti mieheen, joka isyyden selvittämisessä, isyyttä tunnustaessaan tai isyyden tunnustamisen hyväksyessään tahallaan antaa viranomaiselle väärän tiedon, joka osaltaan johtaa siihen, että isyys on virheellisesti vahvistettu.

53 §

Käsittelyn kiireellisyys

Isyyden selvittämistä, vahvistamista tai kumoamista koskevat asiat on käsiteltävä kiireellisinä.

54 §

Virka-apu

Lastenvalvoja on pyynnöstä velvollinen antamaan virka-apua toisen kunnan lastenvalvojalle isyyden selvittämisessä ja vahvistamisessa lastenvalvojalle kuuluvissa tehtävissä. Tällöin lastenvalvoja on velvollinen myös edustamaan toista lastenvalvojaa käsiteltäessä tämän toimeen kuuluvaa asiaa toimialueensa tuomioistuimessa tai muun viranomaisen luona.

55 §

Tarkemmat säännökset

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarvittaessa tarkemmin:

1) lapsen syntymää koskevasta ilmoituksesta;

2) lääketieteellisten selvitysten antamisesta ja siitä maksettavasta korvauksesta;

3) lastenvalvojan toimintatavoista ja tutkitavalle annettavista tiedoista oikeusgeneettisten isyystutkimusten yhteydessä;

4) henkilöllisyyden toteamisesta tunnustamislausumaa tai hyväksymistä taikka kuulemista vastaanotettaessa;

5) asiakirjojen lähettämisestä asiaa käsittelevälle lastenvalvojalle, jos tunnustamislausuman tai hyväksymisen on vastaanottanut tai kuulemisen toimittanut muu kuin asiaa käsittelevä lastenvalvoja;

6) maistraatin toimintatavoista, kun isyys on vahvistettu tai kumottu maistraatin päätöksellä;

7) isyyden selvittämisen, tunnustamisen ja vahvistamisen yhteydessä käytettävistä lomakkeista; sekä

8) lain täytäntöönpanosta.

10 luku

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

56 §

Voimaantulo ja kumottavat säännökset

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Lain 60 §:n 1 ja 2 momentti ja 62 § tulevat kuitenkin voimaan päivänä kuuta 20 .

Tällä lailla kumotaan isyyslaki (700/1975) ja isyyslain voimaanpanosta annettu laki (701/1975).

57 §

Lain soveltaminen

Tätä lakia sovelletaan myös silloin, kun lapsi on syntynyt ennen tämän lain voimaantuloa, jollei toisin säädetä.

58 §

Isyyden selvittäminen

Jos lapsi on syntynyt ja isyyden selvittäminen koskeva neuvottelu on pidetty ennen tämän lain voimaantuloa, isyyden selvittämiseen sovelletaan tämän lain voimaantullessa voimassa olleita säännöksiä. Isyyden selvittämisen keskeyttämiseen sovelletaan tällöin kuitenkin, mitä 10 §:n 2 momentin 1 ja 2 kohdassa säädetään.

Jos äiti 1 momentissa tarkoitettussa tapauksessa vastustaa isyyden selvittämistä, isyyden selvittämistä voidaan miehen pyynnöstä jatkaa, vaikka mies ei ole tunnustanut isyyttään.

59 §

Isyyden tunnustaminen

Jos mies on tunnustanut isyyden ennen tämän lain voimaantuloa, tunnustamisen hyväksymiseen ja voimaansaattamiseen sovel-

letaan tämän lain voimaantullessa voimassa olleita säännöksiä.

60 §

Isyyden vahvistamiskanne

Jos isyyden vahvistamista koskeva kanne on vireillä tuomioistuimessa tämän lain tullessa voimaan, siihen sovelletaan tämän lain voimaantullessa voimassa olleita säännöksiä. Kannetta ei kuitenkaan voida hylätä isyyslain voimaanpanosta annetun lain (701/1975) 7 §:n 2 momentissa säädetyllä perusteella.

Isyyden vahvistamiskanne, joka on vireillä tämän lain tullessa voimaan tai joka tulee myöhemmin vireille, voidaan tutkia sen estämättä, että tuomioistuin on aikaisemmin jättänyt isyyden vahvistamatta isyyslain voimaanpanosta annetun lain 7 §:n 2 momentin nojalla.

Jos isyyden selvittämiseen on 58 §:n mukaan sovellettava tämän lain voimaantullessa voimassa olleita säännöksiä, lastenvalvoja ei voi lapsen puolesta ajaa kannetta isyyden vahvistamiseksi, jos äiti isyyslain (700/1975) 8 §:n 2 momentissa säädetyin tavoin vastustaa isyyden selvittämistä ja lapsi ei ole täyttänyt 15 vuotta.

61 §

Isyyden kumoaminen

Äiti ei voi panna vireille isyyden kumoamiskannetta, jos lapsi on syntynyt aikaisemmin kuin 1 päivänä lokakuuta 1976.

Tämän lain 37 §:n 2 momenttia ja 38 §:n 2 momenttia ei sovelleta, jos lapsi on syntynyt ennen tämän lain voimaantuloa.

Isyyden kumoamiskanteeseen, joka on tuomioistuimessa vireillä tämän lain voimaantullessa, sovelletaan säännöksiä, joita oli sovellettava tämän lain tullessa voimaan. Kannetta ei kuitenkaan voida jättää tutkimatta sillä perusteella, että äiti ja aviomies ovat kumpikin kuolleet.

62 §

Lapsen perintöoikeus eräissä tapauksissa

Jos isyys vahvistetaan tuomioistuimessa kanteen johdosta ja lapsi on syntynyt aikaisemmin kuin 1 päivänä lokakuuta 1976, lapsen perintöoikeus hänen isänpuoleisessa suvussaan rajoittuu hänen lakiosaansa. Lapsella ei kuitenkaan ole perintöoikeutta sellaisen perittävän jälkeen, joka oli kuollut ennen kuin kanne isyyden vahvistamiseksi tuli vireille.

Mitä 1 momentissa säädetään, on sovellettava myös, jos isyys on vahvistettu ennen tämän lain voimaantuloa ja vahvistamisen yhteydessä isyyslain voimaanpanosta annetun lain 7 §:n 2 momentti on perustuslain 106 §:n tai ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn yleissopimuksen (SopS 19/1990) 8 artiklan nojalla jätetty soveltamatta, eikä perinnönjakoa ole toimitettu ennen tämän lain voimaantuloa.

Laskettaessa 1 ja 2 momentissa tarkoitettun lapsen lakiosaa ei oteta huomioon sellaisia perintökaaren (40/1965) 7 luvun 3, 4 ja 6 §:ssä tarkoitettuja oikeustoimia, jotka perittävä oli tehnyt ennen kuin kanne isyyden

vahvistamiseksi tuli vireille, paitsi jos osoitetaan perittävän ilmeisenä tarkoituksena olleen vähentää kyseisen lapsen lakiosaa.

Mitä 1–3 momenteissa säädetään, ei kuitenkaan sovelleta, jos 1 momentissa tarkoitettulla lapsella 30 päivänä syyskuuta 1976 oli isä, mutta isyys on sen jälkeen kumottu tai isyyttä koskeva tuomio on purettu.

63 §

Viittaukset aikaisempaan lakiin

Jos laissa tai asetuksessa viitataan lainkohtaan, jonka tilalle on tullut tämän lain säännös, tämän lain tultua voimaan noudatetaan tämän lain vastaavaa säännöstä.

64 §

Valtuutus täytäntöönpanotoimiin

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

2.

Laki

oikeusgeneettisestä isyystutkimuksesta annetun lain 13 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oikeusgeneettisestä isyystutkimuksesta annetun lain (378/2005) 13 § seuraavasti:

13 §

Näytteen ottaminen

Elossa olevasta otetaan tutkimusta varten solunäyte suun limakalvolta, jollei verinäytteen ottamiseen ole erityistä syytä.

Vainajasta näyte otetaan saatavilla olevasta kudoksesta.

Verinäytteen ottaa siihen tarvittavan koulutuksen saanut laillistettu terveydenhuollon ammattihenkilö terveydenhuollon toimintayksikössä. Näyte suun limakalvolta voidaan

ottaa myös lastenvalvojan tai isyyslain 15 §:n 2 momentissa tarkoitetun Suomen edustuston virkamiehen tai mainitun lain 15 §:n 3 momentissa tarkoitetun viranomaisen tai toimielimen valvonnassa. Ennen näytteen ottamista näytteenantajan on todistettava henkilöllisyytensä näytteen vastaanottajalle.

_____

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 _____ .

3.

Laki

nimilain 4 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään nimilain (694/1985) 4 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 617/1998, uusi
4 momentti seuraavasti:

4 §	kunimeksi lapsen kuoleman jälkeen, jos isyys on tunnustamisen perusteella vahvistettu vas- ta sen jälkeen, kun lapsi on kuollut.
<i>Lapsen sukunimen muuttaminen isän sukunimeksi</i>	

Lapsen sukunimi voidaan muuttaa isän su-   Tämä laki tulee voimaan   päivänä
kuuta 20   .

4.

Laki

lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annettuun lakiin (361/1983) uusi 8 a § seuraavasti:

8 a §

Sopimus lapsen huollosta ennen lapsen syntymää

Jos mies on tunnustanut isyytensä ennen lapsen syntymää isyyslain (/20) 14 §:ssä tarkoitetulla tavalla, mies ja syntyvän lapsen äiti voivat samassa yhteydessä tehdä sopimuksen siitä, että lapsen huolto uskotaan molemmille vanhemmille yhteisesti.

Tunnustamisen vastaanottaneen kättilön tai terveydenhoitajan on todistettava omalla al-

lekirjoituksellaan vanhempien allekirjoitukset ja sen jälkeen toimitettava asiakirja isyyslain 14 §:n 4 momentissa tarkoitetulle lastenvalvojalle sopimuksen vahvistamista varten. Sosiaalilautakunta ei voi vahvistaa sopimusta ennen kuin miehen isyys on vahvistettu.

_____

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 _____ .

5.

Laki

lapsen elatuksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan lapsen elatuksesta annetun lain (704/1975) 17 §:n 2 momentti, sekä
lisätään uusi 8 b § seuraavasti:

8 b §

Lastenvalvoja on pyynnöstä velvollinen antamaan virka-apua toisen kunnan lastenvalvojalle elatusavun vahvistamista koskevissa asioissa lastenvalvojalle kuuluvissa tehtävissä. Tällöin lastenvalvoja on velvollinen myös edustamaan toista lastenvalvojaa käsiteltäessä tämän toimeen kuuluvaa asiaa toimialueensa tuomioistuimessa tai muun viranomaisen luona.

17 §

Tarkempia säännöksiä elatusavusta sovittaessa ja vahvistettaessa käytettävistä lomakkeista annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .

Helsingissä _____ päivänä _____
kuuta 20

Pääministeri

JYRKI KATAINEN

Oikeusministeri *Anna-Maja Henriksson*

RINNAKKAISTEKSTIT

2.

Laki

oikeusgeneettisestä isyystutkimuksesta annetun lain 13 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oikeusgeneettisestä isyystutkimuksesta annetun lain (378/2005) 13 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

13 §

13 §

Näytteen ottaminen

Näytteen ottaminen

Elossa olevasta otetaan tutkimusta varten verinäyte. Jos verinäytteen ottamisesta voi aiheutua tutkittavalle terveydellistä haittaa tai vaaraa taikka jos on muu painava syy, näyte voidaan ottaa suun limakalvolta.

Vainajasta näyte otetaan saatavilla olevasta kudoksesta.

Näytteen ottaa laillistettu tai luvan saanut lääkäri taikka hänen välittömässä valvonnassaan muu terveydenhuollon ammattihenkilö. Ennen näytteen ottamista lääkärin on todettava tutkittavan henkilöllisyys.

Elossa olevasta otetaan tutkimusta varten *solunäyte suun limakalvolta, jollei verinäytteen ottamiseen ole erityistä syytä.*

Vainajasta näyte otetaan saatavilla olevasta kudoksesta.

Verinäytteen ottaa siihen tarvittavan koulutuksen saanut laillistettu terveydenhuollon ammattihenkilö terveydenhuollon toimintayksikössä. Näyte suun limakalvolta voidaan ottaa myös lastenvalvojan tai isyyslain 15 §:n 2 momentissa tarkoitetun Suomen edustuston virkamiehen tai mainitun lain 15 §:n 3 momentissa tarkoitetun viranomaisen tai toimielimen valvonnassa. Ennen näytteen ottamista näytteenantajan on todistettava henkilöllisyytensä näytteen vastaanottajalle.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 _____ .

3.

Laki

nimilain 4 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään nimilain (694/1985) 4 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 617/1998, uusi
4 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

4 §

*Lapsen sukunimen muuttaminen isän
sukunimeksi*

—————
*Lapsen sukunimi voidaan muuttaa isän su-
kunimeksi lapsen kuoleman jälkeen, jos isyys
on tunnustamisen perusteella vahvistettu vas-
ta sen jälkeen, kun lapsi on kuollut.*

—————
*Tämä laki tulee voimaan   päivänä
kuuta 20 .*
—————

4.

Laki

lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annettuun lakiin (361/1983) uusi 8 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

8 a §

Sopimus lapsen huollosta ennen lapsen syntymää

Jos mies on tunnustanut isyytensä ennen lapsen syntymää isyyslain (/20) 14 §:ssä tarkoitetulla tavalla, mies ja syntyvän lapsen äiti voivat samassa yhteydessä tehdä sopimuksen siitä, että lapsen huolto uskotaan molemmille vanhemmille yhteisesti.

Tunnustamisen vastaanottaneen kättilön tai terveydenhoitajan on todistettava omalla allekirjoituksellaan vanhempien allekirjoitukset ja sen jälkeen toimitettava asiakirja isyyslain 14 §:n 4 momentissa tarkoitetulle lastenvalvojalle sopimuksen vahvistamista varten. Sosiaalilautakunta ei voi vahvistaa sopimusta ennen kuin miehen isyys on vahvistettu.

_____

*Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 _____.*

_____

5.

Laki

lapsen elatuksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan lapsen elatuksesta annetun lain (704/1975) 17 §:n 2 momentti, sekä
lisätään uusi 8 b § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

8 b §

Lastenvalvoja on pyynnöstä velvollinen antamaan virka-apua toisen kunnan lastenvalvojalle elatusavun vahvistamista koskevissa asioissa lastenvalvojalle kuuluvissa tehtävissä. Tällöin lastenvalvoja on velvollinen myös edustamaan toista lastenvalvojaa käsiteltäessä tämän toimeen kuuluvaa asiaa toimialueensa tuomioistuimessa tai muun viranomaisen luona.

17 §

Tarkempia säännöksiä tämän lain täytäntöönpanosta annetaan tarvittaessa asetuksella.
-----

17 §

Tarkempia säännöksiä elatusavusta sovit-
taessa ja vahvistettaessa käytettävistä lomak-
keista annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Tämä laki tulee voimaan   päivänä
kuuta 20   .

LAGFÖRSLAG

1.

Faderskapslagen

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 kap.

Allmänna bestämmelser

1 §

Lagens tillämpningsområde

Denna lag tillämpas på konstaterande och fastställande av faderskap samt på upphävande av faderskap.

2 §

Konstaterande av faderskap på grundval av äktenskap

När ett barn är fött under äktenskapet, är den äkta mannen far till barnet.

Har äktenskapet på grund av mannens död upplösts före barnets födelse, är den äkta mannen far till barnet, då barnet är fött vid sådan tid efter äktenskapets upplösning att det kan ha blivit avlat före den äkta mannens död. Har modern före barnets födelse ingått nytt äktenskap, är den senare maken dock far till barnet.

3 §

Faderskap i andra fall

Om faderskapet inte konstateras med stöd av 2 §, fastställs faderskapet genom beslut av magistraten eller domstol.

Far till barnet är då den

1) som har avlat barnet, eller
2) vars spermier på ett annat sätt har använts för befruktning av barnets mor och barnet har fötts till följd av detta.

Har barnets mor dock fått sådan assisterad befruktning som avses i 1 § i lagen om assisterad befruktning (1237/2006) och har barnet fötts till följd av den assisterade befruktningen, är far till barnet den man som i samråd med modern har gett sitt samtycke till behandlingen. Har en kvinna fått behandlingen ensam, är far till barnet den man vars spermier har använts vid behandlingen, om han före behandlingen eller i samråd med modern efter behandlingen har gett sitt samtycke till fastställande av faderskap enligt 16 § 2 mom. i den lagen.

Faderskapsutredning

4 §

Syftet med faderskapsutredning och närutredning görs

Syftet med en faderskapsutredning är att inhämta sådana uppgifter med stöd av vilka faderskapet kan fastställas eller bevisas.

Barnatillsyningsmannen ska göra en faderskapsutredning när

1) barnatillsyningsmannen får kännedom om ett barn under 18 år för vilket faderskapet inte har konstaterats på grundval av 2 §,

2) en man vill erkänna faderskapet till ett barn, och faderskapet inte har konstaterats på grundval av 2 §,

3) barnets mor och den man som på grundval av 2 § har konstaterats vara far till barnet tillsammans begär att barnatillsyningsmannen utreder faderskapet inom sex månader från barnets födelse, eller

4) barnets mor och den man som på grundval av 2 § har konstaterats vara far till barnet båda godtar att faderskapet utreds efter det att någon annan man har erkänt eller meddelat att han avser att erkänna barnet på det sätt som avses i 13 § 2 mom.

En faderskapsutredning kan inledas redan före barnets födelse, om möjligheterna att få bevis för faderskapet annars skulle äventyras eller om det finns någon annan särskild orsak till detta. Ett sådant prov av barnet som behövs vid en rättsgenetisk faderskapsundersökning kan dock tas först efter barnets födelse.

Om barnet avlider innan en faderskapsutredning har gjorts, förfaller behandlingen av ärendet. En ny faderskapsutredning inleds dock, om en man önskar erkänna faderskapet och en utsaga om erkännande fortfarande kan ges enligt 13 § 3 mom.

Utredare av faderskap

Faderskapsutredningen görs av en barnatillsyningsman i moderns hemkommun. Om barnet har fyllt 15 år, om barnets mor är död eller om modern inte har hemkommun i Finland, görs utredningen dock av barnatillsyningsmannen i barnets hemkommun eller, om barnet inte har hemkommun i Finland, av barnatillsyningsmannen i den kommun där barnet vistas.

Om en man vill erkänna faderskapet till ett barn och faderskapsutredningen inte ska göras av barnatillsyningsmannen i någon kommun som avses i 1 mom., görs faderskapsutredningen av barnatillsyningsmannen i mannens hemkommun.

Om ingen kommuns barnatillsyningsman enligt 1 eller 2 mom. är skyldig att göra utredningen, ska den göras av barnatillsyningsmannen i Helsingfors stad.

6 §

Överläggning inför utredning av faderskap

Efter det att barnatillsyningsmannen har fått kännedom om en omständighet som kräver att en faderskapsutredning görs, ska barnatillsyningsmannen överlägga med modern, med barnet, om det har fyllt 15 år, och, om möjligt, med den man som kan vara far till barnet. Om en faderskapsutredning görs med stöd av 4 § 1 mom. 3 eller 4 punkten, ska också den man vars faderskap har konstaterats med stöd av 2 § kallas till överläggningen.

Om faderskapet i enlighet med 14 § har erkänts före barnets födelse, verkställs överläggningen dock endast om modern, den som har erkänt barnet eller den man som anser sig vara far till barnet, inom 30 dagar efter barnets födelse till barnatillsyningsmannen framför sin uppfattning att den man som har erkänt barnet inte är barnets far.

7 §

Verkställande av överläggning och skyldighet att hålla sig till sanningen

Syftet med överläggningen är att få de uppgifter med vars hjälp faderskapsutredningen kan slutföras. I början av överläggningen ska barnatillsyningsmannen redogöra för de åtgärder som hänför sig till faderskapsutredningen samt för innebörden och rättsverkningarna av att faderskapet fastställs.

Vid lämnande av uppgifter är modern och mannen skyldiga att hålla sig till sanningen. Samma skyldighet gäller också när de avger utsaga om erkännande, lämnar godkännande av erkännande och hörs på grund av erkännande.

8 §

Barnatillsyningsmannens rätt att få uppgifter

På barnatillsyningsmannens rätt att få uppgifter för faderskapsutredningen tillämpas vad som föreskrivs i lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (812/2000). Barnatillsyningsmannen har trots sekretessbestämmelserna rätt att få de uppgifter som behövs för att utreda mannens identitet och var han är bosatt också av mannens arbetsgivare, som modern uppgivit, eller av en sådan utövare av inkvarteringsverksamhet som avses i lagen om inkvarterings- och förplägnadsverksamhet (308/2006).

9 §

Anskaffande av genetiska och medicinska utredningar

Barnatillsyningsmannen ska i samband med faderskapsutredningen beställa en sådan rättsgenetisk faderskapsundersökning som avses i 1 § i lagen om rättsgenetisk faderskapsundersökning (378/2005) och som gäller barnet, modern och den man som kan vara far till barnet, om mannen begär en undersökning eller om barnatillsyningsmannen

i övrigt anser att en sådan behövs. Om en undersökning enligt den lagen kan förordnas att gälla någon annan person än de som avses ovan, kan barnatillsyningsmannen beställa undersökningen om denne anser att det finns skäl till det.

En av barnatillsyningsmannen beställd rättsgenetisk faderskapsundersökning kan utföras endast med samtycke av den som avses ge ett prov. Om undersökningen avses gälla en avliden eller ett prov som tidigare tagits av honom och den avlidne inte under sin livstid har samtyckt till en undersökning, krävs samtycke av den avlidnes rättsinnehavare.

Om undersökningen avses gälla mannens eller moderns båda föräldrar, endast den ena föräldern eller någon annan släkting än mannens eller moderns föräldrar, gäller i fråga om undersökningen och samtycke till den i tillämpliga delar 6, 7 och 9 § samt 11 § 1 mom. i lagen om rättsgenetisk faderskapsundersökning.

Barnatillsyningsmannen kan anskaffa ett medicinskt sakkunnigutlåtande om den tidpunkt då barnet kan ha avlats, om det med hänsyn till andra utredningar kan anses behövt att utlåtandet skaffas.

10 §

Nedläggande av faderskapsutredning

En faderskapsutredning ska läggas ned, om barnet efter fyllda 15 år kräver det.

Barnatillsyningsmannen kan besluta att faderskapsutredningen läggs ned om

1) det är uppenbart att tillräckliga uppgifter för fastställande av faderskapet inte kan fås,

2) barnet har fötts till följd av sådan assisterad befruktning som avses i 1 § i lagen om assisterad befruktning av en kvinna som har fått behandlingen ensam, och det är utrett att spermadonatorn inte på det sätt som avses i 16 § 2 mom. i den lagen har gett sitt samtycke till att han kan fastställas vara far till ett barn som föds till följd av en sådan behandling, eller

3) mannen inte har erkänt barnet och det finns särskild anledning att anta att det inte skulle vara till barnets bästa att faderskapsutredningen fortsätts, och barnet, om det har

fyllt 15 år, inte kräver att faderskapsutredningen fortsätts.

En nedlagd faderskapsutredning ska inledas på nytt

1) på begäran av modern, av barnet, om det har fyllt 15 år, eller av den man som betraktar sig som far till barnet, om de förutsättningar för nedläggande som avses i 2 mom. 1 eller 2 punkten inte längre uppfylls, samt

2) på begäran av modern, av barnet, om det har fyllt 15 år, eller av den man som har erkänt faderskapet, om nedläggande av utredningen har grundat sig på 2 mom. 3 punkten.

Modern, barnet, om det har fyllt 15 år, eller den man som anser sig vara far till barnet får överklaga ett beslut av barnatillsyningsmannen som gäller en faderskapsutredning genom besvär hos förvaltningsdomstolen på det sätt som föreskrivs i förvaltningsprocesslagen (586/1996). Ovannämnda aktörer eller barnatillsyningsmannen får överklaga förvaltningsdomstolens beslut, om högsta förvaltningsdomstolen beviljar besvärstillstånd.

11 §

Protokoll över faderskapsutredning

Barnatillsyningsmannen ska föra protokoll över faderskapsutredningen. I protokollet ska alla de uppgifter antecknas som är av betydelse vid fastställande av faderskap.

Om en överläggning inför utredning av faderskap inte har behövt verkställas enligt 6 § 2 mom., ska protokollet över faderskapsutredningen endast innehålla

1) uppgift om att ingen av de personer som nämns i 6 § 2 mom. inom utsatt tid har framfört åsikten att den man som har erkänt faderskapet inte är far till barnet, samt

2) barnatillsyningsmannens utsaga om att denne inte har anledning att misstänka att någon annan än den som har erkänt barnet skulle vara far till barnet.

Modern, barnet, om det har fyllt 15 år, och den man som har talerätt enligt 25 § 2 mom. har på begäran rätt att få uppgifter ur ett protokoll över faderskapsutredning i dess helhet oberoende av vad som föreskrivs i 11 § 2 mom. 1 punkten i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999).

12 §

Tillfälle att erkänna faderskap samt väckande av talan

Barnatillsyningsmannen ska bereda mannen tillfälle att erkänna faderskapet, om barnatillsyningsmannen finner att det utifrån rättsgenetiska faderskapsundersökningar eller någon annan utredning kan anses bevisat att mannen är far till barnet.

Om mannen inte erkänner faderskapet och barnet inte har fyllt 18 år, för barnatillsyningsmannen barnets talan för fastställande av faderskap såsom föreskrivs i 6 kap.

3 kap.

Erkännande av faderskap

13 §

När erkännande kan göras

Om inte något annat föreskrivs i 2 mom., kan erkännande av faderskap inte gälla ett barn som redan har en far. Inte heller ett barn som är adopterat kan erkännas.

Ett barn för vilket faderskapet har konstaterats med stöd av 2 § kan dock erkännas, om de vars godkännande behövs med stöd av 16 § godkänner erkännandet. När magistraten fastställer erkännandet, upphävs ett med stöd av 2 § konstaterat faderskap.

Faderskapet kan inte erkännas efter barnets död. Faderskapet kan dock erkännas, om barnet har avlidit så snart efter födelsen att en utsaga om erkännande med beaktande av förhållandena inte har kunnat ges så länge barnet levde. En utsaga om erkännande ska i detta fall ges inom ett år från barnets död. Om faderskapet erkänns efter barnets död, verkställs faderskapsutredningen så som föreskrivs i 2 kap.

14 §

Erkännande av faderskap före barnets födelse

En man kan erkänna faderskapet före barnets födelse genom att anmäla att han är det ofödda barnets far på det sätt som föreskrivs nedan.

Anmälan ska lämnas personligen och i den blivande moderns närvaro till en barnmorska eller en hälsovårdare vid rådgivningsbyrå för mödravård i den kommun där modern till det ofödda barnet och mannen har fått mödrarådgivning. Innan erkännandet tas emot ska dess innebörd och rättsverkning klargöras för parterna.

En barnmorska eller hälsovårdare som avses i 2 mom. ska vägra ta emot ett erkännande, om

- 1) modern motsätter sig erkännandet,
- 2) mannens eller den blivande moderns identitet inte har utretts på ett tillförlitligt sätt,
- 3) det finns skäl att misstänka att den som har erkänt barnet inte är far till barnet, eller
- 4) det finns skäl att misstänka att den som har erkänt barnet inte kan förstå erkännandets betydelse på grund av sitt mentala tillstånd, språksvårigheter eller av något annat skäl.

En handling över erkännande ska uppgöras, så som föreskrivs i 18 §. En av modern skriftligen godkänd handling om erkännande ska utan dröjsmål lämnas till barnatillsyningsmannen i den kommun som enligt 5 § ska göra faderskapsutredningen.

En man som har erkänt faderskapet på det sätt som föreskrivs i 2 mom. kan återkalla erkännandet genom att anmäla detta skriftligt till den barnatillsyningsman som avses i 4 mom. inom 30 dagar från barnets födelse.

15 §

Erkännande av faderskap efter barnets födelse

En man kan erkänna faderskapet efter barnets födelse genom att personligen hos den mottagare av erkännande som avses i 2 mom. anmäla att han är far till barnet. Före erkän-

andet ska den som tar emot erkännandet klargöra dess innebörd och rättsverkningar för mannen.

Ett erkännande av faderskap tas emot av barnatillsyningsmannen, chefen för magistraten, häradsskrivaren eller notarius publicus. En man som vid ingående av äktenskap önskar erkänna att han är far till sin trolovades barn, kan avge en utsaga om erkännande även till vigselförrättaren. I en främmande stat tas ett erkännande emot av en sådan tjänsteman vid en finsk beskickning som enligt 33 § i lagen om konsulära tjänster (498/1999) får sköta uppgifter som notarius publicus vid beskickningen. Bestämmelser om den handling som ska uppgöras över erkännande finns i 18 §.

Ett erkännande som har getts i en främmande stat kan godkännas, även om det inte har tagits emot på det sätt som anges i 2 mom., om erkännandet har lämnats personligen inför en sådan myndighet eller ett sådant organ i den främmande staten som med stöd av rådets förordning (EG) nr 4/2009 om domstols behörighet, tillämplig lag, erkännande och verkställighet av domar samt samarbete i fråga om underhållsskyldighet eller med stöd av den i Haag den 23 november 2007 ingångna konventionen om internationell indrivning av underhåll till barn och andra familjemedlemmar är centralmyndighet i den staten. I dessa fall kan en utsaga om erkännande ges även med iakttagande av den form och det förfarande som ska följas enligt lagen i den staten.

16 §

Godkännande av erkännande

Faderskapet kan inte fastställas på grundval av ett erkännande, om inte erkännandet har godkänts så som föreskrivs i 2–4 mom.

Gäller erkännandet ett barn som avses i 2 §, ska modern och barnets far godkänna erkännandet.

Om barnet har fyllt 15 år, ska det godkänna erkännandet. Kan barnet inte förstå sakens betydelse på grund av psykisk störning, utvecklingsstörning eller av något annat liknande skäl behövs dock inget godkännande.

Om erkännandet har lämnats före barnets födelse, ska modern till det ofödda barnet godkänna erkännandet.

Ett godkännande enligt 2 och 3 mom. ges till barnatillsyningsmannen i den kommun som enligt 5 § ska göra faderskapsutredningen. Godkännandet kan också tas emot av den som har tagit emot erkännandet. Godkännandet ska ges mottagaren personligen.

17 §

Hörande

Barnatillsyningsmannen ska ge följande personer tillfälle att bli hörda med anledning av ett erkännande:

1) modern, utom om modern i enlighet med 14 § har godkänt erkännandet,

2) barnets vårdnadshavare, om hörande kan förrättas utan svårighet, och

3) vårdnadshavaren eller någon annan laglig företrädare, om den som har erkänt faderskapet är minderårig.

Barnatillsyningsmannen kan höra också andra personer än dem som avses i 1 mom., om det behövs för att utreda saken. Hörandet kan förrättas antingen muntligt eller skriftligt. Hörandet kan förrättas också av den som har tagit emot ett sådant erkännande som avses i 15 §.

18 §

Handling över erkännande och över godkännande av erkännande

En handling ska uppgöras över erkännande och över godkännande av erkännande. Handlingen ska dateras och undertecknas av den man som har erkänt faderskapet och av den som mottagit erkännandet. Ska erkännandet godkännas av någon, ska denne och den som mottagit godkännandet underteckna handlingen.

19 §

Inlämnande av handlingar till magistraten

När en faderskapsutredning har gjorts och mannen har erkänt faderskapet, ska den barnatillsyningsman som enligt 5 § ska göra faderskapsutredningen lämna in protokollet över faderskapsutredningen och handlingarna om erkännandet till den magistrat som avses i 23 §.

4 kap.

Samtycke av mannens rättsinnehavare till fastställande av faderskap

20 §

Samtycke till fastställande av faderskap utan rättegång

Har barnet fötts utom äktenskapet och mannen avlidit före barnets födelse, men den faderskapsutredning och den rättsgenetiska faderskapsundersökning som gjorts visar att han är far till barnet, kan mannens rättsinnehavare efter barnets födelse ge sitt samtycke till att faderskapet fastställs utan rättegång genom beslut av magistraten.

21 §

Handling över samtycke

En handling ska uppgöras över det samtycke av mannens rättsinnehavare som avses i 20 §. På ett sådant samtycke och på den handling som uppgörs över samtycke tillämpas vad som i denna lag föreskrivs om erkännande av faderskap efter barnets födelse, hörande i samband med ett erkännande, godkännande av erkännande och inlämning av handlingar till magistraten.

5 kap.

Fastställande av faderskap i magistraten

22 §

Magistratens behörighet

Faderskapet fastställs av magistraten, om

1) mannen har erkänt faderskapet på det sätt som anges i 13–18 § och det inte finns anledning att anta att mannen inte är far till barnet, eller

2) mannen har avlidit före barnets födelse, men mannens rättsinnehavare på det sätt som föreskrivs i 20 och 21 § har gett sitt samtycke till att faderskapet fastställs genom beslut av magistraten, och det utifrån den utredning som avses i 20 § kan anses vara klarlagt att mannen har avlat barnet.

Faderskapet kan fastställas även om de handlingar som utvisar mannens eller moderns identitet och familjeband är bristfälliga, om en tilläggsutredning rimligen inte kan fås och det inte råder några tvivel om att mannen är barnets far.

Om mannen på det sätt som föreskrivs i 14 § har erkänt faderskapet, kan faderskapet på de grunder som anges i 1 mom. 1 punkten fastställas, även om mannen skulle ha avlidit före barnets födelse.

23 §

Regionalt behörig magistrat

Faderskapet fastställs i de fall som avses i 22 § av magistraten inom barnatillsyningsmannens verksamhetsområde. Om det i syfte att effektivisera magistraternas verksamhet eller att främja en balanserad regional utveckling är nödvändigt att överföra ärenden som gäller fastställande av faderskap på en annan magistrat, kan finansministeriet genom förordning utfärda närmare bestämmelser om de magistrater från vilka behörigheten överförs och de magistrater till vilka behörigheten överförs samt om grunderna för kompetensfördelningen mellan de magistrater som tar emot dessa ärenden.

24 §

Behandlingen av ärendet i magistraten samt sökande av ändring

På behandlingen i magistraten av ett ärende som gäller fastställande av faderskap tillämpas vad som föreskrivs i förvaltningslagen (434/2003). Om det i ärendet inte har förfarit så som föreskrivs i 3 och 4 kap., handlingarna är bristfälliga eller frågan om faderskapet inte har utretts tillräckligt, kan magistraten be barnatillsyningsmannen komplettera handlingarna eller skaffa en sådan behövlig tilläggsutredning som kan fås.

Ändring får inte sökas i magistratens beslut.

6 kap.

Rättegång om fastställande av faderskap

25 §

Förutsättningar för talerätt samt parter

Ett barn för vilket faderskapet inte har konstaterats på grundval av moderns äktenskap och inte fastställts med stöd av ett beslut av magistraten eller domstol, kan kräva fastställande av faderskap genom att väcka talan mot mannen. Om mannen har avlidit, ska talan väckas mot mannens rättsinnehavare. Om mannen avlider medan talan är anhängig, träder mannens rättsinnehavare i hans ställe.

Den man som anser sig vara far till barnet har rätt att väcka talan om fastställande av faderskap mot barnet, om

1) mannen kan komma i fråga som far till barnet, men barnatillsyningsmannen har lagt ned faderskapsutredningen, eftersom sådana prov som behövs för att göra rättsgenetiska faderskapsundersökningar inte har fått av barnet eller barnets mor, eller

2) magistraten har låtit bli att fastställa faderskapet av något annat skäl än att ett godkännande enligt 16 § saknas.

26 §

Begränsningar i talerätten

En talan om fastställande av faderskap kan inte föras, om barnet har fyllt 15 år och motsätter sig att faderskapet fastställs. Talan kan inte heller väckas eller behandlingen av ärendet fortsättas, om barnet har avlidit.

Mannen ska väcka talan inom ett år från den dag då han fick del av ett sådant beslut av barnatillsyningsmannen eller magistraten som avses i 25 § 2 mom.

27 §

Förande av barnets talan

I en rättegång om fastställande av faderskap förs ett minderårigt barns talan av den barnatillsyningsman som med stöd av 5 § har gjort faderskapsutredningen. Barnatillsyningsmannen har dock inte talerätt, om de finska myndigheternas internationella behörighet grundar sig på något annat än vad som avses i 45 § 1 mom. 1 eller 2 punkten.

Ett minderårigt barns talan i en rättegång om fastställande av faderskap får, förutom av barnatillsyningsmannen, föras av vårdnadshavaren eller en annan laglig företrädare och barnet självt, om det har fyllt 15 år, på det sätt som föreskrivs i 12 kap. i rättegångsbalken. Om barnatillsyningsmannen och en annan laglig företrädare för barnet då är av olika åsikt, ska barnatillsyningsmannens åsikt följas.

Domstolen ska ge var och en som enligt 1 eller 2 mom. får föra barnets talan tillfälle att bli hörd i saken. Även barnets mor ska ges tillfälle att bli hörd, även om hon inte är barnets vårdnadshavare, om hörande utan svårighet kan verkställas.

Ett barn som med stöd av 1 mom. företräds av barnatillsyningsmannen i ett ärende som gäller fastställande av faderskap, får avgiftsfri rättshjälp oberoende av vad som i övrigt föreskrivs om förutsättningarna för rättshjälp.

28 §

Instämmande såsom svarande

Barnet ska såsom svarande stämma in den man som kan antas vara barnets far.

Finns det flera sådana män, kan de instämmas såsom svarande i samma rättegång. Männen ska instämmas såsom svarande i samma rättegång, om det är uppenbart att detta krävs för att faderskapet ska kunna utredas.

Om en man väcker talan enligt 25 § mot barnet, kan han såsom svarande instämma också de män som förutom käranden kan komma i fråga som far till barnet.

Om rättsgenetiska faderskapsundersökningar har visat att en viss man inte kan vara barnets far, ska mannen inte utan särskilda skäl instämmas såsom svarande.

29 §

Delgivning av stämning

På delgivning av stämning tillämpas vad som föreskrivs 11 kap. i rättegångsbalken. Om det inte är möjligt att klarlägga var mottagaren eller den som har befullmäktigats att ta emot delgivningen vistas, kan stämningen dock delges genom kungörelse endast om bevisning om faderskapet finns i sådan omfattning att inledande av rättegång mot mannen bör anses vara till barnets fördel.

30 §

Delgivning av protokoll över faderskapsutredning

Käranden ska foga protokollet över faderskapsutredningen till stämningsansökan, om en faderskapsutredning krävs enligt lag. Om protokollet inte har fogats till stämningsansökan, ska domstolen begära protokollet av barnatillsyningsmannen.

31 §

Behörig domstol

Bestämmelser om behörig domstol i ärenden som gäller fastställande av faderskap finns i 10 kap. i rättegångsbalken.

När ett ärende om fastställande av faderskap har inletts vid en behörig domstol, får frågan om faderskapet när det gäller samma barn inte prövas vid en annan domstol. Domstolen ska då på det sätt som föreskrivs i 10 kap. 22 § i rättegångsbalken överföra ärendet till den domstol där ärendet redan har inletts.

32 §

Återkallande av talan och utslutande av faderskap

Förs en talan om fastställande av faderskap mot flera män, kan käranden återkalla talan mot någon av dem, om denne inte motsätter sig att talan återkallas. Talan kan dock återkallas endast om domstolen, efter att ha hört de övriga svarandena, samtycker till detta. Domstolen ska då lämna ärendet därhän till den del det gäller mannen i fråga.

Förs talan om fastställande av faderskap mot flera män, kan domstolen innan frågan om faderskapet slutligt avgörs förkasta talan för en eller flera mäns vidkommande, om det utifrån en rättsgenetisk faderskapsundersökning kan anses bevisat att svaranden inte kan vara barnets far.

33 §

Anskaffning av bevis

Domstolen ska självant förordna om anskaffande av all den utredning som den finner behövlig för att saken ska kunna avgöras. Om det på basis av omständigheter som framkommit vid rättegången finns skäl att anta att en man, som inte är part, är far till barnet, kan domstolen ge honom tillfälle att bli hörd. Domstolen kan även uppmana bar-

natillsyningsmannen att komplettera faderskapsutredningen.

34 §

Behandling av ändringssökande

Söker käranden eller svaranden ändring i en dom angående faderskap, kan fullföljdsdomstolen behandla ärendet också för en sådan parts del som sökandet av ändring inte gäller. Ärendet ska dock inte utan särskilda skäl tas till behandling för en sådan man som sökandet av ändring inte gäller och mot vilken ett anspråk har förkastats av den anledningen att han utifrån en rättsgenetisk faderskapsundersökning inte kan vara barnets far.

7 kap.

Upphävande av faderskap

35 §

Grunderna för upphävande av faderskap

Faderskapet ska upphävas, om det med hjälp av rättsgenetiska faderskapsundersökningar eller annars har klarlagts att det inte finns ett sådant förhållande mellan mannen och barnet som avses i 3 § 2 eller 3 mom.

36 §

Upphävande av faderskap genom beslut av magistraten

Den äkta mannens faderskap är upphävt, när en annan man på det sätt som avses i 15 § har erkänt faderskapet och magistraten har fastställt faderskapet på grundval av erkännandet.

Om barnets mor och den äkta mannen tillsammans på det sätt som avses i 4 § 2 mom. 3 punkten har begärt att barnatillsyningsmannen utreder faderskapet och det utifrån rättsgenetiska faderskapsundersökningar kan konstateras att den äkta mannen inte kan vara

far till barnet, kan magistraten på gemensam ansökan av föräldrarna genom sitt beslut fastställa att den äkta mannen inte är barnets far. Magistraten får dock inte fatta beslut i ärendet, om modern har fått assisterad befruktning vid den tidpunkt då barnet kan ha avlats. Ärendet kan avgöras utan att barnet hörs. Ansökan till magistraten ska inlämnas inom ett år från barnets födelse.

Ändring får inte sökas i de beslut av magistraten som avses i 1 och 2 mom.

37 §

Upphävande av faderskap på grundval av talan

En talan om upphävande av faderskap kan väckas i tingsrätten av barnet, av modern eller av den man vars faderskap har konstaterats på grundval av äktenskap eller fastställts genom beslut av magistraten.

Talan om upphävande av faderskap kan i de fall som nämns i 38 § 2 mom. också väckas av den som i stället för den man som avses i 1 mom. anser sig vara barnets far.

Talan ska väckas mot de personer som nämns i 1 mom.

Om en part avlider under den tid rättegången varar, träder rättsinnehavaren i hans eller hennes ställe.

38 §

Begränsningar i talerätten

Barnets rätt att väcka talan får utövas endast av barnet självt, om det har fyllt 15 år. För ett barn som inte har fyllt 15 år kan dock en intressebevakare förordnas för att utöva barnets talerätt, om det med tanke på barnets bästa finns ett ytterst vägande skäl till detta.

En man som anser sig vara far till ett barn som har fötts under moderns äktenskap har rätt att väcka talan för upphävande av den äkta mannens faderskap endast om

1) modern och den äkta mannen har levtt åtskilda vid tiden för barnets födelse,

2) käranden har sammanbott med barnets mor vid tiden för barnets födelse och deltagit

i vården av barnet eller om det mellan käranden och barnet annars har uppstått ett förhållande jämförbart med ett familjeförhållande, och

3) domstolen bedömer att det är till barnets bästa att talan väcks.

Den äkta mannen eller den man som har erkänt faderskapet har inte rätt att väcka talan om han, sedan han fått veta att någon annan man har haft samlag med modern eller någon annan mans spermier har använts för befruktning av modern under den tid då barnet kan ha avlats, efter barnets födelse skriftligen förklarat att barnet är hans. Modern har inte rätt att väcka talan, om hon skriftligen har godkänt ovan avsedda förklaring.

39 §

Dödsfalls inverkan på rätten att väcka talan och på svarandens utövande av talan

Talan om upphävande av faderskap kan inte väckas, om barnet har avlidit.

Talan om upphävande av faderskap kan inte väckas för en sådan i 37 § avsedd parts räkning som har avlidit. I fråga om en man vars faderskap har konstaterats eller fastställts kan hans maka och arvingar efter mannens död dock väcka talan om upphävande av faderskap på det sätt som föreskrivs i 40 § 3 mom. Om en man som enligt 37 § 1 mom. borde vara svarande i ärendet har avlidit, ska hans rättsinnehavare enligt 37 § 4 mom. stämmas in såsom svarande. Om modern har avlidit, stäms hennes rättsinnehavare inte in såsom svarande.

40 §

Frist för väckande av talan

Modern, en man som avses i 38 § 2 mom. och den man vars faderskap har konstaterats på grundval av äktenskap ska väcka talan inom två år från barnets födelse. Om en mans faderskap har fastställts på grundval av erkännande, ska den man som erkänt faderskapet och modern väcka talan inom ett år efter

det att faderskapet har fastställts genom erkännande.

Talan kan dock prövas, även om den har väckts efter fristens utgång, om käranden enligt 1 mom. har haft laga förfall eller anför något annat synnerligen vägande skäl till att talan inte har väckts tidigare. Talan ska dock lämnas utan prövning, om talan inte har väckts omedelbart efter det att skälet till att inte väcka talan har bortfallit.

Har den äkta mannen eller den man som har erkänt faderskapet avlidit utan att ha förlorat sin talerätt, har den efterlevande maken samt var och en som tillsammans med barnet eller efter barnet är mannens närmaste arvinge rätt att väcka talan inom ett år från mannens död eller, om mannen skulle ha haft längre tid till sitt förfogande, inom denna tid.

41 §

Hörande av en utomstående man

Om det på basis av omständigheter som framkommit vid rättegången finns skäl att anta att en viss man, som inte är part, är far till barnet, kan domstolen ge honom tillfälle att bli hörd.

42 §

Behörig domstol

Bestämmelser om behörig domstol i ärenden som gäller upphävande av faderskap finns i 10 kap. i rättegångsbalken.

43 §

Rättegångsförfarandet

Om en rättegång om upphävande av faderskap gäller i övrigt i tillämpliga delar vad som föreskrivs i 29 och 33 §.

8 kap.

Bestämmelser som hör till den internationella privaträttens område

44 §

Faderskap direkt med stöd av lag

I fråga om bestämmande av faderskap direkt med stöd av lag ska finsk lag tillämpas, om

1) barnets mor är bosatt i Finland vid barnets födelse, eller

2) barnets mor inte är bosatt i någon stat vid barnets födelse och hon vistas i Finland eller är asylsökande här vid barnets födelse.

Om finsk lag inte tillämpas enligt 1 mom., bestäms ett faderskap direkt med stöd av lag enligt tillämplig lag i den stat där

1) barnets mor är bosatt vid barnets födelse, eller

2) barnets mor vistas eller är asylsökande vid barnets födelse, om barnets mor då inte är bosatt i någon stat.

Om barnet, med hänsyn till alla relevanta omständigheter, vid sin födelse har närmare anknytning till någon annan stat än den vars lagstiftning borde tillämpas enligt 1 eller 2 mom., tillämpas lagen i den staten för bestämmandet av ett faderskap direkt med stöd av lag.

Om ett faderskapsförhållande efter barnets födelse kan anses vara etablerat och överensstämmer med lagen i en annan stat än en stat som avses i 1–3 mom. och barnet har en nära anknytning till den staten, tillämpas i fråga om faderskap direkt med stöd av lag med avvikelse från 1–3 mom. den stats lag som är tillämplig i den sistnämnda staten.

45 §

Finska myndigheters internationella behörighet

Finska myndigheter är behöriga i faderskapsfrågor, om

1) barnet är bosatt i Finland,

2) barnet inte är bosatt i någon stat men vistas eller är asylsökande i Finland,

3) den svarande, eller om det finns flera svarande, åtminstone en av dem är eller, om han är död, senast var bosatt i Finland,

4) den svarande inte är bosatt i någon stat men han vistas eller, om han är död, senast vistades i Finland eller är asylsökande i Finland, eller

5) barnet eller mannen är eller vid sin död var finsk medborgare och frågan inte kan avgöras i den främmande stat där barnet eller mannen är bosatt och det finns särskild anledning att avgöra frågan i Finland.

Utöver vad som föreskrivs i 1 mom. är de finska myndigheterna behöriga i fråga om utredande och erkännande av faderskap, om mannen önskar erkänna faderskapet och

1) mannen är bosatt i Finland, eller

2) mannen inte är bosatt i någon stat, men vistas i Finland eller är asylsökande i Finland.

Sådan faderskapsutredning som avses i 2 kap. verkställs dock inte om de finska myndigheternas behörighet grundar sig enbart på 1 mom. 3 eller 4 punkten.

46 §

Ärenden som är anhängiga utomlands

Om ett faderskapsärende är anhängigt hos myndigheterna i en främmande stat och det är uppenbart att beslutet i ärendet kommer att erkännas i Finland, ska de finska myndigheterna, om samma ärende har inletts senare här i landet, avbryta behandlingen tills det har klarlagts om det utländska beslutet kommer att erkännas i Finland.

Finska myndigheter får dock antingen låta bli att avbryta behandlingen eller fortsätta behandlingen av ett avbrutet ärende, om det kan visas att ett avgörande annars kommer att bli oskäligt försenat.

47 §

Tillämplig lag

I ett faderskapsärende ska finsk lag tillämpas, om inte något annat följer av 44 §.

48 §

Erkännande av utländska beslut

Ett beslut om faderskap som har meddelats i en främmande stat och som är giltigt i den staten erkänns i Finland utan särskild fastställelse.

Ett beslut som har meddelats av en myndighet i en främmande stat erkänns dock inte, om

1) den utländska myndighetens behörighet inte var grundad på en parts hemvist eller boningsort, medborgarskap eller annan sådan anknytning som hade gett myndigheten grundad anledning att ta upp ärendet,

2) beslutet har meddelats mot en utebliven part och stämningsansökan eller motsvarande handling inte har överlämnats till denne i så god tid och på ett sådant sätt att han eller hon hade kunnat förbereda sitt svaromål,

3) beslutet strider mot ett finskt faderskapsbeslut i fråga om vilket rättegången har inletts före den rättegång som ledde till det utländska beslutet,

4) beslutet strider mot ett tidigare utländskt faderskapsbeslut som erkänns i Finland, eller

5) beslutet inte är förenligt med grunderna för Finlands rättsordning.

Som ett i 1 och 2 mom. avsett beslut betraktas ett beslut av en domstol eller en annan myndighet samt fastställelse eller registrering av annan rättshandling, om förhållandet mellan barnet och mannen till följd av åtgärden betraktas som ett faderskapsförhållande eller om ett faderskapsförhållande till följd av en sådan åtgärd anses upphävt i den stat där registreringen eller en annan åtgärd har utförts.

49 §

Fastställelse av utländskt beslut

Helsingfors hovrätt kan på ansökan fastställa om ett utländskt beslut om faderskap ska erkännas i Finland.

När hovrätten behandlar ett mål ska den ge barnet, fadern, modern eller någon annan tillfälle att bli hörd, om det är nödvändigt för att utreda frågan och det går att ta reda på personens vistelseort utan svårighet.

50 §

Bestämmelsernas subsidiära karaktär

Bestämmelserna i detta kapitel är tillämpliga endast om inget annat följer av lagen om erkännande av nordiska faderskapsavgöranden (352/1980).

51 §

Oförenlighet med grunderna för Finlands rättsordning

En bestämmelse i utländsk lag ska lämnas obeaktad, om tillämpningen av den skulle leda till ett resultat som är oförenligt med grunderna för Finlands rättsordning.

9 kap.

Särskilda bestämmelser

52 §

Avgivande av osann utsaga i ett faderskapsärende

Om modern i samband med en faderskapsutredning eller då hon hörts på grund av ett erkännande eller godkänt ett erkännande uppsåtligen har avgivit osann utsaga till myndigheten och detta har bidragit till att faderskapet har fastställts oriktigt, ska hon, om strängare straff för gärningen inte bestäms på något annat ställe i lag, för *avgivande av osann utsaga i ett faderskapsärende* dömas till böter.

Vad som föreskrivs i 1 mom. tillämpas på motsvarande sätt på en man som i samband med en faderskapsutredning eller då han erkänt faderskapet eller godkänt ett erkännande av faderskap uppsåtligen har avgivit osann utsaga till myndigheten och detta har bidragit till att faderskapet har fastställts oriktigt.

53 §

Skyndsamt behandling

Ärenden som gäller faderskapsutredning samt fastställande eller upphävande av faderskap ska behandlas skyndsamt.

54 §

Handräckning

Barnatillsyningsmannen är på begäran skyldig att ge handräckning till barnatillsyningsmannen i en annan kommun vid faderskapsutredning och vid fastställande av faderskap i fråga om uppgifter som barnatillsyningsmannen ska sköta. Barnatillsyningsmannen är då även skyldig att inför domstol eller en annan myndighet inom verksamhetsområdet företräda den andra barnatillsyningsmannen vid behandlingen av ett ärende som hör till dennes befattning.

55 §

Närmare bestämmelser

Genom förordning av statsrådet utfärdas vid behov närmare bestämmelser om

- 1) anmälan om födelse,
- 2) avgivande av medicinska utredningar samt ersättning som ska betalas för detta,
- 3) barnatillsyningsmannens tillvägagångssätt samt information som ska ges den som undersöks i samband med rättsgenetiska faderskapsundersökningar,
- 4) konstaterande av identitet hos den som avger utsaga om erkännande, lämnar godkännande eller hörs,
- 5) sändande av handlingar till den barnatillsyningsman som behandlar ärendet, om utsagan om erkännande eller godkännandet har tagits emot eller hörandet verkställts av någon annan än den barnatillsyningsman som behandlar ärendet,
- 6) magistratens tillvägagångssätt när faderskapet har fastställts eller upphävts genom beslut av magistraten,

7) blanketter som ska användas i samband med en faderskapsutredning, vid erkännande av faderskap och vid fastställande av faderskap samt

8) verkställigheten av lagen.

10 kap.

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

56 §

Ikraftträdande och bestämmelser som upphävs

Denna lag träder i kraft den 20 . Lagens 60 § 1 och 2 mom. och 62 § träder dock i kraft den 20 .

Genom denna lag upphävs lagen om faderskap (700/1975) och lagen angående införande av lagen om faderskap (701/1975).

57 §

Tillämpning av lagen

Denna lag tillämpas också när barnet har fötts före ikraftträdandet av denna lag, om inte något annat föreskrivs.

58 §

Faderskapsutredning

Om barnet har fötts och en överläggning om faderskapsutredning har hållits före ikraftträdandet av denna lag, tillämpas på faderskapsutredningen de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet. På nedläggande av en faderskapsutredning tillämpas emellertid då vad som föreskrivs i 10 § 2 mom. 1 och 2 punkten.

Om modern i det fall som avses i 1 mom. motsätter sig en faderskapsutredning, kan faderskapsutredningen på mannens begäran fortsättas, även om mannen inte har erkänt faderskapet.

59 §

Erkännande av faderskap

Om en man har erkänt faderskapet före ikraftträdandet av denna lag, tillämpas på godkännande av erkännande och erkännandets ikraftträdande de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

60 §

Talan om fastställande av faderskap

På en talan om fastställande av faderskap som är anhängig i domstol när denna lag träder i kraft tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet. En talan kan dock inte förkastas på den grund som anges i 7 § 2 mom. i lagen angående införande av lagen om faderskap (701/1975).

En talan om fastställande av faderskap som är anhängig när denna lag träder i kraft eller som blir anhängig senare, kan prövas trots att domstolen tidigare med stöd av 7 § 2 mom. i lagen angående införande av lagen om faderskap har låtit bli att fastställa faderskapet.

Ska de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet av denna lag tillämpas på faderskapsutredningen i enlighet med 58 §, får barnatillsyningsmannen inte föra barnets talan för fastställande av faderskap, om modern på det sätt som föreskrivs i 8 § 2 mom. i lagen om faderskap (700/1975) motsätter sig faderskapsutredningen och barnet inte har fyllt 15 år.

61 §

Upphävande av faderskap

En talan om upphävande av faderskap kan inte väckas av modern, om barnet har fötts före den 1 oktober 1976.

Bestämmelserna i 37 § 2 mom. och 38 § 2 mom. tillämpas inte, om barnet har fötts före ikraftträdandet av denna lag.

På en talan om upphävande av faderskap som är anhängig i domstol när denna lag träder i kraft, tillämpas de bestämmelser som

var tillämpliga vid ikraftträdandet. Talan kan dock inte lämnas utan prövning på den grunden att såväl modern som den äkta mannen har avlidit.

62 §

Barnets arvsrätt i vissa fall

Om faderskapet fastställs i domstol på grund av en talan och barnet har fötts före den 1 oktober 1976, begränsar sig barnets arvsrätt i slakten på fädernet till barnets laglott. Barnet har dock inte arvsrätt efter en sådan arvlåtare som har avlidit innan en talan om fastställande av faderskap blev anhängig.

Vad som föreskrivs i 1 mom. ska tillämpas också om faderskapet har fastställts före ikraftträdandet av denna lag och 7 § 2 mom. i lagen angående införande av lagen om faderskap med stöd av 106 § i grundlagen eller artikel 8 i konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (FördrS 19/1990) inte har tillämpats i samband med fastställandet, och arvskitte inte har förrättats före ikraftträdandet av denna lag.

Vid beräkning av laglotten för ett barn som avses i 1 och 2 mom. beaktas inte sådana rättshandlingar som avses i 7 kap. 3, 4 och

6 § i ärvdabalken (40/1965) och som arvlåtaren hade företagit innan talan om fastställande av faderskap blev anhängig, utom om det visas att det har varit arvlåtarens uppenbara syfte att minska barnets laglott.

Vad som föreskrivs i 1–3 mom. tillämpas dock inte, om ett i 1 mom. avsett barn hade en far den 30 september 1976, men faderskapet efter det har upphävts eller den dom som gäller faderskapet har återbrutits.

63 §

Hänvisningar till tidigare lag

Om det i en lag eller i en förordning hänvisas till en bestämmelse som har ersatts av en bestämmelse i denna lag, iakttas efter ikraftträdandet av denna lag motsvarande bestämmelse i denna lag.

64 §

Bemyndigande att vidta verkställighetsåtgärder

Åtgärder som krävs för verkställigheten av denna lag får vidtas innan lagen träder i kraft.

2.

Lag

om ändring av 13 § i lagen om rättsgenetisk faderskapsundersökning

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om rättsgenetisk faderskapsundersökning (378/2005) 13 § som följer:

13 §

Provtagning

Av levande personer tas cellprov från munnens slemhinna, om det inte finns något särskilt skäl till att ta blodprov.

I fråga om avlidna tas provet från sådan vävnad som finns att tillgå.

Blodprovet tas vid en verksamhetsenhet inom hälso- och sjukvården av en legitimerad yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården som fått behövlig utbildning för detta.

Prov från munnens slemhinna kan tas under uppsikt av barnatillsyningsmannen eller en sådan tjänsteman vid en finsk beskickning som avses i 15 § 2 mom. i faderskapslagen eller en sådan myndighet eller ett sådant organ som avses i 15 § 3 mom. i den lagen. Innan provet tas ska provgivaren styrka sin identitet för den som tar emot provet.

_____

Denna lag träder i kraft den 20 .

_____

4.

Lag

om ändring av lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt

I enlighet med riksdagens beslut
fogas till lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt (361/1983) en ny 8 a § som följer:

8 a §

*Avtal om vårdnad om barn före barnets
födelse*

Om en man före barnets födelse har erkänt faderskapet på det sätt som avses i 14 § i faderskapslagen (/20), kan mannen och modern till det ofödda barnet i det sammanhanget ingå ett avtal om att vårdnaden om barnet anförtros båda föräldrarna gemensamt.

Den barnmorska eller hälsovårdare som har tagit emot erkännandet ska genom sin egen

underskrift styrka föräldrarnas underskrifter och efter det sända handlingen till den barnatillsyningsman som avses i 14 § 4 mom. i faderskapslagen för fastställelse av avtalet. Socialnämnden kan inte fastställa avtalet förrän mannens faderskap har fastställts.

_____

Denna lag träder i kraft den 20 .

5.

Lag

om ändring av lagen om underhåll för barn

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om underhåll för barn (704/1975) 17 § 2 mom., samt
fogas till lagen en ny 8 b § som följer:

8 b §

Barnatillsyningsmannen är på begäran skyldig att ge handräckning till barnatillsyningsmannen i en annan kommun i ärenden som gäller fastställande av underhållsbidrag i fråga om uppgifter som barnatillsyningsmannen ska sköta. Barnatillsyningsmannen är då även skyldig att inför domstol eller en annan myndighet inom verksamhetsområdet företräda den andra barnatillsyningsmannen vid behandlingen av ett ärende som hör till dennes befattning.

17 §

Närmare bestämmelser om de blanketter som ska användas vid avtal om och fastställande av underhållsbidrag utfärdas genom förordning av statsrådet.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors den 20

Statsminister

JYRKI KATAINEN

Justitieminister *Anna-Maja Henriksson*

OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

ISSN-L 1798-7091
ISBN 978-952-259-343-6 (nid.)
ISBN 978-952-259-344-3 (PDF)

Oikeusministeriö
PL 25
00023 VALTIONEUVOSTO
www.om.fi

Justitieministeriet
PB 25
00023 STATSRÅDET
www.jm.fi